

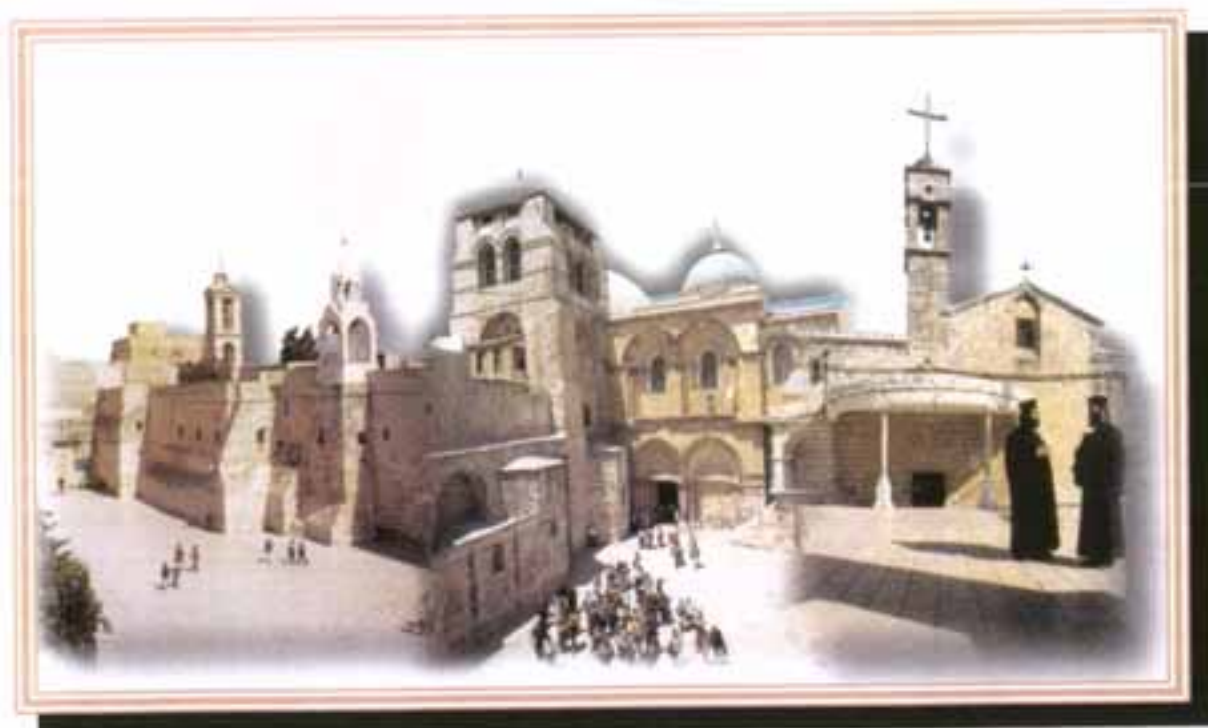

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

“ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ
ΠΑΚΕΤΟΥ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ”

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΛΙΑΚΟΥ ΕΥΑΝΘΙΑ

ΕΠΙΘΥΛΕΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ:
ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ ΑΒΡΑΑΜ

ΠΑΤΡΑ 2006

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 6815

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ:

'' ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ
ΠΑΚΕΤΟΥ ΠΛΑΝΩ ΣΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ''

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΛΙΑΚΟΥ ΕΥΑΝΘΙΑ

8^ο ΕΞΑΜΗΝΟ

Α.Μ. 4089

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Κ. ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ ΑΒΡΑΑΜ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις, στον αιώνα μας ο τουρισμός θα είναι ανάμεσα στις μεγάλες και συνεχώς αναπτυσσόμενες βιομηχανίες, μαζί με τις μεταφορές, την πληροφορική και τη βιοτεχνολογία.

Ο αριθμός των τουριστών σ' όλο τον κόσμο θα ανέλθει σε δύο δισεκατομμύρια στα αμέσως επόμενα χρόνια και ο τουρισμός θα οδηγήσει σε ανάπτυξη τους τόπους που αποτελούν "τουριστικούς προορισμούς".

Η χώρα μας είναι μία από τις πιο προνομιούχες τουριστικές περιοχές του κόσμου. Διαθέτει ένα μοναδικό τουριστικό προϊόν, που στηρίζεται σε αναμφισβήτητα συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι άλλων τουριστικών προορισμών - την πολιτιστική, αρχαιολογική, φυσική, θρησκευτική, και καλλιτεχνική κληρονομιά μας. Στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, ο τουρισμός συμβάλλει σε μεγάλο ποσοστό στη διαμόρφωση του εθνικού εισοδήματος και απασχολεί σημαντικό μέρος του ενεργού δυναμικού της χώρας.

Η θέση των Τουριστικών Γραφείων στο τουριστικό κύκλωμα είναι καθοριστική. Σήμερα, τα μεγάλα Τουριστικά Γραφεία αποτελούν το ρυθμιστή της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης με κάθε προορισμό.

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι από τις παλαιότερες μορφές τουρισμού. Το προσκύνημα σε ιερούς χώρους υπήρξε αιτία τουρισμού σε όλες σχεδόν τις ιστορικές περιόδους Π.χ. Ιερουσαλήμ, Μέκκα, Βατικανό. Αποσκοπεί στη μετακίνηση ατόμων, μεμονωμένα ή συλλογικά, προς ορισμένο τόπο στη χώρα μόνιμης διαμονής τους ή στο εξωτερικό, είτε για λόγους λατρείας είτε ως συμμετοχή σε θρησκευτικές εκδηλώσεις (Παναγία της Τήνου, Άγιο Όρος, Μετέωρα).

Τα Τουριστικά Γραφεία, εκπληρώνοντας τις απαιτήσεις των τουριστών, προσφέρουν θρησκευτικά πακέτα-προϊόντα, συνήθως περιορισμένης χρονικής διάρκειας και χαμηλού κόστους για επίσκεψη σε εκκλησίες και μοναστήρια, προσκυνήματα, ενισχύοντας παράλληλα την οικονομία του θρησκευτικού τόπου.

Στο συγκεκριμένο πλαίσιο του θρησκευτικού τουρισμού κινείται και η παρούσα πτυχιακή, η οποία διαπραγματεύεται το σχεδιασμό και την οργάνωση ενός τουριστικού πακέτου με βάση το θρησκευτικό τουρισμό μέσα από τη μελέτη συγκεκριμένων περιπτώσεων.

Τέλος, από τη θέση αυτή, θα ήθελα να εκφράσω στο καθηγητή μου κ. Αβραμόπουλο Αβραάμ θερμές ευχαριστίες, ο οποίος με βοήθησε στην επιλογή και τη συγγραφή αυτής της πτυχιακής εργασίας. Καθώς επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω και να αφιερώσω στους γονείς μου και σε κάθε άνθρωπο που στάθηκε αρωγός στην προσπάθειά μου αυτή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1.1 Το φαινόμενο του τουρισμού-----	1
1.2 Ταξινόμηση της τουριστικής μετακίνησης-----	3
1.3 Μορφές τουρισμού -----	4
1.4 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού-----	8
1.5 Σπουδαιότητα του τουρισμού -----	12
1.6 Τουριστικό Κύκλωμα-----	13
1.7 Τουριστική Βιομηχανία-----	14
1.8 Συστήματα διανομής στην ταξιδιωτική βιομηχανία-----	15

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

2.1 Τα Τουριστικά Γραφεία-----	18
2.2 Η Θέση και ο Ρόλος του Τουριστικού Γραφείου-----	18
2.3 Ο Ορισμός του Τουριστικού Γραφείου-----	19
2.4 Οι Εργασίες του Τουριστικού Γραφείου-----	19
2.5 Οι Τύποι Τουριστικών Γραφείων-----	20
2.6 Τουριστικά πακέτα-----	21
2.7 Ιδιαιτερότητες των Τουριστικών πακέτων-----	21
2.8 Τιμές πώλησης των πακέτων-----	23
2.9 Διακρίσεις των package tours-----	23
2.10 Οι Tour Operators-----	24
2.11 Οι λειτουργίες των Tour Operators-----	24
2.12 Ο ρόλος των Tour Operators-----	25
2.13 Τυπικές Εργασιακές Δραστηριότητες-----	26

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

3.1 Οι τύποι των Τουριστικών Πακέτων-----	28
3.1.1 Πακέτα που περιλαμβάνουν τα πάντα (Full ή all inclusive)-----	28
3.1.2 Πακέτα Συνδυασμών-----	28
3.1.3 Θεματικά Πακέτα-----	29
3.1.4 Ταξίδια της τελευταίας στιγμής(Last minute trips)-----	30
3.1.5 Αλλά θεματικά πακέτα -----	30
3.2 Τουριστικά πακέτα-----	30
3.2.1 Πακέτα περιήγησης-----	31
3.2.2 Κρουαζιέρες ή Fly and sail -----	31
3.2.3 Fly and drive-----	31
3.2.4 Διακοπές ομαδικής ψυχαγωγίας και άθλησης ή club tours -----	32
3.2.5 Πακέτα που περιλαμβάνουν τα πάντα ή full inclusive-----	32
3.2.6 Αθλητικά πακέτα ή sports tours -----	33
3.2.7 Πακέτα εξοχικών κατοικιών -----	33
3.2.8 Πακέτα νέων -----	33
3.2.9 Ξενοδοχειακά πακέτα ή fly and hotel -----	33

3.2.10 Πακέτα συνδυασμών	34
3.2.11 Πακέτα συνεδρίων	34
3.2.12 Πακέτα εκθέσεων	34
3.2.13 Πακέτα κινήτρων	35
3.2.14 Πακέτα κατ' επιλογή του πελάτη ή a la carte	35
3.2.15 Ταξίδια της τελευταίας στιγμής ή last minute trips	35
3.2.16 Άλλα πακέτα	36
3.3 Τουρισμός Εκθέσεων	36
3.3.1 Γενικά	36
3.3.2 Τα στοιχεία της έκθεσης	37
3.3.3 Σκοπός των εκθέσεων	37
3.3.4 Ανάλογα με το είδος των εκθεσιακών χώρων	38
3.3.5 Οι εκθεσιακοί χώροι	38
3.4 Ο Ιαματικός Τουρισμός στην Ελλάδα	39
3.4.1 Οι ιαματικές πηγές	39
3.5 Ο Αγροτουρισμός	41
3.5.1 Η γεωργία και η αγροτικότητα	41
3.5.2 Η σύνδεση του αγροτουρισμού με την αγροτοβιοτεχνία	41
3.6 Πολιτικός Τουρισμός	43
3.6.1 Η σχέση του τουρισμού με τον πολιτισμό	43
3.6.2 Τα χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τουρισμού	44
3.7 Τουρισμός Νέων	45
3.7.1 <u>A</u> Η κοινωνική κατηγορία των νέων	45
3.7.2 <u>B</u> Τα χαρακτηριστικά της τουριστικής πελατείας του τουρισμού νέων	45
3.8 Συνεδριακός Τουρισμός	47
3.9 Το τουριστικό κίνητρο	47
3.9.1 Κίνητρα –τουρισμός-marketing	48
3.10 Θεραπευτικός Τουρισμός	50
3.11 Θρησκευτικός Τουρισμός	51
3.12 Μαθησιακός Τουρισμός	51
3.12.1 <u>A</u> Ο εκπαιδευτικός τουρισμός	51
3.12.2 <u>B</u> Ο μαθητικός, σπουδαστικός, φοιτητικός τουρισμός	52
3.12.3 <u>Γ</u> Μορφωτικός τουρισμός	52
3.12.4 <u>Δ</u> Προσκοπικός τουρισμός	52

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

4.1 Φάσεις Παραγωγής και Διάθεσης των Τουριστικών Πακέτων (Tour Operating)	53
4.1.1 1η ΦΑΣΗ: Σύλληψη Ιδέας και Γενικός Σχεδιασμός για την αρχική απόφαση	53
4.1.2 2η ΦΑΣΗ: Σχέδιο Μάρκετινγκ και η οριστική απόφαση	54
4.1.3 3η ΦΑΣΗ: Η Διαδικασία Παραγωγής των τουριστικών πακέτων ή Έλεγχος, Εξασφάλιση και Προαγορά των συστατικών στοιχείων ενός τουριστικού πακέτου	54
4.1.4 4η ΦΑΣΗ: Διάθεση και Πώληση του τουριστικού πακέτου.	58
4.1.5 5η ΦΑΣΗ: Απολογισμός και Αξιολόγηση, Επανάληψη ή Ακύρωση τουριστικού πακέτου	60

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

5.1 Εισαγωγή στον θρησκευτικό τουρισμό	62
5.2 Ιστορική αναδρομή και γενικά για το θρησκευτικό τουρισμό	62
5.3 Τα γενεσιουργά αίτια του θρησκευτικού τουρισμού	64
5.4 Θεωρητική προσέγγιση	65
5.5 Η θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις	65
5.6 Η τουριστική πελατεία και το τουριστικό προϊόν του θρησκευτικού τουρισμού	66
5.7 Πρόσκηναματικά κέντρα	67
5.7.1 Η Ιερουσαλήμ	68
5.7.2 Βατικανό	69
5.7.3 Μέκκα	69
5.8 Διάκριση τουριστικών θρησκευτικών αξιοθεάτων	70
5.9 Η οικονομική διάσταση του φαινομένου του θρησκευτικού τουρισμού	71
5.10 Ο θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα	73
5.10.1 Ιερά μονή Τιμίου Προδρόμου	77
5.10.2 Η εκκλησία	78
5.10.3 Τα κελιά	79
5.10.4 Οι εξωτερικοί χώροι	80
5.10.5. Παλαιοχριστιανικές βασιλικές	80
5.10.6 Ιερά Μονή Αγίου Αθανασίου Σφηνίτσης	80
5.10.7 Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Αναπασά	81
5.10.8. Ιερά Μονή Μεγάλου Μετεώρων	81
5.11. Μετέωρα	82
5.11.1 Τα μοναστήρια	82
5.11.2 Η αναρρίχηση	83
5.11.3. Οι πρώτες αναρριχήσεις στα Μετέωρα	84
5.11.4. Η οικολογία και ο διαβολόπυργος	85
5.11.5. Το μεγάλο μυστήριο των Μετεώρων	85
5.12 Άγιο Όρος	86
5.12.1 Πληροφορίες για το Άγιο Όρος	88
5.13. Η Τήνος	88
5.13.1 Αξιοθέατα	89
5.13.2. Τοπικές εκδηλώσεις	90
5.14. Προοπτικές ανάπτυξης τουρισμού	90

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Διάφορα πακέτα ταξιδίων	92
-------------------------	----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

	122
--	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

	158
--	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τουρισμός είναι η πρόσκαιρη διακίνηση ατόμων από το γεωγραφικό περιβάλλον της μόνιμης διαμονής σε άλλο, με σκοπό την ψυχική ευχαρίστηση.

Για να έχουμε τουρισμό, είναι απαραίτητο να υπάρχουν δύο τουλάχιστον τόποι, αυτός της μόνιμης διαβίωσης κι εκείνος ή εκείνοι του τουριστικού προορισμού. Ο προορισμός πρέπει να είναι γνωστός από υπάρχουσες πληροφορίες, διότι σε αντίθετη περίπτωση δεν έχουμε το φαινόμενο του τουρισμού αλλά της εξερεύνησης.

Το στοιχείο της μετακίνησης αποτελεί ένα θέμα το οποίο απαιτεί οριοθέτηση σε σχέση με το χρόνο που διαρκεί. Συνηθίζεται να θεωρείται τουριστική η μετακίνηση η οποία έχει διάρκεια τουλάχιστον είκοσι τέσσερις ώρες. Το maximum διάρκειας ενός τουριστικού ταξιδιού κατ' άλλους θεωρείται το εξάμηνο, ενώ κατ' άλλους το έτος. Κατά τη δική μας άποψη δεν είναι δυνατόν να οριστεί, διότι υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις τουριστών οι οποίοι κάνουν διακοπές που διαρκούν περισσότερο, όπως τουρίστες οι οποίοι με ιστιοφόρο κάνουν το γύρο του κόσμου. Το ταξίδι λοιπόν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από χρόνο και ονομάζεται τουριστικό σε περίπτωση που ικανοποιεί τους υπόλοιπους παράγοντες του ορισμού, ενώ οπωσδήποτε πρέπει να υπάρχει κατά τη διάρκεια του ταξιδιού συνεχώς η προδιάθεση επανόδου του ατόμου στην αφετηρία του ταξιδιού ή, με άλλα λόγια, στον τόπο μόνιμης διαβίωσης. Η έλλειψη αυτής της προδιάθεσης επανόδου στην έναρξη του ταξιδιού οδηγεί σε άλλες έννοιες, όπως η μετανάστευση.

Ο σκοπός του τουριστικού ταξιδιού είναι κάτι το υποκειμενικό. Όπως θα δούμε στη συνέχεια, υπάρχουν πολλές και διάφορες αιτίες που ωθούν το σύγχρονο άνθρωπο στην τουριστική κατανάλωση. Για να ονομάσουμε όμως έναν άνθρωπο τουρίστα, μια από τις κυριότερες αιτίες που τον οδήγησαν στο τουριστικό ταξίδι πρέπει να είναι η ψυχική ευχαρίστηση, η οποία μπορεί να έχει τη μορφή της ηρεμίας, της ξεκούρασης, της ανάληψης δυνάμεων, της ψυχαγωγίας, της παρακολούθησης καλλιτεχνικών ή αθλητικών εκδηλώσεων, της δημιουργίας νέων γνωριμιών, της ανάπτυξης των ανθρώπινων σχέσεων, κ.λπ. Έτσι μπορούμε να θεωρήσουμε τουρίστα τον άνθρωπο που ταξιδεύει για επαγγελματικούς λόγους ή για λόγους υγείας, όταν καταναλώνει ένα σημαντικό μέρος του χρόνου του ταξιδιού στην αναψυχή και διασκέδασή του. Ένας βαριά ασθενής που ταξιδεύει στο εξωτερικό κι αναλώνει το χρόνο του αποκλειστικά στη θεραπεία του, δεν θεωρείται τουρίστας. Επίσης δεν μπορεί να θεωρηθεί τουρίστας ένας οδηγός νταλίκας ο οποίος οδηγεί ασταμάτητα επί τρεις ημέρες.

Διάφοροι οργανισμοί έχουν δώσει ορισμούς, σχετικά με τον τουρισμό και τον τουρίστα, κάνοντας προσπάθεια να οριοθετήσουν το φαινόμενο, έτσι ώστε να διευκολυνθούν οι μετρήσεις και η στατιστική του μελέτη. Αποτέλεσμα ήταν σε άλλες περιπτώσεις να θεωρηθούν τουρίστες οι διπλωματικοί υπάλληλοι, ενώ σε άλλες περιπτώσεις δεν θεωρούνταν τουρίστες όσοι ταξιδεύουν εξασκώντας αμειβόμενο επάγγελμα. Σύμφωνα μ' άλλες απόψεις, όταν η μετακίνηση δεν δημιουργεί κατανάλωση τουριστικών προϊόντων, τότε δεν μπορούμε να μιλήσουμε για τουρισμό.

Έτσι δεν αποτελεί τουριστική δραστηριότητα η επίσκεψη συγγενών ή φίλων, σε άλλη περιοχή από αυτή της μόνιμης διαβίωσης, σε περίπτωση που δεν γίνουν καταναλώσεις εξαιτίας αυτής της μετακίνησης. Επίσης υποστηρίχθηκε το σκεπτικό ότι οι αλλοδαποί φοιτητές είναι τουρίστες.

Ο τουρισμός αποτελεί ένα διεθνές κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο μεγάλης σημασίας και γι' αυτόν το λόγο, τόσο οι χώρες προέλευσης των τουριστών, όσο και οι χώρες υποδοχής, ενδιαφέρονται για την παρακολούθηση και καταμέτρηση του φαινομένου. Έτσι δημιουργήθηκε η ανάγκη ενός ευρέως αποδεκτού ορισμού του τουρισμού, ο οποίος θα εξυπηρετούσε την εύκολη καταμέτρηση των στοιχείων της τουριστικής διακίνησης.

Η καταμέτρηση των τουριστών είναι μια δύσκολη διαδικασία, λόγω του τεράστιου πλήθους τους. Δεν είναι εύκολο να ρωτώνται οι ταξιδιώτες στις οδικές αρτηρίες, στα λιμάνια και στ' αεροδρόμια, για τον τρόπο με τον οποίο θα ξοδέψουν το χρόνο τους, για το ποσό χρημάτων που θα καταναλώσουν και για τη διάρκεια του ταξιδιού τους.

Έτσι έχουν επικρατήσει ορισμοί, σύμφωνα με τους οποίους, οι ταξιδεύοντες για λόγους υγείας, για επαγγελματικούς λόγους, για θρησκευτικούς λόγους ή για οποιοδήποτε λόγο, στην περίπτωση που εγκαταλείπουν το σπίτι τους για μεγαλύτερο διάστημα από μία ημέρα χωρίς να έχουν πρόθεση μόνιμης εγκατάστασης στον προορισμό, ονομάζονται τουρίστες. Σαν λέξη ο τουρισμός προέρχεται από τη γαλλική λέξη **Tour**, που έχει τη σημασία του τριγυρίζω. Συχνά θεωρήθηκε συνώνυμος με τον περιηγητισμό, ο οποίος αποτελεί μια έννοια στενότερη από τον τουρισμό, δεδομένου ότι περιηγούμαι σημαίνει περιγράφο την περιοχή.

Ο τουρισμός είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο, το οποίο μπορεί να παρατηρηθεί από πολλές πλευρές, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα του παρατηρητή.

Έτσι:

* Αν δούμε τον τουρισμό από την πλευρά του τουρίστα, τότε θα θεωρήσουμε ότι είναι μια ευκαιρία για ξεκούραση και ψυχαγωγία.

* Αν δούμε τον τουρισμό από την πλευρά της χώρας υποδοχής, τότε θα θεωρήσουμε ότι είναι πηγή συναλλαγματικής εισροής.

* Αν δούμε τον τουρισμό από την επιχειρηματική πλευρά, τότε θα θεωρήσουμε ότι είναι μια δραστηριότητα η οποία προσφέρει ευκαιρίες για κέρδος.

* Για πολλούς κατοίκους χωρών τουριστικής υποδοχής, ο τουρισμός είναι κλάδος που προσφέρει πολλές και διάφορες θέσεις εργασίας.

* Αν δούμε τον τουρισμό από την κοινωνιολογική πλευρά, τότε θα θεωρήσουμε ότι είναι μια δραστηριότητα η οποία εξυπηρετεί την επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων λαών.

Υπάρχουν πολλές αντιληπτικές γωνίες, από τις οποίες μπορεί να εξεταστεί το φαινόμενο του τουρισμού, η νομική, η θρησκευτική και η πληθυσμιακή. Το σίγουρο είναι ότι ο τουρισμός είναι μια συνεχώς αναπτυσσόμενη τα τελευταία χρόνια ανθρώπινη δραστηριότητα, δηλαδή είναι μια δραστηριότητα της μόδας.

1.2 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ

Ο όρος Τουρισμός συχνά περιγράφει το "ταξίδι", έννοια πιο πλατιά από αυτήν του τουρισμού, γιατί το ταξίδι μπορεί να είναι και μετακίνηση ανθρώπων για άλλους λόγους, π.χ. μετανάστες, πρόσφυγες κ.τ.λ.

Στη σύγχρονη όμως εποχή, με τις συγκεκριμένες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, το ταξίδι τείνει να ταυτίζεται πλέον με τον τουρισμό και ο ταξιδιώτης με τον τουρίστα.

Έτσι, κάθε τουριστική δραστηριότητα, εξετάζεται κάτω από τον ευρύ όρο "ταξίδι".

Με βάση τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (Π.Ο.Τ.), για τις ανάγκες των διεθνών στατιστικών, διακρίνουμε τις ακόλουθες κατηγορίες του γενικού όρου "ταξιδιώτης":

Ταξιδιώτες (travellers, voyagers) είναι εκείνα τα άτομα που, για οποιονδήποτε υποκειμενικό σκοπό, μετακινούνται από μια χώρα σε άλλη, ανεξαρτήτως μεταφορικού μέσου και χώρας μόνιμης κατοικίας και δηλώνουν τα στοιχεία τους.

Στη συνέχεια οι ταξιδιώτες διαχωρίζονται σε δύο ευδιάκριτες ομάδες:

■ Στους ταξιδιώτες (travellers) που ως επισκέπτες (visitors) μετακινούνται με τη θέλησή τους και με σκοπό την επίσκεψη και μόνο της άλλης χώρας.

■ Στους ταξιδιώτες (travellers) που εξαναγκάζονται στη μετακίνηση και βέβαια δεν συμπεριλαμβάνονται στις τουριστικές στατιστικές.

■ Οι δυο αυτές μεγάλες κατηγορίες των ταξιδιωτών ομαδοποιούνται με τη σειρά τους ως ακολούθως:

Οι ταξιδιώτες / επισκέπτες (travellers / visitors) διακρίνονται στους:

Τουρίστες (tourists): άτομα που επισκέπτονται τη χώρα άφιξής τους για χρονική διάρκεια μεγαλύτερη των 24 ωρών και πραγματοποιούν μία τουλάχιστον διανυκτέρευση σ' αυτή και διακρίνονται σε:

1. Αλλοδαπούς.
2. Ημεδαπούς.
3. Μέλη πληρωμάτων πλοίων / αεροσκαφών και στους

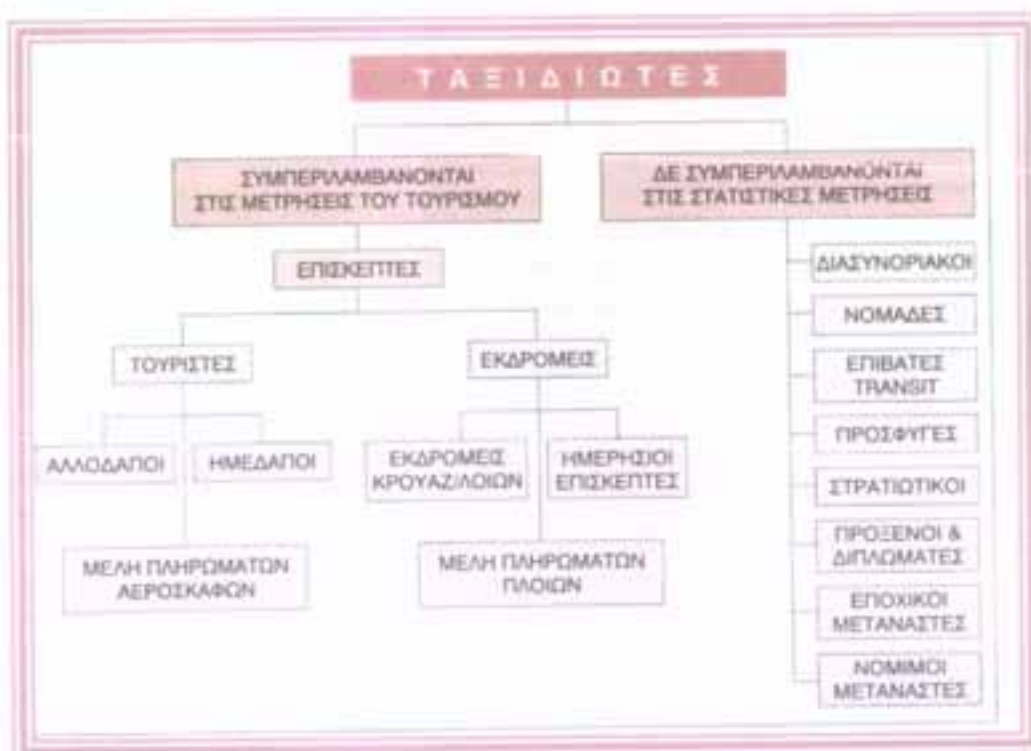
Εκδρομείς (excursionists ή same day visitors): άτομα που επισκέπτονται τη χώρα άφιξής τους για χρονική διάρκεια μικρότερη των 24 ωρών και δεν πραγματοποιούν καμία διανυκτέρευση και διακρίνονται σε:

1. Επιβάτες κρουαζιερόπλοιων.
2. Ημερήσιους επισκέπτες.
3. Μέλη πληρωμάτων πλοίων.

Οι ταξιδιώτες / μη συμπεριλαμβανόμενοι στις τουριστικές στατιστικές είναι:

- ≡ Οι διασυνοριακοί εργαζόμενοι (border workers).
- ≡ Οι νομάδες (nomads).
- ≡ Οι επιβάτες διαμετακόμισης (transit passengers).
- ≡ Οι πρόσφυγες (refugees).
- ≡ Τα μέλη στρατιωτικών δυνάμεων (member of the armed forces).
- ≡ Οι προξενικές και διπλωματικές αντιπροσωπείες (representation of consulates and diplomats).
- ≡ Οι εποχικοί μετανάστες (temporary immigrants).
- ≡ Οι μόνιμοι μετανάστες (permanent immigrants).

Στον εσωτερικό τουρισμό ο τόπος προέλευσης και ο τόπος προορισμού βρίσκονται στην ίδια χώρα.

“Τροποποιημένο από Gee Ch., Makens J., Choy D., *The Travel Industry*, 1997”
Κατηγορίες Ταξιδιωτών

1.3 ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός έχει πολλές μορφές έκφρασης. Είναι ένας γενικός όρος, που περιλαμβάνει διάφορα είδη ταξιδιού και διαμονής, αλλά και διάφορα κίνητρα, που βρίσκονται στη βάση της μετακίνησης. Οι άνθρωποι ταξιδεύουν για να φθάσουν σε διάφορους προορισμούς και για να ικανοποιήσουν διαφορετικές ανάγκες.

Σύμφωνα με τα πιο πάνω, ο τουρισμός σαν φαινόμενο αναλύεται σε διάφορες υποδιαίρεσεις, οι οποίες έχουν σκοπό να παρουσιάσουν περισσότερο εξειδικευμένα τις πτυχές του τουριστικού φαινομένου:

❶ Σύμφωνα με τον αριθμό των ατόμων που ταξιδεύουν, διακρίνουμε τον τουρισμό σε:

- ▶ Ατομικό τουρισμό, όταν ταξιδεύει μόνο ένα άτομο.
- ▶ Μικρο-ομαδικό τουρισμό, όταν ταξιδεύει μία οικογένεια ή μια παρέα φίλων ή συγγενών.
- ▶ Ομαδικό τουρισμό, όταν ένας αριθμός ατόμων ταξιδεύουν μαζί. Τα άτομα αυτά, συνήθως, δεν έχουν κάποια σχέση μεταξύ τους πριν το τουριστικό ταξίδι, ενώ ορισμένες φορές είναι μέλη ενός ομίλου, μαθητές ενός σχολείου κ.λπ. Ο αριθμός σε τέτοια γκρουπ διαφέρει, αλλά είναι συνήθως πάνω από 15 άτομα.

❷ Σύμφωνα με τον εξυπηρετούμενο από το ταξίδι σκοπό, μπορούμε να διακρίνουμε τον τουρισμό σε:

(α) Τουρισμό ψυχικής τέρψης του τουρίστα και ξεκούρασης από την εργασιακή κόπωση, ο οποίος με τη σειρά του μπορεί να υποδιαιρεθεί σε:

- ▲ Τουρισμό αναψυχής, δηλαδή τουρισμό ξεκούρασης και ανάληψης δυνάμεων.
- ▲ Ψυχαγωγικό τουρισμό, δηλαδή τουρισμό που εξυπηρετεί στην ανάπτυξη των φυσικών και πνευματικών ικανοτήτων.
- ▲ Τουρισμό περιπέτειας, ο οποίος εξυπηρετεί τις ερευνητικές διαθέσεις του ανθρώπου και προσφέρει συγκινήσεις νέων εμπειριών, ενώ συνήθως εξελίσσεται σε καθεστώς ελεγχόμενης επικινδυνότητας.
- ▲ Τουρισμό περιέργειας, που έχει σκοπό να προσφέρει γνώσεις στους τουρίστες.
- ▲ Τουρισμό των χόμπι, όπως ο γυμναστικός, πεζοπορικός κ.λπ.

(β) Πολιτιστικό τουρισμό, που εξυπηρετεί στον εμπλουτισμό πληροφοριών και γνώσεων για άλλες χώρες και ικανοποιεί ταυτόχρονα την ανάγκη για ψυχαγωγία. Συμπεριλαμβάνει επίσης πολιτιστικά γεγονότα, χώρους φυσικού ενδιαφέροντος, και αρχαιολογικές ανασκαφές.

(γ) Θεραπευτικό τουρισμό (τουρισμό υγείας), που ικανοποιεί την ανάγκη για ιατρική περίθαλψη σ' άλλες χώρες ή περιοχές με θεραπευτικές ευκολίες. Π.χ. ιαματικές πηγές, λουτρά με λάσπη, θεραπεία με μεταλλικό νερό που περιέχει ειδικές θεραπευτικές ιδιότητες, θεραπεία με ζεστή άμμο, κ.λπ. Αυτό το είδος τουρισμού απαιτεί συγκεκριμένες συνθήκες, όπως καθαριότητα, ησυχία και λογικό βιοτικό επίπεδο. Θεραπευτικό τουρισμό δέχονται επίσης χώρες και περιοχές με ανεπτυγμένη ιατρική τεχνολογία.

(δ) Αθλητικό τουρισμό, που ικανοποιεί τα χόμπι όπως ψάρεμα, κνήγη ζώων, καταδύσεις, σκι, αθλητικές εκδρομές και ορειβασία.

(ε) Επαγγελματικό τουρισμό, ο οποίος διακρίνεται σε:

- *Συνεδριακό τουρισμό, που περιλαμβάνει επιστημονικές, επαγγελματικές και πολιτικές συνάξεις. Αυτό απαιτεί την ύπαρξη συνεδριακών ευκολιών στη χώρα και άλλους σημαντικούς παράγοντες, όπως κατάλληλη γεωγραφική θέση, προσπελασιμότητα, καλό κλίμα, κ.λπ. Οι συμμετέχοντες σε συνέδρια συχνά ζητούν επιπλέον τουριστικές ευκολίες, όπως περιηγήσεις σ' αξιοθέατα, εκδρομές και αγορά ενθυμημάτων.
- *Τουρισμό εκθέσεων.
- *Φοιτητικό τουρισμό.

× Τουρισμό επαγγελματικών αποστολών, όπως εμπορικών αντιπροσώπων και στελεχών πολυεθνικών επιχειρήσεων.

④ Σύμφωνα με τα χρησιμοποιούμενα μεταφορικά μέσα, ο τουρισμός διακρίνεται σε:

⊕ Τουρισμό εδάφους, ο οποίος πραγματοποιείται με λεωφορεία, ιδιωτικά αυτοκίνητα, σιδηροδρόμους.

⊕ Τουρισμό ποταμών και θαλάσσης, ο οποίος πραγματοποιείται με ιδιωτικά ή μισθωμένα γιοτ, με κρουαζιερόπλοια ή πλοία που εκτελούν δρομολόγια.

⊕ Αεροπορικό τουρισμό, ο οποίος πραγματοποιείται με δρομολογημένα ή μισθωμένα αεροπλάνα.

⑤ Σύμφωνα με τη γεωγραφική τοποθεσία του τουριστικού προορισμού, ο τουρισμός διακρίνεται στις παρακάτω κατηγορίες:

• Εθνικός ή εσωτερικός τουρισμός, που αντιπροσωπεύει την τουριστική μετακίνηση υπηκόων μέσα στη χώρα τους.

• Περιφερειακός τουρισμός, δηλαδή τουριστική μετακίνηση ανάμεσα σε γειτονικές χώρες, που αποτελούν μια ευρύτερη τουριστική περιοχή, π.χ. τουριστική κίνηση ανάμεσα σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης ή σε περιοχές της ίδιας χώρας.

• Διεθνής τουρισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τουριστική κίνηση, ανάμεσα σε διαφορετικές χώρες του κόσμου.

⑥ Σύμφωνα με την ηλικία (η ηλικία διαφοροποιεί τις ανάγκες και τις συνήθειες), ο τουρισμός διακρίνεται στις παρακάτω κατηγορίες:

○ Τουρισμός παιδιών.

○ Νεανικός τουρισμός.

○ Τουρισμός ενηλίκων.

○ Τουρισμός υπερηλίκων.

⑦ Σύμφωνα με το φύλο

≡ Ανδρικός τουρισμός.

≡ Γυναικείος τουρισμός.

≡ Τουρισμός ομοφυλοφίλων.

⑧ Σύμφωνα με το κόστος του ταξιδιού

✧ Τουρισμός πολυτελείας.

✧ Τουρισμός μεσαίας τάξης.

✧ Τουρισμός σακιδίου.

⑨ Ανάλογα με το φορέα που καλύπτει το κόστος του τουριστικού ταξιδιού:

✓ Ιδιωτικός τουρισμός, όπου το κόστος της μετακίνησης καλύπτεται από τον τουρίστα.

✓ Κοινωνικός τουρισμός, όπου το κόστος της μετακίνησης επιδοτείται από την πολιτεία, στην προσπάθεια βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου οικονομικά ασθενών τάξεων.

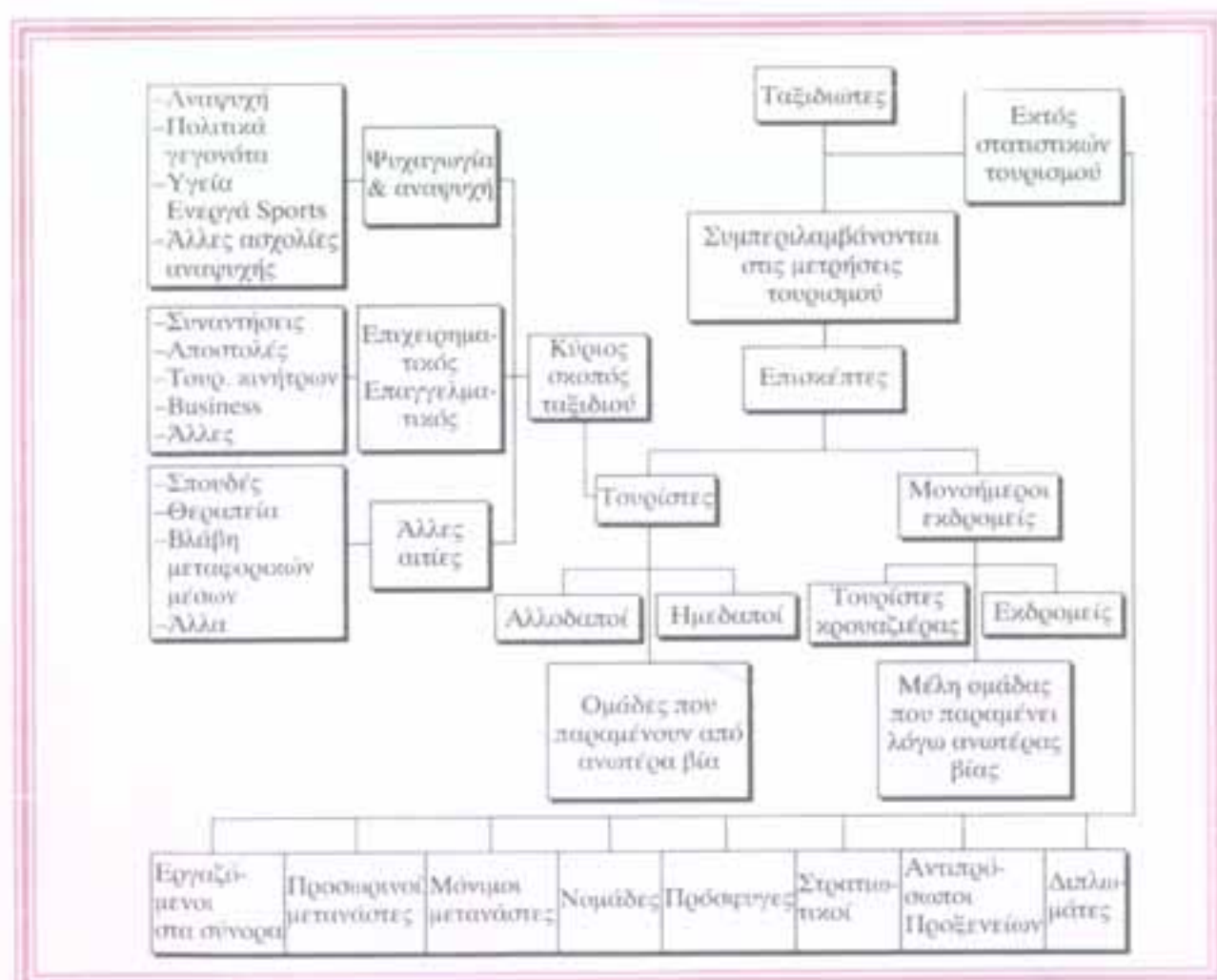
✓ Τουρισμός κινήτρων, ο οποίος αφορά σε τουριστικά ταξίδια τα οποία προσφέρουν μεγάλες επιχειρήσεις στο προσωπικό τους, σαν κίνητρα γι' αύξηση της αποδοτικότητας.

- ⓐ Ανάλογα με το χρόνο κατανάλωσης του τουριστικού προϊόντος:
 - ◇ Καλοκαιρινός τουρισμός.
 - ◇ Χειμερινός τουρισμός.

- ⓑ Ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση των τουριστών:
 - Οικογενειακός τουρισμός.
 - Τουρισμός ζευγαριών.
 - Τουρισμός για μόνους.

Ο τουρισμός μπορεί να δεχθεί πολλών τύπων ακόμη υποδιαίρεσεις, όπως ανάλογα με την ιδιοκτησία των καταλυμάτων ή ανάλογα με τον τρόπο πληρωμής του τουριστικού προϊόντος.

Ο σκοπός ενός ταξιδιού, σύμφωνα με τους Cooper, Fletcher, Gilbert and Wanhill, κρύβει πίσω του το κυριότερο κίνητρο, το οποίο μπορεί ν' αναφέρεται στην αναψυχή και την ψυχαγωγία, σε επαγγελματικές υποχρεώσεις ή σε κάποια άλλη αιτία ή υποχρέωση. Οι ταξιδιώτες μπορεί να είναι τουρίστες, εκδρομείς ή επισκέπτες και να συμπεριλαμβάνονται στις στατιστικές μετρήσεις ή να μη συμπεριλαμβάνονται, κάτι που είναι φυσικό για πρόσφυγες, λαθρομετανάστες κι άλλες κατηγορίες ταξιδιωτών που αναφέρονται στο παρακάτω σχήμα .

“Τροποποιημένο από Gee Ch., Makens J., Choy D., The Travel Industry, 1997”
Τύποι ταξιδιωτών

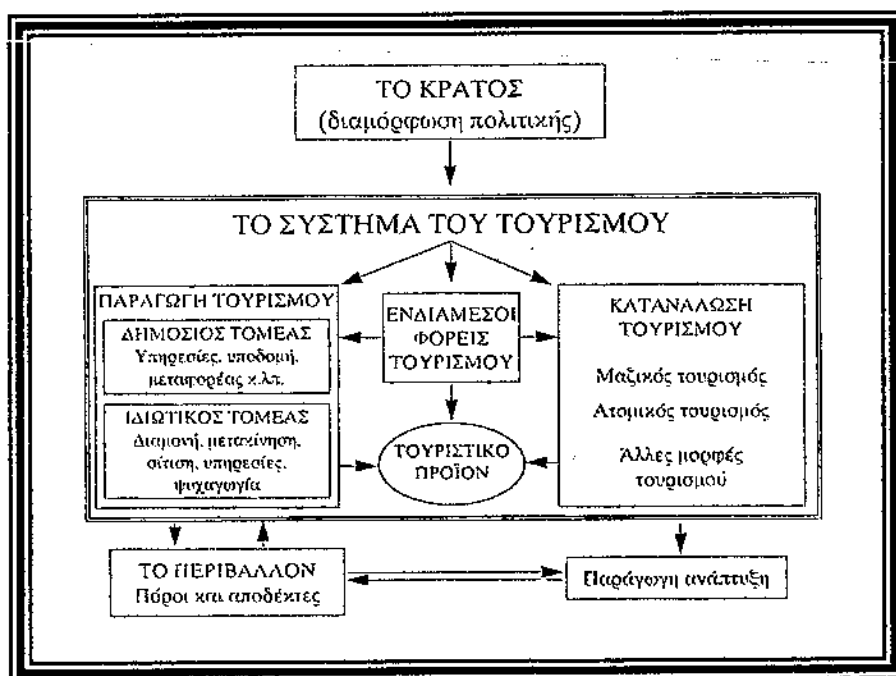
Μια ουσιαστική μερίδα διεθνούς τουρισμού κατευθύνεται προς αναπτυσσόμενες περιοχές που είναι ίσως περισσότερο ελκυστικές, επειδή δεν έχουν ακόμη καταστραφεί από τη βιομηχανοποίηση. Έτσι ο τουρισμός αναδιανέμει κεφάλαια ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.

• Βοηθά στην ανάπτυξη των απομονωμένων περιοχών της χώρας, οι οποίες έχουν βέβαια κάποια τουριστική σημασία.

(γ) Ο διεθνής τουρισμός θεωρείται προωθητής της διεθνούς κατανόησης και μέσο ανακούφισης των πολιτικών εντάσεων, διότι όταν άνθρωποι από διαφορετικές εθνικότητες συναντιούνται και βλέπουν τη ζωή των άλλων στην πατρίδα τους, είναι ευκολότερο να καταλάβουν οι μεν τους δε κι αντίστροφα.

(δ) Ο τουρισμός παίζει ένα θεραπευτικό ρόλο στην υγεία των ανθρώπων. Η αλλαγή χώρου και κλίματος και η απομάκρυνση από τα προβλήματα επανενεργοποιεί τη φυσική αντίσταση και μειώνει σε μεγάλο βαθμό τη νευρική ένταση. Ακόμη περισσότερο τα ταξίδια σε κέντρα υγείας και οι θεραπευτικές διαδικασίες σε διαφορετικό περιβάλλον αποδείχθηκε ότι έχουν ευνοϊκά αποτελέσματα σε ορισμένες ασθένειες.

1.6 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

“Τροποποιημένο από Gee Ch., Makens J., Choy D., The Travel Industry, 1997”
Τουριστικό κύκλωμα

Οι tour operators και τα ταξιδιωτικά πρακτορεία, για να μπορέσουν να λειτουργήσουν απρόσκοπτα, χρειάζονται, όπως είναι ήδη γνωστό, ένα σύνολο προϊόντων και υπηρεσιών που διατίθενται από μια σειρά επιχειρήσεων όπως είναι:

☆ οι επιχειρήσεις καταλύματος (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, διαμερίσματα, μπανγκαλόους, ξενώνες, βίλες και κάμπινγκ),

☆ οι επιχειρήσεις επισιτισμού (εστιατόρια, ταβέρνες και fast food),

- ☆ οι επιχειρήσεις μεταφοράς (αεροπορικές, ναυτιλιακές εταιρείες, ενοικιάσεις πούλμαν, εταιρείες ενοικιάσεως αυτοκινήτων και τρένα),
- ☆ οι επιχειρήσεις διασκέδασης και αναψυχής,
- ☆ εμπορικές επιχειρήσεις κάθε μορφής, οι οποίες λειτουργούν συμπληρωματικά μέσα στο τουριστικό κύκλωμα.

Για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, στον παραπάνω αριθμό επιχειρήσεων προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών πρέπει να προστεθούν και κάποιοι οργανισμοί που παρέχουν μια σειρά υπηρεσιών υποστήριξης.

Οι οργανισμοί αυτοί είναι είτε δημόσιου είτε ιδιωτικού τομέα. Στον δημόσιο τομέα περιλαμβάνονται διάφοροι οργανισμοί και υπηρεσίες που λειτουργούν σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο (π.χ. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού), υπηρεσίες αερολιμένων και λιμανιών, υπηρεσίες έκδοσης διαβατηρίων, συννοριακών και τελωνειακών εγγράφων, εκπαιδευτικοί οργανισμοί και φορείς (π.χ. δημόσιες τουριστικές σχολές).

Στον ιδιωτικό τομέα περιλαμβάνονται υπηρεσίες ξενάγησης, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (ταξιδιωτικό συνάλλαγμα, ταξιδιωτικές πιστωτικές κάρτες), υπηρεσίες ταξιδιωτικής ασφάλισης, εξειδικευμένες υπηρεσίες διαφήμισης και προβολής, ιδιωτικές τουριστικές σχολές, τουριστικές εκδόσεις, ιδιωτικές και υπηρεσίες ελλειψισμού .

1.7 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Ο τουρισμός σήμερα παρουσιάζεται ως επιχειρηματική δραστηριότητα ιδιωτικής ή μη πρωτοβουλίας, σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο και αφορά στην μεταφορά, διανομή, εξυπηρέτηση και ψυχαγωγία των τουριστικώς μετακινουμένων ατόμων.

Αποτελεί αναμφίβολα μια σημαντική «βιομηχανία» η οποία καθορίζεται από τα ακόλουθα συστατικά στοιχεία:

- * Ταξιδιωτικά γραφεία
- * Ταξιδιωτικοί οργανισμοί, (tour operators)
- * Ξενοδοχεία, μοτέλ και λοιπά τουριστικά καταλύματα.
- * Κατασκηνώσεις αναψυχής κι αθλητισμού.
- * Πάρκα διασκέδασης.
- * Καταστήματα προσφοράς φαγητού και ποτών.
- * Καταστήματα τουριστικών ειδών-δώρων.
- * Καταστήματα ενοικιάσεως επιβατικών αυτοκινήτων.

Ο Leiper ορίζει την βιομηχανία του τουρισμού σαν αυτή η οποία «περιλαμβάνει όλες αυτές τις δομές, τους οργανισμούς και τις διευκολύνσεις που προορίζονται να εξυπηρετήσουν τις ειδικές ανάγκες και τις επιθυμίες των τουριστών». Επιπρόσθετα η τουριστική και ταξιδιωτική βιομηχανία περιλαμβάνει ένα μεγάλο δίκτυο από εμπορικούς και μη εμπορικούς οργανισμούς οι οποίοι είναι συνδεδεμένοι μεταξύ τους προκειμένου να προσφέρουν υπηρεσίες για τις ανάγκες των μελλοντικών ταξιδιωτών.

Ειδικότερα σε ότι αφορά την ταξιδιωτική βιομηχανία διακρίνονται οι εξής βασικοί τύποι:

- * Υπεραστικές κι επαρχιακές επιβατικές μεταφορές.
- * Σιδηρόδρομος.
- * Τοπικές και προαστιακές μεταφορές.
- * Πιστοποιημένοι αερομεταφορείς.
- * Προγραμματισμένες αερομεταφορές.
- * Ναυλωμένες υπηρεσίες τσάρτερ.
- * Υπηρεσίες σχετικές με την αερομεταφορά.
- * Πλοία περιηγήσεων, θαλάσσια ταξί κι εκδρομικά πλοία.
- * Θαλάσσιες μεταφορές επιβατών.
- * Μαρίνες.
- * Ενοικιάσεις θαλάσσιων σκαφών.

Εξαιρετικά σημαντικός κατά τη διαδικασία προσδιορισμού του εννοιολογικού περιεχομένου του τουρισμού είναι ο ορισμός των παραγόντων που συγκροτούν την τουριστική βιομηχανία και επηρεάζονται από αυτήν. Συχνά, ωστόσο κατά την ανάλυση της τουριστικής βιομηχανίας και της δυναμικής που ασκεί στους διάφορους τουριστικούς προορισμούς, παρουσιάζονται ορισμένα προβλήματα σημαντικότερο των οποίων θεωρείται ο σαφής καθορισμός των ορίων της.

Πολλοί τομείς που συνθέτουν την τουριστική βιομηχανία, όπως οι μεταφορές, παρέχουν τις υπηρεσίες τους και σε άτομα που δεν ταξιδεύουν για τουριστικούς λόγους.

Με άλλα λόγια οι τομείς της οικονομικής δραστηριότητας και οι προσφερόμενες από αυτούς υπηρεσίες, είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν με την ικανοποίηση επιθυμιών και για την κάλυψη αναγκών ανεξάρτητων προς τον τουρισμό.

Οι σπουδαιότεροι τομείς της τουριστικής βιομηχανίας μπορούν να συνοψισθούν στους εξής :

- ✦ Μεταφορές (αεροπορικές, σιδηροδρομικές και ακτοπλοϊκές).
- ✦ Ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, ενοικιαζόμενα δωμάτια, catering.
- ✦ Tour Operators και ταξιδιωτικά γραφεία.
- ✦ Πολιτιστικές εκδηλώσεις, μουσικά φεστιβάλ, θεάματα.
- ✦ Δημοσιοοικονομικές επιχειρήσεις, τουριστικές πληροφορίες, τουριστικοί οδηγοί.
- ✦ Τουριστικοί Οργανισμοί (τοπικοί και εθνικοί, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, Automobile Association (A.A.), Royal Automobile Club (R.A.C), τοπικά κυβερνητικά τμήματα).

1.8 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Σκοπός της διανομής είναι να δημιουργήσει έναν σύνδεσμο ανάμεσα στην προσφορά και την ζήτηση του τουριστικού οργανισμού και στον ταξιδιώτη.

Το σύστημα διανομής διαφέρει από τις άλλες βιομηχανίες. Δεν υπάρχει φυσική διανομή διότι τα προς πώληση αγαθά είναι άυλα. Καθώς οι λειτουργίες και τα προβλήματα της μεταφοράς και αποθήκευσης είναι περιορισμένα παρουσιάζονται διαφορετικού τύπου προκλήσεις στην τουριστική διανομή.

Οι τουριστικές υπηρεσίες είναι φθαρτές. Όλες οι υπηρεσίες πρέπει να πουληθούν μέσα στην ίδια η μέρα διαφορετικά χάνονται.

Οι μεσάζοντες της ταξιδιωτικής βιομηχανίας είναι πολυάριθμοι και ασκούν ισχυρή επιρροή στις αγοραστικές αποφάσεις και επιλογές των καταναλωτών. Η πώληση πολλών και επιμέρους ταξιδιωτικών προϊόντων και υπηρεσιών ως ένα και ενιαίο προϊόν (package) υφίσταται για να προμηθεύσει τον καταναλωτή με μια πιο ολοκληρωμένη και πιο ικανοποιητική ταξιδιωτική εμπειρία.

Οι μεταπωλητές ταξιδιωτικοί πράκτορες προβαίνουν σε κρατήσεις-αεροπορικών θέσεων, δωματίων ξενοδοχείων, ξεναγήσεων, ενουκιάσεων αυτοκινήτων και προμηθεύουν οργανωμένες διακοπές με την μορφή ανεξάρτητων tour (F.I.T).

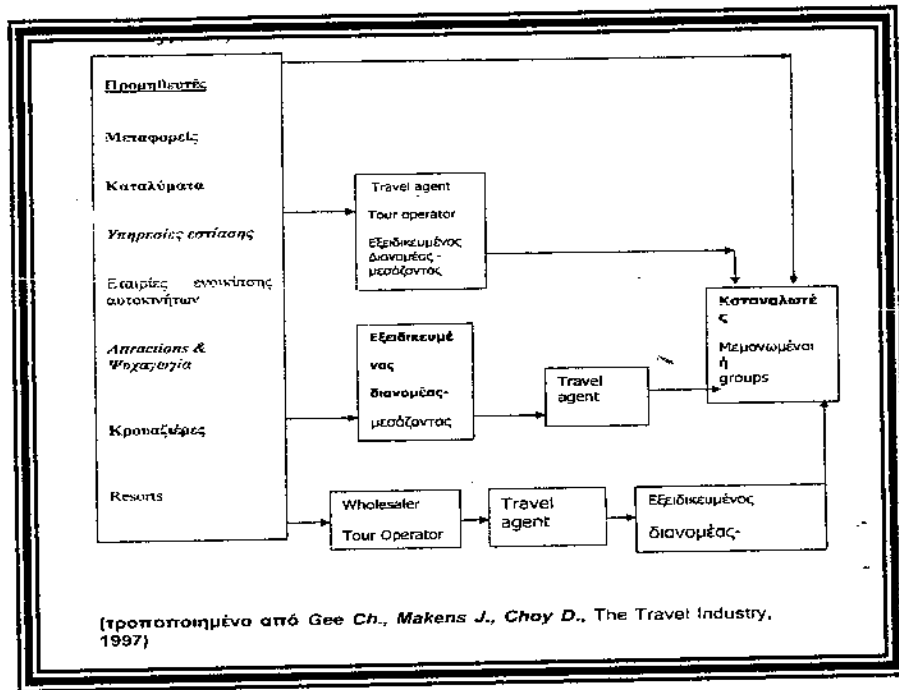
Τα πλεονεκτήματα της τεχνολογίας και η πληροφορική παρουσιάζουν μια διαρκώς αυξανόμενη επίδραση και συντείνουν στην - διαμόρφωση νέων δομών αναφορικά με την διανομή των ταξιδιωτικών υπηρεσιών, κατά πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι στο παρελθόν.

Ο κλάδος της ταξιδιωτικής πρακτόρευσης εκφράζει φόβους ότι οι εξελίξεις στην ηλεκτρονική διανομή των ταξιδιωτικών υπηρεσιών πιθανόν να συμβάλλει στον περιορισμό του ρόλου τους στην σύγχρονη ταξιδιωτική βιομηχανία καθώς οι προμηθευτές και οι wholesalers θα έχουν την δυνατότητα να μεταφέρουν τα μηνύματά τους - πληροφορίες απευθείας στους καταναλωτές οι οποίοι θα μπορούν με την σειρά τους να προβαίνουν στις ταξιδιωτικές τους επιλογές, να κάνουν κρατήσεις θέσεων και να πληρώνουν από το σπίτι ή το γραφείο τους.

Όπως και άλλοι βιομηχανικοί τομείς έτσι και η ταξιδιωτική βιομηχανία έχει το δικό της σύστημα διακίνησης προϊόντων και υπηρεσιών από τους προμηθευτές προς τους τελικούς καταναλωτές.

Το ύψος των δαπανών ανάμεσα στην συγκρότηση ενός δυναμικού συστήματος απευθείας πωλήσεων και στην αξιοποίηση της ισχύος των ενδιάμεσων, με την παροχή προμηθειών, αποτελεί πάγια διαμάχη στους εμπλεκόμενους φορείς της ταξιδιωτικής βιομηχανίας.

Για την κατανόηση της οικονομικής της ταξιδιωτικής βιομηχανίας είναι σημαντικό να έχουμε μια βασική κατανόηση της δομής και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων διανομής αυτής της βιομηχανίας συμπεριλαμβανομένων των ενδιάμεσων οι οποίοι περιλαμβάνονται σε αυτό το σύστημα. Ο όρος σύστημα διανομής των πωλήσεων αναφέρεται στην μέθοδο μέσω της οποίας ένας προμηθευτής της ταξιδιωτικής βιομηχανίας πουλάει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του στους πελάτες. Μέσα στο σύστημα διανομής υπάρχουν ευρείες διαφοροποιήσεις, συνδυασμοί και αμφίδρομες σχέσεις. Οι αναλύσεις των επιχειρηματικών πρακτικών δείχνουν ότι υπάρχουν τέσσερις τύποι συστημάτων διανομής οι οποίοι υιοθετούνται ξεχωριστά ή ταυτόχρονα από τους προμηθευτές στην ταξιδιωτική βιομηχανία

“Τροποποιημένο από Gee Ch., Makens J., Choy D., The Travel Industry, 1997”

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ

Ένα ουσιαστικό στοιχείο της τουριστικής βιομηχανίας με ρόλο μεγάλο και αποφασιστικό αποτελούν τα Τουριστικά ή Ταξιδιωτικά Γραφεία, για τα οποία θα μιλήσουμε διεξοδικά παρακάτω.

2.2 Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

Το Τουριστικό ή ταξιδιωτικό γραφείο είναι μια εμπορική επιχείρηση η οποία λειτουργεί ως ενδιάμεσος φορέας στη διανομή των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Παρεμβαίνει μεταξύ των τουριστών-πελατών και του τελικού τουριστικού προϊόντος ή υπηρεσίας.

Το Τουριστικό Γραφείο, ως μεσολαβητική επιχείρηση, συγκεντρώνει και διαθέτει συγκεκριμένα τουριστικά προϊόντα ή υπηρεσίες, τα οποία διαθέτει συνολικά, σε ένα είδος "πακέτου" ή μεμονωμένα.

Πιο συγκεκριμένα, το Τουριστικό Γραφείο μεσολαβεί ανάμεσα στον τουρίστα-καταναλωτή και στους παραγωγούς τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, όπως είναι οι μεταφορικές επιχειρήσεις, οι καταλυματικές επιχειρήσεις, οι επισιτιστικές κ.ά. επιχειρήσεις. Ακόμη το Τουριστικό Γραφείο μεσολαβεί για τη διάθεση των προϊόντων και υπηρεσιών μεγάλων τουριστικών οργανισμών, διοργανωτών - παραγωγών (χονδρεμπόρων) αυτών των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Το Τουριστικό Γραφείο είναι για τον τουρισμό ότι και ο έμπορος για τη βιομηχανία. Είναι ο πωλητής των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, ο διανομέας ο οποίος διοχετεύει τους τουρίστες-καταναλωτές στους τουριστικούς τόπους για την κατανάλωση του τουριστικού προϊόντος.

Η σύγχρονη ταξιδιωτική "πρακτόρευση" έχει χαρακτήρα επιχείρησης εξελιγμένης μορφής. Η λειτουργία της συγκροτεί τεχνική που προσδιάζει στην τεχνική προώθησης προϊόντων.

Το Τουριστικό Γραφείο πουλάει ουσιαστικά την ποιότητα των υπηρεσιών του, με την έννοια ότι δεν έχει άμεσα ένα δικό του προϊόν να πουλήσει (π.χ. κατάλυμα, μέσο μετακίνησης, εστίαση, διασκέδαση).

Αυτό το προϊόν - υπηρεσία αναπτύσσεται, από μια άποψη, με το τρίπτυχο:

- ✿ Προώθηση του προϊόντος (Promotion).
- ✿ Ανάλυση υποχρέωσης κάλυψης ορισμένων πωλήσεων (Allotment).
- ✿ Επιβεβαίωση πωλήσεων (Booking).

Η **πρώτη** φάση αφορά την προσπάθεια του τουριστικού πράκτορα να "πωλήσει" σε μια αγορά το τουριστικό προϊόν, Π.χ. ξενοδοχεία.

Η **δεύτερη** φάση αφορά την ανάληψη της υποχρέωσης (ρίσκου) για πώληση ορισμένης "ποσότητας" τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών Π.χ. κλινών σε μια τουριστική περίοδο, χωρίς συγκεκριμένη κάλυψη από "παραγγελίες".

Η τρίτη φάση αφορά την επιβεβαίωση των πωληθέντων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών με την αποστολή στους "παραγωγούς" τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών Π.χ. ξενοδόχους, των "παραγγελιών".

2.3 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία (Ν. 393/1976), τα ταξιδιωτικά γραφεία είναι μόνιμα οργανωμένες επιχειρήσεις που, με τα υλικά, άυλα και έμψυχα μέσα και την πληροφόρηση που διαθέτουν, αναλαμβάνουν τη μεταφορά ή διακίνηση ή διαμονή ή ψυχαγωγία μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων μέσα και έξω από τη χώρα.

Οι όροι Τουριστικό Γραφείο, Ταξιδιωτικό Γραφείο, Τουριστικό Πρακτορείο, Ταξιδιωτικό Πρακτορείο, Τουριστικός Πράκτορας, Ταξιδιωτικός Πράκτορας χρησιμοποιούνται κατά περίπτωση χωρίς ιδιαίτερη διάκριση.

Η κύρια πηγή εισοδήματος για ένα Τουριστικό Γραφείο είναι οι "προμήθειες" που αποκομίζει στο σύνολο των πωλήσεών του, από τις αεροπορικές εταιρίες (έκδοση εισιτηρίων), τα ξενοδοχεία (πώληση διανυκτερεύσεων), τις εταιρίες ενοικίασης αυτοκινήτων (ενοικίαση αυτοκινήτων), τις επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής (πώληση γευμάτων, ποτών, διασκέδασης). Το ύψος των προμηθειών εξαρτάται από το ύψος και τη συχνότητα των πωλήσεων που πραγματοποιεί. Ενδεικτικά, από τις αεροπορικές εταιρίες παίρνει 7% - 9%, από τα ξενοδοχεία 8% - 25%, από τις επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων 20% - 40%, από την ακτοπλοΐα 4% - 12%, από τα κρουαζιερόπλοια 15% - 50%.

2.4 ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

Οι κυριότερες εργασίες ενός Τουριστικού Γραφείου κατά το νόμο είναι οι παρακάτω:

- ⇒ Καταρτίζει και εκτελεί ατομικά ή ομαδικά προγράμματα εκδρομών, περιηγήσεων μέσα και έξω από τη χώρα, με ιδιότητα ή μισθωμένα μεταφορικά μέσα (χερσαία, αεροπορικά, θαλάσσια).
- ⇒ Μεσολαβεί και διασφαλίζει την ενοικίαση καταλύματος διαμονής, τη σίτιση, την αναψυχή, την ψυχαγωγία και τα μέσα μετακίνησης.
- ⇒ Μεσολαβεί για την έκδοση εισιτηρίων κάθε μεταφορικού μέσου, καθώς και διαβατηρίων.
- ⇒ Διαμεσολαβεί για την οργάνωση πάσης φύσεως συνεδρίων.
- ⇒ Παραλαμβάνει και μεταφέρει και πολλές φορές διακινεί τις αποσκευές των πελατών ημεδαπών ή αλλοδαπών.
- ⇒ Παρέχει πληροφόρηση και υπηρεσίες κάθε τύπου σε άμεση ή έμμεση σχέση με τον τουρισμό, όπως είναι η προβολή τουριστικών μονάδων, η διάθεση εισιτηρίων, για τα μουσεία, για καλλιτεχνικές εκδηλώσεις που διενεργούνται από τον Ε.Ο.Τ. ή άλλους φορείς και για αξιοθέατα (Εκθέσεις, Διεθνείς αγώνες).
- ⇒ Προσφέρει στους πελάτες του υπηρεσίες ξεναγών, συνοδών, διερμηνέων και ανταλλαγής συναλλάγματος.

Όλες οι παραπάνω εργασίες που αναφέραμε ότι διεξάγει ένα Τουριστικό Γραφείο αποτελούν τα "προϊόντα" του.

Για να τις εκτελέσει δε, συνάπτει συνεργασίες με επιχειρήσεις παραγωγής τουριστικών υπηρεσιών, που αποτελούν τους πελάτες ή τους προμηθευτές του, όπως ξενοδοχεία, εταιρείες αεροπορικές, ναυτιλιακές, λεωφορείων και ενοικίασης αυτοκινήτων.

2.5 ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία τα ταξιδιωτικά πρακτορεία διακρίνονται:

✦ **Πρακτορεία εσωτερικού τουρισμού.** Όπως υποδηλώνει και το όνομά τους, οι δραστηριότητές τους περιορίζονται στο εσωτερικό της χώρας.

✦ **Πρακτορεία γενικού τουρισμού.** Όπως υποδηλώνει και το όνομά τους, έχουν ευρύ πεδίο δραστηριότητας, ασχολούνται με μεγάλο αριθμό Ελλήνων αλλά και ξένων τουριστών.

Τα γραφεία γενικού τουρισμού, ανάλογα με την αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται διακρίνονται σε:

⇒ **γραφεία εισερχόμενου τουρισμού (incoming),** που ασχολούνται με μετακινήσεις τουριστών από το εξωτερικό προς ένα τουριστικό προορισμό,

⇒ **γραφεία εξερχόμενου τουρισμού (outgoing),** που ασχολούνται με μετακινήσεις τουριστών από τον τόπο διαμονής στο εξωτερικό και γραφεία εισερχόμενου και εξερχόμενου τουρισμού (incoming & outgoing).

Μια άλλη διάκριση είναι ανάλογα με το μέγεθος υπηρεσιών σε:

⊗ **Διοργανωτές ταξιδίων γενικών ή εξειδικευμένων (Tour Operators),** που ασχολούνται αποκλειστικά με τη διοργάνωση και υλοποίηση προγραμμάτων διακοπών (πακέτων) για μεγάλες ομάδες τουριστών.

⊗ **Πρακτορεία ταξιδίων-λιανοπωλητές (retailers),** που αναλαμβάνουν την πώληση των έτοιμων προγραμμάτων των Tour Operators στην τοπική αγορά ή εξυπηρετούν μεμονωμένους πελάτες-τουρίστες ή διεξάγουν μεσολαβητικές εργασίες μεταξύ παραγωγών τουριστικών προϊόντων και τουριστών-καταναλωτών.

⊗ **Πρακτορεία ταξιδίων-ανταποκριτές (ground operators),** που λειτουργούν ως τοπικοί ανταποκριτές (υποκατάστημα) ενός Tour Operator στον τόπο διακοπών των τουριστών, αντιπροσωπεύοντας τον Tour Operator.

2.6 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΑ

Ορισμός του Τουριστικού Πακέτου

Το Τουριστικό Πακέτο είναι ένα ταξίδι οργανωμένο σύμφωνα μ' ένα λεπτομερές πρόγραμμα, το οποίο περιλαμβάνει ένα ευρύ πεδίο τουριστικών υπηρεσιών, προσφερόμενο στον τουρίστα - πελάτη σε μία σταθερή τιμή, η οποία είναι καθορισμένη εκ των προτέρων.

Πολλοί ορισμοί έχουν δοθεί για το τουριστικό πακέτο. Σύμφωνα με τον πιο πλήρη ορισμό του Andre Perrault (1978), ένα τουριστικό πακέτο (inclusive tour στα αγγλικά, voyage a forfait στα γαλλικά, package tour στα αμερικάνικα), ορίζεται ως ακολούθως:

«Είναι ένα ταξίδι με κύρια επιδίωξη τις διακοπές/ αναψυχή, το οποίο είναι:

- Κατασκευασμένο εκ των προτέρων σε όλες του τις λεπτομέρειες (διαδρομές, καταλύματα, εκδρομές) ή μερικώς (διαμονή) από έναν Tour Operator σε μία συνολική / ενιαία τιμή, η οποία καλύπτει κατά το ελάχιστο την παραμονή και κατά το μέγιστο τη μεταφορά (ταξίδι μετ' επιστροφής), τις δαπάνες του καταλύματος και της διατροφής, τις δαπάνες αναψυχής ή όλες τις άλλες υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα και παρέχονται στον τουρίστα, όπως οι εκδρομές.
- Προσφερόμενο στους καταναλωτές από τον Tour Operator με την υποστήριξη της κατάλληλης προβολής και διαφήμισης (καταλόγων, διαφημιστικών φυλλαδίων κ.τ.λ.).
- Πληρωμένο εξ ολοκλήρου πριν την έναρξη του ταξιδιού».

Τα τουριστικά πακέτα αποτελούν καταναλωτικά προϊόντα με μικρή διάρκεια ζωής, η οποία συνήθως φθάνει τις δύο εβδομάδες.

2.7 ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ

Μεταπολεμικά η παγκόσμια οικονομία πέρασε από την "επί παραγγελία παραγωγή" στη "βιομηχανική παραγωγή". Όπως και στα άλλα καταναλωτικά προϊόντα έτσι και στον τουρισμό, διαμορφώθηκε η ανάγκη για την παραγωγή ενός "βιομηχανικού" προϊόντος.

Η παραγωγή αυτή έπρεπε να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- να ανταποκρίνεται στη μαζικοποίηση του τουριστικού ταξιδιού,
- να προσφέρει το τουριστικό ταξίδι σε τιμή προσιτή στον τουρίστα - πελάτη και σε συνδυασμό με το χρόνο που διέθετε για τουρισμό,
- να πωλεί το τουριστικό ταξίδι άμεσα και γρήγορα, όπως πωλούνται Π.χ. τα άλλα προϊόντα ευρείας κατανάλωσης,
- να διατηρήσει ως έχουν, ανεπηρέαστα, τα συστατικά στοιχεία του τουριστικού ταξιδιού (μεταφορά, διαμονή, διατροφή, διασκέδαση κ.ά.), τα οποία λειτουργούν αυτόνομα,
- να εξασφαλίσει, συγχρόνως, τις παραπάνω προϋποθέσεις.

Επομένως, θα έπρεπε να "βιομηχανοποιηθεί" η διάθεση των συστατικών στοιχείων του τουριστικού ταξιδιού, δηλαδή θα έπρεπε απλά, τα συστατικά στοιχεία του ταξιδιού να προσφέρονται διαφορετικά.

Να κρατούν μεν την αυτοτέλεια και την ανεξαρτησία στην κατανάλωσή τους, αλλά ο τουρίστας - πελάτης να τα προσεγγίζει σε μορφή πακέτου (από όπου προέρχεται και ο όρος "package").

Το τουριστικό πακέτο (package tour) επιτρέπει στον τουρίστα - πελάτη να βλέπει, να επιλέγει και να αγοράζει τη συνολική μορφή του τουριστικού προϊόντος και στον Tour Operator να πωλεί επιμέρους συστατικά στοιχεία τουριστικού ταξιδιού ως ομοιογενές προϊόν, συστηματικά συγκροτημένο και τυποποιημένο.

Για παράδειγμα, δύο θέσεις αεροπλάνου ή δύο δωμάτια τουριστικού καταλύματος ή δύο γεύματα λειτουργούν εντελώς ίδια, ως αυτόνομα τελικά καταναλωτικά προϊόντα, είτε για τον Α τουρίστα - πελάτη, ο οποίος τα αγοράζει ανεξάρτητα και μεμονωμένα είτε για το Β τουρίστα - πελάτη, ο οποίος αγοράζει ένα τουριστικό πακέτο. Η βασική διαφορά είναι ότι ο Α διαπραγματεύεται ο ίδιος για το καθένα ξεχωριστά από αυτά τα τουριστικά προϊόντα, ενώ ο Β διαπραγματεύεται για όλα τα τουριστικά προϊόντα ως σύνολο.

Με αυτόν τον τρόπο η τυποποίηση στην παραγωγή του Τουριστικού Πακέτου εμφανίζει τα παρακάτω βασικά χαρακτηριστικά:

★ Το Τουριστικό Πακέτο, περιέχει τα αναγκαία συστατικά στοιχεία ενός τουριστικού ταξιδιού.

★ Τα συστατικά αυτά στοιχεία του τουριστικού πακέτου είναι προκαθορισμένα, τόσο μεμονωμένα όσο και στο σύνολό τους, για να γίνουν έτσι, ως σύνολο, αποδεκτά από τον τουρίστα - πελάτη.

★ Αυτό σημαίνει ότι ένα Τουριστικό Πακέτο προσφέρεται ως τελικό προϊόν στον τουρίστα καταναλωτή, ακριβώς όπως τα εμπορεύματα στη βιτρίνα των μαγαζιών και αυτός είτε το επιλέγει και το αγοράζει, ως συνολική συμφωνία (agreement), όπως είναι, είτε δεν το αποδέχεται και δεν το αγοράζει.

Αναλυτικότερα τα επιμέρους συστατικά στοιχεία του είναι:

⇒ **Η χώρα υποδοχής ή τόπος προορισμού**

Αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο του package tour και πρέπει να συγκεντρώνει όλα εκείνα τα ιδιαίτερα και προσδιοριστικά χαρακτηριστικά (φυσικοί παράγοντες, πολιτιστικά στοιχεία, κοινωνικά στοιχεία, υποδομή, ανωδομή, δυνατότητες προσπέλισης κ.λπ.), τα οποία θα του προσδώσουν τουριστικό χαρακτήρα και τουριστικό ενδιαφέρον.

⇒ **Μέσα μεταφοράς**

Είναι εκείνα τα μέσα (εναέρια, θαλάσσια, οδικά) με τα οποία υλοποιείται το ταξίδι στη χώρα υποδοχής. Η επιλογή του μεταφορικού μέσου αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα για τον προσδιορισμό του κόστους και της τιμής πώλησης του package tour. Ουσιαστικά, όσο πιο γρήγορο, άνετο και σύγχρονο είναι το μέσο μεταφοράς τόσο πιο ακριβή είναι και η τιμή χρέωσής του. Το μεταφορικό μέσο το οποίο χρησιμοποιείται περισσότερο στην παραγωγή ενός package tour είναι το αεροπλάνο, οι τεχνολογικές δυνατότητες του οποίου συμβάλλουν στην ταχύτερη μετακίνηση των τουριστών.

Εξίσου σημαντικά είναι και τα θαλάσσια ή οδικά μεταφορικά μέσα, η χρήση των οποίων εξαρτάται από τις αποστάσεις που πρέπει να καλυφθούν, από τα σημεία επίσκεψης, αλλά και από τον διαθέσιμο χρόνο και το εισόδημα του τουρίστα-καταναλωτή.

⇒ Το τράνσφερ (transfer)

Είναι η μεταφορά των τουριστών-πελατών από το εκάστοτε σημείο άφιξης στον χώρο του καταλύματός τους, οι μετακινήσεις τους εντός του προορισμού (π.χ. εκδρομές, επισκέψεις σε τοποθεσίες τουριστικού ενδιαφέροντος) και η μεταφορά τους από τον χώρο του καταλύματος στο σημείο αναχώρησης.

Το συνηθέστερο μεταφορικό μέσο για τα transfer είναι το πούλμαν. Ο υπεύθυνος για αυτή την εργασία λέγεται transferman.

⇒ Το κατάλυμα

Είναι οι χώροι στους οποίους διαμένει ο τουρίστας καθ' όλη τη διάρκεια της επίσκεψής του στον τόπο προορισμού. Οι καταλυματικές μονάδες είναι τα ξενοδοχεία, μπανγκαλούς, βίλες, επιπλωμένα διαμερίσματα, ξενώνες, οι πανσιόν, τα μοτέλ κ.λπ. Οι διάφοροι τύποι και κατηγορίες καταλυμάτων διαφέρουν μεταξύ τους ως προς την τιμή και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

2.8 ΤΙΜΕΣ ΠΩΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ

Ανάλογα με τις τιμές τους, τα πακέτα ταξινομούνται σε:

- ▶ Χαμηλού κόστους.
- ▶ Μέσης κατηγορίας, που συμπεριλαμβάνουν πακέτα τα οποία παρουσιάζουν διασπορά στις τιμές τους, αλλά περισσότερο προσεγγίζουν τις μεσαίες τιμές και απευθύνονται στο ευρύ κοινό.
- ▶ Επιλεκτικές κατηγορίες, οι οποίες τιμολογούνται υψηλά, προσφέρουν υψηλότερου επιπέδου τουριστικές υπηρεσίες και διευκολύνσεις (χρονικές κ.λπ.) και απευθύνονται στους τουρίστες που είναι σε θέση να τα πληρώσουν.

2.9 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ PACKAGE TOURS

Τα package tours ή αλλιώς inclusive tours (I.T.) χωρίζονται σε δύο κύριες κατηγορίες, τα ready made και τα tailor made:

☞ **Ready made:** Είναι τα τουριστικά πακέτα που σχεδιάζονται για οργανωμένες ομάδες τουριστών και απευθύνονται σε ευρείες κατηγορίες πελατών.

☞ **Tailor made:** Είναι τα τουριστικά πακέτα που σχεδιάζονται για μικρές ομάδες πελατών ή ακόμη και για μεμονωμένους ταξιδιώτες και οργανώνονται έπειτα από εκφρασμένη επιθυμία του πελάτη (κατ' εντολή του πελάτη).

Επίσης μια άλλη κατηγοριοποίηση των package tours είναι τα GITs και IITs:

Git (Group Inclusive Tours): Είναι πακέτα τα οποία οργανώνονται για ομάδες τουριστών και συνήθως είναι ready made. Εκτός από τα ήδη γνωστά συνθετικά στοιχεία, περιλαμβάνουν και τις υπηρεσίες ενός tour leader ή tour escort (αρχηγός ή συνοδός group).

IIT (Individual Inclusive Tours): Είναι τα πακέτα τα οποία οργανώνονται για μεμονωμένους τουρίστες ή για μικρές ολιγομελείς ομάδες τουριστών και συνήθως είναι tailor made.

2.10 ΟΙ TOUR OPERATORS

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (Π.Ο.Τ.), ο Tour Operator είναι «μια επιχείρηση υπηρεσιών η οποία προετοιμάζει, πριν εκδηλωθεί η ζήτηση, τα ταξίδια και την παραμονή των τουριστών, οργανώνοντας τα μεταφορικά μέσα, πραγματοποιώντας τις κρατήσεις στα διάφορα καταλύματα και φροντίζοντας για όλες τις άλλες υπηρεσίες που απαιτούνται στον τουριστικό προορισμό (εκδρομές, αναψυχή).

Αυτή η επιχείρηση προσφέρει μια σειρά υπηρεσιών (πακέτο) προορισμένων να πωληθούν ως ένα σύνολο, είτε άμεσα από τα ίδια της τα ταξιδιωτικά πρακτορεία είτε έμμεσα με τη μεσολάβηση ανεξάρτητων ταξιδιωτικών πρακτορείων, σε ομάδες ή μεμονωμένα άτομα σε μια προκαθορισμένη τιμή και με ημερομηνίες αναχώρησης και επιστροφής καθορισμένες εκ των προτέρων.».

Οι Tour Operators είναι λοιπόν επιχειρήσεις παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων της τουριστικής βιομηχανίας. Λειτουργούν μεταξύ των παραγωγών τουριστικών υπηρεσιών και των τελικών καταναλωτών σαν κρίκος στην αλυσίδα διάθεσης του τουριστικού προϊόντος.

Οι επιχειρήσεις αυτές ασχολούνται αποκλειστικά με την κατάρτιση προγραμμάτων διακοπών, την προβολή και την πώλησή τους και γενικά τη διακίνηση μεγάλων ομάδων ατόμων με ιδιόκτητα ή μισθωμένα μέσα.

2.11 ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ TOUR OPERATORS

Το προϊόν των Tour Operators είναι το πακέτο διακοπών, το οποίο είναι ένα σύνολο υπηρεσιών που περιλαμβάνει τη μεταφορά, διαμονή, διατροφή και άλλες υπηρεσίες για ένα ολοκληρωμένο τουριστικό ταξίδι.

Οι βασικές λειτουργίες / δραστηριότητες του Tour Operator είναι:

- ▶ Σχεδιασμός και προγραμματισμός των προγραμμάτων διακοπών.
- ▶ Προβολή-προώθηση.
- ▶ Πώληση.

Μετά από μια μεγάλη εξελικτική περίοδο, οι μικρές επιχειρήσεις παραγωγής ταξιδιών περιθωριοποιήθηκαν από τις μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου, καθώς επίσης και από την είσοδο εξωγενών επιχειρήσεων, απόρροια κυρίως της κάθετης συγκέντρωσης: τράπεζες, αεροπορικές εταιρείες, εμπορικές επιχειρήσεις, ξενοδοχειακές αλυσίδες, επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων κ.λπ. Στα παραπάνω χαρακτηριστικά των Tour Operators θα πρέπει να προστεθεί και ο πολυεθνικός τους χαρακτήρας ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους και τις στρατηγικές τους στην παραγωγή και εμπορία του τουριστικού προϊόντος.

2.12 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ TOUR OPERATORS

Ο ρόλος των Tour Operators εντάσσεται στα πλαίσια μιας πολιτικής εμπορίας του τουριστικού προϊόντος στη διεθνή τουριστική αγορά, η οποία αποσκοπεί στην πληροφόρηση, την παροχή συμβουλών, τη διευκόλυνση και την υποβοήθηση του τουρίστα πριν και κατά τη διάρκεια της ταξιδιωτικής του μετακίνησης. Αποτελούν τους πιο συνηθισμένους ενδιάμεσους μεταξύ της τουριστικής ζήτησης (χώρες προέλευσης τουριστών) και της τουριστικής προσφοράς (χώρες υποδοχής τουριστών) και βρίσκονται εγκατεστημένοι στις κύριες χώρες προέλευσης των τουριστών.

Η ταχεία ανάπτυξη τους προσδιορίζεται χρονικά κατά τις δεκαετίες 1960 και 1970 και συμπίπτει με την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού και την εξάπλωση των πτήσεων charters. Βασικά, η ανάπτυξη των Tour Operators μπορεί να ερμηνευθεί με το πέρασμα του τουρισμού:

- ★ από την «παραγωγή» στην «κατανάλωση», όπου η κατανάλωση και η αγορά ζήτησης προσδιορίζουν την παραγωγή, και
- ★ στη βιομηχανοποίηση των τουριστικών μετακινήσεων.

Οι Tour Operators αποτελούν ένα σημαντικό συντελεστή της παγκόσμιας τουριστικής δραστηριότητας. Είναι οι επιχειρήσεις που συντέλεσαν τα τελευταία σαράντα έτη να περάσει ο τουρισμός από μια αριστοκρατική και βιοτεχνική μορφή σε πλήρη εκδημοκρατισμό και βιομηχανοποίηση των τουριστικών μετακινήσεων. Σημειώνουμε ότι το 70% περίπου των συνολικών αφίξεων ξένων τουριστών στην Ελλάδα διακινείται οργανωμένα μέσω των Tour Operators.

Σε ορισμένους ελληνικούς προορισμούς, όπως η Κρήτη και η Ρόδος, οι διακινούμενοι μέσω Tour Operators τουρίστες ανέρχονται στο 90% του συνολικού αριθμού των αλλοδαπών επισκεπτών.

Οι Tour Operators είναι μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται καθιερωμένα στον οργανωμένο τουρισμό διακινώντας εκατομμύρια τουριστών ετησίως. Ως προς τον ελληνικό τουρισμό, πάνω από το 50% των διεθνών τουριστικών εισπράξεων που διενεργούνται από την χώρα μας σχετίζονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα των Tour Operators.

Σαράντα μεγάλοι Tour Operators ελέγχουν τη διακίνηση του 64% των αλλοδαπών επισκεπτών που έρχονται στην Ελλάδα, οι δε Tour Operators που δραστηριοποιούνται στη Μ. Βρετανία και Γερμανία έλεγξαν το 48% του συνόλου των αλλοδαπών επισκεπτών της Ελλάδας κατά το 2000.

Ο παρακάτω πίνακας παρέχει μια εικόνα του ρόλου των Tour Operators στον ελληνικό τουρισμό.

<u>Χώρα</u>	<u>% επί συνόλου αεροπορικών αφίξεων</u>
Αγγλία	62,38
Γερμανία	63,74
Ιταλία	35,22
Γαλλία	55,65
Ολλανδία	58,34
Σουηδία	72,52
Αυστρία	85,38
Δανία	66,45
Βέλγιο / Λουξεμβούργο	48,78
Ελβετία	88,23

Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα μέσω Tour Operators και πτήσεων charters (2000)

Τα τρία τέταρτα όλων των θέσεων στις πτήσεις charter που αναχωρούν από τη Μ. Βρετανία ελέγχονται από μόλις τέσσερις Tour Operators (Airtours, Thomson, , Thomas Cook και First Choice).

2.13 ΤΥΠΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι εργασιακές δραστηριότητες θα ποικίλουν σύμφωνα με το μέγεθος του Tour Operator. Στους μεγάλους Tour Operators, οι υπάλληλοι ασκούν ποικίλες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένου το marketing, IT, τις δημόσιες σχέσεις, τις λειτουργίες, τις πωλήσεις και τα συμβόλαια. Οι tour operators επίσης απασχολούν αντιπροσώπους στους τόπους διαμονής (representatives), στα ξενοδοχεία και στα θέρετρα.

Οι μικρότεροι Tour Operators απασχολούν λίγο προσωπικό, οι οποίοι εκτελούν ένα εύρος καθηκόντων, τα οποία ποικίλουν ανάλογα με την χρονική περίοδο. Πολλοί tour operators προσφέρουν προγράμματα για το καλοκαίρι και για τον χειμώνα.

Οι υπάλληλοι μπορούν να εργαστούν σε διαφορετικά επίπεδα της χρονικής περιόδου συνεχώς, έτσι ώστε στην μέση του καλοκαιριού, θα επιβεβαιώνουν τα ονόματα των πελατών που πραγματοποιούν καλοκαιρινές διακοπές, ενώ συγχρόνως, λανσάρουν τα χειμερινά τους προγράμματα.

Οι τοπικές εργασιακές δραστηριότητες περιλαμβάνουν:

- ✓ Σχεδιασμός για το ποιες χώρες και τόποι διαμονής θα χρησιμοποιηθούν, και τον αριθμό των διακοπών που θα προσφέρουν, χρησιμοποιώντας πληροφορίες από προηγούμενες εποχές και έρευνα αγοράς.
- ✓ Διαπραγματεύονται με τους ιδιοκτήτες ξενοδοχείων, των αερογραμμών και τις εταιρίες μεταφορών εδάφους για να κάνουν προβλέψεις για τις κρατήσεις και να συμφωνήσουν το κόστος.
- ✓ Επισκέπτονται τους τόπους διαμονής και τα καταλύματα για να ελέγξουν την καταλληλότητα και τα επίπεδα ποιότητας.
- ✓ Προετοιμάζουν τις μπροσούρες και τις σελίδες τους στο διαδίκτυο, δίνοντας πληροφορίες για τις τιμές, τακτοποιώντας τις φωτογραφίες και τις περιγραφές, (συμμορφωμένα με) σύμφωνα πάντα με την νομοθεσία.
- ✓ Οργανώνεται το λανσάρισμα της μπροσούρας και της ιστοσελίδας τους στο διαδίκτυο σε μεμονωμένους πελάτες και Tour Operators, με ειδικότερη έμφαση στους νεοεισαχθέντες.
- ✓ Έρχονται σε επαφή με τις αεροπορικές εταιρίες και τους ιδιοκτήτες ξενοδοχείων για να είναι σίγουροι ότι μπορούν να συνεχίσουν να προσφέρουν το επίπεδο των συμφωνημένων υπηρεσιών.
- ✓ Χειρίζονται τις κρατήσεις που λαμβάνουν, και προϋπολογίζουν τον αριθμό πωληθέντων (πακέτων) διακοπών, κάνοντας τους απαραίτητους διακανονισμούς όπου είναι απαραίτητο.
- ✓ Έρχονται σε επαφή με τους αντιπροσώπους των τόπων διαμονής (representatives), τους ιδιοκτήτες ξενοδοχείων, των εταιριών μεταφορών εδάφους και των αερογραμμών.
- ✓ Οργανώνουν την έκδοση των εισιτηρίων στους πελάτες, και εκδίδουν τα τιμολόγια είτε απ' ευθείας είτε μέσω των τουριστικών γραφείων.
- ✓ Επιβεβαιώνουν τα ονόματα των πελατών στις αεροπορικές εταιρίες και τα ξενοδοχεία
- ✓ Επιβλέπουν συνεχώς την διαδικασία, αξιολογούν αν οι πελάτες έχουν εκπληρώσει τις οικονομικές υποχρεώσεις τους.

Στην Αγγλία οι τέσσερις μεγαλύτεροι Tour Operators, οι οποίοι είναι και ταξιδιωτικοί πράκτορες και αεροπορικές εταιρίες είναι :

- ◆ TUI (<http://www.thomsontravelgroup.com>).
- ◆ My Travel (<http://www.uk.mytravel.com>).
- ◆ Thomas Cook (<http://www.thomascook.co.uk>).
- ◆ First Choice (<http://www.firstchoice.co.uk>).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ

Τα τουριστικά πακέτα διακρίνονται ανάλογα με:

- ✓ Τα μέσα μεταφοράς (αεροπλάνο, πλοίο, λεωφορείο, τρένο).
- ✓ Τα στοιχεία του τουριστικού πακέτου:

3.1.1 ΠΑΚΕΤΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ (FULL H ALL INCLUSIVE, "TOUT COMPRIS")

Αφορούν κυρίως τα μεγάλα ξενοδοχεία και περιλαμβάνουν: τουριστικό ταξίδι, διαμονή, πλήρη διατροφή σε εστιατόρια, ταβέρνες και snack bars, pool bars, beach bars, όλα τα ποτά που μπορεί ο τουρίστας να καταναλώσει, αθλητικές δραστηριότητες, οργανωμένη ψυχαγωγία, ασφαλιστικές καλύψεις.
Ο τύπος αυτός εκτός από το αεροπορικό ταξίδι και τις τοπικές μεταφορές, προσφέρεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στο ξενοδοχείο.

3.1.2 ΠΑΚΕΤΑ ΣΥΝΔΥΑΣΜΩΝ

Αφορούν τύπους τουριστικών πακέτων που συνδυάζουν την αερομεταφορά με άλλα μέσα μετακίνησης ή την αερομεταφορά με παραμονή σε τουριστικά καταλύματα με ή χωρίς περιήγηση.

Τέτοια πακέτα είναι:

Πακέτα περιήγησης.

Τα πακέτα περιήγησης περιλαμβάνουν: την αερομεταφορά, τη μετακίνηση από το αεροδρόμιο μέχρι το κατάλυμα στην άφιξη και αντίστροφα στην αναχώρηση, συνήθως με τουριστικά λεωφορεία, μικρή διάρκεια παραμονής σε συγκεκριμένο τόπο και κατάλυμα, με συνεχείς μετακινήσεις σε διάφορους τόπους, μετακίνηση συνήθως με τουριστικά λεωφορεία και ξενάγηση σε διάφορα αξιοθέατα με πολιτιστικό, ιστορικό, οικολογικό ή άλλο ενδιαφέρον.

Κρουαζιέρες ή "Fly and Sail".

Το πακέτο αυτό περιλαμβάνει: την αερομεταφορά (στην περίπτωση που η κρουαζιέρα ξεκινά μακριά από τη μόνιμη διαμονή του τουρίστα), τη μετακίνηση στο λιμάνι επιβίβασης και την κρουαζιέρα με όσα συμπεριλαμβάνει.

"Fly and Drive".

Το πακέτο αυτό περιλαμβάνει: την αερομεταφορά, το ενοικιαζόμενο αυτοκίνητο επιλογής του πελάτη, που τον περιμένει στο αεροδρόμιο προορισμού (σπάνια με οδηγό), προαιρετικά και ενδεικτικά διαμορφωμένο πρόγραμμα περιήγησης με καταλύματα σε διάφορες περιοχές και άλλες τουριστικές υπηρεσίες.

"Fly and Rail".

Αντί για αυτοκίνητο, όπως παραπάνω, οι τουρίστες, μετά την άφιξη με αεροπλάνο, χρησιμοποιούν το τρένο.

Ξενοδοχειακά πακέτα ή "Fly and Hotel".

Το πακέτο αυτό περιλαμβάνει: την αερομεταφορά, τη μετάβαση στο ξενοδοχείο προορισμού και την παροχή ξενοδοχειακών υπηρεσιών με βάση τη συμφωνία. Αποτελεί το βασικό πακέτο αναψυχής και είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο. Η τιμή πώλησής του είναι ανάλογη με το είδος του δωματίου, τον αριθμό των κλινών, τη συμφωνία διατροφής και την τουριστική περίοδο.

3.1.3 ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΑ

Αφορούν τύπους τουριστικών πακέτων που συνδυάζουν την αερομεταφορά με την παροχή άλλων υπηρεσιών.

Τέτοια πακέτα είναι:

Διακοπές ομαδικής ψυχαγωγίας και άθλησης ή "Club Tours".

Το πακέτο αυτό περιλαμβάνει: την αερομεταφορά, τη μετακίνηση (transfer) στο "Ξενοδοχείο συλλογικών διακοπών" ή Hotel Club και παροχή ψυχαγωγίας και άθλησης (animation) για μεγάλους και μικρούς με ειδικά προγράμματα του ξενοδοχείου.

Αθλητικά πακέτα ή "Sport Tours".

Το πακέτο αυτό περιλαμβάνει: την αερομεταφορά, τη μετακίνηση, το κατάλυμα, τη διατροφή, τη δυνατότητα συμμετοχής σε ορισμένα ατομικά ή ομαδικά αθλήματα στις εγκαταστάσεις του ξενοδοχείου ή σε κοντινές περιοχές, όπως η ιστιοσανίδα (wind surf), η ιστιοπλοΐα, το γκολφ, η ορειβασία, η αναρρίχηση, το rafting κ.τ.λ.

Πακέτα συνεδρίων.

Οι επιτροπές διοργάνωσης διεθνών συνεδρίων με τη βοήθεια ενός Τουριστικού Γραφείου διασφαλίζουν: τον κατάλληλο χώρο για τη διεξαγωγή του συνεδρίου (τοποθεσία, αίθουσα συνεδρίου, διαμονή, διατροφή, ψυχαγωγία), τη μεταφορά των συνέδρων και άλλες υπηρεσίες (τοπικές εκδρομές, ξεναγήσεις, by night, κ.ά.). Η ανακοίνωση του προγράμματος του συνεδρίου συνοδεύεται και από το αίτημα για διάφορες κρατήσεις (διαμονή, διατροφή, ψυχαγωγία). Τα Τουριστικά Γραφεία καλύπτουν την ανάγκη αυτή για συνεδριακό τουρισμό οργανώνοντας ειδικά ταξίδια.

Πακέτα Εκθέσεων.

Το πακέτο αυτό περιλαμβάνει: την αερομεταφορά, τη μετακίνηση (transfer), το κατάλυμα κοντά στον εκθεσιακό χώρο, το πρωινό, τη μεταφορά από και προς τον εκθεσιακό χώρο και τα εισιτήρια ή τις άδειες εισόδου στην έκθεση.

3.1.4 ΤΑΞΙΔΙΑ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΣΤΙΓΜΗΣ (LAST MINUTE TRIPS)

Οι Παραγωγοί και Διαχειριστές Τουριστικών Υπηρεσιών (Tour Operators), πολλές φορές, αποφασίζουν και προσφέρουν τα τουριστικά πακέτα με μεγάλες εκπτώσεις σε τιμές έως και 80% χαμηλότερες από αυτές που ισχύουν στην αγορά. Αυτό συμβαίνει γιατί, λίγο πριν την ημερομηνία έναρξης ενός τουριστικού ταξιδιού, είτε δεν έχουν πωλήσει όλα τα τουριστικά πακέτα που διαθέτουν είτε έχουν ακυρώσεις.

Τα τουριστικά πακέτα της τελευταίας στιγμής απευθύνονται σε ειδική ομάδα πελατών που προσβλέπουν σε αυτές τις προσφορές πακέτων της τελευταίας στιγμής. Οι πελάτες αυτοί αποδέχονται χωρίς δυσανεμία αλλαγές στα στοιχεία του πακέτου (π.χ. ξενοδοχείο), που γίνονται την τελευταία στιγμή από τον Παραγωγό και Διαχειριστή Τουριστικών Υπηρεσιών (Tour Operator), γιατί οπωσδήποτε η αξία του πακέτου είναι μεγαλύτερη από την τιμή του.

Ορισμένα Τουριστικά Γραφεία πωλούν αποκλειστικά πακέτα της τελευταίας στιγμής ή κάνουν προσφορές πακέτων χαμηλής ζήτησης, επομένως χαμηλής τιμής.

Τον τρόπο διαμόρφωσης του πακέτου. Διακρίνονται ως εξής:

① Επί παραγγελία οργανωμένα ταξίδια (Tailored Made Package Tour):

- ατομικά (individual),
- ομαδικά (group), με παραγωγό τα Τουριστικά Γραφεία.

② Έτοιμα τουριστικά πακέτα (Ready Made Package Tour), με παραγωγό τους Tour Operators.

3.1.5 ΆΛΛΑ ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΑ

Εκτός από τα παραπάνω πακέτα, ανάλογα με τις τουριστικές ανάγκες, διαμορφώνονται και άλλοι τύποι πακέτων, όπως:

- ▲ πακέτα εξοχικών κατοικιών,
- ▲ πακέτα νέων,
- ▲ πακέτα κινήτρων,
- ▲ πακέτα θεραπευτικού τουρισμού,
- ▲ πακέτα ιστορικού, πολιτιστικού, θρησκευτικού τουρισμού,
- ▲ πακέτα σχολικού και φοιτητικού τουρισμού,
- ▲ πακέτα αγροτουρισμού.

3.2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΑ

Πακέτο είναι μια τουριστική υπηρεσία που συντίθεται από δύο ή περισσότερες υπηρεσίες. Το απλούστερο πακέτο που συναντά κανείς στον κόσμο των τουριστικών γραφείων αποτελείται από μεταφορά και κατάλυση.

Τα τουριστικά πακέτα αποτελούν προϊόντα με μικρό όριο ζωής, το οποίο συνήθως φθάνει τις δύο εβδομάδες. Ο κύριος όγκος τους αγοράζεται από κατοίκους ανεπτυγμένων χωρών κι έχουν σκοπό να καλύψουν τις τουριστικές ανάγκες τεράστιου κι ετερογενούς πληθυσμού. Τα τουριστικά πακέτα αγοράζονται από ανθρώπους διαφορετικών εθνικοτήτων, διαφορετικής κοινωνικής και οικονομικής

στάθμης, διαφορετικής οικογενειακής κατάστασης και διαφορετικού χαρακτήρα. Έτσι είναι φυσικό, η μαζική ζήτηση αυτών των προϊόντων, από διαφορετικού τύπου πελατεία, να έχει οδηγήσει σε μια ποικιλία στη μορφή τους. Έχουμε λοιπόν πολλών ειδών τουριστικά πακέτα, άλλα από τα οποία διαμορφώθηκαν για να εξυπηρετηθεί ο τουρίστας, άλλα διαμορφώθηκαν διότι εξυπηρετούσαν το πρακτορείο, αλλά επέζησαν και καθιερώθηκαν διότι εξυπηρετούσαν ταυτόχρονα και την προσφορά και τη ζήτηση. Ορισμένα βασικά πακέτα παρουσιάζονται στη συνέχεια.

3.2.1 ΠΑΚΕΤΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗΣ

Περιλαμβάνουν:

- ☛ Τη μεταφορά, που είναι σχεδόν πάντα αεροπορική, στον τουριστικό προορισμό.
- ☛ Τη διακίνηση στο τουριστικό προορισμό, συνήθως με τουριστικά λεωφορεία, από το αεροδρόμιο μέχρι το κατάλυμα στην άφιξη και το αντίστροφο στην αναχώρηση.
- ☛ Μικρή διάρκεια παραμονής σε συγκεκριμένο τόπο και κατάλυμα. Συνεχείς μετακινήσεις από τόπο σε τόπο.
- ☛ Διακίνηση, συνήθως με τουριστικά λεωφορεία, και ξενάγηση σε διάφορα αξιοθέατα.

Συνήθως τα πακέτα περιήγησης αναφέρονται σε τόπους με πολιτιστικό, ιστορικό και οικολογικό ενδιαφέρον.

Η Ελλάδα έχει το προνόμιο να μπορεί να συγκεντρώνει πληθώρα τέτοιων πακέτων. Το κλασικότερο πακέτο, το οποίο έχει διεθνή ζήτηση, είναι ο αρχαιολογικός γύρος, ο οποίος καλύπτει την επίσκεψη των Δελφών, Μυκηνών, Επιδαύρου και Αρχαίας Ολυμπίας, με διανυκτερεύσεις σε γειτονικές περιοχές, που βρίσκονται κοντά στους παραπάνω αρχαιολογικούς χώρους. Στην αγορά υπάρχει μια μερίδα Tour Operators οι οποίοι είναι εξειδικευμένοι στο είδος αυτό.

3.2.2 ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ Η FLY AND SAIL

Το πακέτο αυτό συμπεριλαμβάνει:

- Την αερομεταφορά, στην περίπτωση που η κρουαζιέρα γίνεται μακριά από τη μόνιμη διαμονή του τουρίστα. Για παράδειγμα, ένας Έλληνας που επιθυμεί να συμμετάσχει σε μια κρουαζιέρα στην Καραϊβική, πρέπει να ταξιδέψει αεροπορικά μέχρι το λιμάνι επιβίβασης.
- Τη μετάβαση στο λιμάνι επιβίβασης, με αυτοκίνητο του πρακτορείου.
- Την κρουαζιέρα με όλα όσα αυτή συμπεριλαμβάνει.

3.2.3 FLY AND DRIVE

Το πακέτο αυτό συμπεριλαμβάνει:

- Την αερομεταφορά.
- Στο αεροδρόμιο προορισμού περιμένει τον πελάτη το ενοικιαζόμενο αυτοκίνητο της αρεσκείας του. Το αυτοκίνητο, σε ορισμένες περιπτώσεις, διαθέτει οδηγό.
- Συνήθως για τη συνέχεια υπάρχει διαμορφωμένο πρόγραμμα, το οποίο περιέχει καταλύματα σε διαφορετικές περιοχές και άλλες τουριστικές υπηρεσίες.

3.2.4. ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΗΣ Η CLUB TOURS

Το πακέτο αυτό συμπεριλαμβάνει:

- ♦ Την αερομεταφορά και το transfer στον τόπο διακοπών, όπου βρίσκεται το ξενοδοχείο συλλογικών διακοπών ή hotel club.
- ♦ Παροχή animation, δηλαδή ψυχαγωγίας και άθλησης, μέσα από ένα ειδικό πρόγραμμα του ξενοδοχείου. Συχνά περιλαμβάνεται η φύλαξη παιδιών και άλλες υπηρεσίες.

Το προϊόν αυτό συνήθως είναι υψηλού κόστους, αλλά έχει πολλούς οπαδούς στον κόσμο.

3.2.5 ΠΑΚΕΤΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ Η FULL INCLUSIVE

Full inclusive ή all inclusive είναι οι ονομασίες ενός τουριστικού πακέτου, το οποίο σημειώνει σημαντική εμπορική επιτυχία σε πολλές τουριστικές αγορές του πλανήτη και αφορά κυρίως στα μεγάλα ξενοδοχεία αναψυχής.

Ο τουρίστας που αγοράζει πακέτο full inclusive, δεν είναι ανάγκη να πάρει μαζί του χρήματα όταν ξεκινά το τουριστικό ταξίδι, διότι το πακέτο περιλαμβάνει τα εξής:

⇒ Τουριστικό ταξίδι.

⇒ Διαμονή.

⇒ Πλήρη διατροφή, που καλύπτει τα γεύματα σε εστιατόρια a la carte, table dote ή ταβέρνες και το πρόχειρο φαγητό σε beach bars, snack bars, pool bars κ.λπ.

⇒ Τα κατά καταναλωτική δυνατότητα (όσα μπορεί ο πελάτης να καταναλώσει) τοπικά ποτά, αλκοολούχα ή μη. Στην Ελλάδα Π.χ. ποτά που περιέχουν ούζο ή brandy.

⇒ Αθλητικές δραστηριότητες, που σε ορισμένες περιπτώσεις αφορούν μόνο τα μη μηχανοκίνητα σπορ

⇒ Οργανωμένη ψυχαγωγία.

⇒ Ασφαλιστικές καλύψεις.

Το full inclusive, πέρα από το αεροπορικό ταξίδι και τις απαραίτητες μεταφορές, προσφέρεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στο ξενοδοχείο.

3.2.6 ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΑ Η SPORT TOURS

Το πακέτο αυτό συμπεριλαμβάνει:

- *Την αερομεταφορά και το transfer.
- *Κατάλυμα και συνήθως φαγητό.
- *Τη δυνατότητα συμμετοχής σε ορισμένα αθλήματα, σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο, συνήθως σε κάποιο ξενοδοχείο που διαθέτει την ανάλογη υποδομή και παρέχει τέτοιες υπηρεσίες.

Λάτρεις αθλημάτων όπως η ιστιοσανίδα (wind surf), το γκολφ, η ορειβασία, η ιστιοπλοΐα, το rafting, κ.λπ., αποφασίζουν ένα τουριστικό ταξίδι για να επιδοθούν στο άθλημά τους, σε περιοχές όπου υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες.

3.2.7 ΠΑΚΕΤΑ ΕΞΟΧΙΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

Το πακέτο αυτό συμπεριλαμβάνει:

- ⊗Την αερομεταφορά και μετάβαση στο κατάλυμα, το οποίο είναι διαμέρισμα, έπαυλη ή στούντιο.
- ⊗Προαιρετικά συμπεριλαμβάνονται υπηρεσίες υπηρετικού προσωπικού, όπως μάγειρας, καμαριέρες κ.λπ.

3.2.8 ΠΑΚΕΤΑ ΝΕΩΝ

Το πακέτο αυτό είναι πάντα χαμηλής τιμής, απευθύνεται σε νέους ή σχεδόν νέους, μια και τα όρια ηλικίας στο πρόγραμμα εμφανίζονται ελαστικά και συμπεριλαμβάνει:

- ☞Την αερομεταφορά και μετάβαση στο κατάλυμα, το οποίο είναι συνήθως ενοικιαζόμενο δωμάτιο ή μικρό ξενοδοχείο.
- ☞Πρωινό.
- ☞Ομαδική ζωή στον τουριστικό προορισμό.
- ☞Την επιστροφή.

3.2.9 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΠΑΚΕΤΑ Η FLY AND HOTEL

Το πακέτο αυτό περιλαμβάνει τα εξής:

- ◇Τουριστικό ταξίδι
- ◇Μετάβαση στο ξενοδοχείο προορισμού.
- ◇Παροχή ξενοδοχειακών υπηρεσιών με βάση τη συμφωνία.

Το πακέτο αυτό είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο. Είναι το κυριότερο πακέτο που καλύπτει διακοπές αναψυχής και η τιμή του ποικίλλει ανάλογα με την περίοδο, το είδος του δωματίου, των αριθμό των κλινών του δωματίου, τη συμφωνία διατροφής.

3.2.10 ΠΑΚΕΤΑ ΣΥΝΔΥΑΣΜΩΝ

Τα πακέτα αυτά αποτελούν συνδυασμούς πακέτων από τα παραπάνω. Ορισμένοι συνδυασμοί είναι οι παρακάτω:

- ▲ Συνδυασμοί ξενοδοχειακών πακέτων, όπου οι τουρίστες αλλάζουν τουριστικούς προορισμούς και ξενοδοχεία.
- ▲ Συνδυασμός ξενοδοχειακού πακέτου και πακέτου περιήγησης.
- ▲ Συνδυασμός πακέτου fly and drive και ξενοδοχειακού.
- ▲ Συνδυασμός κρουαζιέρας και πακέτου fly and drive.

Συχνά αυτά τα πακέτα συνδυασμών παίρνουν κάποιο κωδικό όνομα από τα πρακτορεία που τα προσφέρουν, προσπαθώντας να τα επιβάλλουν στην αγορά.

3.2.11 ΠΑΚΕΤΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Όταν αποφασίζεται η διοργάνωση ενός διεθνούς συνεδρίου, η επιτροπή διοργάνωσης απευθύνεται σ' ένα ικανό ταξιδιωτικό πρακτορείο, από το οποίο ζητά:

⇒ Την εξεύρεση κατάλληλου χώρου για τη διεξαγωγή του συνεδρίου.

Η καταλληλότητα του χώρου αυτού, αφορά στους παρακάτω παράγοντες:

- ♦ Τοποθεσία.
- ♦ Αίθουσα.
- ♦ Δυνατότητα διαμονής, σε όσους από τους συνέδρους το επιθυμούν.
- ♦ Δυνατότητα σίτισης, σε όσους από τους συνέδρους το επιθυμούν.
- ♦ Δυνατότητα ψυχαγωγίας.

⇒ Την εξασφάλιση της μεταφοράς, σε όσους από τους συνέδρους το επιθυμούν.

Η επιτροπή διοργάνωσης, μετά τη συνεννόηση με το πρακτορείο, επιλέγει την τοποθεσία και την αίθουσα που ικανοποιούν τις ανάγκες του συνεδρίου και στη συνέχεια ανακοινώνουν το πρόγραμμα του συνεδρίου στους υποψήφιους συνέδρους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να ζητήσουν ξενοδοχειακή κράτηση ή άλλες υπηρεσίες που προσφέρει το συνέδριο.

Στα διεθνή συνέδρια, αυτό δεν είναι πάντα δυνατόν για όλους τους συνέδρους. Για παράδειγμα, στο συνέδριο κομμωτικής που έγινε στην Αθήνα τον Αύγουστο του 1979, οι σύνεδροι ήλθαν απ' όλα τα μέρη της γης και ο αριθμός τους ήταν ιδιαίτερα μεγάλος. Η οργανωτική επιτροπή δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσει τις υπηρεσίες που επιθυμούσαν οι σύνεδροι.

Έτσι, διαφορετικά πρακτορεία σε όλο τον κόσμο, παρατηρώντας την ανάγκη που δημιουργούσε το συνέδριο στην τουριστική αγορά, οργάνωσαν ειδικά ταξίδια στις ημερομηνίες του συνεδρίου καλύπτοντας την ανάγκη αυτή των συνέδρων.

3.2.12 ΠΑΚΕΤΑ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Στη περίπτωση οργάνωσης εκθέσεων με διεθνή απήχηση, τα πρακτορεία οργανώνουν ταξίδια, τα οποία γίνονται τις ημέρες λειτουργίας της έκθεσης και περιλαμβάνουν:

⇒ Την αερομεταφορά και το transfer.

⇒ Κατάλυμα κοντά στο χώρο της έκθεσης.

⇒ Πρωινό.

⇒ Μεταφορά προς και από το χώρο της έκθεσης.

⇒ Κάρτες ή εισιτήρια εισόδου στην έκθεση.

⇒ Το ταξίδι επιστροφής.

Οι ημέρες αναχώρησης κι επιστροφής συνήθως επιλέγονται από τους πελάτες.

3.2.13 ΠΑΚΕΤΑ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Υπάρχουν πολλές μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες που οργανώνουν ταξίδια με σκοπό να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με τους εργαζομένους, για να δείξουν την ικανοποίησή τους στους πωλητές που έφθασαν έναν ικανοποιητικό στόχο πωλήσεων ή για να ευχαριστήσουν τους συνεργάτες τους.

3.2.14 ΠΑΚΕΤΑ ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΤΟΥ ΠΕΛΑΤΗ Η Α LA CARTE

Τα πακέτα αυτά διαμορφώνονται μέσα από συνεννόηση του πρακτορείου με τον πελάτη.

Συνήθως ο πελάτης ζητά τη διαμόρφωση ενός συγκεκριμένου προγράμματος και ο αρμόδιος υπάλληλος του πρακτορείου τιμολογεί κι ενημερώνει τον πελάτη για το κόστος των προτιμήσεών του, έτσι ώστε να διαμορφωθεί ένα πρόγραμμα, το οποίο να ικανοποιεί τον πελάτη, τόσο από πλευράς τουριστικών δραστηριοτήτων όσο και από πλευράς κόστους. Στο πακέτο αυτό διαμορφώνονται οι ημερομηνίες, προορισμοί και οι υπηρεσίες που προσφέρονται.

3.2.15 ΤΑΞΙΔΙΑ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΣΤΙΓΜΗΣ Η LAST MINUTE TRIPS

Οι Tour Operators οργανώνουν πακέτα στα οποία οι συμφωνίες αεροπλάνου και διαμονής είναι guarantee, δηλαδή πληρώνονται είτε χρησιμοποιηθούν από τουρίστες είτε όχι. Συχνά, μικρό χρονικό διάστημα πριν από την αναχώρηση του αεροπλάνου, ορισμένες θέσεις είναι κενές και το πρακτορείο αποφασίζει να πληρώσει τις θέσεις αυτές. Έτσι, δύο ή τρεις ώρες πριν την αναχώρηση του αεροπλάνου, κάνει εντυπωσιακές εκπτώσεις σε ορισμένα πακέτα, με αποτέλεσμα να διαμορφώνονται τιμές από 10% μέχρι και 80% χαμηλότερες από αυτές που ισχύουν στην αγορά. Τα χαμηλού κόστους ταξίδια που προσφέρονται κοντά στην ημερομηνία αναχώρησης του ταξιδιού, ονομάζονται ταξίδια της τελευταίας στιγμής ή last minute trips.

Συχνά τα last minute trips προσφέρονται εξαιτίας ομαδικών ακυρώσεων μέσα στη release period του allotment.

Στην αγγλική αγορά έχει παρουσιαστεί το φαινόμενο προσφοράς διάρκειας μεγάλου πρακτορείου, το οποίο προσέφερε last minute trips με μηδενική χρέωση για διαφημιστικούς λόγους.

Συχνά τα last minute trips περιλαμβάνουν μόνο την πτήση.

Τα last minute trips απευθύνονται σε μια ομάδα πελατείας η οποία δεν αγοράζει με τις συνήθεις διαδικασίες το τουριστικό ταξίδι, αλλά καιροφυλακτεί για μια προσφορά της τελευταίας στιγμής. Η πελατεία αυτή δεν ενοχλείται ιδιαίτερα από ορισμένα ελαττώματα που έχουν αυτά τα ταξίδια. Συχνά το ξενοδοχείο που προσφέρεται στο πακέτο αλλάζει την τελευταία στιγμή ή παρουσιάζονται αλλαγές σε άλλα στοιχεία του πακέτου. Οι πελάτες των last minute trips δέχονται χωρίς

πρόβλημα αυτές τις αλλαγές, διότι έτσι κι αλλιώς το πακέτο αξίζει περισσότερο από την τιμή του.

Οι Tour Operators προσπαθούν να μειώσουν με διάφορους τρόπους την ανάγκη πώλησης last minute trips. Έτσι ξεκινούν προσφορές πακέτων χαμηλής ζήτησης, τρεις ή τέσσερις εβδομάδες πριν την αναχώρηση. Οι προσφορές αυτές μπορούν να γίνουν με τους παρακάτω τρόπους:

- ✓ Προφορικά στους πελάτες τους.
- ✓ Με διαφημίσεις στις βιτρίνες τους.
- ✓ Με καταχωρίσεις στις εφημερίδες.
- ✓ Με ανακοινώσεις στο ραδιόφωνο.
- ✓ Με άλλα διαφημιστικά μέσα.
- ✓ Με φυλλάδιο που κυκλοφορεί στα συνεργαζόμενα πρακτορεία.

Στο φυλλάδιο αυτό παρουσιάζεται συνήθως μείωση τιμών περίπου 20%, για συνήθεις τουριστικές περιοχές, αλλά για εξωτικές μακρινές χώρες ή μείωση κυμαίνεται μέχρι και 50-60%.

Τα last minute trips πωλούνται επίσης από τον ένα πράκτορα στον άλλο, συχνά τεμαχίζονται και διαμορφώνουν νέα, περισσότερο εμπορικά πακέτα. Ορισμένα πρακτορεία ειδικεύονται στα last minute trips κι εμπορεύονται αποκλειστικά παρόμοια χαμηλού κόστους ταξίδια, τα οποία βέβαια, όπως είπαμε, έχουν κάποιες ιδιαιτερότητες.

3.2.16 ΑΛΛΑ ΠΑΚΕΤΑ

Πέρα από τα παραπάνω πακέτα, ανάλογα με τη ζήτηση διαμορφώνονται διάφοροι τύποι πακέτων, όπως:

- Πακέτα θεραπευτικού τουρισμού.
- Πακέτα περιηγητικά, θρησκευτικού τουρισμού.
- Πακέτα φοιτητικού τουρισμού.

Γενικές πληροφορίες για πακέτα εναλλακτικού τουρισμού.

3.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

3.3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Έκθεση είναι η πράξη με την οποία εκτίθεται κάτι, δηλαδή τοποθετείται σε δημόσιο χώρο για κοινή θέα, επίδειξη ή διαφήμιση.

Τα εκτιθέμενα ή εκθέματα είναι δυνατόν να είναι προϊόντα (φυσικά, βιομηχανικά, επιστημονικά κ.λπ.), έργα τέχνης (αγάλματα, πίνακες ζωγραφικής, αγγεία κ.λπ.) και διάφορες υπηρεσίες (φύση και τρόπος προσφοράς τους).

Στην πράξη, έκθεση σημαίνει τη συγκέντρωση προϊόντων έργων τέχνης και υπηρεσιών σε ένα κοινό χώρο, που ονομάζεται εκθεσιακός χώρος, για να επιδειχθούν στους επισκέπτες του χώρου, για να τα γνωρίσουν, να τα θαυμάσουν ή να τα αγοράσουν.

Η πρώτη μορφή των εκθέσεων ήταν οι εμποροπανηγύρεις κατά τις οποίες συγκεντρωνόταν οι έμποροι με τα εμπορεύματά τους σε έναν τόπο με την ευκαιρία μιας εορτής (πανηγυριού), με σκοπό να τα πωλήσουν στους επισκέπτες που πήγαιναν στο πανηγύρι.

3.3.2 ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Από τον ορισμό της έκθεσης προκύπτει ότι τα στοιχεία της είναι:

- Τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που εκτίθενται, που ονομάζονται και εκθέματα.
- Οι παραγωγοί των εκτιθεμένων προϊόντων και υπηρεσιών που ονομάζονται εκθέτες.
- Ο χώρος της Έκθεσης (ανοικτός, κλειστός ή μικτός) που ονομάζεται Εκθεσιακός Χώρος.
- Οι οργανωτές της έκθεσης που μπορεί να είναι οι ίδιοι οι εκθέτες ή επαγγελματίες οργανωτές εκθέσεων που αναλαμβάνουν την οργάνωση και διαχείριση των εκθέσεων.
- Οι επισκέπτες που επισκέπτονται το χώρο της έκθεσης για να δουν τα εκθέματα που αν ταξίδεψαν για αυτή την επίσκεψη, παίρνουν την ιδιότητα του Τουρίστα.

Ο συνδυασμός των δραστηριοτήτων της έκθεσης και της τουριστικής επίσκεψης συγκροτεί τη θεματική εναλλακτική μορφή τουρισμού, την οποία και εξετάζουμε στις επόμενες παραγράφους.

3.3.3 ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Σήμερα ο σκοπός των Εκθέσεων δεν είναι μόνο εμπορικός. Μπορεί να είναι πολιτιστικός, κοινωνικός, επετειακός, τουριστικός κ.λ.π. ή να εξυπηρετεί άλλους σκοπούς όπως τους σκοπούς του Marketing, των πωλήσεων, της διαφήμισης και των δημοσίων σχέσεων και των συνεδρίων.

Σαν μερικότεροι σκοποί των εκθέσεων μπορούν να αναφερθούν οι παρακάτω:

- Να παρουσιάσουν και να προβάλλουν προϊόντα, υπηρεσίες, έργα τέχνης, αρχεία και ενθυμιάματα και άλλα δημιουργήματα της ανθρώπινης προσπάθειας. Αυτά τα εκθέματα είναι δυνατό να είναι νέα, καλύτερα ή διαφορετικά των υαρχόντων, μοναδικά και επίκαιρα, αλλά σε κάθε περίπτωση πρέπει να είναι αξιοθέατα.
- Να διεγείρουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών, μέσω της επίδειξης και της καλαισθητής τοποθέτησης των εκθετών, με απώτερο σκοπό να γίνουν αγοραστές των εκθετών.
- Να αναπτυχθούν εμπορικές σχέσεις μεταξύ των εκθετών και των επισκεπτών.
- Να αναπτυχθούν εμπορικές σχέσεις μεταξύ των εκθετών της ίδιας έκθεσης.
- Να ενισχυθούν παράλληλες συνεδριακές δραστηριότητες που έχουν σχετικό με τα εκθέματα αντικείμενο.
- Να αναπτυχθούν εμπορικές σχέσεις μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν σε μια διεθνή έκθεση, μέσω των εκθετών τους.
- Να προβληθεί και να διαφημιστεί μια χώρα μέσω των εκθετών που εκθέτει σε μια διεθνή έκθεση.
- Να προβληθεί και να διαφημιστεί μια χώρα που φιλοξενεί μια διεθνή έκθεση μέσω των αλλοδαπών εκθετών.
- Να προωθηθούν άλλες δραστηριότητες (π.χ. ο τουρισμός, η εκπαίδευση, η πολιτιστική συνεργασία κ.λ.π.).
- Εθνικές, όταν οι εκθέτες προέρχονται από όλη τη χώρα.

- Παγκόσμιες, όταν οι είναι διεθνείς με παγκόσμιο ενδιαφέρον.

3.3.4 ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

- Υπαίθριες, όταν ο εκθεσιακός χώρος είναι υπαίθριος (πλατείες, πάρκα, στάδια κ.λπ.).
- Στεγασμένες, όταν ο εκθεσιακός χώρος είναι ειδικοί εκθεσιακοί χώροι, ειδικές αίθουσες ή χώροι ξενοδοχείων ή άλλων κτιριακών εγκαταστάσεων κατάλληλα διαρρυθμισμένοι.
- Μικτές, όταν ένα μέρος τους είναι υπαίθριο και ένα μέρος τους στεγάζεται.

3.3.5 ΟΙ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Οι χώροι στους οποίους γίνονται οι εκθέσεις βρίσκονται συνήθως μέσα στα αστικά κέντρα ή στην περιφέρειά τους. Αυτό συμβαίνει γιατί οι εκθεσιακοί χώροι πρέπει να είναι προσπελάσιμοι Να μπορούν δηλαδή όσο το δυνατόν περισσότερα άτομα να τους επισκέπτονται εύκολα.

Οι μεγάλες διεθνείς εκθέσεις φιλοξενούνται σε μεγάλους ειδικούς χώρους που κατασκευάστηκαν ειδικά για αυτές τις εκθέσεις, έχει μάλιστα αναπτυχθεί και η λεγόμενη αρχιτεκτονική των εκθέσεων και πολλά εκθεσιακά κέντρα αποτελούν σαν κτίρια, αρχιτεκτονήματα, όπως το περίπτερο των ΗΠΑ στην ΕΧΡΟ '67, της έκθεσης, ο Πύργος του Άιφελ στο Παρίσι (έκθεση του 1889), το Κρύσταλ Πάλλας του Λονδίνου (έκθεση του 1851).

Οι εκθεσιακοί χώροι ποικίλλουν ανάλογα με τα εκθέματα που στεγάζουν και τους σκοπούς που εξυπηρετούν. Έτσι διακρίνονται:

1. Οι ειδικές αίθουσες εκθέσεων όπου εκτίθενται ευπαθή εύθραυστα και μικρού όγκου εκθέματα, κυρίως έργα τέχνης και καλλιτεχνήματα (πίνακας ζωγραφικής, κοσμήματα, χειροτεχνήματα, μικρά αγαλματίδια κ.λπ.) τα οποία πρέπει να εκτίθενται σε περιβάλλον με κανονικές συνθήκες θερμοκρασίας και υγρασίας και καθαρότητας αέρα (χωρίς σκόνη). Οι αίθουσες αυτές είναι γνωστές με τη διεθνή ονομασία τους Galleries.
2. Αίθουσες Ξενοδοχείων που διαρρυθμίζονται κατάλληλα για τα χρησιμοποιηθούν σαν Galleries.
3. Αυτόνομα Εκθεσιακά Κέντρα που είναι αυτόνομες οικονομικές μονάδες και κατασκευάζονται για να φιλοξενούν κάθε είδους εκθέσεις και εκτός από τους καθαρά εκθεσιακούς χώρους διαθέτουν και πολλούς βοηθητικούς χώρους και χώρους συνεδρίων, χώρους αναψυχής, καταστήματα και χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων. Ένα μεγάλο αυτόνομο Εκθεσιακό Κέντρο μοιάζει με ένα Συνεδριακό Κέντρο και στην πράξη οι Εκθέσεις και τα Συνέδρια συστεγάζονται στον ίδιο χώρο που τότε ονομάζεται Συνεδριακό και Εκθεσιακό Κέντρο.
4. Υπαίθριοι χώροι, κατάλληλα διαρρυθμισμένοι, όπου εκτίθενται ογκώδη προϊόντα (μηχανήματα, γλυπτά, δομικά υλικά, οχήματα), τα οποία δεν επηρεάζονται από τις καιρικές συνθήκες.

3.4 Ο ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.4.1 ΟΙ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Το σύνολο των Ιαματικών πηγών που βρίσκονται στην Ελλάδα δεν είναι ακριβώς γνωστό. Πολλοί συγγραφείς αναφέρουν ότι υπάρχουν 2500, άλλοι ότι υπάρχουν 850, άλλοι ότι υπάρχουν 750 και άλλοι αναφέρουν αόριστα ότι ο αριθμός τους είναι πολύ μεγάλος.

Το βέβαιο είναι ότι το νερό 142 πηγών έχει αναλυθεί χημικά και ότι 76 από τις πηγές είναι ανακηρυγμένες σαν Ιαματικές πηγές. Από τις επίσημα χαρακτηρισμένες σαν Ιαματικές πηγές, οι 23 χαρακτηρίζονται σαν Ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας και οι 53 σαν Ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας.

Από τις 23 Ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας οι 11 λειτουργούν για λουτροθεραπεία με επιστασία του ΕΟΤ (Ιαματικές Πηγές Αιδηψού, Ελευθερών, Θερμοπυλών, Καϊάφα, Κύθνου, Κυλλήνης, Λουτρακίου, Μεθάνων, Νιγρίτας, Πλατυστόμου και Υπάτης). Λειτουργούν δηλαδή με ευθύνη του ΕΟΤ ο οποίος εκδίδει τις άδειες λειτουργίας τους, ασκεί τον έλεγχο λειτουργίας τους και καθορίζει τις τιμές.

Από τις υπόλοιπες Ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας, οι ανήκουν στους τοπικούς Δήμους (Λαγκαδά, Σμόκοβου, Ικαρίας), ανήκει στην Α.Ξ.Ε. - Αστήρ (Καμμένων Βούρλων), είναι ενοικιασμένη σε Ιδιώτη (Βουλιαγμένης), υπολειτουργούν και χρησιμοποιούνται σαν εμφιαλωτήρια μεταλλικών νερών (Σουρωτή, Ξινό Νερό, Νιγρίτα).

Οι 53 ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας ανήκουν στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο Τ Α) και στον Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας (ΣΥΔΚΙΠΕ) ο οποίος περιλαμβάνει ήδη 48 Δήμους και Κοινότητες στις περιοχές των οποίων υπάρχουν ιαματικές πηγές. Από τις πηγές αυτές λειτουργούν συστηματικά μόνο οι 36 και υπάγονται στη Διοικητική Εξουσία των οικείων Νομαρχών που έχουν ανάλογες με αυτές του ΕΟΤ διοικητικές αρμοδιότητες.

Οι κυριότερες ιαματικές πηγές της Ελλάδας κατανέμονται κατά Νομό ως εξής:

Νομός Έβρου: Λουτρών Έβρου - Τραϊανούπολης - Αλεξανδρούπολης - Σαμοθράκης
Νομός Ξάνθης: Θερμών - Νέας Κεσσάνης - Εχίνου
Νομός Καβάλας: Ελευθερών - Κρηνίδων
Νομός Δράμας: Θερμών
Νομός Σερρών: Αγγίστρου - Νιγρίτας - Σιδηροκάστρου
Νομός Κιλκίς: Πικρολίμνης - Μεταλλικού
Νομός Θεσσαλονίκης: Νέας Απολλωνίας (Βόλβης) - Λαγκαδά - Θέρμης - Νυμφόπετρας - Σουρωτής - Σέδε.
Νομός Χαλκιδικής: Αγίας Παρασκευής - Ελαιοχωρίων - Δουμπίας.
Νομός Πέλλας: Λουτρακίου Αριδαίας (Πόζαρ) Νομός Φλώρινας: Ξινού νερού - Λιμνοχωρίου
Νομός Καστοριάς: Αμμουδάρας
Νομός Ιωαννίνων: Καβάσιλων - Πυξαρίας - Εξοχής - Σμύξης - Κούκου (Θερμοί ατμοί) - Αμαράντου (ατμίδες) - Αγραπιδιάς
Νομός Πρέβεζας: Πρέβεζας
Νομός Αιτωλοακαρνανίας: Μυρτιάς - Τύρφου
Νομός Γρεβενών: Κιβωτού
Νομός Λάρισας: Καρίτσας
Νομός Καρδίτσας: Σμόκοβου - Αηδονοχωρίου
Νομός Φθιώτιδας: Καμμένων Βούρλων - Θερμοφυλών - Πλατυστόμου - Υπάτης
Νομός Αττικής: Βουλιαγμένης
Νομός Πειραιώς: Μεθάνων (Βρωμολίμνης)
Νομός Κορινθίας: Λουτρακίου
Νομός Αχαΐας: Σελιανιτικών - Αραχοβιτικών
Νομός Ηλείας: Κυλλήνης - Καϊάφα - Βρωμονερίου
Νομός Αρκαδίας: Ηραίας
Νομός Χίου: Αγιασμάτων
Νομός Λέσβου: Θερμής - Θερμών - Αγιάσου - Γέρας - Πολυχίτου - Λισβορίου
Νομός Λήμνου: Κόρνου - Μύρινας
Νομός Δωδεκανήσου: Καλλιθέας Ρόδου - Κω - Νισύρου
Νομός Κυκλάδων: Σάριζας Άνδρου - Μήλου - Κύθνου - Κιμώλου
Νομός Σάμου: Ικαρίας
Νομός Ηρακλείου: Λέντα

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι σε κάθε μια από τις παραπάνω πηγές δεν υπάρχει μόνο μια ανάβλυση. Υπάρχουν περισσότερες και μάλιστα με πιθανότητα τα αναβλυζόμενα νερά να είναι διαφορετικού τύπου. (Στοιχεία όλων των Ιαματικών πηγών υπάρχουν στο Τμήμα Ιαματικών Πηγών του ΕΟΤ, διαθέσιμα σε κάθε ενδιαφερόμενο).

3.5 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.5.1 Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΑΓΡΟΤΙΚΟΤΗΤΑ

Γεωργία, ως γνωστόν, είναι η διαδικασία καλλιέργειας των αγρών και περιλαμβάνει τους ανθρώπους καλλιεργητές (γεωργούς), τα μέσα καλλιέργειας και τον τρόπο χρησιμοποίησής τους, τις μεθόδους καλλιέργειας, τις φάσεις καλλιέργειας, τα γεωργικά προϊόντα, τους ετήσιους κύκλους καλλιέργειας, την επίδραση των καιρικών συνθηκών, τους τομείς καλλιέργειας, τις ασθένειες των καλλιεργειών, τις γεωργικές συνήθειες και τη γεωργική ζωή στη στενή της έννοια.

Αγροτικότητα είναι η ιδιότητα των αγροτικών περιοχών, γεωργικών και μη, που είναι το σύνολο των ιδιοτήτων της Υπαίθρου (Ανοικτός χώρος, φυσικό περιβάλλον, καθαρός αέρας, αυθεντικά και ανόθευτα προϊόντα, καθαρό νερό, ησυχία και ηρεμία, αυθεντικότητα, φυσικός τρόπος ζωής, στενή και επώνυμη επαφή των ανθρώπων, ανεπιτήδευτη συμπεριφορά, απλότητα, ρυθμοί ζωής ταυτιόμενοι με τους φυσικούς βιορυθμούς κ.λπ.).

Η αγροτικότητα χαρακτηρίζει όχι μόνο τη Γεωργία και τις εκδηλώσεις της αλλά και τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ζουν στις αγροτικές περιοχές χωρίς να είναι γεωργοί (έμποροι - βιοτέχνες - καταστηματάρχες - Δημόσιοι υπάλληλοι κλπ.). Χαρακτηρίζει ακόμη τον τρόπο ζωής όλων των αγροτών, τις αγροτικές κοινωνίες, τον αγροτικό πολιτισμό, την αγροτική ανάπτυξη και οικονομία, την ψυχολογία των αγροτών. τη διαφορετικότητα του αγροτικού από το αστικό περιβάλλον.

Λόγω της σχέσης υπαλληλίας των εννοιών της αγροτικότητας και της γεωργικής ιδιότητας, πολλοί γεωργικοί όροι αναφέρονται συχνά σαν αγροτικοί. Το ίδιο συμβαίνει και με το Γεωργικό Τουρισμό που αναφέρεται σαν αγροτικός τουρισμός.

3.5.2 Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΟΒΙΟΤΕΧΝΙΑ

Το πρόγραμμα "Αγροτουρισμού - Αγροβιοτεχνίας" της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίζει τις ενισχύσεις επενδύσεων που "πραγματοποιούνται στα πλαίσια της γεωργικής εκμετάλλευσης και έχουν σαν στόχο την διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων της εκμετάλλευσης, με σκοπό την βελτίωση του εισοδήματος της αγροτικής οικογένειας".

Στο πρόγραμμα αυτό εντάσσονται ορισμένες μόνο περιοχές της χώρας (ορεινές και μειονεκτικές) και οι επενδύσεις που επιδοτούνται είναι:

- Γεωργοκτηνοτροφικές.
- Τουριστικά καταλύματα.
- Κέντρα εστίασης και αναψυχής - Κέντρα παραδοσιακής βιοτεχνίας.
- Βιοτεχνικές δραστηριότητες.
- Λοιπές δραστηριότητες για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των επισκεπτών.

Από την άποψη του Αγροτουρισμού ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι επενδύσεις για κατασκευή, επισκευή, αποκατάσταση και διαμόρφωση τουριστικών καταλυμάτων και συγκεκριμένα:

- Για επισκευή, αποκατάσταση και μετατροπή παραδοσιακών κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα.
- Για κατασκευή τουριστικών επιπλωμένων διαμερισμάτων (studios μονόχωρα ή δίχωρα).
- Για κατασκευή μονόχωρων ή δίχωρων επιπλωμένων μονόροφων ή διόροφων κατοικιών.
- Για δημιουργία οργανωμένων κατασκηνώσεων.
- Για βελτιώσεις τουριστικών καταλυμάτων που ήδη λειτουργούν.

Ενδιαφέρον, επίσης παρουσιάζουν οι επενδύσεις για κατασκευή κέντρων εστίασης και αναψυχής, για τα κέντρα παραδοσιακής βιοτεχνίας, τα οποία μπορούν να γίνουν τουριστικές ατραξιόν και για τις λοιπές αγροτουριστικές δραστηριότητες για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των επισκεπτών που σαν τέτοιες καθορίζονται οι εξής:

- Δραστηριότητες για τη γνωριμία με τα αξιοθέατα της περιοχής (ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία, το φυσικό περιβάλλον του τόπου κ.λπ.).
- Δραστηριότητες για τη συμμετοχή και "ενσωμάτωση" των επισκεπτών στην καθημερινή ζωή των κατοίκων.
- Δραστηριότητες δημιουργίας αθλητικών εγκαταστάσεων για την άσκηση των επισκεπτών και για την εκμάθηση διαφόρων σπορ.
- Δραστηριότητες δημιουργίας κέντρων διημέρευσης που να προσφέρουν περιηγήσεις - περιπάτους - λουιά υπαίθρια σπορ.
- Δραστηριότητες δημιουργίας και οργάνωσης χώρων εκτροφής θηραμάτων και χώρων ελεγχόμενου κυνηγιού.

Είναι προφανές ότι το παραπάνω πρόγραμμα συμβάλλει τα μέγιστα στην ανάπτυξη του Αγροτουρισμού αλλά και άλλων υπαίθριων εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Εκτός από αυτό το πρόγραμμα όμως, υπάρχει και το πρόγραμμα του Αγροτικού τουρισμού το οποίο εντάσσεται στα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα, σύμφωνα με το οποίο μπορούν να επιδοτηθούν γεωργοί για τουριστικές επενδύσεις και αγροτικοί συνεταιρισμοί που στο καταστατικό τους περιλαμβάνονται και τουριστικές δραστηριότητες.

3.6 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Πολιτιστικός τουρισμός, είναι ο τουρισμός που γίνεται για πολιτιστικούς λόγους. Δηλαδή ο τουρισμός που έχει σαν κύριο τουριστικό προϊόν την επαφή, γνωριμία, γνώση και απόλαυση του πολιτιστικού πολιτισμού των τουριστικών προορισμών και τις διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες. Ο Πολιτιστικός Τουρισμός, όπως ήδη αναφέρθηκε, είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού που έχει σαν κύρια τουριστική δραστηριότητα την επαφή, γνωριμία, γνώση και απόλαυση του πολιτιστικού πολιτισμού των τουριστικών προορισμών και τη συμμετοχή σε ή την παρακολούθηση διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων με:

*Επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικά μνημεία, πινακοθήκες, βιβλιοθήκες, αίθουσες τέχνης, παραδοσιακούς οικισμούς, μοναστήρια, αξιοθαύμαστες φυσικές περιοχές, κτίρια με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, λοιπά αρχιτεκτονήματα, διάφορα ιδρύματα κ.λπ.

*Παρακολουθήσεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας, επιδείξεων παραδοσιακών χορών και τραγουδιών αναπαραστάσεων ιστορικών γεγονότων και τοπικών εθίμων, παραγωγής τοπικών προϊόντων κ.λ.π.

*Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως πανηγύρια, φεστιβάλ, κοινωνικές και πνευματικές δραστηριότητες, εκδρομές, μαθήματα που αναφέρονται στον πολιτισμό, ανασκαφές και χορούς.

3.6.1 Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Η σχέση του τουρισμού με τον πολιτισμό, που εκφράζεται και προσδιορίζεται κυρίως από τον πολιτιστικό τουρισμό, αλλά και από άλλες μορφές τουρισμού, αρχίζει από τα πρώτα βήματα της τουριστικής ανάπτυξης και δεν θα ήταν υπερβολικό να υποστηριχθεί ότι ένα από τα κυριότερα γενεσιουργά αίτια του τουρισμού ήταν ο πολιτισμός.

Οι πρώτοι τουρίστες ήταν οι πρώτοι ταξιδιώτες, που ταξίδευαν κυρίως για βιοποριστικούς λόγους, έκαναν δηλαδή ένα είδος επαγγελματικού τουρισμού, με την ευρεία έννοια του όρου.

Αργότερα εμφανίστηκαν τα ταξίδια περιήγησης και αναψυχής τα οποία ήταν καθαρά τουριστικά ταξίδια και στα οποία η περιήγηση ήταν πολιτιστική δραστηριότητα που συνέδεε άμεσα τον τουρισμό με τον πολιτισμό. (Περιηγούμαι = ταξιδεύω σε ξένους τόπους - τουριστική δραστηριότητα για να γνωρίσω τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής των κατοίκων τους πολιτιστική δραστηριότητα.)

Ο Θρησκευτικός Τουρισμός (ταξίδια στους Άγιους Τόπους) και οι εξερευνήσεις που ακολούθησαν συνδεόταν έντονα με τον Πολιτισμό. Ο Θρησκευτικός Τουρισμός είναι στην ουσία Πολιτιστικός Τουρισμός, αφού η θρησκεία είναι πολιτιστικό στοιχείο, και οι εξερευνήσεις είχαν σκοπό την έρευνα και τη μελέτη αγνώστων τόπων, αποτελούσαν δηλαδή μια πολιτιστική δραστηριότητα.

Από πολύ νωρίς εξ άλλου και σε όλη την ιστορική διαδρομή του τουριστικού φαινομένου, ακόμη και στη σύγχρονη εποχή, οι άνθρωποι διάβαζαν, άκουγαν και μάθαιναν από Ιστορικά, Γεωγραφικά, Ταξιδιωτικά βιβλία και από διηγήσεις συνανθρώπων τους (στη σύγχρονη εποχή από την τηλεόραση και τις κινηματογραφικές ταινίες), για τους πολιτισμούς και τους τρόπους ζωής άλλων ανθρώπινων κοινωνιών και άλλων περιοχών και πάντα είχαν την περιέργεια και την επιθυμία να γνωρίσουν στην πραγματικότητα αυτά που μόνο με την πληροφόρηση ήξεραν.

Στη θεωρία του τουρισμού αυτή η επιθυμία ονομάστηκε σύμπλεγμα του Άπιστου Θωμά. (Θωμάς ο δίδυμος, μαθητής του Χριστού, ο οποίος όταν πληροφορήθηκε την Ανάσταση του Κυρίου είπε "Εάν δεν ιδώ εν ταις χερσίν Αυτού τον τύπον των ήλων και βάλω τον δάκτυλόν μου εις τον τύπον των ήλων και βάλω την χείραν μου εις την πλευράν Αυτού, ουκ θέλω πιστεύσει (Κατά Ιωάννη, Κ,24). Το σύμπλεγμα αυτό αποτελεί τουριστικό κίνητρο για την ικανοποίηση του οποίου οι τουρίστες παρακινούνται να ταξιδέψουν για να δούνε προσωπικά, να γνωρίσουν επί τόπου και πρόσωπο με πρόσωπο και να "αγγίξουν" τα πολιτιστικά στοιχεία για τα οποία μόνο πληροφόρηση είχαν.

Στο 18^ο αιώνα κορυφώθηκαν τα ταξίδια του Grande Tour, της μεγάλης περιήγησης, της περιπλάνησης δηλαδή στην Ευρώπη με την οποία οι γόνοι των πλούσιων οικογενειών είχαν τη δυνατότητα να γίνουν πολιτισμένοι διαμέσου της επαφής τους με την Ευρωπαϊκή τέχνη, τη μουσική και τους τρόπους κοινωνικής ζωής και εκπαίδευσης.

Στη σύγχρονη εποχή το σύμπλεγμα του Άπιστου Θωμά ενεργεί πάντοτε σαν τουριστικό κίνητρο. Ο σκοπός πολλών τουριστών συμπίπτει λίγο ή πολύ με το σκοπό των τουριστών του Grande Tour. Και η κοινή γνώμη συχνά ταυτίζει τον τουρισμό με τον πολιτισμό. Αυτός που ταξιδεύει θεωρείται πολιτισμένος. Ο πολυταξιδεμένος θεωρείται κοσμοπολίτης. Πολίτης του κόσμου, που είναι κοινωνός όλων των πολιτισμών. Και κατά κοινή παραδοχή ο τουρισμός σήμερα αποτελεί ένα δυναμικό μέσο γνωριμίας και κατανόησης του πολιτισμού και της ιστορίας των Κρατών.

Και πρέπει να τονιστεί στο σημείο αυτό ότι ο τουρισμός στην Ελλάδα και κυρίως ο εξωτερικός τουρισμός, άρχισε με τη μορφή του πολιτιστικού τουρισμού. Οι ξένοι τουρίστες άρχισαν να έρχονται συστηματικά στη χώρα μας για να γνωρίσουν και να θαυμάσουν τα μνημεία του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού. Τον Παρθενώνα, τις Μυκίνες και την Κνωσό. Μόνο μετά το 1950, μετά το μεγάλο τουριστικό boom, άρχισαν να έρχονται για να χαρούν τη θάλασσα, τον ουρανό, το κλίμα και τις ομορφιές του τόπου και μόνο μετά το 1970 γιγαντώθηκε ο παράκτιος μαζικός τουρισμός.

3.6.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σαν κύρια χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τουρισμού αναφέρονται τα παρακάτω:

- ① Θεωρείται σαν μορφωτικός τουρισμός (μερικοί συγγραφείς ταυτίζουν τον πολιτιστικό με το μορφωτικό τουρισμό), γιατί μέσω της τουριστικοπολιτιστικής δραστηριότητας οι τουρίστες μαθαίνουν τον πολιτισμό του τουριστικού προορισμού.
- ② Συνδέεται με τις έννοιες της πολιτιστικής κληρονομιάς και του πολιτιστικού πλούτου του τουριστικού προορισμού, τα συστατικά στοιχεία των οποίων χρησιμοποιεί σαν τουριστικά προϊόντα.
- ③ Συντελεί στην προβολή των χαρακτηριστικών του πολιτισμού του τουριστικού προορισμού και προκαλεί την ανάπτυξη, αναβίωση και προστασία των πολιτιστικών στοιχείων από τα οποία και αυτός εξαρτάται.
- ④ Αναπτύσσεται παράλληλα με άλλες μορφές τουρισμού, όπως αναλυτικά αναφέρεται στην επόμενη παράγραφο.
- ⑤ Θεωρείται φιλική προς το περιβάλλον μορφή τουρισμού αφού απαραίτητη προϋπόθεση ανάπτυξης του είναι η προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, προστασία που αυτή καθεαυτή θεωρείται πολιτιστική ενέργεια.
- ⑥ Προϋπόθεση ανάπτυξης του είναι η ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού και των τουριστικών φορέων και η εκπαίδευσή τους στον κανονικό τρόπο διαχείρισης και προστασίας του Πολιτιστικού Πλούτου και τη διάθεση των πολιτιστικών προϊόντων.

3.7 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ

Η παρουσίαση του Τουρισμού Νέων σε αυτό το Κεφάλαιο έγινε σύμφωνα με τα κριτήρια της ηλικίας και της επιδότησης των διακοπών, που ισχύουν για τον τουρισμό τρίτης ηλικίας και τον κοινωνικό τουρισμό αντίστοιχα, μορφές τουρισμού που επίσης παρουσιάστηκαν σε αυτό το Κεφάλαιο. Εξίσου ορθολογική θα ήταν η παρουσίαση του τουρισμού Νέων στην παράγραφο του Μαθησιακού Τουρισμού (Μαθητικού, Σπουδαστικού) αφού ένα μεγάλο μέρος των Νέων είναι μαθητές ή Σπουδαστές.

3.7.1 Α. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Τουρισμός Νέων είναι ο τουρισμός που κάνουν οι Νέοι. Δεν είναι εναλλακτική μορφή τουρισμού, αλλά η περιγραφή της τουριστικής συμπεριφοράς των Νέων. Ποιοι όμως είναι οι Νέοι και ποιόν τουρισμό κάνουν;

"Οι κοινωνικές κατηγορίες νέοι, μεσήλικες, ώριμοι, υπερήλικες, έχουν σαν κριτήριο διάκρισης την ηλικία, χωρίς όμως να θέτουν σταθερά και σαφή ηλικιακά όρια".¹⁴

Γενικότερα, η κοινωνική κατηγοριοποίηση των ανθρώπων βάσει της ηλικίας είναι, όπως ήδη αναφέρθηκε, συμβατική και όχι φυσική διάκριση. Και σαν συμβατική δεν θέτει απόλυτα όρια.

Μια τέτοια διάκριση, που συνήθως χρησιμοποιείται είναι και η παρακάτω:

- Παιδική ηλικία 0-14 χρόνια από τη γέννηση
- Εφηβική ηλικία 14 - 21 χρόνια από τη γέννηση
- Νεανική ηλικία 22 - 39 χρόνια από τη γέννηση
- Μέση ηλικία 40 - 60 χρόνια από τη γέννηση
- Τρίτη ή ώριμη ηλικία 61 - 75 χρόνια από τη γέννηση
- Η ηλικία υπερηλίκων 75 χρόνια από τη γέννηση και άνω.

Με αυτή τη διάκριση νέοι είναι οι ηλικίας 22-39 χρόνων άνθρωποι. Στην πραγματικότητα όμως σαν νέοι θεωρούνται οι έφηβοι και οι άνθρωποι μέχρι την ηλικία των 30-35 χρόνων. Είναι οι άνθρωποι που ακολουθούν σπουδές μέχρι και το 250 έτος της ηλικίας τους και μεταπτυχιακές σπουδές από 1-6 ακόμη χρόνια. Ή είναι οι άνθρωποι που παντρεύονται και δημιουργούν οικογένεια και βρίσκονται στα πρώτα στάδια της οικογενειακής ζωής τους. Και όλοι αυτοί οι άνθρωποι έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό. Δεν έχουν αποκατασταθεί πλήρως από πλευράς εισοδήματος. Αλλά και σε αυτή την κατηγοριοποίηση δεν υπάρχουν σταθερά και σαφή όρια. Η πλειονότητα των νέων ακολουθεί αυτή τη διάκριση. Αλλά υπάρχουν και εξαιρέσεις.

3.7.2 Β. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΛΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΝΕΩΝ

Οι νέοι σαν τουρίστες είναι το πιο δυναμικό, το πιο ενεργητικό, το πιο ανθεκτικό, το πιο προσαρμόσιμο και το πολυπληθέστερο τμήμα της τουριστικής αγοράς. Είναι άνθρωποι νέοι, δυνατοί, τολμηροί, που αναζητούν εμπειρίες και έντονες συγκινήσεις και επιδιώκουν να "χορτάσουν" τουριστικά από το πρώτο κίβλας τουριστικό ταξίδι τους.

Από κοινωνικής άποψης, εκτός από τα παραπάνω δημογραφικά τους στοιχεία, σημειώνονται και τα παρακάτω:

- Πολλοί από αυτούς είναι μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές ή μεταπτυχιακοί φοιτητές και θεωρούνται ανεπάγγελτοι.
- Οι εργαζόμενοι είναι νέοι στο χώρο της εργασίας και προσπαθούν να από κατασταθούν επαγγελματικά.
- Έχουν χαμηλό εισόδημα και συχνά όχι σταθερό. Πολλοί, ιδίως οι νεότεροι και αυτοί που ακολουθούν σπουδές, συντηρούνται ακόμη από τους γονείς τους.
- Στον κύκλο οικογενειακής ζωής βρίσκονται στα τρία πρώτα στάδια, δηλαδή στο στάδιο του ανύπαντρου, στα στάδια των νιόπαντρων ζευγαριών και στο στάδιο των νεαρών ζευγαριών με εξαρτώμενα παιδιά.
- Έχουν μεγάλες οικογενειακές δαπάνες.
- Δεν έχουν ελεύθερο χρόνο πλην αυτών των διακοπών και όσοι έχουν παιδιά, δεν μπορούν εύκολα να απομακρυνθούν από τον τόπο τους.

Από ψυχολογικής άποψης, η νεαρά ηλικία τους και τα χαρακτηριστικά της, είναι ο κύριος παράγοντας που διαμορφώνει τη γενική συμπεριφορά τους και καθορίζει τον τρόπο ζωής τους. Από τουριστικής απόψεως ο ψυχισμός τους εκδηλώνεται με την τουριστική συμπεριφορά τους που χαρακτηρίζεται από τις παρακάτω εκδηλώσεις:

- Προτιμούν συνήθως το μαζικό τουρισμό και επιζητούν έντονες τουριστικές εμπειρίες, τη διασκέδαση και τουριστικό μπούγινο.
- Προτιμούν ιδιαίτερα τον παράκτιο τουρισμό και είναι οπαδοί της τουριστικής φόρμουλας των 4S (Sun, Sea, Sand, Sex).
- Ταξιδεύουν με όλα τα μεταφορικά μέσα, και κυρίως τα πιο φθηνά, χωρίς να υπολογίζουν την κούραση του ταξιδιού.
- Τους αρέσει η νυκτερινή ζωή και κάνουν τουρισμό την περίοδο της τουριστικής αιχμής.
- Δεν έχουν ιδιαίτερες διαιτητικές προτιμήσεις και συχνά περιορίζονται σε φτωχά γεύματα, όταν το εισόδημά τους είναι περιορισμένο.
- Εκτός από το μαζικό παράκτιο τουρισμού προτιμούν και τον τουρισμό του σακιδιού (backpackers tourist), τον τουρισμό των αθλημάτων Υπαίθρου και τον τουρισμό περιπέτειας.
- Οι μεγαλύτεροι και κυρίως οι παντρεμένοι προτιμούν τον οργανωμένο τουρισμό λόγω της μικρής τιμής των τουριστικών πακέτων.
- Αυτοί που ακολουθούν σπουδές επιδιώκουν τη συμμετοχή τους σε προγράμματα κοινωνικού τουρισμού που εφαρμόζει η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.
- Είναι εύκολοι και χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις τουρίστες και δεν είναι σχολαστικοί στην αξιολόγηση της ποιότητας των τουριστικών Υπηρεσιών, όπως είναι οι τουρίστες μεγαλύτερων ηλικιών.
- Μεταξύ της αξίας του χρήματος και της αξίας της διασκέδασης προτιμούν τη δεύτερη.

Από όλες τις άλλες ηλικιακές κατηγορίες είναι η μόνη που σχεδόν στο σύνολό της κάνει τουρισμό. Σημειώνεται στην προκειμένη περίπτωση, ότι η συμμετοχή στον τουρισμό των διαφόρων ηλικιακών κατηγοριών ποικίλλει και διαμορφώνεται προσεγγιστικά μέσα στα παρακάτω πλαίσια:

- Τα νεογέννητα δεν συμμετέχουν καθόλου στον τουρισμό.
- Οι υπέργηροι επίσης δεν συμμετέχουν καθόλου στον τουρισμό.
- Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας συμμετέχουν σε μικρό αριθμό.
- Τα παιδιά σχολικής ηλικίας (μέχρι 14 ετών) συμμετέχουν με τους γονείς τους.
- Οι μεσήλικες συμμετέχουν με το μεγαλύτερο ποσοστό τους.
- Οι συνταξιούχοι συμμετέχουν με το μεγαλύτερο ποσοστό τους.
- Οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας (65 - 75 ετών) συμμετέχουν σε ποσοστό μικρότερο του 50%.
- Οι νέοι συμμετέχουν σχεδόν όλοι.

3.8 ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο συνεδριακός τουρισμός, η πλέον δυναμική εναλλακτική μορφή τουρισμού, είναι η συμμετοχή διαφόρων ατόμων σε κάθε είδος συνεδρίου, σεμιναρίου με επιστημονικό ή άλλο ενδιαφέρον με σκοπό την επικοινωνία, την ανταλλαγή απόψεων και την ενημέρωση. Έτσι λοιπόν κατά την διάρκεια των συνεδρίων, ιδιαίτερα των διεθνών, παρατηρείται μεγάλη εισροή συναλλάγματος για την χώρα υποδοχής, κάτι το οποίο είναι ένα ακόμα θετικό στοιχείο για αυτού του είδους τα συνέδρια.

Ο Συνεδριακός Τουρισμός είναι απόρροια των σύγχρονων αντιλήψεων όσον αφορά επαγγελματικές συναντήσεις. Το συνταίριασμα της επαγγελματικής υποχρέωσης με ένα τουριστικό προϊόν, θέτει τις βάσεις για έναν συνδυασμό επαγγελματικών υποχρεώσεων με προσωπική ανανέωση, ξεκούραση και ψυχαγωγία. Οφείλουμε να διαχωρίσουμε τον συνεδριακό τουρισμό από τον γενικό τουρισμό, σύμφωνα με τα κάτωθι διακριτά σημεία:

- ▶ Κατά βάση, ο συνεδριακός τουρισμός σωρεύεται στις μεγαλουπόλεις.
- ▶ Σε σύγκριση με τον γενικό τουρισμό η χρονική κατανομή του συνεδριακού τουρισμού είναι περισσότερο αντικυκλική, δηλ. λαμβάνει χώρα περισσότερο κατά τους μήνες Απρίλιο μέχρι Ιούνιο, καθώς και Σεπτέμβριο μέχρι Οκτώβριο.
- ▶ Οι φιλοξενούμενοι - ταξιδιώτες, ιδιαίτερα όσοι αντιπροσωπεύουν επιχειρήσεις, διαθέτουν κατά κανόνα ένα εισόδημα που υπερβαίνει τον μέσο όρο.
- ▶ Οι φορείς των συνεδρίων μπορεί να είναι ιδιωτικοί ή οργανισμοί του δημοσίου.
- ▶ Ο φορέας συνήθως δεν ταυτίζεται με τον Πωλητή που συνήθως μπορεί να είναι ένα μεμονωμένο πρόσωπο ή ένα γκρουπ προσώπων, που δίνουν την αφορμή για τη διεξαγωγή του συνεδρίου.

3.9 ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ

Ένα από τα πιο δελεαστικά κίνητρα το οποίο χρησιμοποιούν ευρέως τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις, είναι το τουριστικό κίνητρο, που αντιπροσωπεύει την δωρεάν χορήγηση ενός μικράς διάρκειας και πολυτελούς ταξιδιού στους εργαζόμενους που θα επιτύχουν ένα σκορ απόδοσης ύστερα από μια περίοδο συναγωνισμού με τους συναδέλφους τους.

Είναι δηλαδή ένα βραβείο που παίρνει ένας πωλητής, ένας υπάλληλος, ένας dealer, είναι αντιπρόσωπος ή ένας συντάκτης, ύστερα από συναγωνισμό που έχει με τους κατ' επάγγελμα και δραστηριότητα συναδέλφους του, όταν επιτύχει ένα προκαθορισμένο στόχο που θέτουν οι οργανωτές του Τουρισμού Κινήτρων.

Το τουριστικό κίνητρο αποδείχτηκε ένα από τα πιο ισχυρά και δελεαστικά κίνητρα για τους γενικούς λόγους που εξηγούν την εκρηκτική ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου και την επιδίωξη των ανθρώπων να ικανοποιήσουν τις τουριστικές τους ανάγκες, τις οποίες θεωρούν πλέον πρωταρχικές.

Ειδικότερα όμως επισημαίνονται τα παρακάτω:

(1) Στη σημερινή μετα-υλιστική εποχή ο τουρισμός έχει καθιερωθεί σαν αγαθό πρώτης ανάγκης και αποτελεί ένα κοινωνικό "πρέπει". Ένα απαραίτητο συμπλήρωμα της κοινωνικής ζωής. Ένα δείγμα της κοινωνικής καταξίωσης, της επαγγελματικής επιτυχίας και της οικονομικής ευμάρειας. Το γόητρο (prestige) αυτών που ταξιδεύουν είναι μεγαλύτερο και το κοινωνικό τους status υψηλότερο. Ο τουρισμός ανοίγει νέους ορίζοντες. Οι τουρίστες αποκτούν εμπειρίες και έρχονται σε επαφή με άλλους ανθρώπους και άλλους πολιτισμούς. Η ψυχολογική ευεργετική επίδραση του τουρισμού είναι αναμφισβήτητη.

(2) Ο Τουρισμός κινήτρων γίνεται σε επί πλέον χρόνο διακοπών, που παρέχεται για αυτό τον σκοπό. Και επειδή ο χρόνος διακοπών των εργαζομένων είναι περιορισμένος και πάντοτε ανεπαρκής για τις τουριστικές ανάγκες τους, ο επί πλέον χρόνος κάνει το κίνητρο ισχυρότερο.

(3) Παρά την καθιέρωση του τουρισμού σαν κοινωνικού αγαθού πρώτης ανάγκης, εξακολουθεί να παραμένει ακριβός και δυσπρόσιτος στους μεσαίου οικονομικού επιπέδου εργαζόμενους. Η δωρεάν παροχή του, όπως στην περίπτωση του τουρισμού κινήτρων, ενδυναμώνει επίσης το τουριστικό κίνητρο.

(4) Το ταξίδι κινήτρων, όπως σχεδιάζεται από τις επιχειρήσεις που το χορηγούν είναι "διαφορετικό" ταξίδι. Είναι πολυτελές, ιδιαίτερο, με άριστες ταξιδιωτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες διαμονής και διατροφής, έχει εξωτικούς τόπους προορισμού και εμπλουτίζεται με πρωτόγνωρα happenings. Είναι με λίγα λόγια ένα ταξίδι που ο συνηθισμένος εργαζόμενος δεν μπορεί να κάνει μόνος του.

(5) Ο τουρισμός κινήτρων διαρθρώνεται γύρω από την αναψυχή - ανάπαυση σαν ανταμοιβή για εξαιρετικές αποδόσεις και προσπαθεί να κάνει αυτούς που πέτυχαν αυτές τις αποδόσεις να βιώσουν καταστάσεις που υπερβαίνουν την καθημερινότητα, καταστάσεις που θα τους μείνουν αξέχαστες και θα τις "κουβεντιάσουν", διαφημίζοντας έτσι τα κίνητρα στους άλλους εργαζόμενους και υποκινώντας τους έμμεσα να εμπλακούν στο κυνήγι των εξαιρετικών αποδόσεων.

3.9.1 ΚΙΝΗΤΡΑ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - MARKETING

Η θεωρία του τουρισμού κινήτρων αποτελεί συγκερασμό στοιχείων της θεωρίας κινήτρων (παρακινησιακής θεωρίας), της γενικής θεωρίας του τουρισμού και της θεωρίας Marketing.

(1) Η παρακινησιακή άποψη του τουρισμού κινήτρων. Η παρακινησιακή δύναμη του τουρισμού κινήτρων είναι και εσωτερική και εξωτερική. Εσωτερική, γιατί ο τουρισμός ικανοποιεί εσωτερικές ανάγκες του ανθρώπου.

Του ανοίγει νέους ορίζοντες, ικανοποιεί την επιθυμία του να μάθει και να γνωρίσει άλλους ανθρώπους, άλλους τόπους, άλλους πολιτισμούς και ικανοποιεί και τα τυχόν υπάρχοντα τουριστικά συμπλέγματά του, ενώ παράλληλα του προσφέρει την ψυχολογική του ισορροπία που ο σημερινός τρόπος ζωής μέσα στα αστικά κέντρα διαταράσσει. Η επιθυμία του ταξιδιού ήταν ανέκαθεν βασική ανθρώπινη επιθυμία για την ικανοποίηση της οποίας πραγματοποιήθηκαν οι εξερευνήσεις, αναπτύχθηκαν η επικοινωνία μεταξύ των λαών, αναπτύχθηκαν οι μεταφορές και έγινε δυνατή η παγκοσμιοποίηση.

Και είναι εξωτερική παρακινησιακή δύναμη, γιατί ο τουρισμός προβάλλεται, διαφημίζεται και επιβάλλεται από το κοινωνικό περιβάλλον. Θεωρείται πλέον σαν κοινωνικό "πρέπει", είναι δείκτης ποιότητας ζωής και ένας επιθυμητός τρόπος ζωής. Είναι ακόμη ένα μέτρο κοινωνικοποίησης και κοινωνικής αποδοχής. Έτσι ο Τουρισμός Κινήτρων, όπως και γενικότερα ο τουρισμός, μπορεί να ικανοποιήσει τις ανώτερες ανάγκες τρίτου και τέταρτου επιπέδου της πυραμίδας κατάταξης των αναγκών κατά Α. Maslow (κοινωνικές ανάγκες και ανάγκες αυτοεκτίμησης), ενώ κατά τη θεωρία του Herzberg ο τουρισμός κινήτρων είναι αποτελεσματικό κίνητρο μόνο αν οι εργασιακές και επαγγελματικές συνθήκες είναι κανονικές. Την αποτελεσματικότητα του κινήτρου επαυξάνουν οι εκάστοτε οργανωτές του τουρισμού κινήτρων προσδίδοντάς του πρόσθετες ιδιότητες, που όπως αναφέρθηκε, είναι:

- Η δωρεάν παροχή του σε χρόνο πρόσθετο των δικαιουμένων ημερών διακοπών.
- Η διαφορετικότητα του από άποψη πολυτελείας και πρωτοτυπίας.
- Η εμπλοκή των οικογενειών των εργαζομένων στη διαδικασία παροχής του.
- Η προβολή και η διαφήμισή του μέσα στο εργασιακό περιβάλλον.

(2) Η τουριστική άποψη του Τουρισμού Κινήτρων

Τα περισσότερα τουριστικά χαρακτηριστικά του τουριστικού πακέτου / κινήτρου αναφέρθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους. Συγκεντρωτικά τα χαρακτηριστικά αυτά σε περίληψη, είναι:

- (α) Ο τουρισμός κινήτρων είναι τουρισμός πολυτελείας και πολύ ακριβός.
- (β) Τα ταξίδια κινήτρων είναι μικρής διάρκειας (3-7 ημέρες και σπανίως μέχρι 15 ημέρες).
- (γ) Ο τουρισμός κινήτρων πρέπει να γίνεται στις ενδιάμεσες τουριστικές περιόδους, όπως και ο Συνεδριακός Τουρισμός για τους λόγους που αναφέρθηκαν.
- (δ) Ο Τουρισμός κινήτρων πρέπει να είναι "διαφορετικός" από αυτόν που μπορούν να κάνουν μόνοι τους οι εργαζόμενοι.
- (ε) Οι τουριστικοί προορισμοί είναι αυτοί "της μόδας" και όσοι χαρακτηρίζονται εξωτικοί, μαγευτικοί, φανταστικοί και αξέχαστοι.
- (στ) Ο χρόνος μετάβασης και επιστροφής στους τουριστικούς προορισμούς πρέπει να είναι μικρός, λόγω της μικρής διάρκειας του τουρισμού. Για αυτό το λόγο τα διημεσφαιρικά, τα διηπειρωτικά και μερικά από τα διεθνή ταξίδια πρέπει να αποφεύγονται.
- (ζ) Το είδος των ταξιδιών κινήτρων πρέπει να είναι ανάλογο με το είδος και το επίπεδο των συμμετεχόντων, ώστε να ικανοποιούνται καλύτερα οι ανάγκες τους και να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντά τους.
- (η) Τα ταξίδια κινήτρων γίνονται κατά ομάδες μέχρι 50 ατόμων συνήθως αλλά και σε αρκετές περιπτώσεις κατά ομάδες μέχρι 150 ατόμων. Στις τελευταίες περιπτώσεις είναι σκόπιμο οι εργαζόμενοι να ταξιδεύουν με διαφορετικές πτήσεις.

(θ) Εάν το τουριστικό πακέτο / κίνητρο είναι ένα ταξίδι νεόνυμφων (περίπτωση που συναντάται στις μεγάλες επιχειρήσεις της Ιαπωνίας και της Κορέας) το ταξίδι διαρκεί 15 και περισσότερες ημέρες, στην περίπτωση δε των ομαδικών γάμων ο τουρισμός κινήτρων, προς τον ίδιο τουριστικό προορισμό, αποκτά χαρακτηριστικά σκληρού τουρισμού και οι επιχειρήσεις που χρηματοδοτούν αυτά τα μαγικά ταξίδια πρέπει να παίρνουν "αποσκληρυντικά" μέτρα.

(ι) Οι πιο συνηθισμένοι τουριστικοί προορισμοί του τουρισμού Κινήτρων είναι η Γαλλία (Παρίσι), η Αγγλία (Λονδίνο), η Ισπανία, η Γερμανία, τα νησιά της Καραϊβικής, οι ΗΠΑ και η Ελλάδα.

3.10 ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο τουρισμός υγείας ή θεραπευτικός τουρισμός, όπως ονομαζόταν παλιότερα, εξελίσσεται σε μια από τις βασικότερες μορφές τουρισμού, τα δε άτομα που μετέχουν σε αυτόν έχουν σαν κύριο κίνητρο την αποκατάσταση και διατήρηση της υγείας τους, τη θεραπεία και ανάρρωση τους από διάφορες ασθένειες.

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται από τη μια πλευρά στη σύνθεση της πελατείας του, που αποτελείται αποκλειστικά από άτομα της δεύτερης και τρίτης ηλικίας και από την άλλη πλευρά στον τόπο που προσφέρονται οι τουριστικές υπηρεσίες και που προσδιορίζεται αποκλειστικά από τους φυσικούς του πόρους.

Πολλά κέντρα τουρισμού υγείας λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη. Στη Γερμανία, που διαθέτει 264 ιαματικά κέντρα 8,9 εκ. λουόμενοι πραγματοποιούν 47 εκ. διανυκτερεύσεις. Στην Ιταλία 430 ιαματικά κέντρα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε 2,2 εκ. άτομα με 15,7 εκ. διανυκτερεύσεις. Στην Γαλλία, λειτουργούν 104 ιαματικά κέντρα που εξυπηρετούν 640.000 λουόμενους που πραγματοποιούν 11 εκ. διανυκτερεύσεις. Στην Ισπανία, εκτός από 2.000 δημόσια ιαματικά λουτρά, λειτουργούν 92 κέντρα ιαματικού τουρισμού, ενώ στην Πορτογαλία λειτουργούν 40 κέντρα ιαματικού τουρισμού.

Επίσης λειτουργούν πολλά τέτοια κέντρα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπου ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας τους όπως για παράδειγμα η Ουγγαρία, η Σλοβακία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία. Τουρισμό υγείας όμως έχουν αναπτύξει και το Ισραήλ, η Τουρκία, η Τυνησία και η Κύπρος.

Από την άλλη πλευρά, μια τουριστική χώρα, όπως η Ελλάδα με καταγραμμένες 822 πηγές μεταλλικών νερών αξιοποιεί τουριστικά μόνο τις 23 με μόλις 1,7 εκ. διανυκτερεύσεις με 117.000 λουόμενους και με μέση διάρκεια παραμονής 15 μέρες.

Κατά τη χρησιμοποίηση των μεταλλικών νερών για θεραπευτικό σκοπό διάφοροι παράγοντες, θερμικοί (θερμοκρασία του νερού), χημικοί (μεταλλικών στοιχείων) και μηχανικοί (πιέσεις του νερού των λουτρών), αλλά και οι ηλεκτρικές ιδιότητες των μεταλλικών στοιχείων του νερού, η ραδιενέργεια και γενικότερα η αντιενέργεια, όλα αυτά μαζί προσδίδουν στο μεταλλικό νερό την ιαματική του δύναμη.

Εκτός όμως από αυτούς τους παράγοντες επεμβαίνουν και άλλοι παράγοντες, ιδίως ο τρόπος θεραπείας, οι επιπρόσθετες φυσιοθεραπευτικές μέθοδοι, οι κλιματολογικές συνθήκες και το είδος διαίτης.

Σαν συμπέρασμα, οι τρόποι εφαρμογής και οι θεραπευτικές ενδείξεις μιας πηγής απορρέουν από την μακρά κλινική πείρα και λιγότερο από τις φυσικοχημικές τους ιδιότητες. Οι δράσεις των μεταλλικών νερών στον οργανισμό διαφέρουν ανάλογα με τον τρόπο χρησιμοποίησής τους.

3.11 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο θρησκευτικός τουρισμός όπως και άλλες μορφές τουρισμού είναι γνωστός από τα πανάρχαια χρόνια με μετακινήσεις που γινόταν για επίσκεψη σε ιερούς χώρους ή για συμμετοχή σε διάφορες θρησκευτικές εκδηλώσεις. Στην σημερινή εποχή υπάρχει μεγάλη ζήτηση της μορφής αυτής και αυτό φαίνεται με την επίσκεψη ατόμων σε θρησκευτικούς τόπους που βρίσκονται στη χώρα της μόνιμης διαμονής τους ή σε κάποια άλλη είτε για λόγους λατρείας είτε για να πάρουν μέρος σε κάποιες θρησκευτικές εκδηλώσεις, είτε για κάποιο τάμα. Η μορφή αυτή τουρισμού διαρκεί συνήθως μια ως τρεις ημέρες και τα τουριστικά πακέτα που δημιουργούνται είναι σχετικά φθηνά.

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, τα ψηφιδωτά, τις τοιχογραφίες και τις σπάνιες εικόνες τους, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους και τα μοναστήρια των Μετεώρων (Θεσσαλία), μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και τη στενή και μακράιωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία.

Ο Rinschede (1992) θεωρεί ότι θρησκευτικός τουρισμός είναι η μορφή του τουρισμού, του οποίου οι μετέχοντες κινούνται είτε εν μέρει είτε αποκλειστικά από θρησκευτικούς λόγους. Μάλιστα θεωρεί ότι ο θρησκευτικός τουρισμός είναι υποκατηγορία του πολιτιστικού τουρισμού, από το γεγονός ότι οι μετέχοντες σε οργανωμένα προσκυνήματα διαθέτουν συχνά μια μέρα επιπλέον για επίσκεψη σε επιλεγμένα τουριστικά αξιοθέατα.

3.12 ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μαθησιακός τουρισμός είναι ο τουρισμός που αναφέρεται στη μάθηση. Συγκεκριμένα, είναι κάθε μορφή τουρισμού που έχει σαν τουριστικό προϊόν τη μάθηση που η τουριστική πελατεία της έχει θεσμική σχέση με τη μάθηση. Οι κυριότερες μορφές μαθησιακού τουρισμού είναι:

3.12.1 Α. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός έχει σαν κύριο τουριστικό προϊόν τη μάθηση. Οι τουρίστες δηλαδή μεταβαίνουν σε έναν τουριστικό προορισμό για να εκπαιδευτούν και κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους έχουν και τουριστικές δραστηριότητες. Ή κάνουν τουρισμό, ένα οποιοδήποτε είδος τουρισμού, και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους έχουν και εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Μορφές εκπαιδευτικού τουρισμού είναι τα διάφορα εκπαιδευτικά ταξίδια στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, που οργανώνουν διάφοροι εκπαιδευτικοί οργανισμοί. Είναι επίσης η συμμετοχή σπουδαστών ή φοιτητών σε εκπαιδευτικές αποστολές (ανασκαφές, διάφορες έρευνες και πρακτικές ασκήσεις), όπως και η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά σεμινάρια, σε σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης και σε διάφορες εκπαιδευτικές συγκεντρώσεις, αν και εφόσον η συμμετοχή προϋποθέτει μετακίνηση προς τον τόπο όπου λαμβάνουν χώρα.

3.12.2 Β. Ο ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ, ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΟΣ, ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αυτές οι μορφές τουρισμού έχουν σαν κύριο χαρακτηριστικό τους, το ότι η τουριστική τους πελατεία αποτελείται από μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές. Αν ο τουρισμός αυτός επιδοτείται από την Πολιτεία, παίρνει τη μορφή Κοινωνικού τουρισμού. Είναι επίσης εκπαιδευτικός τουρισμός, αφού η τουριστική πελατεία αποτελείται από νέους που έχουν θεσμική σχέση με την εκπαίδευση (φοιτούν σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα).

Κατά τη διάρκεια του μαθητικού, σπουδαστικού, φοιτητικού τουρισμού, οι μαθητές σπουδαστές και φοιτητές αντίστοιχα ταξιδεύουν στα πλαίσια διαφόρων προγραμμάτων με την μαθησιακή τους ιδιότητα. Χωρίς την ιδιότητα αυτή, όταν ταξιδεύουν, απλά κάνουν τουρισμό νέων.

Τα παραπάνω ταξίδια εκδηλώνονται συνήθως με τη μορφή του κατασκηνωτικού τουρισμού (μαθητικές, σπουδαστικές, φοιτητικές κατασκηνώσεις) ή με τη μορφή μικρών εκδρομών (2-5 ημέρες) ή και μεγάλων εκδρομών (πάνω από 5 ημέρες).

3.12.3 Γ. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι ο τουρισμός που αναφέρεται στη μόρφωση, με την ευρεία της έννοια. Έτσι μορφωτικός τουρισμός είναι και ο εκπαιδευτικός και ο μαθητικός - σπουδαστικός - φοιτητικός. Είναι επίσης και ο πολιτιστικός τουρισμός, όπως ήδη αναφέρθηκε, υπό την έννοια ότι ο πολιτιστικός τουρισμός έχει σκοπό τη μόρφωση των τουριστών για τον πολιτισμό και τα επί μέρους πολιτιστικά στοιχεία του, των τουριστικών προορισμών.

3.12.3 Δ. ΠΡΟΣΚΟΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι ο τουρισμός των προσκόπων (ανιχνευτών). Εντάσσεται στην κατηγορία του μαθησιακού τουρισμού γιατί έχει έντονα μαθησιακά χαρακτηριστικά. Και επειδή η τουριστική του πελατεία αποτελείται κυρίως (αλλά όχι υποχρεωτικά) από τη μαθητιώσα νεολαία έχει και τα χαρακτηριστικά του τουρισμού νέων και του μαθητικού - σπουδαστικού - φοιτητικού τουρισμού. Είναι περιορισμένης έκτασης, ίσως γιατί από πολλούς αμφισβητείται ο προσκοπισμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 ΦΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ (TOUR OPERATING).

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, τα συστατικά στοιχεία που αποτελούν το τουριστικό πακέτο ή το τουριστικό προϊόν σε συνδυασμό μεταξύ τους είναι ο τόπος προορισμού, η μεταφορά, το τουριστικό κατάλυμα, η διατροφή, η μετακίνηση (transfer), οι τοπικές εκδρομές, η ξενάγηση, η διασκέδαση και άλλες επιπλέον υπηρεσίες που μπορούν να δοθούν για τον τουρίστα - πελάτη. Για να χαρακτηριστεί ένα τουριστικό προϊόν ως τουριστικό πακέτο, οι ελάχιστες υπηρεσίες που πρέπει να διαθέτει είναι η μεταφορά και η διαμονή του τουρίστα - πελάτη.

Ανεξάρτητα από τα συστατικά στοιχεία, που αποτελούν ένα τουριστικό πακέτο, οι φάσεις παραγωγής και διάθεσής του, είναι:

1η: ΣΥΛΛΗΨΗ ΙΔΕΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ.

2η: ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΚΑΙ Η ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ.

3η: ΠΑΡΑΓΩΓΗ.

▶ Προαγορές και συνεργασίες με τους παραγωγούς τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

▶ Έλεγχος ποιότητας τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

▶ Κοστολόγηση - Τιμολόγηση.

4η: ΔΙΑΘΕΣΗ - ΠΩΛΗΣΗ.

◀ Το εκδρομικό - τουριστικό φυλλάδιο (brochure).

◀ Η πώληση του τουριστικού πακέτου.

5η: ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ Ή ΑΚΥΡΩΣΗ.

Τα σημαντικότερα σημεία της παραπάνω διαδικασίας είναι τα εξής:

4.1.1 1Η ΦΑΣΗ: ΣΥΛΛΗΨΗ ΙΔΕΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Η φάση αυτή, που βασικά είναι η σύλληψη της αρχικής ιδέας για την παραγωγή ενός νέου τουριστικού πακέτου, σημαίνει ουσιαστικά την επιλογή ενός τουριστικού προορισμού. Η φάση αυτή είναι πολύ σημαντική, γιατί από αυτή εξαρτάται η οικονομική αποτελεσματικότητα του πακέτου.

Οι παράγοντες που εξετάζονται για την επιλογή ενός τουριστικού προορισμού σχετίζονται με:

× τους αερομεταφορείς και τα άλλα μεταφορικά μέσα,

× την πολιτική και κοινωνικοοικονομική κατάσταση του τόπου προορισμού και τα αποτελέσματα από την επιλογή του ως νέου προορισμού,

× τις πολιτικές, οικονομικές και εμπορικές σχέσεις της χώρας προέλευσης τουριστών με τη χώρα υποδοχής και την ιστορία τους,

- × τον Οργανισμό Τουρισμού της χώρας υποδοχής και τα Γραφεία του στη χώρα προέλευσης,
- × τους τύπους του πακέτου που προσφέρονται στο συγκεκριμένο τουριστικό προορισμό.

4.1.2 2Η ΦΑΣΗ: ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΚΑΙ Η ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Μετά τη θετική πρόταση του Αρχικού Σχεδιασμού ο Tour Operator μπαίνει στη φάση ενός Σχεδίου Μάρκετινγκ, δηλαδή της ερμηνείας των διαθέσεων της τουριστικής ζήτησης, δηλαδή των συστατικών στοιχείων τα οποία οι τουρίστες - πελάτες επιθυμούν και μπορούν να αγοράσουν αλλά και των δυνατοτήτων της τουριστικής προσφοράς στο συγκεκριμένο προορισμό.

Το αποτέλεσμα αυτής της φάσης, μετά τις τελικές επιλογές για όλα τα συστατικά στοιχεία του τουριστικού πακέτου για το συγκεκριμένο προορισμό, είναι να διαμορφωθεί και να συνταχθεί το τελικό περιγραφικό "οδοιπορικό", σύμφωνα με το οποίο θα πρέπει να υλοποιούνται τα τουριστικά πακέτα από την αναχώρηση του τουρίστα - πελάτη μέχρι την επιστροφή του στον τόπο μόνιμης διαμονής του.

4.1.3 3Η ΦΑΣΗ: Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ Η ΕΛΕΓΧΟΣ, ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ

Μετά τη φάση του Σχεδίου Μάρκετινγκ και τη λήψη της οριστικής (θετικής) απόφασης για την παραγωγή ενός τουριστικού πακέτου, αρχίζει η φάση της παραγωγής του, δηλαδή η εξασφάλιση όλων των συστατικών στοιχείων του τουριστικού πακέτου.

Αυτή η εξασφάλιση συνίσταται στην προαγορά όλων των προϊόντων ή υπηρεσιών που έχουν προκαθοριστεί από το σχεδιασμό και την ενσωμάτωσή τους στο πακέτο ως τελικού προϊόντος.

Οι διερευνητικές επαφές του Tour Operator με τους παραγωγούς του τόπου προορισμού, για την προαγορά τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, γίνονται είτε άμεσα, από εκπροσώπους του Tour Operator, είτε έμμεσα, μέσω του Τουριστικού Γραφείου-Αντιπροσώπου του (Ground Operator).

Το Τουριστικό Γραφείο-Αντιπρόσωπος εξασφαλίζει και προαγοράζει όλα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παράγονται τοπικά, εκτός της αερομεταφοράς την οποία εξασφαλίζει αποκλειστικά ο Tour Operator. Το Τουριστικό Γραφείο-Αντιπρόσωπος είναι συνήθως σε στενή οικονομική και λειτουργική σχέση με τον Tour Operator.

Οι επαφές και οι διαπραγματεύσεις τού Tour Operator ή του Τουριστικού Γραφείου-Αντιπροσώπου, με τους τοπικούς παραγωγούς γίνονται 10 έως 12 μήνες πριν από την τουριστική περίοδο κατά τη οποία θα καταναλωθούν τα τουριστικά προϊόντα και οι υπηρεσίες.

Κατάληξη των διαπραγματεύσεων είναι η υπογραφή των σχετικών συμβολαίων-συμφωνιών με τα οποία εξασφαλίζεται συγκεκριμένη ποσότητα και ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα.

Ο Tour Operator, στη διαδικασία η παραγωγής και διάθεσης ενός τουριστικού πακέτου για ένα τουριστικό προορισμό, λαμβάνει υπόψη του τα παρακάτω στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρονται σε ένα τουριστικό τόπο και αναφέρονται:

❶ στους παράγοντες που δηλώνουν τις συνθήκες ζωής των μόνιμων κατοίκων της περιοχής, όπως:

- ☞ ο διαθέσιμος κοινόχρηστος χώρος,
- ☞ οι συνθήκες στέγασης,
- ☞ η ποιότητα του περιβάλλοντος (πάρκα, κήποι, λίμνες, δάση, ποτάμια, ακτές, βιότοποι, εθνικοί δρυμοί κ.ά.) και
- ☞ οι κοινωνικές συνθήκες διαβίωσης,

❷ στους παράγοντες που αφορούν την κοινωνική διαβίωση των τουριστών στην περιοχή, δηλαδή την τουριστική εικόνα, όπως:

- ☞ οι υπηρεσίες στους σταθμούς εισόδου και εξόδου του τόπου υποδοχής (αεροδρόμια, λιμάνια, σιδηροδρομικοί σταθμοί, οδικοί σταθμοί),
- ☞ οι πληροφορίες για τα διαθέσιμα μέσα μεταφοράς (αεροσκάφη, ακτοπλοϊκά μέσα, λεωφορεία, σιδηρόδρομοι, τουριστικά λεωφορεία, ενοικιαζόμενα αυτοκίνητα),
- ☞ το δίκτυο μεταφορών και τα ταξί,
- ☞ το δυναμικό σε καταλύματα (ξενοδοχεία, βίλες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και δωμάτια) και οι προσφερόμενες υπηρεσίες σ' αυτά,
- ☞ η καθαριότητα των δημόσιων χώρων και των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών,
- ☞ η διατροφή (ποιότητα, ποσότητα, ποικιλία, τοπικά εδέσματα),
- ☞ οι τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών και η σχέση ποιότητας και τιμής,
- ☞ η συμπεριφορά του γενικού πληθυσμού προς τους ξένους τουρίστες,
- ☞ οι αγορές με προϊόντα ποιότητας,
- ☞ οι καλλιτεχνικές και άλλες εκδηλώσεις,
- ☞ η οργάνωση μουσείων, αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων και κτηρίων, εμπορικών κέντρων και τοπικών καταστημάτων.

Μια περιοχή έχει "τουριστική εικόνα" θετική ή αρνητική, στο βαθμό που μπορεί, με βάση τη γενική κοινωνική και ειδική τουριστική υποδομή της (θεσμοί, ήθη-έθιμα, εγκαταστάσεις και δραστηριότητες), να έλκει ή να απωθεί τουρίστες - πελάτες.

Η διερεύνηση, διαπραγμάτευση και συμφωνία για προϊόντα και υπηρεσίες μεταξύ των παραγωγών τους και του Tour Operator, γίνεται με βάση ορισμένα δεδομένα, όπως:

- ☞ την αλληλεξάρτηση που έχουν όλα τα προϊόντα και υπηρεσίες όσον αφορά την κατανάλωσή τους από τον τουρίστα - πελάτη, δηλαδή η κατανάλωση ενός συστατικού στοιχείου προϋποθέτει και την κατανάλωση άλλων,
- ☞ το γεγονός ότι δεν τίθεται σε κίνδυνο η ποσοτική και ποιοτική αξιοπιστία του τουριστικού πακέτου από τα συστατικά στοιχεία που το αποτελούν. Αντίθετα, εξασφαλίζουν την ομοιογένεια του τελικού προϊόντος-πακέτου.

Με βάση τα δεδομένα αυτά για την εξασφάλιση της ποσότητας και ποιότητας των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών οι Tour Operators και τα Τουριστικά Γραφεία-Αντιπρόσωποι, διαπραγματεύονται με τους παραγωγούς τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, ως εξής:

Εξετάζουν τις δυνατότητες παραγωγής του κάθε παραγωγού τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών και ελέγχουν:

① Στον τομέα της αεροπορικής, θαλάσσιας ή σιδηροδρομικής μεταφοράς:

• τους τύπους των αεροσκαφών σε σχέση με την ικανότητα πτήσης και τη χωρητικότητα θέσεων,

• το είδος της πτήσης (τακτική ή charter) σε σχέση με τη διαθεσιμότητα των θέσεων του αεροσκάφους,

• τη δυναμικότητα και τη διαθεσιμότητα σε καμπίνες και κρεβάτια των πλοίων,

• τη δυναμικότητα και τη διαθεσιμότητα των σιδηροδρόμων σε βαγόνια, θέσεις, κρεβάτια και θέσεις στο εστιατόριο.

② Στον τομέα του καταλύματος και της διατροφής:

• τις ξενοδοχειακές μονάδες από άποψη κατηγοριών και μεγέθους, + την ποσότητα δωματίων και κρεβατιών,

• τη θέση, τον προσανατολισμό και τον όροφο,

• τη διαθεσιμότητα δίκλινων ή μονόκλινων δωματίων,

• τη διασπορά των δωματίων στο χώρο του καταλύματος (περίπτωση μικρών μονάδων ξενοδοχείων και διαμερισμάτων),

• τον αριθμό των τραπεζιών και των θέσεων στα εστιατόρια, τις ταβέρνες, τα μπαρ,

• τη σχέση κρεβατιών και θέσεων στα εστιατόρια του καταλύματος,

• τις προσφερόμενες υπηρεσίες (T.V., Air Condition, πισίνα, σάουνα, ταβέρνες, διασκέδαση, χρηματοκιβώτιο, αθλητικά παιχνίδια και animation).

③ Στον τομέα των τουριστικών λεωφορείων:

• τον τύπο και το μέγεθος του τουριστικού λεωφορείου,

• τον αριθμό των θέσεων,

• τις παρεχόμενες υπηρεσίες,

• τον αριθμό των τουριστικών λεωφορείων ανά εταιρεία.

④ Στις άλλες υπηρεσίες:

▶ τις εγκαταστάσεις για αθλητισμό, animation κ.τ.λ.,

▶ τις εγκαταστάσεις για πολιτιστικές εκδηλώσεις,

▶ τις εγκαταστάσεις διασκέδασης.

Εξετάζουν την αξιοπιστία του κάθε παραγωγού τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών:

✓ από την προηγούμενη εμπειρία συνεργασίας,

✓ από τις πληροφορίες της τοπικής τουριστικής αγοράς,

✓ από τη θέση της επιχείρησης στην τοπική τουριστική αγορά,

✓ από σχετική έρευνα που πραγματοποιούν επί τόπου.

Διαπιστώνουν την ποιότητα των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών του κάθε παραγωγού, αφού η διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών που συνθέτουν το τουριστικό πακέτο, είναι η βασική εγγύηση της ασφάλειας του τουρίστα - πελάτη.

Η διασφάλιση αυτή της ποιότητας ενισχύθηκε στην Ελλάδα με:

- ✓ Την Οδηγία της Ε.Ε. 90/314/13-6-1990 (Ελληνικό ΠΔ 339/96 ΦΕΚ 225/11-6-1996) για τα Οργανωμένα Ταξίδια
- ✓ το άρθρο 8 του Ν1652/30-10-1986 (ΦΕΚ 167Α') για τις σχέσεις ξενοδόχων και των πελατών τους και
- ✓ το γενικό πλαίσιο των "Οδηγών Ελέγχου και Εποπτείας της Ξενοδοχειακής και Εστιατορικής Παραγωγής".

Όλα τα παραπάνω θεσμοθετήματα και ο καθορισμός της αστικής ευθύνης για τυχόν ατυχήματα από τους επιμέρους παραγωγούς, βοήθησαν αφενός στην ομογενοποίηση και τυποποίηση των συστατικών στοιχείων- προϊόντων και υπηρεσιών αφετέρου στη διασφάλιση της ποιότητας του τουριστικού πακέτου.

Οι χώροι παραγωγής που τέθηκαν υπό τον έλεγχο των προαναφερθέντων "Οδηγών" είναι:

Ο χώρος του ξενοδοχείου, του μπαρ, της τραπεζαρίας, του μπουφέ, των δωματίων, της κουζίνας, της πισίνας, των κοινόχρηστων χώρων και μπάνιων.

Οι χώροι αυτοί ελέγχονται για τις συνθήκες:

- ▶ ασφάλειας στη διακίνηση των τουριστών,
- ▶ υγιεινής,
- ▶ προστασίας από πυρκαγιά,
- ▶ γενικότερης ασφάλειας.

Μετά την εξασφάλιση των συστατικών στοιχείων-προϊόντων και υπηρεσιών του τουριστικού πακέτου με την προαγορά τους και με την τήρηση όλων των κανόνων διασφάλισης της ποιότητάς τους, το τουριστικό πακέτο είναι έτοιμο να πωληθεί αφού προηγουμένως κοστολογηθεί και τιμολογηθεί.

Για να τιμολογηθεί ο προορισμός-πακέτο θα πρέπει στο συνολικό κόστος των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, να προστεθεί το κόστος του Tour Operator για το σχεδιασμό και την παραγωγή του τουριστικού πακέτου, όπως επίσης το ποσοστό κέρδους που θέλει ο Tour Operator για το συγκεκριμένο τουριστικό πακέτο.

Έτσι τιμολογεί με βάση:

- ✍ το κόστος των προϊόντων και υπηρεσιών (πληρωμές στους παραγωγούς),
- ✍ το κόστος για την οργάνωση του τουριστικού πακέτου,
- ✍ το επιθυμητό ποσοστό κέρδους (ακαθάριστο).

ΚΟΣΤΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ - ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
+
ΚΟΣΤΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ
=
ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ
+
ΚΕΡΔΟΣ
=
ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ

Η Καστολόγηση - Τιμολόγηση του Τουριστικού Πακέτου

Ο υπολογισμός της σωστής τιμής πώλησης του τουριστικού πακέτου είναι σημαντική λειτουργία, γιατί συνδέεται με:

• την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού πακέτου για τον ίδιο προορισμό, μεταξύ άλλων τουριστικών πακέτων και άλλων Tour Operators,
 • την αποδοτικότητα του ίδιου του τουριστικού πακέτου.

Βασικό στοιχείο στην καλή λειτουργία ενός τουριστικού πακέτου είναι η **Ταμειακή Ρευστότητα (Cash Flow)**, δηλαδή οι χρηματικές εισπράξεις και πληρωμές που αυτό δημιουργεί. Επιδίωξη του Tour Operator είναι οι εισπράξεις του από τα Τουριστικά Γραφεία (Retailers) ή τους τουρίστες - πελάτες, να υπερβαίνουν κάθε χρονική στιγμή τις πληρωμές που πρέπει να κάνει στους παραγωγούς τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, ώστε να έχει άνεση χρηματικών διαθεσίμων.

4.1.4 4Η ΦΑΣΗ: ΔΙΑΘΕΣΗ ΚΑΙ ΠΩΛΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ

Το βασικό μέσο με το οποίο ο παραγωγός Tour Operator εμφανίζει και προωθεί για πώληση το προ-ίόν "τουριστικό πακέτο" στην τουριστική αγορά είναι το τουριστικό φυλλάδιο (brochure).

Το τουριστικό φυλλάδιο (brochure) έχει την ιδιομορφία να είναι το κύριο διαφημιστικό εργαλείο του τελικού προϊόντος (τουριστικό πακέτο) το οποίο κατά την αγοραπωλησία δεν είναι χειροπιαστό και ορατό όπως τα άλλα υλικά καταναλωτικά προϊόντα.

Το τουριστικό φυλλάδιο (brochure), το οποίο σχεδιάζεται είτε από τον ίδιο τον Tour Operator είτε από ειδικούς διαφημιστές, πληροφορεί τους τουρίστες - πελάτες για τα τουριστικά πακέτα και τους εφοδιάζει με "υποσχέσεις" για μια ετεροχρονισμένη κατανάλωση, προσβλέποντας στην ικανοποίησή τους από το τουριστικό πακέτο.

Ο σχεδιασμός και η μορφή του τουριστικού φυλλαδίου (brochure) αποτελούν μια ιδιαίτερη φάση στη διαδικασία τόσο της διάθεσης όσο και της πώλησης του τουριστικού πακέτου στην τουριστική αγορά, γιατί μέσα από αυτό διαμορφώνεται η τελική μορφή του προϊόντος "τουριστικό πακέτο". Η τελική μορφή είναι βασικός παράγοντας πειθούς για την πώληση ή μη του προϊόντος.

Το τουριστικό φυλλάδιο (brochure) γεννά την άμεση σχέση μεταξύ του παραγωγού και του τουρίστα - καταναλωτή και η μορφή του επιτυγχάνει:

- * την "ένωση" των μεμονωμένων προϊόντων και υπηρεσιών μέσα στο τελικό προϊόν "τουριστικό πακέτο",
- * την αντίληψη του τουριστικού πακέτου ως ενιαίου, συνολικού και έτοιμου προϊόντος,
- * την ενίσχυση της εικόνας (image) και της αξιοπιστίας του Tour Operator.

Το τουριστικό φυλλάδιο, ανάλογα με τους σκοπούς που εξυπηρετεί και τον αριθμό των τουριστικών πακέτων που διαθέτει, μπορεί να είναι από ένα απλό φυλλάδιο έως ένα πολυτελές βιβλίο με πολλές σελίδες και εικόνες. Για την καλύτερη εξυπηρέτηση του τουρίστα - πελάτη, το Τουριστικό Γραφείο, εκτός από το τουριστικό φυλλάδιο (brochure), τα άλλα αναγκαία έντυπα ή και τα εισιτήρια, που τοποθετεί στο φάκελο που του παραδίδει, εφοδιάζει τον τουρίστα - πελάτη και με τον Πίνακα Δρομολογίων (Itinerary).

Στον Πίνακα Δρομολογίων αναγράφονται αναλυτικά όλες οι πληροφορίες ανά ημέρα, όπως οι τόποι αναχώρησης και προορισμού, οι ώρες μετακινήσεών του, η μεταφορική εταιρεία, τα τουριστικά καταλύματα στα οποία έχουν γίνει οι κρατήσεις δωματίων με τις διευθύνσεις και τα τηλέφωνα τους, οι τόποι επίσκεψης ή διασκέδασης Π.χ. μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, ταβέρνες κ.τ.λ., εκδρομές και οι αντιπρόσωποι του Τουριστικού Γραφείου στις διάφορες πόλεις. Η ετοιμασία του τουριστικού φυλλαδίου (brochure) αποτελεί μεν ένα βασικό μέρος της διάθεσης του τουριστικού πακέτου, δεν αρκεί όμως για την πώλησή του.

Η πώληση ενός τουριστικού πακέτου αποτελεί μια σύνθετη εργασία, η οποία περιλαμβάνει:

- ★ τον καθορισμό των αναγκών του τουρίστα - πελάτη,
- ★ την αξιόπιστη παρουσίαση εναλλακτικών τουριστικών πακέτων στους τουρίστες - πελάτες (κατάλογοι, πληροφορίες, συμβουλές, μέσα μεταφοράς, κατάλυμα, ημερομηνίες και τιμές),
- ★ τον υπολογισμό της συνολικής τιμής πώλησης, για να πραγματοποιηθεί η κράτηση,
- ★ την εισπραξη της προκαταβολής ή την εξόφληση του τουριστικού πακέτου,
- ★ την επαφή με τους πελάτες, με την αποστολή νέων τουριστικών φυλλαδίων και ευχαριστήριων καρτών.

Πριν από την έναρξη των πωλήσεων, τα "σημεία πώλησης" έχουν εφοδιαστεί με τα τουριστικά φυλλάδια (brochure) του Tour Operator.

Ως "σημείο πώλησης" εννοείται κάθε σημείο εμπορικής επαφής μεταξύ υπαλλήλου-πωλητή του τουριστικού πακέτου και του τουρίστα - καταναλωτή.

Τέτοια "σημεία πώλησης" μπορεί να είναι:

1. το δίκτυο "σημείων αποκλειστικής πώλησης" ιδρυμένων από τον ίδιο τον Tour Operator,
2. το δίκτυο ενός Τουριστικού Γραφείου για την αποκλειστική ή μη πώληση των τουριστικών πακέτων του Tour Operator,
3. το δίκτυο των ανεξάρτητων Τουριστικών Γραφείων, που δρουν ως ενιαίο σύστημα "σημείων πώλησης" για τον Tour Operator, σύμφωνα με τις συμβάσεις που έχουν συνάψει με αυτόν,

4. τα δίκτυα παραρτημάτων ενός Tour Operator με τις εξής μορφές:

α. Τουριστικά Γραφεία-υποκαταστήματα του Tour Operator που φέρουν τον ίδιο επιχειρηματικό τίτλο και πωλούν αποκλειστικά τουριστικά πακέτα του Tour Operator,

β. παραρτήματα του Tour Operator που λειτουργούν σε συνεργασία με ανεξάρτητα Τουριστικά Γραφεία, στα πλαίσια μιας σύμβασης αποκλειστικής συνεργασίας και με επιχειρηματικό τίτλο του Tour Operator και του Τουριστικού Γραφείου,

γ. "σημεία πώλησης", στα πλαίσια αποκλειστικής συνεργασίας, σε δίκτυα super markets, σε δίκτυα πολυκαταστημάτων, σε δίκτυα Τραπεζών, σε δίκτυα

Η διάθεση ενός νέου τουριστικού πακέτου σ' ένα "σημείο πώλησης" προϋποθέτει ενέργειες όπως είναι:

- ✓ ο εφοδιασμός των "σημείων πώλησης" με ικανοποιητικό αριθμό τουριστικών φυλλαδίων, χαρτών και δρομολογίων καθώς και άλλων εντύπων που είναι αναγκαία στους τουρίστες - καταναλωτές για το ταξίδι τους,
- ✓ την ενημέρωση των άμεσων πωλητών για την ποιότητα του τουριστικού πακέτου και την επιχειρηματολογία της πώλησής του,
- ✓ ενημέρωση των άμεσων πωλητών για τα ανταγωνιστικά τουριστικά πακέτα που αφορούν τους ίδιους τουριστικούς προορισμούς,
- ✓ ενημέρωση των άμεσων πωλητών για τις διαδικασίες και το σύστημα κρατήσεων του Tour Operator,
- ✓ αποστολή τουριστικών φυλλαδίων (brochure) και άλλου διαφημιστικού υλικού:

- ▶ σε άτομα και φορείς (οργανώσεις, σωματεία, επιχειρήσεις, συλλόγους, κ.ά.),
- ▶ στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, περιοδικά),
- ▶ στις τράπεζες τουριστικών πληροφοριών(Data Bank), παγκόσμια συστήματα διανομής και πληροφόρησης για τον τουρισμό (Galileo, Amadeus, Apollo),
- ▶ στο Διαδίκτυο (internet).

4.1.5 5Η ΦΑΣΗ: ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ Η ΑΚΥΡΩΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ

Η διαδικασία παραγωγής και διάθεσης ενός τουριστικού πακέτου τελειώνει μετά το τέλος του τουριστικού ταξιδιού και την επιστροφή των τουριστών στους τόπους προέλευσής τους, με τις εξής ενέργειες του Tour Operator:

- ◀ Γίνεται εκκαθάριση των λογαριασμών και η πληρωμή ή αποπληρωμή του κάθε προμηθευτή προϊόντων και υπηρεσιών που συμμετείχε στη σύνθεση του τουριστικού πακέτου.
- ◀ Εξετάζονται και τακτοποιούνται όλα τα γραπτά παράπονα των τουριστών που κατανάλωσαν το τουριστικό πακέτο.
- ◀ Καθορίζονται τυχόν χρηματικές αποζημιώσεις στους τουρίστες και κλείνουν οι φάκελοι των τουριστών - καταναλωτών.

❖ Διαπιστώνεται αν τιμήθηκαν ή όχι οι όροι συνεργασίας μεταξύ Tour Operator και τοπικών προμηθευτών-παραγωγών στον τόπο υποδοχής.

❖ Γίνεται ο απολογισμός και το κλείσιμο του φακέλου του κάθε τουριστικού πακέτου ως προς:

- ✓ το οικονομικό αποτέλεσμα,
- ✓ το ποιοτικό αποτέλεσμα,
- ✓ το βαθμό ικανοποίησης των τουριστών.

❖ Λαμβάνεται η απόφαση για επανάληψη της παραγωγής του τουριστικού πακέτου είτε ως έχει είτε με διορθώσεις στα οικονομικά, λειτουργικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά του ή η απόφαση για ακύρωσή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η ανθρώπινη μετακίνηση στο χώρο για την αναζήτηση του θείου αποτελεί σημαντική ψυχολογική αναγκαιότητα για κάθε άνθρωπο ανεξάρτητα από φυλή, εθνικότητα ή θρησκεία. Το θρησκευτικό φαινόμενο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ανθρώπινη παρουσία στη γη. Ο άνθρωπος είναι από τη φύση του ον θρησκευτικό.

Η θρησκεία, ως πανανθρώπινο φαινόμενο, διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο στην πνευματική ζωή του ανθρώπου. Επιρεάζει βαθύτατα και διαμορφώνει τον ανθρώπινο πολιτισμό. Η επικοινωνία με το ιερό - θείο, ο περιορισμός της απόστασης ανθρώπου και Θεού, ικανοποιεί ένα πλήθος συναισθημάτων και καλύπτει ένα πλήθος ψυχικών και συναισθηματικών αναγκών, που συνδέονται άμεσα με την ίδια την ύπαρξη του ανθρώπου.

Ένας τρόπος προσέγγισης του ανθρώπου με το Θείο είναι το προσκύνημα. Μέσα από αυτή την εκδήλωση πίστης, ο προσκυνητής αναζητά τη θεότητα, μακριά από τις δομές της καθημερινής ζωής. Ο προσκυνητής επιδιώκει τη σωτηρία της ψυχής του μέσω της πραγματοποίησης ενός «φυσικού ταξιδιού», με κυρίαρχο το πνευματικό στοιχείο, την αγάπη για το θείο και την απομάκρυνση από το χώρο των υλικών αναγκών. Το προσκύνημα προϋποθέτει τη μετάβαση του πιστού στο χώρο που θεωρείται ιερός. Είναι ένα ταξίδι τόσο εξωτερικό, προς το ιερό μέρος, όσο και εσωτερικό, προς την πνευματική ανύψωση.

5.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Όλες οι θρησκείες, τόσο οι παλαιότερες πολυθεϊστικές και ειδωλολατρικές, όσο και οι σύγχρονες μονοθεϊστικές, είχαν και έχουν καθιερώσει πολλές γιορτές για να τιμήσουν τους Θεούς, τους Προφήτες και τους Αγίους τους ή για να τιμήσουν μεγάλα θρησκευτικά ή εκκλησιαστικά γεγονότα.

Στην Αρχαία Ελλάδα υπήρχαν οι μεγάλες Διονυσιακές εορτές (προς τιμή του Διόνυσου), τα Ελευσίνια Μυστήρια (προς τιμή της Δήμητρας και της Περσεφόνης), τα Παναθήναια (προς τιμή της Αθηνάς) και άλλες μικρότερες γιορτές προς τιμή άλλων θεών του Δωδεκαθέου, ή προς τιμή Ημιθέων και Ηρώων. Υπήρχαν ακόμη και οι γιορτές των μεγάλων πανελλήνιων πανηγυρικών αγώνων, που γινόταν προς τιμή ορισμένων θεών, όπως τα Ολύμπια στην Ολυμπία (προς τιμή του Δία), τα Πύθια στους Δελφούς (προς τιμή του Απόλλωνα), τα Ισθμια στον Ισθμό της Κορίνθου (προς τιμή του Ποσειδώνα και τα Νέμεα στη Νεμέα (προς τιμή του Δία).

Στην Αρχαία Ρώμη υπήρχαν οι γιορτές Equiria (προς τιμή του θεού Άρη), Lupercalia (προς τιμή του θεού Lupercus), Floralia (προς τιμή της θεάς Flora - θεάς της άνοιξης και των λουλουδιών), Saturnalia (γιορτή της ειρήνης και της ευτυχίας) και τα Matronalia (προς τιμή της θεάς Juno, βασίλισσας των θεών και αδελφής του Δία), όπως και πολλές μικρότερες γιορτές.

Στην Αρχαία Βαβυλώνα υπήρχαν οι γιορτές προς τιμή του Βασιλιά - θεού Akita..

Στην Αρχαία Αίγυπτο υπήρχαν οι γιορτές λατρείας του θεού του Ήλιου, - Αμον Ρα ή των Ημιθέων και αργότερα των Φαραώ, γιορτές που συχνά έπαιρναν μεγάλες διαστάσεις με τη συμμετοχή όλων των υπηκόων.

Στη σύγχρονη εποχή κάθε μονοθεϊστική θρησκεία έχει τις δικές της μεγάλες γιορτές. Οι Εβραίοι έχουν το Yom Kippur (γιορτή της εξομολόγησης και της εξιλέωσης) το Pesach (γιορτή της εξόδου από την Αίγυπτο), το Hanukkah (γιορτή της αφιέρωσης ή των Μακαββαίων), το Sukkot (γιορτή της Σκηνοπηγίας), το Rosh Hashanah (γιορτή του Νέου Έτους) και το Shaduoth (γιορτή της εβραϊκής Πεντηκοστής).

Οι Μωαμεθανοί έχουν το Βαιμάριο, που είναι η πρώτη ημέρα μετά τον ιερό μήνα του Ραμαζανίου και τη μεγάλη γιορτή του προσκυνήματος στη Μέκκα και της πρώτης ημέρας μετά το προσκύνημα.

Οι Ινδουιστές έχουν την εορτή Pushkarnus που είναι γιορτή εξάγνισης στα ιερά νερά του ποταμού Godavari των Ινδίων και τη γιορτή Rathayatra προς τιμή του ομώνυμου ειδώλου που αντιπροσωπεύει το θεό.

Οι Βουδιστές έχουν τη γιορτή Ullambana ή Bon, που είναι γιορτή των ψυχών και την γιορτάζουν στην Κίνα, στην Κορέα και στην Ιαπωνία και τη γιορτή vassa που γιορτάζεται στην αρχή και στο τέλος της εποχής του μουσώνων.

Στη Χριστιανική θρησκεία καθιερώθηκε μια θρησκευτική εορτή κάθε εβδομάδα, αυτή της Κυριακής (γιορτή του Κυρίου), ενώ αναπτύχθηκε ένας ετήσιος κύκλος γιορτών, κατά τον οποίο κάθε ημέρα του χρόνου τιμάται η μνήμη ενός ή περισσοτέρων Αγίων, Οσίων, Μαρτύρων ή τιμούνται γεγονότα από τη ζωή του Χριστού και από την ιστορία της Εκκλησίας. Οι μεγαλύτερες όμως Χριστιανικές γιορτές είναι αυτές των Χριστουγέννων, του Νέου Έτους, των Θεοφανίων, των Απόκρεω, των Παθών του Κυρίου, του Πάσχα, της Πεντηκοστής και η γιορτή της Παναγίας στις 15 Αυγούστου.

Μεγάλες όμως χριστιανικές γιορτές θεωρούνται και οι τοπικές γιορτές προς τιμή της μνήμης των Αγίων, πολιούχων πόλεων και χωριών, ή προς τιμή των Αγίων για τους οποίους έχουν κτιστεί Μοναστήρια ή Εξωκλήσια. Αυτές οι τοπικές γιορτές παίρνουν συχνά τη μορφή πανηγυριών στα οποία συρρέουν χιλιάδες άνθρωποι. Δεδομένου δε ότι η Ελληνική Ύπαιθρος είναι γεμάτη από μοναστήρια και εξωκλήσια και ότι ο αριθμός των Ελληνικών χωριών και οικισμών είναι πού μεγάλος, σχεδόν κάθε ημέρα σε κάποιο μέρος της χώρας μας γίνεται και κάποιο πανηγύρι.

Η παράθεση της παραπάνω σύντομης εορτολογίας, έγινε σκόπιμα για να τονιστεί η πληθώρα των θρησκευτικών γιορτών σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της Γης. Αυτή η πληθώρα των γιορτών σε συνδυασμό με το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα και της ανάγκης εκδήλωσης του, αποτελούν το κίνητρο μετακίνησης πολλών ανθρώπων για θρησκευτικούς λόγους και αυτή η μετακίνηση βάσιμα θεωρείται τουριστική μετακίνηση, αφού συχνά συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά ενός τουριστικού ταξιδιού. Βάσιμα επίσης οι μετακινούμενοι θρησκευόμενοι θεωρούνται τουρίστες της εναλλακτικής μορφής τουρισμού που ονομάζεται θρησκευτικός τουρισμός.

Σε όλες τις περιόδους της ιστορίας, από την αρχαιότητα, το προσκύνημα αποτελούσε κίνητρο μετακίνησης των ανθρώπων και κατ' επέκταση αιτία δημιουργίας «τουριστικού» ρεύματος. Ο Ηρόδοτος περιέγραψε στις «Ιστορίες» του τη μετακίνηση χιλιάδων Αιγυπτίων, οι οποίοι έπλεαν το Νείλο με τις φελούκες τους με σκοπό να μεταβούν στο ναό της Μέμφιδος για προσκύνημα.

Οι αρχαίοι Έλληνες επισκέπτονταν τους Δελφούς για να ζητήσουν το χρησμό από το Μαντείο του Απόλλωνα και την Επίδαυρο για να θεραπευθούν στο ναό του Ασκληπιού. Οι κάτοικοι του Μεξικού αναζητούσαν τη λύτρωση στο ναό του Quetzal, οι κάτοικοι του Περού στο Κούζκο και οι Βολιβιανοί στη λίμνη Τιτικάκα. Από την εποχή του Μεσαίωνα χιλιάδες πιστοί συνέρευαν για προσκύνημα στον Άγιο Ιάκωβο της Κομποστέλα (Sandiago de Compostela) ή τη Μέκκα. Σ' αυτό συνηγορούσε, επίσης, το γεγονός ότι όλα τα θρησκευτικά κείμενα των γνωστών θρησκειών παροτρύνουν τους πιστούς στην αναζήτηση της θεότητας μέσω του προσκυνήματος.

Οι δυσκολίες και οι αντιξοότητες του φυσικού ταξιδιού, ανάλογα βέβαια με την ιστορική περίοδο στην οποία λάμβανε χώρα, βοηθούσαν τον πιστό να παραμένει στο χώρο της πειθαρχίας, της ευλάβειας και της εγκράτειας που επιβάλλει το πνευματικό ταξίδι του προσκυνήματος. Σε προηγούμενες περιόδους το προσκύνημα ήταν ψυχική ανάγκη και η πραγματοποίησή του θεωρείτο λυτρωτική πράξη.

Οι Χριστιανοί προσκυνητές μετέβαιναν στους Άγιους Τόπους με κάθε μέσο, στερούμενοι συχνά ακόμα και την τροφή, υπομένοντας όλες τις κακουχίες του ταξιδιού προκειμένου να προσκυνήσουν στον ιερό τόπο. Σήμερα, όμως, από τις συνθήκες, υπό τις οποίες γίνεται το ταξίδι, προκαλούνται ερωτηματικά για το κατά πόσο πρόκειται πραγματικά για προσκυνητές, με την ουσιαστική έννοια του όρου. Έτσι διαμορφώνεται και επικρατεί η έννοια του Θρησκευτικού Τουρίστα (Homo Touristicus Religiosus) ο οποίος αντιδιαστέλλεται από τον προσκυνητή (pilgrim).

5.3 ΤΑ ΓΕΝΕΣΙΟΥΡΓΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σαν γενεσιουργά αίτια του θρησκευτικού τουρισμού μπορούν να χαρακτηριστούν τα παρακάτω:

- Το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα το οποίο παρακινεί τους τουρίστες να μεταβαίνουν στους τόπους των θρησκευτικών εκδηλώσεων για να ικανοποιήσουν τις θρησκευτικές τους ανάγκες.
- Η διασπορά των θρησκευτικών μνημείων - τόπων λατρείας σε διαφορετικούς τόπους από τους τόπους όπου διαμένουν οι θρησκευόμενοι.
- Ο χαρακτηρισμός των μεγάλων χριστιανικών γιορτών σαν ημερών αργίας, γεγονός που επιτρέπει στους εργαζόμενους να απομακρύνονται από τις εργασίες τους, όπως και στους γονείς με παιδιά σχολικής ηλικίας.
- Το γεγονός ότι οι περισσότεροι κάτοικοι των αστικών κέντρων κατάγονται από χωριά της Υπαιθρου και θυμούνται τα παιδικά τους χρόνια, τότε που το πανηγύρι του χωριού τους έπαιρνε μεγάλες διαστάσεις στην παιδική τους ζωή και η ανάμνηση αυτού του πανηγυριού ποτέ δεν έσβησε, όπως δεν έσβησε και η επιθυμία τους να γυρίσουν στους τόπους καταγωγής τους και να παραβρεθούν ξανά στο πανηγύρι. Και πολλοί από αυτούς πράγματι γυρίζουν.
- Η επιθυμία επιστροφής στις ρίζες, τάση που τα τελευταία χρόνια συνεχώς ενδυναμώνεται, που ανεξάρτητα από τα θρησκευτικά συναισθήματα, ωθεί τους ανθρώπους να γυρίσουν στους τόπους καταγωγής τους, έστω και προσωρινά, οι οποίοι και εκμεταλλεύονται συχνά τις αργίες των θρησκευτικών γιορτών για να το κάνουν.
- Η επιθυμία φυγής από τα αστικά κέντρα, ανεξάρτητα από τους λόγους καταγωγής, η οποία ενισχύεται από την πιεστική, αγχώδη και κουραστική ζωή της πόλης και από τις ψυχοσωματικές επιβαρύνσεις του αστικού περιβάλλοντος στους κατοίκους, οι οποίοι και εκμεταλλεύονται επίσης τις αργίες των θρησκευτικών γιορτών για να το κάνουν.

5.4 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο Rinschede (1992) θεωρεί ότι θρησκευτικός τουρισμός είναι η μορφή του τουρισμού, του οποίου οι μετέχοντες κινούνται είτε εν μέρει είτε αποκλειστικά από θρησκευτικούς λόγους. Μάλιστα θεωρεί ότι ο θρησκευτικός τουρισμός είναι υποκατηγορία του πολιτιστικού τουρισμού, από το γεγονός ότι οι μετέχοντες σε οργανωμένα προσκυνήματα διαθέτουν συχνά μια μέρα επιπλέον για επίσκεψη σε επιλεγμένα τουριστικά αξιοθέατα (π.χ. από τη Λούρδη στην Ανδόρα ή τα Ισπανικά Πυρηναία, ή από τη Φατίμα στις ακτές του Ατλαντικού).

Ο Robichaud) θεωρεί ότι ο θρησκευτικός τουρίστας βρίσκεται ανάμεσα στον τουρίστα και στον προσκυνητή. Είναι αυτός που ταξιδεύει για θρησκευτικούς σκοπούς αλλά δεν γνωρίζει με ποιο τρόπο να αγγίξει τον πνευματικό του στόχο, καθώς περιβάλλεται από επαγγελματίες ταξιδιωτικούς συμβούλους, εντάσσεται σε προκαθορισμένα προγράμματα ταξιδιού, συμμετέχει σε οργανωμένα ομαδικά γεύματα και ακολουθεί τυποποιημένες διαδρομές, χάνοντας τον πραγματικό θρησκευτικό / πνευματικό του στόχο. Μπορεί το ταξίδι του να ονομάζεται προσκύνημα, στην πραγματικότητα όμως ο ταξιδιώτης αυτός αλλοτριώνεται και καθίσταται από προσκυνητή απλά και μόνο τουρίστα. Η ευμάρεια, οι ανέσεις, το κοσμοπολίτικο περιβάλλον των ταξιδιών και της διαμονής σε πολυτελή ξενοδοχεία, οι φωτογραφικές μηχανές και οι κάμερες που συνοδεύουν πολλούς ταξιδιώτες, η εμπορευματοποίηση των ιερών αντικειμένων, οι ανάγκες για καταλύματα, γεύματα, οργανωμένες εκδηλώσεις κ.λπ. αφαιρούν από το προσκύνημα το στοιχείο της πνευματικότητας και το περιορίζουν στο τουριστικό στοιχείο.

Ο Robichaud (1999), επισημαίνει ότι το σύγχρονο προσκύνημα στο Βατικανό «έχει υποβαθμισθεί» και εστιάζεται σε δύο σημεία, «α) να δούμε τον Πάπα και β) να γιορτάσουμε ομαδικά επισκεπτόμενοι πολλές και διαφορετικές εκκλησίες (Robichaud, 1999: 3)». Ο Vukonic (1996) υποστηρίζει ότι ο θρησκευτικός τουρίστας όταν εκπληρώσει τις θρησκευτικές του ανάγκες, συμπεριφέρεται κατά τα λοιπά, ως τουρίστας, εννοώντας ότι έχει ανάγκη για κατάλυμα, γεύματα, να αγοράσει ενθύμια κ.λπ.). Οι Turner και Turner (1978:20) υποστηρίζουν ότι «ο θρησκευτικός τουρίστας είναι κατά το ήμισυ προσκυνητής και κατά το ήμισυ τουρίστας».

Σε ορισμένες θρησκείες, όπως το Ισλάμ, ο όρος θρησκευτικός τουρισμός θεωρείται απαράδεκτος. Το προσκύνημα στον ιερό τόπο είναι καθήκον του πιστού. Κυριαρχεί μόνο το πνευματικό στοιχείο. Οι Ρωμαιοκαθολικοί είναι ανεκτικοί στην ιδέα του θρησκευτικού τουρισμού, ούτε τον δέχονται ούτε τον απορρίπτουν, ίσως διότι το φαινόμενο είναι ισχυρό και έχει τεράστιες οικονομικές διαστάσεις.

5.5 ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

Οι θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις στη χώρα μας γίνονται κατά τη διάρκεια των μεγάλων χριστιανικών γιορτών και κυρίως κατά τις ημέρες των Χριστουγέννων, του Νέου Έτους, των Απόκριων, του Πάσχα και του Δεκαπενταύγουστου.

Είναι γνωστές οι "έξοδοι" των κατοίκων των αστικών κέντρων που εγκαταλείπουν τις πόλεις για να βρεθούν στην επαρχία, για να γιορτάσουν τις γιορτές της Χριστιανοσύνης.

Είναι γνωστές επίσης οι "έξοδοι" του Σαββατοκύριακου, κανονικού ή μεγάλου (2 ημερών ή 3-4 ημερών).

Όλες αυτές οι εξοδοι και μετακινήσεις, που γίνονται μέσα σε ένα θρησκευτικό εορτολογικό πλαίσιο, έχουν έντονο τουριστικό χαρακτήρα και οι μετακινούμενοι αποτελούν την τουριστική πελατεία που προτιμά τον αμιγή θρησκευτικό τουρισμό ή τον συνδυάζει με άλλες μορφές τουρισμού.

Θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις παρατηρούνται σε όλο τον κόσμο ανεξάρτητα από το είδος της θρησκείας που επικρατεί στις διάφορες περιοχές. Μεδρικές από τις μετακινήσεις αυτές είναι παγκοσμίως γνωστές, κυρίως λόγω του μεγάλου αριθμού των μετακινούμενων πιστών (προσκύνημα Μέκκας, εξάγνιση στο Γάγγη ποταμό, συγκεντρώσεις Ισλαμιστών στην ιερή πόλη Μπουχάρα του Ουζμπεκιστάν, γιορτή του φωτός στο Μιανμάρ, προσκύνημα στη Λούρδη της Γαλλίας, προσκύνημα στο Santiago de Compostella της Ισπανίας, γιορτή της Παναγίας στο Μεξικό, ταξίδια των χριστιανών στους Αγίους Τόπους, ταξίδια των Εβραίων της διασποράς στο Τείχος των δακρύων κ.λπ.).

Θρησκευτικές μετακινήσεις με τουριστικά χαρακτηριστικά γινόταν όπως ήδη αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο της εισαγωγής και κατά τη διάρκεια των πρώτων ιστορικών περιόδων του τουριστικού φαινομένου. Είναι γνωστά τα ταξίδια στους Αγίους τόπους κατά την περίοδο του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης. Πιο γνωστά στους Έλληνες είναι τα ταξίδια των αρχαίων προγόνων τους για να παραβρεθούν στις μεγάλες θρησκευτικές γιορτές προς τιμή των θεών του Δωδεκάθεου και τα ταξίδια τους για να μεταβούν στους τόπους των πανελληνίων αγώνων που πάντοτε συνδεόταν με θρησκευτικές τελετές προς τιμή κάποιου θεού.

Και πρέπει να διευκρινιστεί ότι στη σύγχρονη εποχή είναι δυνατόν να μην είναι το θρησκευτικό κίνητρο, αυτό καθαυτό, που προκαλεί τις θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις, αλλά ακόμη και οι μη θρησκευόμενοι εκμεταλλεύονται τις χριστιανικές γιορτές για να κάνουν τις δευτερες ή τις μικρές διακοπές τους, κατά τη διάρκειά

5.6 Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΛΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Το μέγεθος της τουριστικής πελατείας του Θρησκευτικού τουρισμού δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί, γιατί οι περισσότερες θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις δεν καταγράφονται ή καταγράφονται σαν απλές τουριστικές μετακινήσεις.

Το μέγεθος αυτό εξαρτάται και είναι ανάλογο με τη θρησκευτικότητα των κατοίκων ενός τόπου και με τον τρόπο που την εκδηλώνουν. Και είναι γνωστό ότι το θρησκευτικό συναίσθημα είναι πιο έντονο στις παραδοσιακές κοινωνίες και στις περιοχές της Υπαίθρου και ότι το συναίσθημα αυτό ενδυναμώνεται από τα ήθη και τα έθιμα, τις παραδόσεις και τον τρόπο ζωής.

Για μερικές θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις υπάρχουν ποσοτικά στοιχεία, τα οποία όμως στο σύνολό τους δεν προσδιορίζουν και το σύνολο της αγοράς. Στη Λούρδη Π.χ. της Γαλλίας και στο Santiago de Compostella της Ισπανίας μεταβαίνουν κάθε χρόνο 3,5 εκατομμύρια θρησκευτικοί τουρίστες⁹. Στο προσκύνημα της Μέκκας μεταβαίνουν 2-3 εκατομμύρια Μωαμεθανοί. Στα νερά του Γάγγη της Ινδίας "εξαγνίζονται" κάθε χρόνο 5-10 εκατομμύρια Ινδουιστές.

Όσον αφορά το μέγεθος των θρησκευτικοτουριστικών μετακινήσεων στη χώρα μας, οι μεγαλύτερες φθάνουν τις 500.000 περίπου χιλιάδες ανθρώπων και αντιπροσωπεύουν κινήσεις των κατοίκων των αστικών κέντρων προς την Υπαιθρο για θρησκευτικούς ή με την ευκαιρία των θρησκευτικών γιορτών, κατά τη διάρκεια των Χριστουγέννων, του Πάσχα και του Δεκαπενταύγουστου.

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της τουριστικής πελατείας, οι θρησκευτικοί τουρίστες παρουσιάζουν μεγάλη ηλικιακή, κοινωνική, οικονομική και επαγγελματική διασπορά. Ανήκουν σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, σε όλες τις ηλικίες, σε όλα τα επαγγέλματα και σε όλες τις οικονομικές τάξεις. Γιατί το θρησκευτικό συναίσθημα είναι πανανθρώπινο και καθολικό.

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μορφή τουρισμού που δεν έχει εποχή και δεν προτιμάει εποχή. Ακολουθεί αυστηρά το θρησκευτικό εορτολόγιο, ανεξάρτητα από τις εποχές του έτους και τις καιρικές συνθήκες. Είναι επίσης η μόνη μορφή τουρισμού που δεν διαλέγει και δεν προτιμάει τους τουριστικούς προορισμούς, αφού αυτοί είναι οι τόποι όπου εκδηλώνονται οι θρησκευτικές τελετές.

Τα χαρακτηριστικά του θρησκευτικοτουριστικού προϊόντος αποτελούνται από τα καθαρά τουριστικά χαρακτηριστικά και από τα θρησκευτικά. Τα θρησκευτικά είναι αυτά που ικανοποιούν τη θρησκευτική ανάγκη (είδος και τύπος τελετών, συνθήκες προσευχής και κατανύξης, τελετουργικό, θρησκευτικοί λειτουργοί, θρησκευτικό περιβάλλον κλπ.), χαρακτηριστικά που δεν προσδιορίζονται εύκολα αφού σχετίζονται με την πίστη του κάθε ανθρώπου και εκτιμούνται σύμφωνα με τις προσωπικές αξίες του καθενός.

5.7 ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Σήμερα υπάρχουν στον κόσμο πολλές διαφορετικές θρησκείες. Σύμφωνα με στοιχεία οι Χριστιανοί το 2000 ανέρχονταν στο 1.999.566.000 και οι μη Χριστιανοί στα 4.055.483.000 άτομα. Από το σύνολο των Χριστιανών τα 1.056.920.000 είναι Καθολικοί, τα 215.129.000 είναι Ορθόδοξοι και τα 342.035.000 είναι Προτεστάντες. Από τους μη Χριστιανούς το 1.188.240.000 είναι Μουσουλμάνοι, τα 811.337.000 είναι Ινδουιστές και τα 359.982.000 είναι Βουδιστές. Οι σημαντικότερες μονοθεϊστικές θρησκείες είναι ο Χριστιανισμός, με τις διαφορετικές εκκλησίες (Ρωμαιοκαθολικοί, Ορθόδοξοι, Λουθηριανοί κ.λπ.), ο Ισλαμισμός, ο Βουδισμός, και ο Ιουδαϊσμός. Παράλληλα, όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, υπάρχει και ένα μεγάλος αριθμός από πίστεις, λατρείες, μύθους, ομάδες, αιρέσεις κ.λπ. κυρίως μεταξύ των κατοίκων των υπό ανάπτυξη κρατών.

Οι μονοθεϊστικές θρησκείες επικεντρώνονται γύρω από μια θεότητα ή προφήτη / απεσταλμένο της θεότητας και το προσκύνημα των πιστών συνήθως κατευθύνεται στα σημεία όπου η θεότητα ή ο απεσταλμένος της, γεννήθηκε, έζησε ή έφυγε από τον κόσμο. Ιδίως ο Βουδισμός και ο Μωαμεθανισμός είναι θρησκείες που κατευθύνουν τους πιστούς σε τέτοια μέρη π.χ. τεράστιος αριθμός ανθρώπων κατευθύνεται στο Kapilavastu όπου ο Γκαουντάμα/Βούδας άρχισε τη ζωή του, το Μπεναρές (Βαρανάσι) όπου άρχισε την ιερή αποστολή του και την Kasinagara όπου πέθανε, ενώ οι Μουσουλμάνοι κατευθύνονται στα ιερά μέρη όπου γεννήθηκε και έζησε ο Μωάμεθ, στη Μέκκα και τη Μεδίνα. Οι Χριστιανοί κατευθύνονται κυρίως στην Ιερουσαλήμ, αλλά και στο Βατικανό.

Τα κυριότερα θρησκευτικά κέντρα είναι γνωστά ως «ιερά μέρη» προσκυνητών. Τα κέντρα αυτά αναπτύσσονται σε δύο βασικές κατευθύνσεις:

- α) ως κλειστά κέντρα, τα οποία είναι προσιτά μόνο σε ιερείς και άλλους θρησκευτικούς διδασκάλους και
 β) ως μέρη προσκυνήματος για μεγάλο αριθμό ανθρώπων / πιστών. Και στις δύο περιπτώσεις, τα θρησκευτικά κέντρα μπορούν περαιτέρω να διακριθούν, ανάλογα με τη σπουδαιότητά τους σε :

α) θρησκευτικά κέντρα παγκόσμιας και διεθνούς σημασίας, συνήθως είναι ένα για κάθε θρησκεία (π.χ. Μέκκα για τους Μουσουλμάνους, Ιερουσαλήμ για τους Χριστιανούς και τους Εβραίους και Βατικανό για τους Καθολικούς)

β) σε θρησκευτικά κέντρα περιφερειακής ή τοπικής σημασίας, από τα οποία μπορεί να υπάρχουν δεκάδες για κάθε μια θρησκεία (π.χ. Φατίμα, Λούρδη για τους Καθολικούς, Μεδίνα και Τέμενος του Ομάρ για τους Μουσουλμάνους, Τήνος για τους Ορθόδοξους).

Τα γνωστότερα παγκοσμίου ενδιαφέροντος προσκυνηματικά κέντρα αποτελούν η Ιερουσαλήμ, το Βατικανό και η Μέκκα

5.7.1 ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Πρωτεύουσα του Ισραήλ. Αποτελεί ιερή πόλη για την Ιουδαϊκή, την Ισλαμική και τη Χριστιανική θρησκεία. Είναι γεμάτη από καλοδιατηρημένα ιστορικά μνημεία και κτίρια. Η μεγαλύτερη συγκέντρωσή τους όμως βρίσκεται στην Παλιά Πόλη. Η Παλιά Πόλη για τους Εβραίους ταυτίζεται με τα πάτρια εδάφη, για τους Χριστιανούς τον τόπο που πέρασε ο Χριστός τις τελευταίες μέρες του στη γη και για τους Μουσουλμάνους τον τόπο από όπου ο Μωάμεθ ανέβηκε στον ουρανό.

Στην Παλιά Πόλη διατηρούνται η βασιλική του Πανάγιου Τάφου, Το Ιουδαϊκό Δυτικό Τείχος και το τζαμί του Θόλου Του Βράχου. Στο χρυσό του θόλο φυλάσσονται ιερά κειμήλια των μουσουλμάνων.

Εκτός όμως από τα μνημεία και τους τόπους που έχουν καθαρά θρησκευτικό ενδιαφέρον, μπορεί κάποιος να επισκεφθεί το Ισραηλινό μουσείο και το Ιουδαϊκό Πανεπιστήμιο.

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ			ΗΜΕΡΗΣΙΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ		
	Σύνολο	Τουρίστες	Ισραηλινοί	Σύνολο	Τουρίστες	Ισραηλινοί
Ισραήλ	5,923.9	2,764.7	3,158.2	16,145.7	8,007.6	7,238.1
Ιερουσαλήμ	969.4	716.4	253	3,011.6	2,559.3	452.2

5.7.2 ΒΑΤΙΚΑΝΟ

Το Βατικανό είναι ένα ανεξάρτητο κρατίδιο μέσα στην πόλη της Ρώμης. Το 1929 αναγνωρίστηκε ως η Αγία Έδρα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, υπό την κυριαρχία του Πάπα. Είναι από τα πιο αξιόλογα μέρη επίσκεψης στον κόσμο. Αυτό γιατί το Βατικανό εκτός από έδρα της Καθολικής Εκκλησίας, αποτελεί και σημαντικό πολιτισμικό κέντρο. Τα κτίρια του Βατικανού κατασκευάστηκαν από τους πιο γνωστούς καλλιτέχνες της Ιταλικής Αναγέννησης. Το σημαντικότερο κτίσμα είναι η Βασιλική του Αγίου Πέτρου, επειδή έχει έργα καλλιτεχνών όπως ο Μπραμάντε, ο Μιχαήλ Αγγελος και ο Τζιάν Λορέντζο Μπερνίνι. Το εσωτερικό του κοσμεί η Πιέτα του Μιχαήλ Αγγελου, ένα από τα μεγαλύτερα αριστουργήματα του κόσμου.

Η πλατεία του Αγίου Πέτρου απλώνεται γύρω από την εκκλησία. Πολλοί άνθρωποι ανά τον κόσμο επισκέπτονται το Βατικανό και για το Παλάτι του Βατικανού, τον χώρο κατοικίας του Πάπα. Είναι ένα κτιριακό συγκρότημα με περισσότερα από χίλια δωμάτια, με τα διαμερίσματα του Πάπα, με τα κυβερνητικά γραφεία της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, με αρκετά παρεκκλήσια και τη βιβλιοθήκη. Και ένας ακόμη λόγος είναι γιατί εκεί βρίσκεται η Καπέλα Σιξτίνα, - το σημαντικότερο τμήμα του παλατιού - όπου υπάρχουν τοιχογραφίες του Μιχαήλ Αγγελου και του Ραφαήλ.

Το Βατικανό δέχεται ετησίως επτά εκατομμύρια επισκέπτες, αφού τα μουσεία του Βατικανού περιέχουν εκθέματα Ελληνιστικής, Αιγυπτιακής και Ετρουσκικής τέχνης και η Πινακοθήκη περιλαμβάνει έργα κορυφαίων Ιταλών Ζωγράφων. Η Βιβλιοθήκη διαθέτει τεράστια συλλογή αρχαίων χειρόγραφων και περισσότερα από ένα εκατομμύριο βιβλία.

Ο ναός του Αγίου Πέτρου, αποτελεί χώρο προσκυνήματος για πιστούς. Το έτος 2000, εκτιμάται ότι οι επισκέπτες του Βατικανού ανήλθαν στα είκοσι εκατομμύρια, εξαιτίας του Ιωβηλαίου.

Για όλους αυτούς τους λόγους, το Βατικανό δεν απευθύνεται μόνο σε εσωτερικούς επισκέπτες, αλλά και σε επισκέπτες από όλο τον κόσμο, όλων των εθνικοτήτων και όλων των θρησκειών. Και αυτό συμβαίνει γιατί το θρησκευτικό στοιχείο συνυπάρχει με το πολιτιστικό. Από αυτό θα έπρεπε η Ελλάδα να παραδειγματιστεί, όσον αφορά την ανάπτυξη του θρησκευτικού της τουρισμού.

5.7.3 ΜΕΚΚΑ

Η Μέκκα είναι πόλη της δυτικής Σαουδικής Αραβίας και πρωτεύουσα της επαρχίας Hejaz. Είναι η γενέθλια πόλη του προφήτη Μωάμεθ, κέντρο της Ισλαμικής θρησκείας και ένα από τα μεγαλύτερα προσκυνηματικά κέντρα των μουσουλμάνων. Σύμφωνα με την ισλαμική παράδοση, οι μουσουλμάνοι σε ολόκληρο τον κόσμο, κατά τη διάρκεια της προσευχής τους οφείλουν να στρέφουν το πρόσωπό τους προς τη Μέκκα. Το επίκεντρο του ενδιαφέροντος στη Μέκκα είναι η Καάμπα, μία κυβόσχημη κατασκευή, στο κέντρο του τζαμιού Masjid Al-Haram, χωρίς παράθυρο. Κάθε χρόνο περισσότεροι από ένα εκατομμύριο μουσουλμάνοι επισκέπτονται τη Μέκκα για να προσκυνήσουν την Καάμπα.

Κάθε μουσουλμάνος οφείλει να επισκεφθεί την ιερή πόλη και να προσκυνήσει την Καάμπα, μία τουλάχιστον φορά στη ζωή του. Οι πιστοί, πρέπει να ολοκληρώσουν επτά κύκλους γύρω από τον ιερό βράχο. Επίσης οφείλουν να ασπάζονται τη μαύρη πέτρα που βρίσκεται στη βορειοανατολική γωνία στο εξωτερικό του οικοδομήματος.

Για τους μουσουλμάνους η Καάμπα είναι ο «οίκος του Θεού», το σημείο όπου το θείο αγγίζει τα εγκόσμια. Στη συνέχεια πρέπει να πουν νερό από τη μοναδική πηγή που υπάρχει στην περιοχή.

Οι τελετές που σχετίζονται με το προσκύνημα διαρκούν αρκετές ημέρες. Λόγω της διάρκειας των εορταστικών εκδηλώσεων οι περισσότεροι προσκυνητές παραμένουν στην πόλη και κάνουν μικρά ταξίδια σε κοντινές επίσης ιερές περιοχές, με αποτέλεσμα την εποχή αυτή να παρατηρούνται αυξημένες ανάγκες εστίασης, διατροφής, μεταφορικών μέσων, ακόμα και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Παράλληλα δημιουργούνται νέα μεταφορικά δίκτυα, καθώς οι πιστοί συρρέουν από κάθε κατεύθυνση.

Εξίσου σημαντική για τους πιστούς είναι και η πόλη Μεδίνα, όπου βρίσκεται ο τάφος του Μωάμεθ. Η Μεδίνα είναι ιερή πόλη και πολιτισμικό κέντρο του Ισλάμ. Και οι δύο πόλεις υποδέχονται δύο με τρία εκατομμύρια προσκυνητές από όλο τον Ισλαμικό κόσμο.

5.8 ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΑΞΙΟΘΕΑΤΩΝ

Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο, θρησκευτικοί χώροι ή θρησκευτικού περιεχομένου εκδηλώσεις να έχουν αποβάλλει το πνευματικό στοιχείο του προσκυνήματος και να λειτουργούν απλά και μόνο ως πολιτισμικοί χώροι και ως χώροι για πολιτιστικές εκδηλώσεις. Έτσι το θρησκευτικό στοιχείο απομονώνεται από κάθε εκδήλωση πίστης και καθίσταται για τον οποιονδήποτε επισκέπτη, ανεξαρτήτως θρησκείας πολιτισμικό αξιοθέατο. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται τουριστικό ρεύμα που βασίζεται στη θρησκεία ως στοιχείο πολιτισμού και εντάσσεται στον πολιτιστικό τουρισμό.

Τέτοιου είδους πολιτισμικά αξιοθέατα είναι:

A) κτίσματα που έχουν χάσει τη θρησκευτική τους λειτουργία δηλαδή θα λέγαμε ότι είναι θρησκευτικώς ανενεργά ή «ανεργοποιούνται» σε ειδικές ημέρες, οπότε και η πρόσβαση στους τουρίστες την περίοδο αυτή είναι περιορισμένη (π.χ. (π.χ. το Αβαείο του Westminster, η Παναγία των Παρισίων, ο Καθεδρικός Ναός του Αγίου Παύλου και ο Άγιος Πέτρος στη Ρώμη).

B) κτίρια που έχουν ιστορικό – θρησκευτικό ή αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον ή βρίσκονται σε ειδυλλιακό τοπίο που προσελκύουν τουρίστες (π.χ. η Παναγία της Chartres, το Mont Saint Michel όπου η ονομαστή μονή βρίσκεται σ' ένα νησί, που συνδέεται με μια λωρίδα γης με την ξηρά, γύρω από το οποίο παρατηρείται ένα από τα σημαντικότερα και θεαματικότερα παλιρροϊκά φαινόμενα και η Παναγία των Παρισίων).

Γ) κτίρια με θρησκευτικό χαρακτήρα όπως μοναστήρια, ασκητήρια, θρησκευτικές σχολές, βιβλιοθήκες κ.λπ. όπου μπορούν οι επισκέπτες να διαμείνουν ή να παρακολουθήσουν διαλέξεις ή να πραγματοποιήσουν έρευνα.

Δ) κτίρια που χρησιμοποιούνται ως μουσεία ή εκθεσιακοί χώροι όπου εκτίθενται θρησκευτικά αντικείμενα.

Ε) εορταστικές εκδηλώσεις / φεστιβάλ με θρησκευτικές αναφορές .

Στ) συνέδρια με θρησκευτικό περιεχόμενο.

Ζ) τελετές που δεν αφορούν τη θρησκεία του επισκέπτη αλλά προσελκύουν το ενδιαφέρον του π.χ. θρησκευτικοί χοροί στη Χαβάη και στην Ινδονησία ή τελετές Βουντού στη Ταϊτή) λόγω του «τοπικού χρώματος» και λόγω της διατήρησης «παλαιών τελετουργιών» (π.χ. η Semana Santa στην Ισπανία) θρησκευτικοί χοροί στη Χαβάη και στο νησί Μπαλί της Ινδονησίας)

Όλα τα παραπάνω συνδράμουν στη δημιουργία τουριστικού ρεύματος προς τα θρησκευτικά αξιοθέατα. Είναι μια μορφή πολιτιστικού τουρισμού που δεν έχει σχέση με το προσκύνημα στο οποίο ουσιώδες στοιχείο είναι η εκδήλωση πίστης σε συνθήκες κατάνυξης και εγκράτειας.

5.9 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Το έντονο ενδιαφέρον για τον «θρησκευτικό» τουρισμό και τις δυνατότητες ανάπτυξής του έχει αρχίσει να απασχολεί έντονα (Λύτρας, 2001: 17) τις εθνικές τουριστικές πολιτικές και τους καθ' ύλη αρμόδιους φορείς διεθνώς, όπως η UNESCO και η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πολλά κράτη αντιλαμβανόμενα τη σημασία που έχει η τουριστική αυτή μετακίνηση για την οικονομία τους, προβάλλουν, τον παραδοσιακό εορτασμό διαφόρων θρησκευτικών εκδηλώσεων π.χ. Χριστούγεννα στη Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, ή τις ημέρες του Πάσχα ή του Corpus Crisi ή τις γιορτές της Παναγίας (15 Αυγούστου ή 8 Σεπτεμβρίου). Στις περιπτώσεις αυτές βέβαια υπάρχει ο κίνδυνος της εμπορευματοποίησης των θρησκευτικών συμβάντων και συχνά τα θρησκευτικά δρώμενα χάνουν τη θρησκευτική τους σημασία λόγω του τουρισμού, διότι ακόμα και όταν πραγματοποιούνται αυθεντικά δεν προκαλούν την απαιτούμενη θρησκευτική κατάνυξη στους θεατές/τουρίστες, ούτε όμως και στον τοπικό πληθυσμό.

Όλα αυτά τα ρεύματα έχουν καθαρά τουριστικό χαρακτήρα, όσον αφορά το ταξίδι, την υποδοχή, τις υπηρεσίες και το εμπόριο που διενεργείται στους χώρους υποδοχής και διαμονής των πιστών. Όπως ήδη αναφέρθηκε σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει μία σύνδεση του θρησκευτικού και του πολιτιστικού / καλλιτεχνικού / ιστορικού / φυσικού στοιχείου, π.χ. Μον Σεν Μισέλ, Βατικανό, Βαπτιστήριο της Φλωρεντίας, τα Μετέωρα, που δύσκολα διαχωρίζονται .

Η αξιοποίηση όμως της προσκυνηματικής κίνησης είναι καθαρά οικονομική για τη χώρα / περιοχή υποδοχής και τα οφέλη είναι πολλαπλασιαστικά. Από τις χιλιάδες πιστούς που επισκέπτονται κατ' έτος τους ιερούς τόπους συντηρείται ένας μεγάλος αριθμός επαγγελματιών, όπως τουριστικοί πράκτορες, αεροπορικές εταιρείες, ξενοδόχοι, μικροπωλητές αντιγράφων ιερών αντικειμένων (εικόνες, κεριά, κομποσκοίνια, αγαλαμάκια, κ.λ.π.), και άλλα άτομα που εξυπηρετούν ποικιλοτρόπως τις ανάγκες των πιστών.

Παράλληλα προκαλούνται συχνά ασφυκτικές πιέσεις στην υποδομή των χωρών υποδοχής (εγκαταστάσεις εστίασης, αναψυχής, δίκτυα μεταφορών, επιχειρήσεις, κ.λπ.), που δοκιμάζονται από τους χιλιάδες πιστούς που συρρέουν στους ιερούς τόπους, με αποτέλεσμα η χώρα / πόλη υποδοχής να μεριμνά για τη βελτίωση της υποδομής, των μεταφορικών της δικτύων, των εγκαταστάσεων. Έργα που ευνοούν μακροπρόθεσμα και τον ντόπιο πληθυσμό.

Αποτέλεσμα αυτού του οικονομικού ενδιαφέροντος είναι η από τρίτους, έντονη εμπορευματοποίηση των θρησκευτικών χώρων. Έτσι αποκτά ιδιαίτερη απήχηση το εμπόριο των αναμνηστικών. Αυτά ποικίλουν από προσευχητάρια, σταυρούς, εικόνες αγίων, βιβλικά σύμβολα, ροζάρια, μέχρι ενδύματα, μαντήλια κ.α. αντικείμενα όπου απεικονίζεται ο ιερός τόπος, η ιερή μορφή κ.λπ. Τα αντικείμενα αυτά μπορεί να έχουν τελετουργικά χαρακτηριστικά και να είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν ως τέτοια (π.χ. σταυροί, εικόνες, προσευχητάρια κ.λπ.) ή απλά να έχουν θρησκευτικά χαρακτηριστικά (βιβλικά σύμβολα, αγαλματάκια από κερί, διακοσμητικά, μαντήλια κ.λπ.). Συχνά οι ερευνητές αναφέρονται σε «χυδαία εμπορευματοποίηση» της θρησκείας.

Η έντονη οικονομική δραστηριότητα που συνοδεύει σήμερα την ανάγκη για προσκύνημα, έχει ως συνέπεια πολλά τουριστικά γραφεία σε ολόκληρο να κόσμο να εξειδικεύονται στο «θρησκευτικό/προσκυνηματικό τουρισμό» και να δραστηριοποιούνται στη διοργάνωση ταξιδιών σε περιοχές με έντονο θρησκευτικό ενδιαφέρον.

Έτσι, τουριστικά γραφεία προσφέρουν «πακέτα» σε περιοχές όπου σημειώθηκαν εμφανίσεις της Παρθένου Μαρίας, άλλα διοργανώνουν ταξίδια αναζήτησης της πίστης, όπως για τους Πρεσβυτεριανούς στη Σκοτία και Αγγλία, ή τους Λουθηριανούς στη Γερμανία και τη Σκανδιναβία και άλλα οργανώνουν περιηγήσεις σε ιερούς τόπους που συνδέονται με τη Βίβλο. Μάλιστα, η El Al, ο εθνικός αερομεταφορέας του Ισραήλ, εν όψει του 2000, πρόσθεσε στις πτήσεις της, μία δωρεάν «στάση» για προσκύνημα στη Ρώμη/Βατικανό, για όλους τους Καθολικούς που επισκέπτονται τους Αγίους Τόπους.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι οργανώνονται ακόμα και κρουαζιέρες που έχουν ως στόχο το προσκύνημα. Έτσι π.χ. κάποια εταιρεία διαθέτει δύο πλοία τα οποία εκτελούν κρουαζιέρες προσκυνήματος στα βήματα του Απόστολου Παύλου.

Η εταιρεία διαφημίζει το προϊόν της στο κοινό τονίζοντας ότι είναι προσιτό σε κάθε χριστιανό που θέλει να νοιώσει μια μοναδική και εμπνευσμένη χριστιανική εμπειρία. Παράλληλα ανάλογα ταξίδια πραγματοποιούνται υπό την οργάνωση της εκκλησίας, από τοπικές ενορίες ή από θρησκευτικές εκκλησιαστικές οργανώσεις.

Η ζήτηση προς θρησκευτικούς τόπους αυξάνεται την εποχή του επίσημου εορτασμού της θείας εμφάνισης. Για παράδειγμα, στον Καθεδρικό ναό στο Santiago de Compostela, ο αριθμός των επισκεπτών το ιερό έτος 1999 αυξήθηκε από 30.126 το προηγούμενο έτος, στις 154.613, ενώ αντίστοιχα από 9.764 το 1992, το 1993 που ήταν επίσης ιερό έτος ο αριθμός των επισκεπτών ανήλθε στις 99.439. Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο οι επισκέπτες να μην ταξιδεύουν για θρησκευτικούς λόγους, αλλά για να παρακολουθήσουν, ως θεατές, το όλο τελετουργικό, όπως χαρακτηριστικά συμβαίνει στη Νότια Ισπανία, κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας των Καθολικών, της «Σεμάνα Σάντα».

Την εβδομάδα αυτή χιλιάδες Καθολικοί συμμετέχουν στις λατρευτικές εκδηλώσεις προς τιμήν της Παναγίας, ενώ χιλιάδες τουρίστες παρακολουθούν τη «φιέστα». Η συνύπαρξη του προσκυνηματικού και του τουριστικού στοιχείου αλλοιώνει τον χαρακτήρα της θρησκευτικής εκδήλωσης.

5.10 Ο ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ελληνικής τουριστικής κίνησης και αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως μοναστήρια και εκκλησίες. Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, τα ψηφιδωτά, τις τοιχογραφίες και τις σπάνιες εικόνες τους, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους και τα μοναστήρια των Μετεώρων (Θεσσαλία), μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και τη στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία.

Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά κυρίως ευσεβείς περιηγητές, φυλέρευνους τουρίστες, αλλά και θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης, οι οποίοι, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο, έρχονται σε επαφή με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας.

Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

- » Προσκυνητές τουρίστες, στους οποίους επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο. Οι τουρίστες αυτοί επισκέπτονται μία περιοχή αποκλειστικά για την επίσκεψη στο θρησκευτικό χώρο.
- » Τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς, του οποίου οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι τους και με άλλες τουριστικές δραστηριότητες

Σε πολλές περιοχές της χώρας, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να συναντήσει, επίσης, κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών, που συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο, αναδεικνύοντας το σπάνιο ιστορικό και πολιτισμικό παλίμψηστο του ελληνικού χώρου.

Η Ελλάδα είναι πολυπολιτισμική, και αυτό αποδεικνύεται από την ύπαρξη μνημείων λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών που συνυπάρχουν. Από την αρχαιότητα, κύριο κίνητρο μετακίνησης των ανθρώπων, ήταν η αναζήτηση του θείου.

Τη σημερινή εποχή, αυτή η μετακίνηση για την εκδήλωση της πίστης πλαισιώνεται από τουριστικές δραστηριότητες, που ονομάζονται θρησκευτικός τουρισμός. Η θρησκεία παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην πνευματική ζωή του ανθρώπου, επηρεάζει και διαμορφώνει τον ανθρώπινο πολιτισμό.

Ένας τρόπος προσέγγισης του ανθρώπου με το θείο είναι το προσκύνημα. Το προσκύνημα προϋποθέτει ότι ο πιστός πρέπει να μετακινηθεί στον ιερό χώρο. Από την αρχαιότητα, το προσκύνημα αποτελούσε κίνητρο μετακίνησης των ανθρώπων. Κι έτσι το προσκύνημα έγινε αιτία τουρισμού.

Το προσκύνημα είναι ψυχική ανάγκη και θεωρείται λυτρωτική πράξη. Παλιότερα οι προσκυνητές μετακινούντουσαν με κάθε μέσο και τρόπο, στερούμενοι ακόμη και τροφή, προκειμένου να φτάσουν για να προσκυνήσουν. Τη σημερινή εποχή, ένα τέτοιο ταξίδι δε γίνεται με τέτοιες κακουχίες. Και γι' αυτό πλέον επικρατεί η έννοια του Θρησκευτικού Τουρίστα και όχι του προσκυνητή.

Μια μορφή του θεματικού τουρισμού είναι ο θρησκευτικός τουρισμός. Ο όρος αυτός, αν και είναι αδόκιμος όταν κρίνεται με αυστηρά θεολογικά κριτήρια, εν τούτοις μπορεί να στεγάσει και κάποιο θετικό περιεχόμενο, αποδεκτό από την Εκκλησία. Είναι φανερό ότι δεν επισκεπτόμαστε ιερούς τόπους, παλιές ιστορικές Εκκλησίες ή Μοναστήρια με το ήθος και τη νοοτροπία του τουρίστα, όπως τουλάχιστον τον γνωρίζαμε μέχρι τώρα.

Η επίσκεψη σε αυτούς τους τόπους είναι προσκύνημα και το ήθος του προσκυνητή είναι συνάρτηση της ευλάβειάς του και χαρακτηρίζεται από τη διάθεση της προσευχής. Οι Ιεροί Ναοί, οι εικόνες, τα δυσπρόσιτα ασκητάρια συνδέονται με τη λατρεία του Θεού.

Με αυτήν την προϋπόθεση, της μνήμης των παλαιότερων αγίων και της τιμής στους τόπους που άνθρωπινες υπάρξεις ανοίχτηκαν στο Θεό και ο Θεός τους πλούτισε με τις δωρεές του Αγίου Πνεύματος, θα έπρεπε να ενδιαφερθούμε για την αναστήλωση παλαιών Ιερών Ναών και Μοναστηριών και την ανάδειξή τους σε προσκυνηματικούς τόπους.

Τέτοιοι τόποι υπάρχουν στην Ελλάδα στην Ναυπακτία. Είναι αξιόλογοι, όχι όμως όσο θα έπρεπε αξιοποιημένοι. Έχουν ήδη εγκριθεί και ενεργοποιηθεί κάποια προγράμματα για ορισμένους από αυτούς, χωρίς να φτάσουμε ακόμη στο επιθυμητό σημείο. Τώρα με την αξιέπαινη δραστηριοποίηση των Δήμων της περιοχής και των φορέων των εργατών, επαγγελματιών, βιοτεχνών και των οικονομολόγων της Ναυπακτίας, με τη συμπαράσταση της κεντρικής εξουσίας, είναι καιρός να αναμυχθούν προγράμματα που θα αναδείξουν αυτούς τους τόπους. Πιστεύεται ότι θα προσφέρουν σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη του «θεματικού τουρισμού» της περιοχής.

Οι τόποι αυτοί είναι:

1. Η **Ιερά Μονή της Αμπελακιώτισσας**, το μεγαλύτερο προσκύνημα της ορεινής Ναυπακτίας, που βρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά της, σε πλαγιά του όρους Αρδίι. Ο πρώτος Ναός του Μοναστηριού, απλός με βυζαντινά στοιχεία, χτίστηκε το 1456 και ανακαινίστηκε ριζικά το 1847. Θησαυροί του Μοναστηριού είναι η θαυματουργός εικόνα της Αμπελακιώτισσας και το δεξί χέρι του αγίου Πολυκάρπου. Η Μονή με τους μοναχούς της έλαβε ενεργό μέρος στην Ελληνική Επανάσταση.

2. Η **Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου Βομβοκού**, που βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του όρους Ριγάνι, κοντά στο χωριό Βομβοκού. Σε κτητορική επιγραφή, που βρίσκεται πάνω από τη δυτική είσοδο του Καθολικού της Μονής, φαίνεται ότι ο Ναός ανακαινίστηκε το 1695, γεγονός που σημαίνει ότι στο ίδιο σημείο υπήρχε παλαιότερος Ναός. Ως περίοδος μεγάλης ακμής του Μοναστηριού αναφέρονται τα έτη 1675 έως 1700. Ο ναός έχει εξαιρετική αιογράφηση.

3. Η «**Παναξιότισσα**», Ιερός Ναός αφιερωμένος στην Κοίμηση της Θεοτόκου, που βρίσκεται δύο χιλιόμετρα βορείως του χωριού Γαυρολίμνη. Κατά την παράδοση ήταν ο κεντρικός Ναός Ιεράς Μονής. Οι περισσότεροι μελετητές τον τοποθετούν χρονικά στο δεύτερο μισό του 10ου αιώνα.

4. Ο **Άγιος Νικόλαος Βαράσοβας**, που είναι μικρή σκίτη με εγκλείστρα μέσα σε σπήλαιο, που βρίσκεται στη νότια πλευρά του «ιερού βουνού» της Βαράσοβας, ογδόντα περίπου μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Η Βαράσοβα ήταν το Άγιο Όρος της Αιτωλοακαρνανίας. Στο σπήλαιο του Αγίου Νικολάου η ανασκαφική ομάδα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με τον καθηγητή κ. Αθ. Παλιούρα, διαπίστωσε ότι υπήρχε μοναστηριακό συγκρότημα φρουριακού χαρακτήρα, που διέθετε καθολικό, κελιά για τους μοναχούς, «εγκλείστρα», τράπεζα, εστία, δεξαμενή νερού, φούρνο, παρατηρητήριο, πύργο και κοιμητήριο.

Η Σκίτη του Αγίου Νικολάου είχε ζωή δέκα αιώνων. Η σπηλαιώδης μορφή της Σκίτης και η ύπαρξη της «εγκλείστρας» την καθιστούν τόπο με μεγάλο αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

Το μεγαλύτερο κομμάτι της Θεσσαλικής ιστορίας, βρίσκεται φυλαγμένο στα θρησκευτικά μνημεία που υπάρχουν σε κάθε γωνιά της. Αμέτρητα Βυζαντινά μοναστήρια και εκκλησίες με μοναδική αρχιτεκτονική και απaráμιλλη τέχνη αιώνων, μαρτυρούν την πλούσια θρησκευτική κληρονομιά της περιοχής. Κάθε βυζαντινή ή μεταβυζαντινή εκκλησία, κάθε μοναστήρι ή καθεδρικός ναός και ένα μουσείο γεμάτο ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες που φυλάσσουν την παράδοση πολλών αιώνων. Στη δυτική Θεσσαλία τα Μετέωρα, (Βυζαντινά μοναστήρια του 14 αιώνα) είναι χτισμένα πάνω σε απόκρημνους βράχους, έτσι ώστε να είναι απροσπέλαστο από τους επιδρομείς που κατά καιρούς κατέκτησαν την Ελλάδα.

Στον Όλυμπο το μοναστήρι της Αγίας Τριάδας υπήρξε σχολείο για ιερωμένους και διδασκάλους του έθνους, ενώ στην Ελασσόνα το μοναστήρι της Ολυμπιώτισσας φιλοξενεί ένα μουσείο φυσικής ιστορίας με πολλά εκθέματα από την περιοχή.

Κατά τη βυζαντινή περίοδο, το ρεύμα του Ορθόδοξου χριστιανισμού είναι πολύ δυναμικό και στην Ημαθία. Αυτό άλλωστε μαρτυρούν λείψανα κοσμικών και εκκλησιαστικών κτιρίων στην πόλη της Βέροιας που χρονολογούνται στην παλαιοχριστιανική περίοδο. Ο μητροπολιτικός ναός της πόλης (1070 - 1080 μ.χ.) τα τείχη της Βέροιας, τα ερείπια του τετράκογχου βαμισταρίου μέσα σε μία τρίκλιτη βασιλική αλλά και οι 48 βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί, με σπάνιες τοιχογραφίες του 12 και 18 αιώνα διαμορφώνουν ένα πολυσύνθετο πλέγμα ανάπτυξης έρευνας και ταυτόχρονα θρησκευτικής κατάνυξης. Η ιερά μονή του Τιμίου Προδρόμου, το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, η Παναγία Σουμελά, και τα παρεκκλήσια στις καταπράσινες παρυφές του Βερμίου : ο Ιερός Ναός Τιμίου Προδρόμου, ο Άγιος Γεώργιος Περιστερεώτας, η Αγία Τριάδα και η έξω Υπαπαντή συνθέτουν μια μοναδική, μοναστηριακού περιεχομένου διαδρομή που κάθε πιστός θα επιθυμούσε να κάνει.

Επίσης στο πλαίσιο αυτό μπορούν να θεωρηθούν και ο βυζαντινός ναός Αγίων Αναργύρων στο νησί της Αλεξάνδρειας, ο ναός Αγίου Δημητρίου και η Μονή Αγίας Κυριακής στο Λουτρό Αλεξάνδρειας.

Το μοναστήρι της Μουτσιάλης βρίσκεται στους πρόποδες των Πιερίων πάνω από τον ποταμό Αλιάκμονα, λίγο πιο πέρα από τη Σκήτη του Τιμίου Προδρόμου στο μετόχι της οποίας ανήκει. Η πρόσβαση στη μονή είναι εύκολη καθώς βρίσκεται πολύ κοντά στον παραποτάμιο ασφαλτοστρωμένο δρόμο, σε μια στροφή στο 11 χιλιόμετρο.

Το μοναστήρι ιδρύθηκε στα μέσα του 18 αιώνα και λειτούργησε ως ανδρών μονή. Το όνομα του μοναστηρίου είναι γνωστό σαν «Μουτσιάλη». Η λέξη Μουτσιάλη είναι τοπωνύμιο, που δηλώνει τη φυσική κατάσταση της περιοχής. Μουτσιάρα, μουτσιάλ, μουτσιαρκό, και μουτσιάλη ή μουτσιάλι είναι ο τόπος όπου υπάρχουν πολλά νερά, βαλτότοπος. Πράγματι, και στην περιοχή του μοναστηρίου ο τόπος είναι ιδιαίτερα υγρός, λόγω της άμεσου γειτνιάσεως με τον ποταμό Αλιάκμονα, αλλά και από τις πολλές πηγές που υπάρχουν και από τα ρέματα που κατεβαίνουν από τις πλαγιές των Πιερίων. Το μοναστήρι καταστράφηκε εντελώς την περίοδο 1946 - 49.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980, σωζόταν και ο αρχικός περίβολος του μοναστηρίου, που όμως είχε αρχίσει να καταρρέει. Παχύς μαντρότοιχος περιέβαλε την κεντρική εκκλησία από τις τέσσερις πλευρές. Το όλο μοναστηριακό συγκρότημα ήταν ορθογώνιο παραλληλόγραμμο, με διαστάσεις περίπου 50 μέτρα μήκος και 35 μέτρα πλάτος, συνολική εσωτερική έκταση δύο περίπου στρέμματα. Η έκταση αυτή για ασφάλεια ήταν περιφραγμένη με μαντρότοιχο, χτισμένο με ογκώδεις πουρόπετρες.

Από το παλιό συγκρότημα σώζεται σήμερα το καθολικό, δηλαδή η εκκλησία του μοναστηριού. Στη μέση της μάλλον στενής μοναστηριακής αυλής βρίσκεται το καθολικό της, που ήταν και η μοναδική εκκλησία του μοναστηριού, αφιερωμένη στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος. Είναι το μοναδικό κτίσμα που σώζεται ακόμα από το αρχικό μοναστηριακό συγκρότημα. Αρχιτεκτονικά, στη σημερινή της μορφή, είναι μια απλή τρίκλιτη βασιλική, με ξύλινες κολώνες και απλό τέμπλο, που χωρίζει τον κυρίως ναό από το υπερυψωμένο κατά μία βαθμίδα ιερό στα ανατολικά.

Στην αυίδα του ιερού βήματος υπάρχει τοιχογραφία με την Πλατυτέρα των Ουρανών, όπως συνηθίζεται, η οποία όμως είναι πολύ κατεστραμμένη, μάλλον από φωτιά. Στην κόγχη της προθέσεως σώζεται μισή η γνωστή παράσταση «Άκρα Ταπείνωση».

Στο κέντρο του κυρίως ναού, απέναντι από το δεσποτικό θρόνο, στο δάπεδο, υπήρχε ομφάλιο, μαρμάρινη δηλαδή πλάκα με σκαλισμένο δικέφαλο αετό, την οποία έσπασαν άγνωστοι χρυσοθήρες και την εξαφάνισαν. Αυτό το μαρμάρινο κομμάτι πιθανώς να μεταφέρθηκε από παλαιότερο κτίσμα, όπου υπήρχε μοναστήρι με πατριαρχική και σταυροπηγιακή υπόσταση.

Στο βόρειο τοίχο ανοίγεται μία στενή βοηθητική πόρτα. Στα δυτικά, δύο σκαλοπάτια χαμηλότερα, υπάρχει ευρύχωρος νάρθηκας, με χαρακτηριστικό μακεδονίτικο δάπεδο και καμάρες που τελευταία έκλεισαν με σιδερένια, υαλόφρακτα κιγκλιδώματα.

Οι τοίχοι του είναι κατάγραφοι από τοιχογραφίες. Θέμα τους, όπως σε όλους σχεδόν τους τοιχογραφημένους νάρθηκας της τουρκοκρατίας, η Δευτέρα παρουσία του Κυρίου και η μέλλουσα κρίση. Εύκολα διακρίνονται οι προπάτορες του Αβραάμ, Ισαάκ και Ιακώβ, οι άγιοι απόστολοι σε θρόνους, οι χοροί των προφητών, των μαρτύρων και των ιεραρχών.

Επάνω ακριβώς από τη βασιλική πόλη υπάρχει κλειστό αφίδωμα με την παράσταση ένθρονου Χριστού, ενώ έξω από το αφίδωμα βρίσκονται οι μορφές της Παναγίας και του Αγίου Προδρόμου, που δέοντα ι προς το Χριστό. Υπάρχει και μία επιγραφή, γραμμένη με μαύρο χρώμα, στην οποία παλαιότερα διακρινόταν η χρονολογία, 1875, και ένα όνομα, μάλλον Αθανασίου.

Ανάμεσα στις καμάρες της νότιας πλευράς υπάρχει η τοιχογραφία του Αγίου Συμεών, επάνω στο στύλο του. Κάποια πυρκαγιά άφησε τα ίχνη της και εδώ, χωρίς να είναι γνωστό πότε αυτή συνέβη. Ευχής έργο θα ήταν οι τοιχογραφίες να καθαριστούν και να ξαναδώσουν το παλαιό χρώμα στην εκκλησία.

Η πόρτα της εκκλησίας στα δυτικά είναι η αρχαία πολύ χαμηλή και το πάτωμα υψηλό, δύο τρία σκαλοπάτια πάνω από το πάτωμα του νάρθηκα. Για να μπεις στο εσωτερικό της πρέπει να ανεβείς τα σκαλοπάτια και να σκύψεις, αλλιώς δεν μπορείς να μπεις. Στην Τουρκοκρατία, κατασκεύαζαν επίτηδες έτσι τις πόρτες των εκκλησιών γιατί οι Τούρκοι ήθελαν να μπαίνουν με τα άλογα και να τις μαγαρίζουν. Όταν όμως η πόρτα ήταν χαμηλή, δεν μπορούσαν να μπουν και να μαγαρίσουν την ορθόδοξη εκκλησία μας.

Από την αρχική εκκλησία σώζεται ένα μαρμάρινο μανουάλι με τη βάση του, μία μαρμάρινη φιάλη αγιασμού και ένας σιδερένιος σταυρός. Τα αρχιτεκτονικά στοιχεία που διασώθηκαν μέχρι σήμερα καθώς και τα λίγα μαρμάρινα μέλη, χρονολογούν με μεγάλη πιθανότητα την αρχική οικοδομή της εκκλησίας περί το 1770. Την ίδια εποχή ή κάπως νωρίτερα, πάντως στο β' μισό του 18^{ου} αιώνα, πρέπει να ιδρύθηκε και το μοναστήρι.

Η εκκλησία της Μουτσιαλής, όπως και το παρεκκλήσι της Μεταμορφώσεως στο γειτονικό Άγιο Πρόδρομο, καλύπτονταν με τρούλο, πράγμα σπάνιο για την εκκλησιαστική αρχιτεκτονική της Ημαθίας.

Ο τρούλος, πιεζόμενος από το αιώνιο βάρος των πλακών, με τις οποίες ήταν σκεπασμένος, και από τις καιρικές συνθήκες, κατέπεσε στις 26 Οκτωβρίου 1955. Σώζονται μόνο δύο παραστάδες, στο βόρειο τοίχο της.

Το Κοιμητήρι του μοναστηρίου, βρισκόταν πίσω ακριβώς από τη βόρεια πλευρά του κεντρικού μοναστηριακού συγκροτήματος και ήταν περιφραγμένο με μαντρότοιχο. Σε όλο εκείνο το χώρο ήταν διάχυτη μία ευωδιά σα μοσκολίβανο, όπως το αισθάνονται και σε όλη τη μοναστηριακή περιοχή οι ευλαβείς προσκυνητές ακόμη, μέχρι σήμερα.

Βορειότερα του μοναστηρίου, σκαλισμένος επάνω σε βράχο, βρίσκεται ένας τάφος, που το 1980 περίπου τον άνοιξαν τα παιδιά, παίζοντας. Μέσα βρήκαν ανθρώπινο σκελετό με κτερίσματα πολύ παλαιάς εποχής, προχριστιανικά, τα οποία όμως, από το φόβο τους, όλα τα κατέστρεψαν και δεν είναι πλέον εύκολο να χρονολογηθούν. Αργότερα τον τάφο αυτόν τον περιέφραξαν άγνωστοι ευλαβείς, έβαλαν μάλιστα και σταυρό, νομίζοντας ότι ήταν κάποιου μοναχού.

5.10.1 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ" ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Η σκήτη της Βέροιας βρίσκεται στους πρόποδες των Πιερίων πάνω από τον ποταμό Αλιάκμονα, και αποτελεί ένα από τα ιστορικά μοναστικά κέντρα της περιοχής.

Ιδρύθηκε το 14 αιώνα και ανήκει στην Ιερά Μητρόπολη Βέροιας. Στη μονή ασκήτησαν μεγάλες μορφές του μοναχισμού όπως ο Γρηγόριος ο Παλαμάς, ο Άγιος Διονύσιος ο εν Ολύμπω, ο Άγιος Θεωνάς, ο Κοσμάς ο Αιτωλός, ο Όσιος Αντώνιος και ο Όσιος Θεοφάνης. Στα μέσα του περασμένου αιώνα πήρε τη σημερινή της μορφή. Σήμερα λειτουργεί ως ανδρών μονή.

Η μορφή της Μονής είναι φρουριακή, όπως τα περισσότερα παλιά μοναστηριακά συγκροτήματα. Το εξωτερικό τείχος χτίστηκε στα 1867 επί ηγουμενίας Αγαθαγγέλου ιερομόναχου. Τότε πρέπει να έγινε μια γενική ανακαίνιση διότι το όνομά του αναφέρεται σε πολλά έργα. Η είσοδος της Μονής είναι αρκετά εντυπωσιακή καθώς είναι κτισμένη με πωρόλιθους και κόκκινες πήλινες πλάκες. Απέναντι από την είσοδο υπάρχει πέτρινο κίосκι με νερό να ρέει συνεχώς από τις κρήνες του.

Οι ξύλινες πύλες της εποχής, ορθώνονται επιβλητικές, γεμάτες από πλατυκέφαλα καρφιά για προστασία. Εισερχόμενος κανείς δια μέσου αυτών βρίσκεται στο πρώτο αίθριο, την πρώτη αυλή, την αυλή των ξενώνων. Παλιότερα υπήρχε ακόμη μια πτέρυγα δεξιά, αλλά κάηκε το 1920. Στο σημείο εκείνο φιλοξενούνται κατοικίδια ζώα για εξυπηρέτηση των αναγκών της Μονής.

Ανεβαίνοντας τις σκάλες βρίσκεσαι μπροστά σε μια ακόμη πύλη, πολύ μικρότερη από την πρώτη, με υπέρθυρη εντοιχισμένη πλάκα. Έχει σκαλιστεί πάνω της το σκαρίφημα του Προδρόμου και η ημερομηνία ανακαίνισης 1835. Διερχόμενοι τη στενή πύλη και το επίσης στενό διαδρομάκι που ακολουθεί, βρισκόμαστε στη δεύτερη στενόμακρη αυλή των κοινόχρηστων χώρων. Δεξιά είναι το Συνοδικό (το επίσημο σαλόνι), το Αρχονταρίκι (χώρος υποδοχής όλων των επισκεπτών), δια μέσου αυτού το Μαγειρείο και η Τράπεζα (τραπεζαρία).

Στα αριστερά υπάρχει μια σπηλιά η οποία χρησιμοποιείται ως φυσικό ψυγείο καθώς έχει χαμηλή θερμοκρασία χειμώνα - καλοκαίρι. Το μέρος αυτό ονομάζεται <<κρυολόγος>> και χρησιμοποιούνταν για την αποθήκευση τροφίμων, όπως τυρί, κρασί, φρούτα και λαχανικά. Παρακάτω αριστερά υπάρχει μια κρήνη πετρόχτιστη και επάνω της ένα κίосκι με ξύλινη κατασκευή.

5.10.2 Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ακριβώς απέναντι είναι το «Καθολικό», δηλαδή ο κεντρικός ναός. Η εκκλησία έχει νάρθηκα τοιμεντένιο, κτισμένο τη δεκαετία του 1970, αλλά το υπόλοιπο κτίσμα είναι πέτρινο. Το χαμηλότερο τμήμα είναι καλοφτιαγμένο και γωνιασμένο με ωραίες διακοσμήσεις. Πιστεύεται πως είναι υπόλειμμα παλαιότερης κατασκευής, γιατί τα χαμηλότερα παράθυρά του είναι βυζαντινά. Το ψηλότερο τμήμα του ναού, είναι πιο πρόχειρα φτιαγμένο και τα παράθυρά του έχουν σχήμα μυτερής αψίδας, δηλαδή ανατολικής τεχνοτροπίας. Ο ναός εσωτερικά είναι καλοφτιαγμένος.

Έχει το σχήμα τρίκλιτης βασιλικής. Το τέμπλο της εποχής του 1835, είναι ολόγλυφο, όχι απλά γλύπτο, με θαυμάσιες κολώνες και πάρα πολλές παραστάσεις (απότομη του Προδρόμου, Ευαγγελισμός, Μυστικός Δείπνος, η Γη της Επαγγελίας κ.ά.). Συμπληρώνεται από χρυσωμένα βημόθυρα τα οποία πρέπει να είναι παλαιότερης εποχής. Οι δεσποτικές εικόνες στο τέμπλο, της Θεοτόκου και του Προδρόμου είναι κατασκευασμένες πριν την καταστροφή του 1822. Οι υπόλοιπες φτωχότερες σε τέχνη έγιναν λίγες δεκαετίες μετά. Η οροφή του Ναού είναι μακεδονικής τεχνοτροπίας, ξύλινη και πολύχρωμη, όπως ακριβώς και ο Δεσποτικός θρόνος. Όλη η σκεπή στηρίζεται σε οκτώ κολώνες (ατόφιοι κορμοί δέντρων), συμβολίζοντας προφανώς τους οκτώ Στύλους της Μονής (τους 8 Αγίους της).

Το δάπεδο, παλαιότερα είχε πήλινο οκτάγωνο πλακάκι αλλά τη δεκαετία του 1960 το αντικατέστησαν με τις παλιές μαρμαρίνες πλάκες του Μητροπολιτικού Ναού της Βέροιας.

Στο χώρο του Ναού φυλάσσονται και τα ιερά λείψανα. Μπροστά στο τέμπλο, κοντά στην εικόνα του Προδρόμου βρίσκεται το λείψανο από την τίμια χείρα του Βαμιστού Ιωάννου, σταλμένο από τη Μονή Διονυσίου του Αγίου Όρους πριν μερικούς αιώνες μαρτυρούμενο από τα αρχεία της Μονής τους. Μέσα στο Άγιο Βήμα σε κατάλληλα κατασκευασμένα προθήκη υπάρχουν και τα υπόλοιπα άγια λείψανα των Αγίων Αναργύρων, Αγίου Μοδέστου, Αγίου Χαραλάμπους, Αγίου Τρύφωνα, Αγίου Μακαρίου, Αγίου Χρυσοστόμου, Αγίου Αρτεμίου, Αγίου Παντελεήμονος, Αγίου Αντύπα Περγάμου, Αγίου Διονυσίου Αεροπαγίτου, Αγίου Θαλελαίου, Αγίας Βαρβάρας, Αγίων Κηρύκου και Ιουλίτης, Αποστόλου Λουκά και άλλα μικρότερα τεμάχια.

Στην αριστερή πλευρά του τέμπλου βρίσκεται η Τίμια Κάρα του Αγίου Κλήμη Αχρίδος. Ο Άγιος Κλήμης, διετέλεσε μαθητής των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου των Θεσσαλονικέων Ιεραποστόλων που εκχριστιάνισαν τη Νότιο Ρωσία και τη Μοράβια (περιοχές της Τσεχίας και Σλοβακίας). Ο Άγιος Κλήμης εφηύρε το σημερινό σλαβικό αλφάβητο και του έδωσε την επωνυμία «Κυρίλλικη αλφάβητος», προς τιμήν του διδασκάλου του, Αγίου Κυρίλλου, που είχε κοιμηθεί. Έτσι μέχρι σήμερα όλοι θεωρούν λανθασμένα εφευρέτη του αλφαβήτου τον Άγιο Κύριλλο. Ο Άγιος Κλήμης κοιμήθηκε το 916 μ.χ. και ετάφη στην Αχρίδα όπου τελευταία είχε διατελέσει επίσκοπος. Τον 12 αιώνα όμως η κάρα του μεταφέρθηκε στη Μονή τιμίου Προδρόμου. Εκτοτε η Μονή θεωρεί τον Άγιο ως δεύτερο προστάτη της.

5.10.3 ΤΑ ΚΕΛΙΑ

Συνεχίζοντας τη διαδρομή μας, στη δεύτερη αυλή, υπάρχει μια μικρή στοά. Πάνω της είναι το παλιό ηγουμενείο και το δωμάτιο του Τούρκου επιτρόπου. Δεξιά από τη στοά είναι το μικρό βιβλιοπωλείο και εκθετήριο της Μονής από το οποίο λαμβάνει μερικά έσοδα για τη συντήρησή της. Ακόμη πιο δεξιά είναι μια απλωταριά που έχει θαυμαστή θέα προς τον ποταμό Αλιάκμονα.

Η τάφος που φαίνεται ανάμεσα στο τείχος και το Καθολικό χρησιμοποιούνταν παλαιότερα για να συνάζονται τα κοπάδια της Μονής.

Περνώντας τη στοά βγαίνουμε στην αυλή των κελιών, δηλαδή των δωματίων των μοναχών. Πρόκειται για το πιο απόμερο και ήσυχο σημείο της Μονής. Εάν κλείσει η πόρτα της στοάς τότε απομονώνονται τα κελιά πλήρως. Αριστερά βρίσκονται δύο σκαφτές στο βράχο δεξαμενές νερού.

Ανεβαίνοντας τις λίγες σκάλες δεξιά μας είναι το κτίριο που χρησιμοποιήθηκε για ιεροδιδασκαλείο - ενώ σήμερα για διάφορους άλλους σκοπούς - και αριστερά ένας μπαζωμένος χώρος. Εκεί είχαν δημιουργήσει μια πλατειούλα μικρή, είχαν τοποθετήσει τον Εσταυρωμένο και πολλές φορές τελούνταν υπαίθριες ακολουθίες στις τελευταίες δεκαετίες. Μετά το 1985 κατέρρευσαν μεγάλοι βράχοι και μέχρι σήμερα έχουν αχρηστεύσει το χώρο. Αιτία της κατάρρευσης των βράχων ήταν η ροή υδάτων με μορφή μικρού καταρράκτη, στο σημείο εκείνο. Τότε το νερό είχε τόσο χαμηλή θερμοκρασία ώστε όταν τοποθετούσαν καρπούζια, στο αυλάκι που κατέληγε το νερό, έσκαγαν από το ψύχος. Σήμερα ο καταρράκτης αυτός ξεχνύεται λίγα μέτρα πιο πέρα από το παρεκκλήσι, εκτός της Μονής.

Μπροστά μας βρίσκεται το Παρεκκλήσιο της Μεταμόρφωσης που αποτελεί το κόσμημα της Μονής. Είναι κτισμένο το 16 αιώνα και σώζονται μεγάλης αξίας τοιχογραφίες.

Εκεί γίνονται οι καθημερινές ακολουθίες των πατέρων εκτός των Σαββατοκύριακων και των εορτών. Λέγεται πως ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός λειτούργησε στο παρεκκλήσι αυτό. Στο Νότιο τοίχο του, βρίσκεται μια στενή είσοδος η οποία οδηγεί στο σπήλαιο που ασκήτευσε ο Άγιος Διονύσιος ο εν Ολύμπω. Για πρακτικούς λόγους πρόσφατα ανοίχθηκε εξωτερική είσοδος στη σπηλιά και αυτή του παρεκκλησίου παραμένει κλειστή.

5.10.4 ΟΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Μπροστά στη Μονή υπήρχαν μεγάλες πεζούλες που χρησιμοποιούνταν για κήποι, σήμερα όμως έχουν καταπέσει. Υπάρχει όμως μικρός, σχετικά, λαχανόκηπος τον οποίο καλλιεργούν οι πατέρες. Στα γύρω επίπεδα είναι φυτεμένες ελιές με τις οποίες εξοικονομείται ένα μέρος του λαδιού κάθε χρόνο. Κοντά στη Μονή βρίσκονται πολλά ασκητήρια, όπως το σπήλαιο του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά.

Επάνω από τη Μονή υπάρχει επίσης μεγάλο άνοιγμα και χώρος που συνάζονται τα νερά για την ύδρευσή της. Στο επάνω πάτωμα βρίσκεται επίσης το κοιμητήριο της Μονής.

5.10.5 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΒΑΣΙΛΙΚΕΣ

Μνημεία που μαρτυρούν τη βαθιά σχέση του Χριστιανισμού με την περιοχή είναι οι βυζαντινές (παλαιοχριστιανικές) βασιλικές του Αγίου Δημητρίου, Α και Β βασιλικών, Μονόκλιτη βασιλική με ορθογώνια - εσωτερικά και εξωτερικά - όψη, που φέρει στο εσωτερικό κτιστό σύνθρονο. Χρονολογείται στον 4^ο αιώνα.

Τρίκλιτη βασιλική, της οποίας αποκαλύφθηκαν το εξωτερικό περίγραμμα της κόγχης, το βόρειο και το νότιο κλίτος και τμήματα του νάρθηκα και του εξωνάρθηκα. Χρονολογείται στον 5 αιώνα. Ολόκληρο το κεντρικό κλίτος της βασιλικής καλύπτεται από το σημερινό κατάγραφο μεταβυζαντινό ναό του Αγίου Δημητρίου, ο οποίος διαδέχτηκε προηγούμενο μεσοβυζαντινό. Από την περίοδο αυτή (12^{ος} - 13^{ος} αιώνας) διασώθηκε στο εσωτερικό του ναού η κτητορική σύνθεση στο νότιο τοίχο του ιερού και η μορφή του Προδρόμου στο βόρειο τοίχο.

5.10.6 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΣΦΗΝΙΤΣΗΣ

Σε μια καταπράσινη πλαγιά των Πιερίων κοντά στο χωριό Αγκαθιά, βρίσκεται το μοναστήρι του Αγίου Αθανασίου Σφηνίτσης. Η παράδοση με την ιστορία συμπλέκονται χωρίς να εμφανίζουν μια εξακριβωμένη αρχή του μοναστηριού. Ωστόσο σύμφωνα με τις περισσότερες πιθανότητες ιδρύθηκε στα μέσα του 18 αιώνα.

Πλούσια η ιστορία της μονής που έδωσε τον δικό της αγώνα κατά την τουρκοκρατία με αποτέλεσμα να πυρποληθεί από τους Τούρκους το 1822. Αλλά και στη μικρασιατική καταστροφή η μονή λειτούργησε σαν ορφανοτροφείο προσφέροντας καταφύγιο σε τριακόσια περίπου ορφανά προσφυγόπουλα. Η μονή υπέστη καταστροφές και από το σεισμό του 1928. Στη δεκαετία του 1950 έγιναν οι πρώτες προσπάθειες αναστήλωσής της.

Σήμερα η μονή έχει ανακαινιστεί ριζικά με τις προσπάθειες των τελευταίων χρόνων που ακόμα συνεχίζονται. Λειτουργεί κανονικά σαν γυναικών μονή. Η μονή περιβάλλεται από έναν υπερυψωμένο κάτασπρο τοίχο με πολεμίστρες και θυμίζει καλοσυντηρημένο βυζαντινό φρούριο.

Στην είσοδο της μονής που είναι μια τεράστια παλιά αμπαρόπορτα υπάρχει νεοφτιαγμένη κρήνη του 1994 με καθαρό πηγαίο νερό. Περνώντας κανείς στο εσωτερικό του μοναστηριού βλέπει το πετροπελεκημένο καθολικό περιτριγυρισμένο από πράσινο και πανέμορφα λουλούδια.

Μια σειρά από διάφορα κλιμακωτά επίπεδα οδηγεί στον εξωνάρθηκα του ναού με την πελώρια καμπάνα και το τάλαντο. Στο εσωτερικό του ναού δεσπόζει ο πανέμορφος ξυλόγλυμος θρόνος, τα βωμόθυρα και η σύνθεση της Σταύρωσης στο τέμπλο. Αυτά τα κομμάτια υψηλής ξυλογλυπτικής τέχνης απόμειναν στο ναό για να υπενθυμίζουν το αρχαίο κάλος του.

Από το ναό μπορεί να πάει κανείς στο δεύτερο επίσημο χώρο της μονής, το αρχονταρίκι. Το αρχονταρίκι είναι επίσης ένας ανακαινισμένος και καλοδιατηρημένος χώρος. Πάνω από το αρχονταρίκι είναι το «άβατο», τα κελιά των μοναχών.

5.10.7 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΠΑΥΣΑ

Πολύ κοντά στο Καστράκι βρίσκεται η Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Αναπαυσά. Είναι το πρώτο μοναστήρι που συναντά κανείς ανεβαίνοντας προς τα Μετέωρα. Λόγω της ιδιορρυθμίας του βράχου στην οποία είναι κτισμένη, η μονή δεν μπορούσε να αναπτυχθεί σε έκταση και αναπτύχθηκε σε αλληπάλληλα πατώματα. Ανεβαίνοντας μέσα από μία στενή σκάλα συναντάμε το μικρό παρεκκλήσι του Αγίου Αντωνίου με υπολείμματα τοιχογραφιών του 14 αιώνα.

Ο ναός του Αγίου Νικολάου είναι μικρός μονόχωρος με εσωνάρθηκα και ανεγέρθηκε στις αρχές του 16 αιώνα. Στα 1527 σύμφωνα με την κτητορική επιγραφή αγιογραφήθηκε από τον περίφημο ζωγράφο της κρητικής σχολής Θεοφάνη Στρέλιτσα Μπάθα και αποτελεί το παλαιότερο έργο του μεγάλου αυτού καλλιτέχνη.

5.10.8 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΕΤΕΩΡΟΥ (ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ)

Είναι η μεγαλύτερη μονή του Μετωριτικού συνόλου και βρίσκεται σε ύψος 613. Ο πρώτος οικιστής και κτήτορας ήταν ο μοναχός Αθανάσιος Μετεωρίτης. Ο ίδιος μαζί με το μοναχό Ιωάσαφ που ήταν βασιλιάς και έναν άλλο μοναχό και τη βοήθεια ενός άντρα εξασκημένου στις αναβάσεις των βράχων, ο οποίος πληρώθηκε για τις υπηρεσίες του, ανέβηκαν στο βράχο του Πλατύ Λίθου, όπου και είναι χτισμένη η μονή σήμερα (Μοναχής Θεότεκνης - Μετέωρα, Το Πέτρινο Δάσος). Ενισχύθηκε κατά καιρούς από βασιλείς και έγινε ισχυρό μοναχικό κοινόβιο με ηγουμενικό αξίωμα. Το ανέβασμα γινόταν με διαδοχικές ανεμόσκαλες και με το δίχτυ, που σήμερα έχουν καταργηθεί και μόνο το δίχτυ χρησιμοποιείται στη μεταφορά πραγμάτων. Η λαξευμένη σκάλα στο βράχο με 200 σκαλοπάτια και είναι κοπαστική.

Ο ναός της Μεταμόρφωσης, που αποτελεί το «καθολικό» της μονής, τιμάται στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος, κτίστηκε στ μέσα του 14^{ου} αιώνα και στα 1387-88 και τοιχογραφήθηκε στα 1483 και 1552. Είναι αγιορείτικου τύπου, σταυροειδής τρουλαίος με δωδεκάπλευρο τρούλο και πλάγιες κόγχες. Το καθολικό αποτελεί εξαιρετικό δείγμα της Β' και Γ' περιόδου της Βυζαντινής Αρχιτεκτονικής. Στην κόγχη του Ιερού Βήματος βρίσκεται η Πλατυτέρα. Στη δυτική πλευρά εικονίζονται οι κτήτορες της Μονής Αθανάσιος και Ιωάσαφ.

Ο κυρίως είναι φωτεινός και ολόγραφος από αγιογραφίες και παραστάσεις από τα θαύματα και τα πάθη του Κυρίου. Το τέμπλο του καθολικού είναι ξυλόγλυπτο και επιχρυσωμένο.

Έχει κατασκευαστεί το 1791 μ.Χ. Πάνω από την Ωραία Πύλη υπάρχει η επιγραφή: «Επί ηγουμένου Παρθενίου και διά χειρός Κωνσταντίνου Ανατοπίτη Κώνστα Μετσοβίτη 1791 Αυγούστου 6». Τα δύο αναλόγια στολισμένα από μάρμαρο και ελεφαντόδοντο στέκονται δεξιά και αριστερά. Το ένα από αυτά κατασκευάστηκε στα χρόνια που ήταν ηγούμενος ο Παρθένιος. Ο Δεσποτικός θρόνος που έγινε το 1617 μ.Χ. έχει μεγάλη αρχαιολογική αξία. Η παλαιά Τράπεζα της μονής λειτουργεί σήμερα ως Μουσείο. Πρόσφατα γιορτάστηκαν τα 600 χρόνια από την ίδρυση της Μονής.

5.11 ΜΕΤΕΩΡΑ

Τα Μετέωρα, το «δάσος των βράχων» της Ελλάδας δεν είναι απλά ένα ωραίο μέρος που επισκεφτήκαμε ή αξίζει να επισκεφτούμε. Η ιδιοτυπία και η άγρια ομορφιά της βραχώδους κοιλάδας, στάθηκαν πάντοτε πηγή έμπνευσης και αφορμή περισυλλογής. Οι ερημίτες οι πρώτοι αναρριχητές αυτών των βράχων, αποζητούσαν το απόλυτο, αιωρούμενοι μεταξύ ουρανού και γης, απομονωμένοι από το συμβατικό μας κόσμο. Στις μέρες μας κάποιοι σύγχρονοι ασκητές των βράχων, οι αναρριχητές, εξακολουθούν να αναζητούν και να προεκτείνουν τα όρια των ανθρώπινων δυνατοτήτων σε εξωπραγματικές διαστάσεις. Αντικρίζοντας τον ουρανό μέσα από τα ακροδάκτυλά τους, προβάλλουν τις αντιστάσεις τους σε έναν κόσμο συμβατικότητας.

5.11.1 ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Πάνω σε αυτούς τους μονολιθικούς πύργους, κάποιες διψασμένες ψυχές, εδώ και εκατοντάδες χρόνια, αποζήτησαν τη «Νηφάλιο μέθη» την αγαθή επιδίωξη των αναχωρητών. Οι κρύπτες και τα μοναστήρια, σκαφαλωμένα στα πιο απίθανα σημεία των βράχων, απομένουν αδιάσειστες μαρτυρίες μιας εσωτερικής κινητήριας δύναμης, ακατανόητης για την εποχή μας.

Η παράδοση αναφέρει 24 μοναστήρια χτισμένα με κόπους αιώνων, πάνω στις κορυφές των Μετεώρων. Διασώζονται 5 μόνο, αξιόλογα τόσο για τις βυζαντινές τους τοιχογραφίες και τα πολύτιμα αρχαία κειμήλια, όσο και για τα καλαίσθητα χειρόγραφα βιβλία τους - ενδείξεις κάποιας σημαντικής και ίσως άδυτης βιβλιοθήκης. Παλιότερα η ανάβαση στα μοναστήρια γινόταν είτε με ξύλινη ανεμόσκαλα (100 και άνω σκαλοπατιών) είτε με το κλασικό σχισμένο δίχτυ (βρίζονι) που τραβούσαν οι μοναχοί τυλίγοντάς το σε μια ξύλινη ανέμη. Στα 1921-25 ο τότε Μητροπολίτης Τρίκης και Σταγών, Πολύκαρπος διέταξε τη διάνοιξη πελεκητών σκαλοπατιών, πάνω στους βράχους των μοναστηριών, προφυλαγμένων με χτιστό πέτρινο τοίχιο. Από τότε η ανάβαση στα μοναστήρια απλουστεύτηκε, σύμφωνα με το πνεύμα ευκολίας της εποχής μας. Διαταράχτηκε όμως η ιδιαιτερότητα που έλκυε τους τολμηρούς αναχωρητές, η φυσική απομόνωση των βράχων. Ακολούθως, επήλθε και η σημερινή παρακμή των άλλοτε περίφημων μοναστηριών.

Τα σημερινά μοναστήρια λαμβάνουν μουσειακό χαρακτήρα, ενώ διαθέτουν όλες τις σύγχρονες και παράταιρες για το μοναστικό βίο ανέσεις. Οι λιγοστοί μοναχοί απομένουν ίσως για να συντηρούν την απαραίτητη (για τους τουρίστες) γραφικότητα. Απ'έξω δε από την πόρτα των μοναστηριών παρατάσσονται οι πάγκοι των μικροπωλητών, οι οποίοι εμπορεύονται τη θρησκευτική φόρτιση των επισκεπτών.

Παρ'όλα αυτά μια επίσκεψη στα μοναστήρια, μας εξασφαλίζει ένα συγκινητικό ταξίδι- αναδρομή στο θαυμάσιο παρελθόν των βράχων.

5.11.2 Η ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ

Στη Γερμανία του 1958, συνέβη ένα περιστατικό που έμελλε να διαμορφώσει τη σημερινή φυσιογνωμία των Μετεώρων. Ένας καθηγητής της φυσικής και διάσημος αλπινιστής, ο Diertich Hasse, διαβάζοντας την εφημερίδα του, σταματά τη ματιά του σε μια διαφήμιση καπνού με φωτογραφία των Μετεώρων, χωρίς στοιχεία. Εντυπωσιάζεται, ψάχνει και βρίσκει πως τα βράχια βρίσκονται στην Ελλάδα, ονομάζονται Μετέωρα και δεν έχει αναπτυχθεί καμιά μορφή ορειβασίας εκεί. Καταφέρνει τελικά να επισκεφτεί την Ελλάδα μόλις το 1975 και να πραγματοποιήσει το όνειρό του: Να περπατήσει σε αυτή τη γη, να αγγίξει αυτά τα βράχια...

Από τις αρχές και την εκκλησία, χορηγείται άδεια αναρρίχησης για όλους τους βράχους εκτός αυτών που υπάρχουν κατοικημένα μοναστήρια. Ο Hasse σε συνεργασία με το φωτογράφο - ορειβάτη Heinz Lothar Stutte και μια πλειάδα εξαιρετικών Γερμανών ορειβατών επισκέπτονται 2-3 φορές κάθε χρόνο τα Μετέωρα και πραγματοποιούν αναρρίχησης και στις 80 απόκρημνες κορυφές τους. (Εκτός από τους 5 βράχους όπου υπάρχουν μοναστήρια σε λειτουργία). Πάνω σε κάθε κορυφή βρίσκεται κλεισμένο σε αδιάβροχη θήκη ένα μικρό τετράδιο. Κάθε σχοινοσυντροφία που κατορθώνει να ανέβει, αφού περιγράψει τα στοιχεία της ανάβασής της, θα βρει οδηγίες για την πάντα επικίνδυνη κατάβαση.

Οδηγός αναρρίχησης : Σαν επιστέγασμα της συγκροτημένης οργάνωσης, ακολουθούν δύο τέλειες από κάθε άποψη εκδόσεις των Stutte και Hasse :

Meteora a Landscape to be Experienced. Μιας γενικής φύσης έκδοση που καλύπτει από όλες τις πλευρές το φαινόμενο των Μετεώρων
METEORA CLIMBING and HIKING/GUIDE INTERNATIONAL. Ένας πλήρως ενημερωμένος οδηγός αναρρίχησης και πεζοπορίας των Μετεώρων.

Τα Μετέωρα είναι πια παγκόσμια γνωστά για τις ανεξάντλητες αναρριχητικές τους δυνατότητες και την άψογη οργανωτική υποδομή τους. Ορειβάτες από όλο τον κόσμο τα επισκέπτονται με ιδιαίτερα μάλιστα ευνοϊκές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία. (Υπολογίζονται 10.000 διανυκτερεύσεις το χρόνο μόνο από τους αναρριχητές και τις οικογένειές τους).

Ο βράχος: Ο βράχος είναι μοναδικός στην Ελλάδα. Το πέτρωμα είναι κροκαλοπαγές. Πολλά μικρά ή μεγάλα χαλίκια πακτωμένα σε μια ομοιόμορφη μάζα. Χρειάζεται κάποια προσοχή και εμπειρία για την επιλογή των πιο σταθερών πατημάτων και πιασιμάτων. Γενικά, στις κλασικές διαδρομές τα περισσότερα σαθρά χαλίκια έχουν πα πέσει. Τα εναπομείναντα είναι πολύ σταθερά. Προσοχή όμως να μη φεύγετε εκτός διαδρομής. Στις νέες διαδρομές τα σαθρά είναι πολύ περισσότερα.

Μόνιμες ασφάλειες: Η νοοτροπία των Γερμανών (πρώην Ανατολικών, Δρέσδη) έχει επικρατήσει στις περισσότερες διαδρομές. Οι ασφάλειες είναι όσο το δυνατό λιγότερες. Ειδικά σε εύκολες διαδρομές μέχρι 5^{ου} -6^{ου} βαθμού, οι αποστάσεις μεταξύ των ασφαλειών είναι συχνά 5-10 μέτρα. Οι πιο δύσκολες διαδρομές είναι συνήθως καλά ασφαλισμένες. Υπάρχουν όμως και μερικές εκπαιδευτικές πυκνά ασφαλισμένες διαδρομές. Μελετήστε λοιπόν πριν ξεκινήσετε προσεκτικά τον αναρριχητικό οδηγό.

5.11.3 ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

Ένα μυστήριο καλύπτει τους γιγάντιους πύργους των Μετεώρων. Αναρωτιέται κανείς πώς κτίστηκαν, εδώ και εκατοντάδες χρόνια, τα μοναστήρια στις κορφές αυτών των πύργων, όταν μάλιστα η ανάβαση σε αυτά τα βράχια δημιουργεί προβλήματα στους σύγχρονους αναρριχητές. Οι ασκητές ζούσαν στα ερημητήρια των Μετεώρων από τον 9 αιώνα κατά την προφορική παράδοση και τον 11^ο κατά τη γραπτή. Ο ανώνυμος βιογράφος του Αγίου Αθανασίου του Μετεωρίτη, ενός από τους πρώτους που εγκαταστάθηκαν στα Μετέωρα αναφέρει: «Έτσι με τη βοήθεια ενός οδηγού αναρριχήθηκε σε ένα βράχο για να κατασκευάσει μια κρύπτη και έμεινε εκεί για ένα χρόνο». Μήπως λοιπόν υπήρχαν μερικοί ριψοκίνδυνοι κυνηγοί και γιδοβοσκοί, κάτοικοι της γειτονικής πόλης Στάγη (Καλαμπάκα) που μύησαν τους μοναχούς στην αναρρίχηση αυτών των πύργων;

Θρασύτατες αναρριχήσεις έχουν καταγραφεί στους περασμένους αιώνες. Όπως η τολμηρή απόπειρα στον πύργο του Διαβόλου...Σε ύψος 45 μέτρων βρέθηκε ξυλόσφηνα που εικάζεται ότι εγκαταλείφθηκε από αναρριχητική προσπάθεια του 14^{ου} αιώνα. Η δυσκολία της αναρρίχησης αυτής προβληματίζει και έναν έμπειρο σύγχρονο αναρριχητή. Ακόμα και σήμερα, αποφασισμένοι άνδρες από το Καστράκι αναρριχώνται στην εκκλησία του Αη-Γιώργη του Μαντηλά, χτισμένη στο μέσο μιας βραχώδους οροπλαγιάς, για να κρεμάσουν ένα μαντήλι κάνοντας μια ευχή. Όμως σαν πιο εντυπωσιακές αναβάσεις των νεότερων χρόνων θεωρούνται αυτές του πύργου της Σουρλωτής.

Επανειλημμένα στο πρόσφατο παρελθόν οι τσοπάνοι ανέβαζαν στο εκτεταμένο πλάτωμα της κορυφής πρόβατα, δεμένα από τα πόδια με σχοινιά για βοσκή το καλοκαίρι, και τα ξανακατέβαζαν το χειμώνα. Η ανάβαση αυτή στη Σουρλωτή, απαιτεί αναρρίχηση 20 μέτρων όρθιου τοίχου και στη συνέχεια για 80 μέτρα μέσα σε δύσκολη στενή σχισμή.

Πώς όμως σκαρφάλωναν οι μοναχοί, οι βοσκοί και οι κυνηγοί στις απρόσιτες κορυφές; Σύμφωνα με τα ευρήματα από τις παλιές αναρριχήσεις υποθέτουμε την εξής πρακτική. Στα όρθια κομμάτια υποβοηθούνταν μπήγοντας στο βράχο ξύλινους ή σιδερένιους πασσάλους. Πάνω τους στήριζαν μακριές σκάλες στο τέλος των οποίων έμπηγαν νέο πάσσαλο και ούτω καθ'εξής. Στα ευκολότερα κομμάτια σκαρφάλωνα ελεύθερα, όπως και οι σύγχρονοι αναρριχητές, εκμεταλλευόμενοι απλώς τις φυσικές εσοχές και προεξοχές του βράχου. Ασφαλιζόνταν δε με σχοινί που έσερναν πίσω τους από το οποίο θα καταρριχούνταν στη συνέχεια.

5.11.4 Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Ο ΔΙΑΒΟΛΟΠΥΡΓΟΣ

Η ορειβασία δεν είναι μόνο ένα παιχνίδι με τα βράχια, υπονοεί και μια δραστηριότητα άμεσα εξαρτημένη από το φυσικό περιβάλλον. Και η γη και το χορτάρι και τα βράχια ανήκουν σε μια ενότητα ζωτικής σημασίας για τον ορειβάτη. Η συστηματική καταγραφή και φωτογράφιση της σπάνιας πανίδας και χλωρίδας των Μετεώρων, αποτελεί μικρό δείγμα της ευαισθησίας των οικολόγων - αναρριχητών και πεζοπόρων απέναντι σε ένα τόσο ιδιότυπο οικοσύστημα.

5.11.5 ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ

Ένα από τα μεγαλύτερα ανοίγματα των Μετεώρων αποτελεί ο μεταλλικός σταυρός που φυλάσσεται στο μοναστήρι του Βαρλαάμ. Το 1348 ο τσάρος των Σέρβων Στέφανος Ντουσάν για να γιορτάσει τη νίκη του στην Ήπειρο και τη Θεσσαλία τοποθέτησε ένα μεγάλο μεταλλικό σταυρό στην κορυφή του πιο επιβλητικού πύργου των Μετεώρων στο περίφημο «Άγιο Πνεύμα».

Το «Άγιο Πνεύμα» είναι ένας μονολιθικός πύργος 300 μέτρων κάθετος από όλες τις πλευρές η ανάβαση στην κορυφή του περιλαμβάνει συνεχή περάσματα του πέμπτου ανώτερου βαθμού της κλίμακας ελεύθερης αναρρίχησης και απαιτεί σύγχρονο αναρριχητικό εξοπλισμό, στα χέρια έμπειρων αλпинιστών. Το αίνιγμα συνιστάται στο ότι δεν υπάρχει το παραμικρό ίχνος παλιάς αναρριχητικής προσπάθειας πάνω στο βράχο σε αντίθεση με την πρακτική των παλιότερων αναρριχήσεων. Υποθετικά λοιπόν για να τοποθετηθεί ο σταυρός, κάποιος σκαρφάωσε τα ατελείωτα κάθετα μέτρα μόνο με τα χέρια και τα πόδια του, δίχως τεχνική υποστήριξη.

Συμπέρασμα αδιανόητο αν μάλιστα αναλογιστούμε πως κανείς σύγχρονος αναρριχητής δεν έχει τολμήσει αυτό το εγχείρημα ωθούμενος επιπλέον από την πρόκληση του θρύλου. Τον Οκτώβρη του 1987 ένα Γαλλικό κινηματογραφικό συνεργείο με επικεφαλής το διάσημο αναρριχητή Patrick Berreault γύρισε ένα όμορφο φιλμ για την αναρρίχηση στα Μετέωρα.

Ένας από τους τρεις αναρριχητές που συμμετείχαν στο φιλμ - κάτι που σημαίνει ένας από τους καλύτερους αναρριχητές στον κόσμο - τόλμησε να σκαρφαλώσει μόνος κατά τον παραπάνω τρόπο στο «Άγιο Πνεύμα» από την πλευρά του «Πυλλιέ των ονείρων», ογδόντα μέτρα ψηλότερα το μετάνιωσε και χρειάστηκε να επέμβει το ελικόπτερο του συνεργείου για να τον κατεβάσει.

Χρειάστηκε να περάσουν 7 ακόμα χρόνια ώσπου το 1994, η Αμερικανίδα Οδηγός Βουνού, Τζέην Μπαλιστέρι (εκείνη την εποχή εργαζόταν σαν οδηγός βουνού, στα Μετέωρα), απαντώντας στην πρόκληση σκαρφάωσε μοναχικά, χωρίς κανένα ασφαλιστικό μέσο το περίφημο «Πυλλιέ των Ονείρων»...Συνεχίζοντας τις υποθέσεις, ο υπεράνθρωπος αναρριχητής του 1348 φτάνοντας στην κορυφή, ανέβασε το σταυρό τραβώντας ένα σχοινί, από το οποίο και κατέβηκε στερεώνοντάς το σε κάποιο δεντράκι της κορυφής. Ο σταυρός όπως αναφέρει κάποιος γέροντας από το Καστράκι, διακρινόταν όρθιος πάνω στην κορυφή ως τη δεκαετία του 1930. Το καλοκαίρι του 1975 ένα ελικόπτερο προσγειώθηκε στην κορυφή του «Αγίου Πνεύματος» για τις ανάγκες μιας ταινίας. Οι άνθρωποι αυτοί βρήκαν και παράδωσαν το σταυρό στη μονή Βαρλαάμ. Οι πρώτοι σύγχρονοι αναρριχητές ανέβηκαν στην κορυφή ένα χρόνο αργότερα, κατόπιν επίμονων προσπαθειών. Μια λογικότερη εξήγηση, υπαινίσσεται πως κάποια - υποθετική - κατολίσθηση έσβησε τα σημάδια της αναρρίχησης.

5.12 ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ

Δυό λέξεις που μαγνητίζουν τον καθένα για χίλιους δύο λόγους. Όποιος δεν έχει βρεθεί ποτέ στον τόπο που, οι ίδιοι οι μοναχοί ονομάζουν "το Περιβόλι της Παναγιάς", με τα χιλιόχρονα μοναστήρια, και τις αναρίθμητες σκήτες, το χει σαν όνειρο ζωής να το γνωρίσει.

Όποιος έχει πάει, ανυπομονεί πότε να ξαναβρεθεί εκεί. Αυτό πάντως που πρέπει να έχει πάντα κατά νου αυτός που έρχεται σαν επισκέπτης ή προσκυνητής στο Άγιο Όρος, είναι ό,τι δεν μπορεί και δεν πρέπει να το δει μόνο μία άποψή του.

Είναι και προσκύνημα και ιστορία και τόπος διαλογισμού και θαύμα της Φύσης, με μοναδικό συνταίριασμα του βουνού και της θάλασσας.

Ξεκινάς πάντα για ένα ταξίδι με ένα σωρό εφόδια, για τον Άθω χρειάζονται πιο πολλά, πιο οδυνηρά, τα πνευματικά. Έχεις να αντιμετωπίσεις τη θάλασσα που άλλοτε γαλήνια κι' αμέριμνη χαμογελά κι' άλλοτε μανιασμένη σπάει στις κακοτράχαλες ακτές, τα χιλιόχρονα μοναστήρια, τους μοναχούς μα απ' όλα πιο πολύ την ψυχή σου.

Ήδη μέσα στην κοσμοπολίτικη κίνηση στις Ουρανούπολης υποψιάζεσαι το Άγιο Όρος. Κάποιοι μοναχοί, ακουμπισμένοι στα χάρτινα κιβώτια των προμηθειών τους και στα δισάκια τους στην αποβάθρα, μπροστά στην ήσυχη, ακύμαντη, γαλάζια επιφάνεια με τα πολύχρωμα πλεούμενα, δίνουν την πρώτη νότα. Και από πάνω σου ο Πύργος της Ουρανούπολης, εισαγωγή στο ύφος που σε λίγο θα συναντήσεις και θα σε συνεπάρει. Μετά τις απαραίτητες διατυπώσεις για το διαμονητήριο, το ταξίδι ξεκινά.

Από την Ουρανούπολη ως το λιμάνι της Δάφνης, το αργόσυρτο ταξίδι με το καράβι είναι μία προετοιμασία της ψυχής στο προσκύνημα της αγιώνυμου πολιτείας των μοναχών, που στέκεται αναλλοίωτη στο πέραςμα της χιλιόχρονης ιστορίας της. Στο Άγιο Όρος, κιβωτό της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού, που δεν κλονίστηκε από τις επιδρομές των βαρβάρων, τις λεηλασίες και τις θρησκευτικές έριδες, ακόμη και ο χρόνος έδειξε το σεβασμό του περνώντας από εκεί, στον Άθω-άβατο για τις γυναίκες. Τα ρολόγια ακολουθούν ακόμα τη βυζαντινή ώρα (ανατολή ηλίου στις 12 τα μεσάνυχτα) και οι μέρες περνούν σύμφωνα με το Ιουλιανό - παλαιό ημερολόγιο. Ο "μοναχός βία εστί της φύσεως" και παραβίαση της αφοσίωσής του η επίσκεψή σου. Το βλέμμα σου, η ακοή και η φωνή σου, βεβηλώνουν την ηρεμία του, του θυμίζουν το παρελθόν.

Έτσι πρέπει ν'αποφύγεις την εισβολή και αβίαστα να περιδιαβείς τον Άθωνα. Απαρατήρητος να επισκοπείς κι αθόρυβα να θεάσαι τη μεγαλοσύνη της διάρκειας. Τα επιφωνήματα είναι άλλου χώρου συνήθειες. Το Άγιον Όρος χρειάζεται την ταπεινοσύνη σου για να αποκαλυφθεί, τη σιωπή σου για να μιλήσει. Δεν χωρούν τα κοσμικά και τα κοσμητικά σου εδώ. Γυμνή ψυχή, κι άδολο λογισμό θα σου ζητήσει η αγιορίτικη αυγή όταν έρπει πάνω στα κύματα και κατάνυξη το δειλινό, όταν βασιλέψει ο ήλιος, "ενδεδυμένος την ευπρέπειάν του".

Όλα, ο χρόνος που σταμάτησε, η στερεοτυπία της κίνησης των μοναχών, το αργό λίκνισμα των κυπαρισσιών, οι βουβοί πύργοι των μοναστηριών, τα ανθισμένα δένδρα της άνοιξης και τα βαριά σύννεφα του χειμώνα, που κρύβουν την κορυφή, αποζητούν την καρτερία σου.

Την καρτερία που εντός της θα κυφορηθεί η κοινωνία με την ουσία του βιώματος, που είναι τελικά ότι καθορίζει τα πάντα στον τόπο αυτό της απομόνωσης και της επικοινωνίας, της λιτότητας και του θησαυρισμού, της γαλήνης και της τρικυμίας, της αυστηρότητας και της μετανοίας, της σιωπής και της υμνωδίας, της ταπείνωσης και της ανάτασης, του αργού βηματισμού και του υπερβατικού λογισμού.

Φτάνοντας στη Δάφνη, ένας κόσμος μακρινός, που θυμίζει την επαρχία των περασμένων, μας εισάγει στο Άγιο Όρος. Πολύβουο μελίσσι ξεχύνεται από το πλοίο της γραμμής: μοναχοί με τα δισάκια και τις προμήθειές τους, προσκυνητές και ζηλωτές, περιηγητές και φιλότεχνοι, νεοφώτιστοι και επανακάμπτοντες θιασώτες της Αθωνικής Πολιτείας, έτοιμοι προς επιβίβαση στο μοναδικό λεωφορείο που πάει για τις Καρυές ή περιεργαζόμενοι τις προθήκες των μικρομάγαζων και μέσα σ'αυτές αγιογραφίες, ξυλόγλυπτα, κάρτ - ποστάλ και ότι άλλο βάλει ο νούς σου.

Στο κέντρο περίπου της Αγιορείτικης Χερσονήσου, γνωστή και ως Μέση, βρίσκεται η πρωτεύουσα του Αγίου Όρους, οι Καρυές, όπου εδρεύει και η Ιερά Επιστασία, η "Βουλή" του Όρους όπου κάθε Μονή εκπροσωπείται από εκλεγμένο αντιπρόσωπό της. Είναι κτισμένη γύρω από τον παλαιότερο ναό, το Πρωτάτο κέντρο Θρησκευτικής και πνευματικής ζωής των μοναχών.

Καρυές, ίσον Πρωτάτο, Πίστη και αφοσίωση ιστορημένη από τον Πανσέληνο στο νάρθηκα, στους πεσσούς, στους θόλους. Σιωπηλός "κλίνει γόνυ καρδίας" ο μοναχός μπρός στην θαυματουργή εικόνα «ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ», ενώ στην εσπέρα των Καρυών ξεχύνεται το θυμίαμα και η προσευχή: "Κατευθυνθήτω η προσευχή μου ως θυμίαμα ενώπιόν σου, έπαρσις των χειρών μου, θυσία εσπερινή".

Στην υπόλοιπη Χερσόνησο βρίσκονται διεσπαρμένα τα 20 μοναστήρια - κοινόβια και ιδιόρρυθμα - του Αγίου Όρους, εκ των οποίων τα 17 είναι Ελληνικά:

Μεγίστης Λαύρας, Βατοπεδίου, Ιβήρων, Διονυσίου, Κουτλουμουσίου, Παντοκράτορος, Ξηροποτάμου, Δοχειαρίου, Καρακάλου, Φιλοθέου, Σίμωνος Πέτρα, Αγίου Παύλου, Σταυρονικήτα, Ξενοφώντος, Εσφιγμένου, Κωνσταμονίτου. Η μονή Αγίου Παντελεήμονος είναι ρώσικη, η μονή Χιλανδαρίου σέρβικη και η μονή Ζωγράφου βουλγαρική.

Στην Αθωνική πολιτεία υπάρχουν ακόμα πάμπολλες σκήτες, κελιά και καλύβια, τα λεγόμενα ασκηταριά, όπου εκεί η διαβίωση είναι σκληρή. Οι ασκητές που ζουν εκεί απαρνήθηκαν τον κόσμο και τυραννούν το σώμα για να σώσουν την ψυχή.

Ο προσκυνητής του Αγίου Όρους θα βρει ενδιαφέρον στις κατασκευτικές θρησκευτικές τελετές, στη σπάνια αρχιτεκτονική των Μονών, στα πιο αυθεντικά δείγματα της Βυζαντινής αγιογραφίας, στα ιερά κειμήλια ανυπολόγιστης αξίας, στις βιβλιοθήκες με τα σπάνια και μοναδικά βιβλία, τα χρυσόβουλα των Βυζαντινών Αυτοκρατόρων, στους θρύλους και τις παραδόσεις απ' τη ζωή των μοναχών και σίγουρα θα εντυπωσιαστεί από την άγρια φυσική ομορφιά που χαρακτηρίζει αυτή την κατάφυτη Ανατολικότερη χερσόνησο της Χαλκιδικής.

Η πολιτιστική κληρονομιά του Αγίου Όρους δεν περιορίζεται μόνον στα θαυμάσια αρχιτεκτονήματα και τα μοναδικά κειμήλια της βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης που φυλάσσονται στις Μονές, τις Σκήτες και τα Κελιά. Εκτείνεται στο απaráμυλλο και μοναδικό φυσικό περιβάλλον που το περιβάλλει και στη μοναδική βιοποικιλότητα στο οικοσυστήματος. Δάση, χαράδρες, χείμαρροι, βουνά και πιο ψηλά απ' όλα να δεσπόζει ο Άθως, που ορθώνεται απότομα σαν κώνος από την επιφάνεια της θάλασσας ως τα 2.033 μέτρα.

Ένα μωσαϊκό βλάστησης με καστανιές, μαύρη πεύκη, οξυές, έλατα, ελιές, δάφνη, κουμαριές, ενδημικά σπάνια φυτά, μινά και ζώα, συνθέτουν το μοναδικό οικοσύστημα. Κι' ανάμεσα στις τοκνόφυτες περιοχές, εναρμονισμένα με το φυσικό περιβάλλον προβάλλουν τα μοναστηριακά συγκροτήματα, τα κελιά και οι σκήτες με τους αμπελώνες, τα περιβόλια και τους κρεμαστούς κήπους.

Όλα αυτά θα πρέπει ο συστηματικός επισκέπτης του Όρους, να τα συνδυάζει και σε κάθε ευκαιρία να προσπαθεί να συμμετέχει, να γίνεται ένα μικρό ζωντανό κομμάτι του. Τότε θα αξίζει πέρα για πέρα η επίσκεψη και η παραμονή του στο Αγιονόρος.

5.12.1 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ

Στο Άγιο Όρος *απαγορεύεται* η είσοδος των γυναικών και η ενδυμασία των επισκεπτών πρέπει να είναι σεμνή.

Απαγορεύεται επίσης το κάπνισμα μέσα στα μοναστήρια όπως επίσης και η είσοδος τηλεόρασης και ραδιοφώνων.

Απαγορεύονται οι φωτογραφίες, οι βιντεοσκοπήσεις μέσα στα μοναστήρια. Το βίντεο απαγορεύεται παντού στη χερσόνησο του Αγίου Όρους. Τα μοναστήρια ανοίγουν τις πόλες τους με την Ανατολή και κλείνουν με τη Δύση του ηλίου.

Οι επισκέπτες - προσκυνητές, διαμένουν σε κελιά και ενημερώνονται για το πρόγραμμα της Μονής από τα παραδοσιακά ξύλινα σήμαντρα.

Η διαμονή σε ένα μοναστήρι διαρκεί μία ημέρα. Εάν κάποιος θέλει να μείνει περισσότερο χρόνο πρέπει να πάρει άδεια από τον Ηγούμενο της Μονής.

Απαγορεύεται να προσεγγίζεται το Άγιο Όρος με ιδιωτικό σκάφος. Η είσοδος γίνεται μόνο με τα πλοία της γραμμής από την Ουρανούπολη ή την Ιερισσό.

5.13 Η ΤΗΝΟΣ

Το νησί των Κυκλάδων που στο πέρασμα του χρόνου κατάφερε να διατηρήσει τον παραδοσιακό του χαρακτήρα. Το ιερό νησί της Ορθοδοξίας με τον επιβλητικό ναό της Μεγαλόχαρης, που υποδέχεται χιλιάδες προσκυνητές. Οι περιηγητές την αποκαλούν όμορφη νύφη των Κυκλάδων, γιατί πέρα από τη φυσική της ομορφιά παρουσιάζει μια εξαιρετική Αιγαιοπελαγίτικη Αρχιτεκτονική στα μοναδικά χωριά της.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η Βωλάξ με το σεληνιακό τοπίο και τους ιδιόρρυθμους ογκόλιθους που θεωρείται μοναδικό φαινόμενο σε όλο τον κόσμο.

Οι χίλιοι περίπου περιστεριόνες που είναι διάσπαρτοι σε όλο το νησί, είναι ένα πραγματικό έργο τέχνης. Ο Πύργος, το μεγαλύτερο χωριό της Τήνου μαζί με τα χωριά που το περιβάλλουν, τα Πλατειά, τη Μαρλά και τον Μαμάδο αποτελούν την Κοινότητα Πανόρμου, που είναι μέλος του Εθνικού Δικτύου Παράδοσης και Κοινωνικού Βίου «ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ».

Πατρίδα κορυφαίων καλλιτεχνών (Χαλεπά, Φιλιπότη, Λύτρα, Γαϊτη, Δούκα) αλλά και πλήθος ανωνύμων, οι οποίοι διατηρούν την παράδοση ως σήμερα. Στον Πύργο υπάρχει το σπίτι του Γιαννούλη Χαλεπά, το Μουσείο Τηνίων καλλιτεχνών και αρκετά εργαστήρια μαρμαρογλυπτικής. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το Νεκροταφείο του χωριού με τις χαρακτηριστικές διακοσμημένες πλάκες, οι δύο ενοριακοί ναοί Άγιος Δημήτριος και Άγιος Νικόλαος, καθώς και η Σχολή Καλών Τεχνών που δέχεται σπουδαστές από όλη την Ελλάδα.

Επίγειο του Πύργου είναι ο Πάνορμος με σταθερή τουριστική ανάπτυξη η οποία δεν έχει καταφέρει να επηρεάσει τον παραδοσιακό του χαρακτήρα. Ο τόπος προσφέρεται για ατελείωτο κολύμπι στις γύρω παραλίες (Αγία Θάλασσα, Καβαλουρκό, Ράχαρη) για καλό φαγητό και για ακούραστους πεζοπόρους (αμέτρητα παλιά μονοπάτια) και γενικά είναι ο ιδανικότερος τόπος για ανθρώπους που αναζητούν την ηρεμία.

Η Τήνος κάθε χρόνο αποτελεί ορμητήριο πολλών πιστών και τουριστών. Διάσημη για τη θαυματουργή εικόνα της Μεγαλόχαρης, η Τήνος πλημμυρίζει κυριολεκτικά κάθε Δεκαπενταύγουστο από κόσμο. Παρ'όλα αυτά το νησί παραμένει ένας άγνωστος παράδεισος που περιμένει τον επισκέπτη να τον εξερευνήσει. Η ομορφιά του κυκλαδίτικου τοπίου σε συνδυασμό με την απaráμιλλη πολιτιστική κληρονομιά καθώς και τη φιλοξενία των κατοίκων καθιστούν την Τήνο έναν αξιόλογο τουριστικό προορισμό.

Τα πέτρινα τόξα που αποκαλούνται βόλτα και οι μαρμάρινοι φεγγίτες πάνω από τα παράθυρα και τις πόρτες, αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Χτισμένοι κυρίως σε πλαγιές και ρε ματιές, για να έχουν καλό πέταγμα τα περισσότερα βρίσκονται χτισμένοι οι ξακουστοί περιστεριώνες της Τήνου. Κτίσματα που φτάνουν τα οχτώ μέτρα και έχουν στο επάνω μέρος τους τριγωνικές και πολυγωνικές κόγχες με πλούσιο εξωτερικό διάκοσμο.

Η Χώρα αποτελεί και το κεντρικό λιμάνι του νησιού. Εκτός από τον Ιερό Ναό της Ευαγγελίστριας, την προσοχή του επισκέπτη θα κεντρίσουν τα λιθόστρωτα δρομάκια, τα παλιά αρχοντικά και τα φρεσκοβαμμένα σπίτια με τις αυλές τους.

5.13.1 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Ο Ιερός Ναός της Παναγίας στη χώρα με τη Θαυματουργή Εικόνα. Δίπλα στο Ναό υπάρχει το Μουσείο Τηνίων Καλλιτεχνών, η Πινακοθήκη και η Θεομητορική Έκθεση. Οι περιστεριώνες στον Κάμπο. Στο χωριό αυτό βρίσκονται συγκεντρωμένα τα περισσότερα αυτά δείγματα λαϊκής αρχιτεκτονικής. Στο Εξώμβουργο, σε ένα γρανιτένιο όγκο ύψους 40 μέτρων, οι Βενετοί έχτισαν το 1207 το Ισχυρότερο Κάστρο των Κυκλάδων. Κοντά στο Κάστρο βρίσκονται μνημεία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.

Από Αρχαιολογικό Μουσείο, ανάμεσα σε άλλα εκθέματα, είναι το μαρμάρινο ηλιακό ρολόι που χρονολογείται στα τέλη του 2 και τις αρχές του 1 αιώνα π.χ. Στα Λουτρά είναι το πολλαπλών ρόλων μοναστήρι των Ουρσουλίνων.

Ο αρχαιολογικός χώρος των Κιονίων με τα Ιερά του Ποσειδώνα και της Αμφιτρίτης αξίζει επίσης μια επίσκεψη.

5.13.2 ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Όπως είναι φυσικό τις εκδηλώσεις του νησιού μονοπωλεί ο εορτασμός της Χάρης της Παναγίας. Τόσο στις 25 Μαρτίου, αλλά κυρίως στις 15 Αυγούστου γίνονται οι λαμπρότερες εκδηλώσεις προς τιμήν της Μεγαλόχαρης. Το Δεκαπενταύγουστο τιμώνται παράλληλα και τα θύματα του Έλλη που τορπιλίστηκε ανήμερα της Κοιμήσεως, στο λιμάνι της Τήνου από Ιταλικές δυνάμεις.

5.14 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Υπάρχουν μεγάλες Προοπτικές ανάπτυξης θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα, εξαιτίας της αξιόλογης πολιτιστικής και θρησκευτικής κληρονομιάς της χώρας. Παραδειγματιζόμενοι οι Έλληνες από τον εξωτερικό θρησκευτικό τουρισμό, μπορούν να αναμίξουν τα θρησκευτικά κέντρα της Ελλάδος, ώστε να απευθύνοντας διεθνώς.

Η Ελλάδα είναι γεμάτη από ιστορικά μνημεία και κτίρια. Υπάρχουν μνημεία και τόποι που έχουν καθαρά θρησκευτικό ενδιαφέρον. Για αυτόν το λόγο, η Ελλάδα μπορεί να απευθυνθεί όχι μόνο σε εσωτερικούς επισκέπτες, αλλά και σε επισκέπτες από όλο τον κόσμο, όλων των εθνικοτήτων και όλων των θρησκειών. Και αυτό γίνεται γιατί το θρησκευτικό στοιχείο συνυπάρχει με το πολιτιστικό.

Τα μνημεία που βρίσκονται στη χώρα είναι μεγάλοι πόλοι έλξης επισκεπτών. Στα αναρίθμητα μοναστήρια που βρίσκονται στην Ελλάδα, διασυνδέεται η τέχνη με τη θρησκεία με την ύπαρξη ψηφιδωτών, τοιχογραφιών και εικόνων.

Σύντομα η Ελλάδα πρέπει να ανακαινίσει πολλά ακόμα μοναστήρια, να διαφημίσει και να προωθήσει το θρησκευτικό τουρισμό και να επιδοθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, για την ανάπτυξη αυτής της νέας εναλλακτικής μορφής τουρισμού, τον Θρησκευτικό Τουρισμό.

Ο θρησκευτικός τουρισμός...

Δεν πρέπει να δράσει, σαν τις εκδρομές των θεοφοβούμενων ανθρώπων, μεγάλης ηλικίας, που πηγαίνουν σε μια μέρα να επισκεφθούν 3 μοναστήρια.

Δεν πρέπει να είναι μόνο για τους ορθοδόξους αλλά και να απευθύνεται στους χριστιανούς όλων των δογμάτων .

Δεν πρέπει να είναι μόνο για τους ηλικιωμένους.

Δεν πρέπει να αποκλείονται οι θιασώτες ξένων θρησκειών ούτε ακόμα οι άθεοι διότι όλοι αυτοί κάτι θα κερδίσουν και δεν κερδίσουν αυτοί τότε θα χάσει ο ελληνικός τουρισμός.

Δεν πρέπει να κινούμαστε στον χώρο της τυπολατρίας, αλλά να κινούμεθα στον χώρο της θρησκευτικότητας του ελληνικού χώρου, παρουσιάζοντας τα καλά που έχει να προσφέρει η ελληνική θρησκεία στην Ελλάδα μέσα από την Ορθόδοξη Χριστιανική Θρησκεία, ώστε να γίνει κατανοητό το ότι και η ψυχή του ανθρώπου μπορεί να ωφεληθεί, εκτός των άλλων πλεονεκτημάτων που παρέχει η φύση, όπου υπάρχουν τα χιλιάδες μοναστήρια .

Δεν πρέπει όμως επηρεάσουμε με οποιονδήποτε τρόπο, την θρησκευτικότητα και την ζωή των ανθρώπων που εντρυφούν μέσα στους χώρους των Μοναστηριών, ούτε να μπούμε σε διαδικασίες μετατροπής καθεστώτος, (όπως έγινε με πρόταση ελληνίδα ευρωβουλευτού) διότι για όλα υπάρχουν λύσεις, ώστε να υπάρχουν σε ένα και τα τρία.

Υπάρχει μεγάλη ανάγκη για σωστό προγραμματισμός και σωστή προώθηση του Θρησκευτικού Τουρισμού ώστε το marketing να μην καταστρέφει αλλά να διατηρεί την διαχρονικότητα ώστε να συνεχίζει να υπάρχει και ο χώρος και τα πλεονεκτήματα που προσφέρονται από τον Θρησκευτικό Τουρισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1

ΠΑΝΑΓΙΑ-ΣΟΥΜΕΛΑ-ΦΛΩΡΙΝΑ-ΠΡΕΣΠΕΣ-ΚΑΣΤΟΡΙΑ 4ήμερη εκδρομή

1η ημέρα. Αθήνα-Γρεβενά-Φλώρινα.

Αναχώρηση από την ΑΘΗΝΑ το πρωί για Τρίκαλα και Καλαμπάκα, (στάση για φαγητό στο Καστράκι, κάτω από τους πανέμορφους και επιβλητικούς βράχους των Μετεώρων). Στη συνέχεια μέσω Γρεβενών θα φθάσουμε στη Φλώρινα. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, διανυκτέρευση.

2η ημέρα. Πρέσπες-Άγιος Αχιλλείος.

Μετά το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε για τις Πρέσπες (Μικρή και Μεγάλη) στο τριεθνές, όπου είναι τα σύνορά μας με την Αλβανία και τα Σκόπια. Θα περάσουμε από το Πισοδέρι όπου βρίσκεται και το χιονοδρομικό κέντρο και θα φθάσουμε στον Άγιο Γερμανό, παλιά εκκλησία στο ομώνυμο χωριό, όπου λειτουργεί και η εταιρεία προστασίας των Πρεσπών. Στη συνέχεια θα πάμε στο νησί του Αγίου Αχιλλείου, περνώντας από τη νέα γέφυρα μήκους 650 μέτρων που ενώνει το νησί με την στεριά. Θα δούμε την Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου και στη συνέχεια θα πάμε στο ακριτικό χωριό Ψαράδες, όπου θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για όσους θέλουν να γευματίσουν. Επιστροφή στη Φλώρινα, διανυκτέρευση.

3η ημέρα. Νυμφαίο-Δισπηλιό-Καστοριά.

Μετά το πρωινό μας αναχώρηση για το πανέμορφο χωριό Νυμφαίο, το οποίο ευρίσκεται σε υψόμετρο 1360 μέτρων και έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός οικισμός. Η μοναδικότητα αυτού του χωριού είναι στις στέγες των σπιτιών που είναι από μολύβι. Θα συνεχίσουμε για την Καστοριά. Θα επισκεφθούμε στο Δισπηλιό τον προϊστορικό λημναίο οικισμό που ανακαλύφθηκε εκεί και υπάρχει η αναπαράστασή του. Στη συνέχεια θα προσκυνήσουμε στην Παναγία τη Μαυριώτισσα με τις υπέροχες τοιχογραφίες. Επιστροφή στην Καστοριά, όπου θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για φαγητό και για να επισκεφθούμε την όμορφη πόλη. Το απόγευμα αναχώρηση για τη Φλώρινα, όπου θα διανυκτερεύσουμε.

4η ημέρα Έδεσσα-Αθήνα.

Μετά το πρωινό θα αναχωρήσουμε για την Έδεσσα, όπου, αφού θαυμάσουμε τους πανέμορφους καταρράκτες θα συνεχίσουμε για το Βέρμιο και την Παναγία Σουμελά, όπου θα προσκυνήσουμε την θαυματουργή εικόνα της Παναγίας, την οποία έφεραν μαζί τους οι Έλληνες του Πόντου κατά τον διωγμό τους από την πατρίδα τους. Αναχώρηση για την Αθήνα κάνοντας ενδιάμεσες στάσεις.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Οι αναφερόμενες στο πρόγραμμα μετακινήσεις και μεταφορές με κλιματιζόμενο πούλμαν. Τρεις (3) διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχείο Β κατηγορίας με πρωινό, σε 2κλινα δωμάτια. Ασφάλεια αστικής ευθύνης.

ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Ό,τι ρητά δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα.

62 ΚΕΡΚΥΡΑ 4ήμερη εκδρομή

1η ημέρα. Αθήνα- Κέρκυρα.

Αναχώρηση το πρωί από την ΑΘΗΝΑ με προορισμό την ΚΕΡΚΥΡΑ. Μικρή στάση στον Ισθμό και στη συνέχεια μέσω Ρίου Αντιρρίου θα συνεχίσουμε για Αγρίνιο, Αμφιλοχία, Ηγουμενίτσα, απ' όπου με το πλοίο θα περάσουμε στην όμορφη Κέρκυρα. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, διανυκτέρευση.

2η ημέρα. Κέρκυρα.

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε την εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα όπου ευρίσκεται και το σκήνωμα του Αγίου. Στη συνέχεια θα δούμε το Μον Ρεπό, το Κανόνι και το γραφικό Ποντικονήσι. Θα πάμε επίσης στο χωριό Γαστούρι όπου θα δούμε το Αχιλλείο, το οποίο ήταν το παλάτι της Αυτοκράτειρας Ελισσάβετ, της γνωστής μας Σίσσυ και που σήμερα λειτουργεί το καζίνο της Κέρκυρας. Επιστροφή στην πόλη για να περπατήσουμε στα γραφικά καντούνια της. Το απόγευμα θα πάμε στον Πέλεκα με τη θαυμάσια θέα και το μαγευτικό ηλιοβασίλεμα. Επιστροφή στο ξενοδοχείο, διανυκτέρευση.

3η ημέρα. Δασιά-Κασσιόπη-Παλαιοκαστρίτσα

Μετά το πρωινό, αναχώρηση για τη Δασιά και την Κασσιόπη, όπου θα κάνουμε μικρή στάση και στη συνέχεια για τη Ρόδα όπου επίσης αφού κάνουμε στάση, θα αναχωρήσουμε για την Παλαιοκαστρίτσα, όπου θα επισκεφθούμε το Βυζαντινό κάστρο-μοναστήρι της Παναγίας. Επιστροφή στο ξενοδοχείο. Το απόγευμα ελεύθερο για βόλτα και ψώνια. Διανυκτέρευση.

4η ημέρα. Κέρκυρα-Αθήνα.

Μετά το πρωινό θα αναχωρήσουμε για το λιμάνι της Κέρκυρας, όπου θα επιβιβασθούμε στο πλοίο και θα αναχωρήσουμε για την Ηγουμενίτσα και στη συνέχεια μέσω Άρτας, Αγρινίου, Αντιρρίου, Ρίου, με ενδιάμεσες στάσεις θα φθάσουμε αργά το απόγευμα στην Αθήνα. Τέλος εκδρομής.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ
Οι αναφερόμενες στο πρόγραμμα μετακινήσεις
ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ
Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Ό,τι ρητά δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα.

6.3

ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ ΤΗΝΟΥ

3ήμερη εκδρομή

Τήνος, το ιερό νησί της Μεγалоχαρης. Το νησί με τα καταπράσινα παραδοσιακά χωριά, με την ανόθευτη κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική και τους περίφημους περιστεριώνες. Το νησί του Χαλεπά, του Φιλιππότη, του Σώχου, του Γύζη, του Λύτρα και τόσων άλλων μεγάλων καλλιτεχνών. Το νησί του Καταδρομικού ΕΛΛΗ που σύνδεσε το όνομά του με το νησί και την ιστορία του Έθνους μας.

1η ημέρα.

Αναχώρηση με το πλοίο από το λιμάνι του ΠΕΙΡΑΙΑ ή της ΡΑΦΗΝΑΣ για την Τήνο. Άφιξη στο ιερό νησί, μεταφορά στο ξενοδοχείο, τακτοποίηση. Το απόγευμα θα παρακολουθήσουμε τον Εσπερινό στην εκκλησία της Παναγίας. Ελεύθερος χρόνος στην πόλη. Διανυκτέρευση.

2η ημέρα.

Μετά το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε για τη Μονή Κεχροβουνίου (Κοίμησης της Θεοτόκου), η οποία ιδρύθηκε τον 9ο αιώνα και απέχει από την πόλη 7 χλ. Ο Ναός, αφιερωμένος στην Κοίμηση της Θεοτόκου (Κυρίας των Αγγέλων), έχει ξυλόγλυπτο τέμπλο εξαιρετικής τέχνης και ωραίες τοιχογραφίες. Διασώζεται το απλό κελί όπου έζησε η Μοναχή Πελαγία, η οποία ανακηρύχθηκε Αγία το 1970. Στα οράματα της Αγίας Πελαγίας οφείλεται η εύρεση της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας της Τήνου (1822). Στη Μονή λειτουργεί μουσείο όπου φυλάσσονται παλαιές εικόνες και διάφορα εκκλησιαστικά αντικείμενα καθώς και πρατήριο, όπου διατίθενται τα χειροτεχνήματα των μοναχών. Επίσης στα εξαιρετικής σπουδαιότητας κειμήλια που εκτίθενται στο Ηγουμενείο, περιλαμβάνεται η μικρή επάργυρη εικόνα της Παναγίας, που ανήκε στο πλοίο του Κανάρη.

Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε το χωριό Βωλάξ, το οποίο ευρίσκεται σε μια περιοχή που είναι γεμάτη από φυσικούς ογκόλιθους, πολλοί από τους οποίους σχηματίζουν διάφορες μορφές. Πρόκειται για ένα τοπίο μοναδικό, παγκόσμιας εξωτικής ομορφιάς που μαγεύει με την ιδιομορφία του και τις εικόνες του. Εικάζεται ότι η προέλευση των ογκόλιθων οφείλεται σε βροχή μετεωριτών που έπληξε πριν από χιλιάδες χρόνια την περιοχή, ή σε έντονα σεισμικά φαινόμενα. Οι λίγοι κάτοικοί του ασχολούνται κυρίως με την καλαθοπλεχτική. Έχει παλιές εκκλησίες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε το Ξώμπουργκο, γρανιτένιο λόφο σε υψόμετρο 640 μέτρων και με απόκρημνες τις τρεις πλευρές του. Εδώ ήταν κτισμένη η ακρόπολη από την οποία αναπτύχθηκε η γεωμετρική-αρχαϊκή καθώς και η κλασική πόλη μέχρι τον 5^ο αιώνα και αργότερα το ενετικό Burgo. Το εσωτερικό Κάστρο επί ενετοκρατίας ονομαζόταν Φρούριο της Αγίας Ελένης και πήρε το όνομα αυτό από την ομώνυμη εκκλησία που ήταν τότε κοντά στην κορυφή.

Οι ενετοί οχύρωσαν την περιοχή, έχτισαν αποθήκες, δεξαμενές νερού, πύργους, προπύργια κλπ και έκαναν το κάστρο ένα πανίσχυρο φρούριο που μπόρεσε να αντέξει για αιώνες στις επιθέσεις των Οθωμανών και των κουρσάρων.

Θα ακολουθήσουμε στη συνέχεια τη διαδρομή η οποία περνά από τα χωριά Σκαλάδο, Λουτρά, Ξινάρα και Ταραμπάδος το οποίο είναι το νεότερο χωριό της Τήνου, κτισμένο λίγο πριν το 1700. Πολλοί απ' αυτούς έχουν αναπαλαιωθεί. Θα περάσουμε επίσης μετά από το καταπράσινο χωριό Καρδιανή, με τα πολλά νερά και την πανοραμική θέα στο Αιγαίο, καθώς επίσης και από τα Ιστέρνια, το οποίο είναι χωριό καλλιτεχνών και ναυτικών, με αξιόλογα μαρμάρινα αρχιτεκτονήματα, για να καταλήξουμε στον Πύργο (30 χιλ από την πόλη), ένα από τα μεγαλύτερα και ωραιότερα χωριά της Τήνου. Ο Πύργος αποτελεί ένα υπαίθριο αρχιτεκτονικό μουσείο. Στα επί μέρους αξιοθέατα περιλαμβάνονται οι εκκλησίες του Αγίου Δημητρίου και Νικολάου, το νεκροταφείο με τα υπέροχα λιθόγλυπτα, τα εργαστήρια μαρμαρογλυπτικής και ξυλογλυπτικής, οι μαρμάρινες βρύσες, τα δύο μουσεία και η Σχολή Καλών Τεχνών. Ο Πύργος είναι πατρίδα πολλών καλλιτεχνών, όπως ο ζωγράφος Νικηφόρος Λύτρας, ο συνθέτης Νίκος Σκαλκώτας, ο γλύπτης Δημήτρης Φιλιππότης κ. α, μεταξύ των οποίων εξέχουσα θέση κατέχει ο -γνωστός γλύπτης Γιαννούλης Χαλεπάς, του οποίου

το μουσείο καθώς και το Μουσείο Πανορμιτών Καλλιτεχνών στεγάζονται σε γειτονικά κτίρια στην πλατεία του χωριού. Περιλαμβάνουν αξιόλογα εκθέματα κυρίως σκίτσα και γλυπτά καθώς και ανάγλυφα. Οι κάτοικοί του ασχολούνται από τα παλιά τα χρόνια με τη γλυπτική.

Θα καταλήξουμε στον Πάνορμο, ο οποίος ευρίσκεται σε απόσταση 3 χιλ από τον Πύργο, σημαντικό λιμάνι την εποχή των ιστιοφόρων, λόγω της γεωγραφικής του θέσης. Εδώ μπορούμε να γευματίσουμε σε μια από τις παραδοσιακές ταβέρνες. Το απόγευμα θα επιστρέψουμε στην Τήνο και θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για βόλτα στην όμορφη πόλη. Διανυκτέρευση.

3η ημέρα.

Το πρωί θα επισκεφθούμε το Προσκύνημα της Μεγαλόχαρης Παναγίας της Τήνου (Ευαγγελισμός της Θεοτόκου) και θα παρακολουθήσουμε την Θεία Λειτουργία. Το προσκυνηματικό ίδρυμα της Παναγίας εκπληρώνει εδώ και πολλά χρόνια πολυσχιδή και πλούσια πνευματική και φιλανθρωπική δραστηριότητα. Εις τους έξω του Ναού χώρους θα επισκεφθούμε το Εκκλησιαστικό Μουσείο, την Πινακοθήκη Τηνίων Καλλιτεχνών, που περιλαμβάνει έργα των Λύτρα, Ιακαιβίδη, Γύζη, Σώχου, Φιλιππότη κ. α, την Εκκλησιαστική Βιβλιοθήκη, καθώς και το χώρο της Ευρέσεως της Ιερής εικόνας, ο οποίος ευρίσκεται κάτω από το Ναό. Εδώ υπάρχει και το Μουσείο του Καταδρομικού «Έλλη»..

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Ακτοπλοϊκά εισιτήρια Πειραιά -Τήνο-Πειραιά (ή Ραφήνα). Δύο (2) διανυκτερεύσεις σε επλεγμένο ξενοδοχείο με πρωινό, σε 2κλινα δωμάτια. Οι αναφερόμενες στο πρόγραμμα μετακινήσεις και εκδρομές στην Τήνο με κλιματιζόμενο πούλμαν. Ασφάλεια αστικής ευθύνης.

ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Ό,τι ρητά δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα.

64 ΜΥΤΙΛΗΝΗ 4ήμερη εκδρομή

Άγιος Ραφαήλ-Σανταμάδος-Στονή Λειμώνος-Πέτρα-Μόλυβος

Το νησί της Αγίας Σιών, του Αγίου Ραφαήλ και τόσων Αγίων και Μαρτύρων, το νησί του Εφταλιώτη, του Μυριβήλη, του Βενέζη, του Θεόφιλου, της Σαφούς, του Θεόφραστου και του Αλκαίου. Η πατρίδα του νομπελίστα ποιητή Οδυσσέα Ελύτη. Το καταπράσινο νησί με το Απολιθωμένο Δάσος, τις πανέμορφες εκκλησίες, τα πετρόχρηστα σπίτια και την αιώνια φιλοξενία των κατοίκων του.

1η ημέρα. Πειραιάς-Μυτιλήνη-εν πλω

Συγκέντρωση των εκδρομέων στο λιμάνι του ΠΕΙΡΑΙΑ το απόγευμα, επιβίβαση στο πλοίο και αναχώρηση για ΜΥΤΙΛΗΝΗ. Διανυκτέρευση εν πλω.

2η ημέρα. Μυτιλήνη-Άγιος Ραφαήλ-Σανταμαδός

Άφιξη στο λιμάνι της Μυτιλήνης περίπου στις 07.30. Αποβίβαση και άμεση αναχώρηση για προσκύνημα στον Άγιο Ραφαήλ. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε το γραφικό Μανταμάδο (40 χιλ από Μυτιλήνη), όπου θα επισκεφθούμε την ΙΜ του Αγίου Ταξιάρχη και θα προσκυνήσουμε την θαυματουργή εικόνα του, που είναι Φτιαγμένη από πηλό και το αίμα των σφαιγιασθέντων μοναχών του μοναστηριού. Στην επιστροφή θα κάνουμε στάση για όσους θέλουν να γευματίσουν και στη συνέχεια θα τακτοποιηθούμε στο ξενοδοχείο μας. Το απόγευμα θα επισκεφθούμε την πόλη της Μυτιλήνης, με πρώτη μας στάση στο Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Αθανασίου, όπου θα έχουμε την ευκαιρία να προσκυνήσουμε το ολόσωμο σκήνωμα του Αγίου Θεοδώρου του Βυζαντίου, προστάτη Αγίου της πόλης. Θα διασχίσουμε με τα πόδια την όμορφη αγορά της Μυτιλήνης και θα επισκεφθούμε τον μεγαλοπρεπή Ναό του Αγίου Θεράποντος, που στολίζει την πόλη. Επιστροφή στο ξενοδοχείο, διανυκτέρευση.

3η ημέρα. Αγιάσος-Μονή Λειμώνος-Καγιάνι

Μετά το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε για τη γραφική Αγιάσο (30 χιλ από τη Μυτιλήνη) όπου θα επισκεφθούμε το μεγαλοπρεπή Ναό της Παναγίας της Βρεφοκρατούσας και θα προσκυνήσουμε τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας, έργο του Ευαγγελιστή Λουκά, την οποία έφερε στη Λέσβο το 803 ο αυτοκρατορικός ιερωμένος Αγάθων ο Εφέσιος, μαζί με άλλα κειμήλια που προορίζονταν για το παλάτι της Κωνσταντινούπολης.

Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τη ΙΜ Λειμώνος (1526) η οποία είναι ένα από τα μεγαλύτερα μοναστήρια της Ελλάδος, με περισσότερες από 100 εκκλησίες και τα περίφημα μουσεία της, όπως το γεωλογικό, το Βυζαντινό με σπάνιες εικόνες και ιερά σκεύη, λείψανα Αγίων και ιερά σκεύη, το λαογραφικό κλπ.

Η επίσκεψη του μοναστηριού αποτελεί για τον επισκέπτη μία μοναδική σε πνευματικό πλούτο εμπειρία. Θα επιστρέψουμε στη Μυτιλήνη και θα επισκεφθούμε τον ΙΝ του Αγίου Ταξιάρχη στο Καγιάνι (7 χιλ από Μυτιλήνη), ένα μικρό Ναό πραγματικό κομψοτέχνημα. Θα προσκυνήσουμε τη θαυματουργή εικόνα του Αγίου και θα απολαύσουμε τη μοναδική θέα που προσφέρεται στον επισκέπτη, στην πόλη της Μυτιλήνης και στα απέναντι Μικρασιατικά παράλια. Επιστροφή στο ξενοδοχείο, διανυκτέρευση.

4η ημέρα. Πέτρα-Μόλυβος

Μετά το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε για το γραφικό Μόλυβο (ή Μήθυμα), πατρίδα της Αγίας Θεοκτίστης της Μηθυμναίας, του Αργύρη Εφταλιώτη, του Αλκαίου και πολλών άλλων επιφανών. Θα επισκεφθούμε το κάστρο των Γατελούζων και θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για βόλτα και ψώνια στα γραφικά πλακόστρωτα δρομάκια του χωριού με πετρόχιστα σπίτια και τα μοναδικά χρώματα. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε την Πέτρα, όπου θα προσκυνήσουμε στην εκκλησία της Παναγίας της Γλυκοφιλούσας, η οποία είναι χτισμένη πάνω στο βράχο με τα 114 σκαλιά της λαξεμένα στην πέτρα. Η κατάνυξη που νοιώθει. Ο επισκέπτης και η υπέροχη θέα τον αποζημιώνουν με το παραπάνω για τον κόπο που έκανε για να ανέβει επάνω. Θα επιστρέψουμε στη Μυτιλήνη όπου θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για ψώνια. Στις 18.00 θα αναχωρήσουμε για ΠΕΙΡΑΙΑ. Διανυκτέρευση εν πλω.

5η ημέρα

Αφίξη στο λιμάνι του Πειραιά περίπου στις 07.00. Αποβίβαση, τέλος του προσκυνήματος.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ
Ακτοπλοϊκό εισιτήριο Πειραιά-Μυτιλήνη-Πειραιά, σε 4κλινες εσωτερικές καμπίνες. Οι αναφερόμενες στο πρόγραμμα εκδρομές και μεταφορές στη Λέσβο, με κλιματοζόμενο πούλμαν. Δύο (2) διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχείο Β κατ. στη Λέσβο, με πρωινό. σε 2κλινα δωμάτια. Ασφάλεια αστικής ευθύνης.
ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ
Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Ό, τι ρητά δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα..

6.5 ΚΥΠΡΟΣ 6ήμερη εκδρομή

1η ημέρα. Αθήνα-Λάρνακα

Συγκέντρωση στο αεροδρόμιο της ΑΘΗΝΑΣ και πτήση για τη Λάρνακα. Αφιξη και μεταφορά με πούλμαν στη Λεμεσό. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Το απόγευμα ελεύθερο για μια πρώτη γνωριμία της πόλης. Δείπνο, διανυκτέρευση.

2η ημέρα. Τρόδος-Μονή Κύκκου

Μετά το πρωινό αναχώρηση για ολοήμερη εκδρομή στα ορεινά θέρετρα. Περνώντας μέσα από καταπράσινες πλαγιές και γραφικά χωριουδάκια φθάνουμε στη Μονή Κύκκου, το ωραιότερο Μοναστήρι της Μεσογείου, όπου θα προσκυνήσουμε την θαυματουργή εικόνα της Παναγίας, έργο του Ευαγγελιστή Λουκά. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τον τάφο του Εθνάρχη Μακαρίου. Θα δούμε τα χωριά Πρόδρομος, Πεδουλάς, τις χλιοτραγουδησμένες Πλάτρες και πολλά άλλα, σκαφαλωμένα στις πλαγιές του όρους Τρόδος με ψηλότερη κορυφή τον Όλυμπο (1950μ.υψόμ.). Επιστροφή στη Λεμεσό, δείπνο, διανυκτέρευση.

3η ημέρα. Λευκωσία

Μετά το πρωινό αναχώρηση για ολοήμερη εκδρομή στην πρωτεύουσα της Κύπρου, τη Λευκωσία, όπου θα δούμε τον Τύμβο της Μακεδονίτισσας, το Αρχιεπισκοπικό Μέγαρο, τον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Ιωάννη, τα Φυλακισμένα Μνήματα όπου ευρίσκονται οι τάφοι των αγωνιστών της ΕΟΚΑ, τα Ενετικά τείχη, την πράσινη γραμμή κ.ά. Επιστροφή στη Λεμεσό, δείπνο, διανυκτέρευση.

4η ημέρα. Λεμεσός

Μετά το πρωινό ελεύθερος χρόνος στην πλούσια αγορά της πόλης με την όμορφη παραλία. Μπορείτε να επισκεφθείτε επίσης το Μεσαιωνικό κάστρο που χτίστηκε τον 14ο αιώνα και το οποίο στεγάζει και το μεσαιωνικό μουσείο. Δείπνο στο ξενοδοχείο, διανυκτέρευση.

5η ημέρα. Πάφος

Σήμερα η εκδρομή μας θα είναι στην γραφική Πάφο. Περνώντας μέσα από τους αμπελώνες και πορτοκαλεώνες του Φασουριού φθάνουμε στον Πύργο των Ιπποτών, στο Κολόσι. Επόμενος σταθμός η πέτρα του Ρωμιού, όπου, κατά τη μυθολογία, αναδύθηκε η θεά Αφροδίτη. Στη συνέχεια φθάνουμε στη γραφική Πάφο.

Εκεί θα δούμε την εκκλησία της Παναγίας της Χρυσοπολίτισσας, στον περίβολο της οποίας υπάρχει η Στήλη του Αποστόλου Παύλου, την εκκλησία της Αγίας Σολομονής, η οποία είναι χτισμένη πάνω από παλαιοχριστιανική κατακόμβη.

Στη συνέχεια θα δούμε τα άριστα διατηρημένα ψηφιδωτά στην έπαυλη του Διονύσου και θα επισκεφθούμε τους τάφους των Βασιλέων. Στην επιστροφή θα επισκεφθούμε το μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου, το οποίο ιδρύθηκε το 1200. Επιστροφή στη Λεμεσό. Δείπνο, διανυκτέρευση.

6η ημέρα. Ελεύθερος χρόνος-αναχώρηση

Πρωινό στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος μέχρι την ώρα που θα μεταφερθούμε στο αεροδρόμιο της Λάρνακας για την πτήση της επιστροφής. Προτείνουμε μια εκδρομή στην Δερύνεια-Αγία Νάπα (προαιρετική). Κατά τη διαδρομή μας συχνά περνάμε λίγα μέτρα μακριά από τη διαχωριστική γραμμή Αττίλα και φθάνουμε στη Δερύνεια, απ' όπου μπορούμε να δούμε την κατεχόμενη Αμμόχωστο, το πιο δημοφιλές κέντρο παραθερισμού μέχρι το 1974. Μετά την εισβολή και μέχρι σήμερα παραμένει έρημη και ακατοίκητη πόλη. Στη συνέχεια θα δούμε την Αγία Νάπα, μεγάλο κέντρο παραθερισμού σήμερα. Στο μέσον του χωριού βρίσκεται το μεσαιωνικό Μοναστήρι αφιερωμένο στην Παναγία των Δασών. Στη συνέχεια αναχώρηση για τη Λάρνακα. Πριν πάμε στο αεροδρόμιο θα επισκεφθούμε την εκκλησία του Αγίου Λάζαρου που χτίστηκε τον 9^ο αιώνα και θα προσκυνήσουμε τον τάφο του Αγίου ο οποίος βρίσκεται κάτω από την Αγία Τράπεζα. Μεταφορά στο αεροδρόμιο της Λάρνακας και πτήση για την Αθήνα.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Αεροπορικά εισιτήρια Αθήνα-Λάρνακα-Αθήνα. Πέντε (5) διανυκτερεύσεις σε 2 κλινα δωμάτια. Πρωινό και ένα γεύμα καθημερινά. Οι εκδρομές όπως αναφέρονται στο πρόγραμμα με ξεναγό. Μεταφορά από και προς το αεροδρόμιο της Λάρνακας. Ασφάλεια αστικής ευθύνης. Έμπειρος συνοδός του γραφείου μας.

ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Κάθε είδους ποτά, αναγκαστικά και φιλοδωρήματα. Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Φόροι αεροδρομίων. Ό,τι αναφέρεται στο πρόγραμμα ως προαιρετικό.

6.6 ΙΤΑΛΙΑ 8ήμερη εκδρομή

Αθήνα- Πάτρα-Μπάρι- Ρώμη- Πίζα-Φλωρεντία- Βενετία-Αγκώνα- Πάτρα-Αθήνα

1η ημέρα. Αθήνα- Πάτρα- Πλοίο

Αναχώρηση από την Αθήνα με προορισμό την Πάτρα, από όπου θα επιβιβαστούμε στο πλοίο, θα τακτοποιηθούμε στις καμπίνες μας και θα αναχωρήσουμε με προορισμό το Μπάρι. Διανυκτέρευση εν πλω.

2η ημέρα. Μπάρι-Πομπηία-Ρώμη

Αφιξη στο Μπάρι το πρωί. Αναχώρηση για την Πομπηία (νεκρή πόλη). Επίσκεψη του αρχαιολογικού χώρου της άλλοτε ανθηρής πόλης, που θάφτηκε κάτω από τη στάχτη του Βεζούβιου το 79 μΧ. Αναχώρηση για Ρώμη. Άφιξη, τακτοποίηση στο ξενοδοχείο, περιφερειακά της πόλης. Όσοι επιθυμούν προαιρετικά μπορούν να επισκεφθούν και να γνωρίσουν την νυχτερινή Ρώμη. Διανυκτέρευση.

3η ημέρα. Ρώμη

Μετά το πρωινό θα ξεναγηθούμε στα αξιοθέατα της Αιώνιας Πόλης, της Ρώμης. Μεταξύ των άλλων θα δούμε το πάρκο της Βίλλας Μποργκεζε, το Αυριλιανό Τείχος, την κοσμοπολίτικη Βία Βένετο, την πάτσα Βενέτσια με το ομώνυμο ιστορικό Παλάτσο και το Βωμό της Πατρίδας, την Πλατεία Καπιτωλίου, την αρχαία Ρωμαϊκή αγορά, το Κολοσσαίο, τη μνημειώδη Φοντάνα ντι Τρέβι, το Βατικανό, την ανυπέρβλητη Βασιλική του Αγίου Πέτρου κ.ά. Επιστροφή στο ξενοδοχείο, δείπνο, διανυκτέρευση.

4η ημέρα. Ρώμη-Πίζα-Φλωρεντία

Μετά το πρωινό μας, αναχώρηση για την Πίζα. Θα δούμε στην πλατεία των θαυμάτων το φημισμένο κεκλιμένο Πύργο, το Βαπτιστήριο, τον Καθεδρικό Ναό. Συνεχίζουμε για την Φλωρεντία, την πόλη της Αναγέννησης, την πόλη των Μεδίκων και των Πίττι. Από το λόφο Μικελάτζελο θα δούμε την πόλη που τη διασχίζει ο ποταμός Άρνος. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τον Καθεδρικό Ναό με το καμπαναριό του Μπρουνελέσκι, θα δούμε το Βαπτιστήριο, την παλαιά πλατεία ντε λα Σινιορία, το Πόντε Βέκκιο, την παλαιότερη γέφυρα του ποταμού Άρνου κ.ά. Μεταφορά στο ξενοδοχείο, δείπνο, διανυκτέρευση.

5η ημέρα. Παλέριο

Μετά το πρωινό μας θα ξεναγηθούμε στην πόλη η οποία έχει στοιχεία Βυζαντινού, Αραβικού και Ευρωπαϊκού πολιτισμού. Θα δούμε τις εκκλησίες Μαρτοράνα, που ονομάζεται έτσι από τον τόπο μαρτυρίου του Αγίου Νικολάου, του Αγίου Ιωάννη του ερημίτη με τους κόκκινους τρούλους, το παλάτι των Νορμανδών με τη μαπαρόκ πρόσοψη, τον Καθεδρικό Ναό κ.ά. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τον Καθεδρικό Ναό του Μονρεάλε, του 12^{ου} αιώνα με τα θαυμάσια Βυζαντινά ψηφιδωτά τα οποία καλύπτουν επιφάνεια 6.350 τ.μ. Το απόγευμα ελεύθερο, δείπνο, διανυκτέρευση.

6η ημέρα. Παλέριο-Ακράγαντας-Κατάνια-Συρακούσες

Μετά το πρωινό αναχώρηση για τον Ακράγαντα. Η κοιλάδα των Ναών αποτελεί το κόσμημα των αρχαιοτήτων της Σικελίας. Θα έχουμε την ευκαιρία να θαυμάσουμε τον επιβλητικό Ναό της Ομονοίας, την Ελληνορωμαϊκή συνοικία, το ναό της Δήμητρας, το ναό του Κάστορα και Πολυδεύκη, τον τεράστιο ναό του Ολυπίου Διός με τους περίφημους Τελαμώνες, το ναό του Ασκληπιού και το ναό της Ήρας. Η περιοχή θεωρείται μια από τις σπουδαιότερες της Σικελίας από αρχαιολογικής πλευράς με έντονη την ύπαρξη του Ελληνικού στοιχείου κατά τους χρόνους της Μεγάλης Ελλάδας. Συνεχίζουμε για την Κατάνια, περιήγηση της πόλης και επίσκεψη του Καθεδρικού Ναού στην πλατεία του Ελέφαντα. Μετάβαση στις Συρακούσες, δείπνο, διανυκτέρευση.

7η ημέρα. Συρακούσες-Ταορμίνα-Ρήγιο

Σήμερα, μετά το πρωινό, θα επισκεφθούμε τη σπουδαιότερη πόλη της Μεγάλης Ελλάδος, τις Συρακούσες. Περιήγηση στην πόλη με την έντονη μαρτυρία της Ελληνικής ρίζας. Θα δούμε το Ελληνικό Θέατρο, το Ρωμαϊκό Αμφιθέατρο, το γραφικό νησάκι Ορτυγία, την πηγή της Αρέθουσας, τα παλιά λατομεία όπου βρήκαν φρικτό θάνατο 7.000 Αθηναίοι αιχμάλωτοι, τη σπηλιά του Κύκλωπα κλπ. Επίσης θα δούμε τις κατακόμβες και τη Βασιλική του Αγίου Ιωάννη. Συνεχίζουμε για την κοσμοπολίτικη Ταορμίνα όπου θα δούμε το Ελληνικό θέατρο και το μεγαλύτερο ηφαίστειο της Ευρώπης την Αίτνα. Αναχώρηση για το Ρήγιο, δείπνο, διανυκτέρευση.

8η ημέρα. Ρήγιο-Αλμπερομπέλλο-Μπάρι

Μετά το πρωινό αναχώρηση για το Μπάρι. Στη διαδρομή μας θα σταματήσουμε στην περιοχή των τρούλλων και το κατάλευκο Αλμπερομπέλλο με τα γραφικά δρομάκια και την ιδιόρρυθμη αγορά. Συνεχίζουμε για το Μπάρι όπου θα προσκυνήσουμε στην Ορθόδοξη εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Επιβίβαση στο πλοίο και αναχώρηση για την Πάτρα. Διανυκτέρευση εν πλω.

9η ημέρα. Πάτρα-Αθήνα

Περάστε ευχάριστα την ώρα σας στους χώρους αναψυχής του πλοίου ταξιδεύοντας στην Αδριατική και στο Ιόνιο. Άφιξη στην Πάτρα περίπου στις 12.30 και αναχώρηση για την Αθήνα. Άφιξη, τέλος της εκδρομής.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Ακτοπλοϊκά εισιτήρια Πάτρα-Μπάρι-Πάτρα, σε 4κλινες εσωτερικές καμπίνες με ντους και τουαλέτα. Οι μετακινήσεις και εκδρομές του προγράμματος με κλιματιζόμενο πούλμαν. Ακτοπλοϊκά εισιτήρια στενών Μεσσήνης. Παραμονή σε 2κλινα δωμάτια σε επιλεγμένα ξενοδοχεία με ημιδιατροφή (πρωινό και δείπνο). Ασφάλεια αστικής ευθύνης. Έμπειρος συνοδός του γραφείου μας. Τοπικοί ξεναγοί.

ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Κάθε είδους ποτά και αναψυκτικά. Φιλοδωρήματα.

6.7 ΕΠΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ 7ήμερη εκδρομή

Θυάτεια- Σάρδεις- Σμύρνη -Εφεσος -Φιλαδέλφεια-Λαοδίκεια- Πέργαμος

1η ημέρα. Πειραιάς-Μυτιλήνη -εν πλω

Συγκέντρωση των εκδρομέων στο λιμάνι του ΠΕΙΡΑΙΑ το απόγευμα. Επιβίβαση στο πλοίο και αναχώρηση για ΜΥΤΙΑΗΝΗ. Διανυκτέρευση εν πλω.

2η ημέρα. Μυτιλήνη -Πέτρα -Μόλυβος.

Αφιξη στη Μυτιλήνη το πρωί. Επιβίβαση στο πούλμαν και αναχώρηση για το Μόλυβο (ή Μήθυμνα). Στάση στο χωριό Πέτρα, όπου θα επισκεφθούμε το Προσκύνημα της Παναγίας της Γλυκοφιλούσας το οποίο βρίσκεται στη κορυφή ενός βράχου με 114 σκαλιά λαξεμένα στην πέτρα. Στη συνέχεια αναχώρηση για το Μόλυβο. Στην επιστροφή μας για την Μυτιλήνη θα κάνουμε στάση στην ΙΜ Λειμώνος (1526) η οποία είναι ένα από τα μεγαλύτερα μοναστήρια της Ελλάδος με περισσότερες από 100 εκκλησίες και με τα περίφημα μουσεία της. Θα επιστρέψουμε στη συνέχεια στη Μυτιλήνη, όπου και θα διανυκτερεύσουμε.

3η ημέρα. Μυτιλήνη - Αϊβαλί- Θυάτεια- Σάρδεις-Σμύρνη

Μετά το πρωινό μας θα μεταφερθούμε στο λιμάνι της Μυτιλήνης, απ' όπου, μετά τον έλεγχο διαβατηρίων θα αναχωρήσουμε με το πλοίο για το Αϊβαλί, όπου θα φθάσουμε μετά από μία ώρα και 15 περίπου λεπτά. Θα κάνουμε μια σύντομη βόλτα στο Αϊβαλί και θα αναχωρήσουμε για τα Θυάτεια (AKSSEHIR). Αφιξη στην τέταρτη κατά σειρά αναφοράς του Ιωάννη εκκλησία της Αποκαλύψεως. Επίσκεψη στα λιγοστά ερείπια της πόλης. Συνεχίζουμε για τις Σάρδεις (πέμπτη στη σειρά αναφοράς), αρχαία πρωτεύουσα της Λυδίας, γνωστή από τον' Επίσκοπό της Άγιο Ευθύμιο και τον βασιλιά Κροίσο. Θα επισκεφθούμε επίσης το Γυμνάσιο, τη Συναγωγή καθώς και το ναό της Αρτέμιδος Κυβέλης με το παρακείμενο Βυζαντινό εκκλησάκι. Αναχώρηση για την Σμύρνη, τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, δείπνο, διανυκτέρευση.

4η ημέρα. Σμύρνη-Εφεσος

Μετά το πρωινό μας αναχώρηση για την Έφεσο. Είναι η πρώτη στη σειρά αναφοράς εκκλησία της Αποκαλύψεως. Θα επισκεφθούμε το Ναό του Αγίου Ιωάννη που χτίστηκε τον 6ο αιώνα από τον Ιουστινιανό πάνω στον τάφο του Αγίου.

Θα δούμε το ναό της Αρτέμιδος που ήταν ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου και θα επισκεφθούμε τον αρχαιολογικό χώρο της Εφέσου.

Θα περπατήσουμε την οδό των Κουρητών, θα δούμε τη βιβλιοθήκη του Κέλσου, το αρχαίο θέατρο, τα Βυζαντινά λουτρά, την αγορά, τα δημόσια κτίρια κλπ. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε το σπίτι της Παναγίας στο όρος Κορρησό. Επόμενη επίσκεψη στο κοσμοπολίτικο Κουσάντασι.

5η ημέρα. Σμύρνη- Παμούκαλε (Ιεράπολις)-Φιλαδέλφεια-Λαοδίκεια

Μετά το πρωινό αναχώρηση για την τέταρτη στη σειρά αναφοράς του Ιωάννη εκκλησία της Αποκαλύψεως, τη Φιλαδέλφεια (ALASEHIR), ξακουστή κάποτε για τους ναούς της. Θα δούμε τα ερείπια μίας Βασιλικής του 11^{ου} αιώνα και θα συνεχίσουμε για την Ιεράπολη (Παμούκαλε). Το όνομά της που σημαίνει φρούριο του βαμβακιού οφείλεται στους λευκούς σχηματισμούς αβαθών λεκανών με θερμά ασβεστούχα ιαματικά νερά. Διασχίζοντας τη μεγαλύτερη νεκρόπολη του αρχαίου κόσμου που σώζεται μέχρι σήμερα θα συνεχίσουμε για τη Λαοδίκεια, την έβδομη κατά σειρά αναφοράς εκκλησία, όπου σήμερα γίνονται ανασκαφές με πλούσια ευρήματα. Επιστροφή στη Σμύρνη, δείπνο, διανυκτέρευση.

6η ημέρα. Σμύρνη

Μετά το πρωινό θα επισκεφθούμε τη Ρωμαϊκή αγορά όπου βρίσκονται τα ερείπια της Παλαιохριστιανικής Βασιλικής. Στη συνέχεια θα έχουμε ελεύθερο χρόνο στην αγορά της Σμύρνης και μετά θα αναχωρήσουμε για την Πέργαμο, όπου θα επισκεφθούμε το Ασκληπιείο, το περίφημο αυτό νοσοκομείο της αρχαιότητας καθώς επίσης και το Σεράπειο ή Κόκκινη Αυλή. Στο σημείο αυτό μαρτύρησε και ο Άγιος Αντίπας, επίσκοπος Περγάμου. Αναχώρηση για το Αϊβαλί, απ' όπου θα επιστρέψουμε στη Μυτιλήνη. Μεταφορά στο ξενοδοχείο μας, τακτοποίηση, διανυκτέρευση.

7η ημέρα. Μυτιλήνη

Μετά το πρωινό αναχώρηση για τον Άγιο Ραφαήλ όπου θα προσκυνήσουμε στον τάφο του Αγίου και των συν αυτό Αγίων Νικολάου και Ειρήνης. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε το Μανταμάδο και θα προσκυνήσουμε στον Άγιο Ταξιάρχη τη θαυματουργή ανάγλυφη εικόνα του Αγίου, φτιαγμένη από πηλό και το αίμα των σφαγιασθέντων καλογήρων του μοναστηριού. Επιστροφή στη Μυτιλήνη, ελεύθερος χρόνος για ψώνια και στη συνέχεια αναχώρηση στις 18.00 για ΠΕΙΡΑΙΑ. Διανυκτέρευση εν πλω.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Ακτοπλοϊκά εισιτήρια Πειραιά-Μυτιλήνη, με επιστροφή, σε 4κλινες εσωτερικές καμπίνες. Δύο(2) διανυκτερεύσεις με πρωινό σε ξενοδοχείο Β κατ. στη Μυτιλήνη. Τρεις (3) διανυκτερεύσεις στη Σμύρνη, σε ξενοδοχείο 4 αστέρων με πρωινό και δείπνο. Οι αναφερόμενες στο πρόγραμμα μετακινήσεις και εκδρομές με κλιματιζόμενο πούλμαν στην Ελλάδα και στη Τουρκία. Ελληνόφωνος ξεναγός στην Τουρκία. Ασφάλεια αστικής ευθύνης. Εμπειρος συνοδός του γραφείου μας. Λιμενικά τέλη και φόροι Ακτοπλοϊκό εισιτήριο Μυτιλήνη-Αϊβαλί, με επιστροφή.

ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Κάθε είδους ποτά και αναψυκτικά. Ό,τι ρητά δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα.

6.8

ΜΥΡΑ της ΛΥΚΙΑΣ και στα ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ ΠΑΡΑΛΙΑ 11ήμερη εκδρομή

Πειραιάς-Μυτιλήνη- Αϊβαλί Μοσχονήσια- Πέργαμος-Σμύρνη-Αϊδίνιον-Αφροδισιάς-Ιεράπολις-Ατάλλεια- Πέργη-Ασπενδος- Σιδη-Φασιλίς- Μύρα-Ατίφελος- Καλαμάκι-Πάταρα-Ξάνθος-Μάκρη-Λεβίσι-Μαρμαρίς-Αλικαρνασός-Μίλπτος-Δίδυμα-Κουσάντασι-Έφεσος- Αϊβαλί-Μυτιλήνη (Άγιος Ραφαήλ-Μανταμάδος κλπ)

1η ημέρα. Πειραιάς-Μυτιλήνη-εν πλω

Συγκέντρωση το απόγευμα στο λιμάνι του ΠΕΙΡΑΙΑ, επιβίβαση στο πλοίο, τακτοποίηση στις καμπίνες και αναχώρηση για ΜΥΤΙΛΗΝΗ. Διανυκτέρευση εν πλω.

2η ημέρα. Μυτιλήνη-Αϊβαλί -Μοσχονήσια-Πέργαμος-Σμύρνη

Αφιξη στο λιμάνι της Μυτιλήνης περίπου στις 07.30. Αποβίβαση και αναχώρηση για το μοναστήρι του Αγίου Ραφαήλ και στη συνέχεια για τον Άγιο Ταξιάρχη Μανταμάδου. Διανυκτέρευση στη Μυτιλήνη.

3η ημέρα. Μυτιλήνη-Αϊβαλί -Μοσχονήσια-Πέργαμος-Σμύρνη

Μετά το πρωινό μας θα μεταφερθούμε στο λιμάνι της Μυτιλήνης, απ'όπου θα αναχωρήσουμε στις 08.00 για το Αϊβαλί (Κυδωνίες), όπου θα φθάσουμε μετά από μια ώρα και είκοσι περίπου λεπτά. Τακτοποίηση των αποσκευών στο πούλμαν και περιήγηση στο Μοσχονήσι, όπου θα επισκεφθούμε τον ΙΝ Ταξιαρχών. Αναχώρηση για Πέργαμο, όπου θα επισκεφθούμε και θα ξεναγηθούμε το Ασκληπιείο, το μεγάλο αυτό θεραπευτικό κέντρο της αρχαιότητας. Περιήγηση στη συνέχεια στο κέντρο της πόλης όπου θα δούμε το Σεράπειο. Συνεχίζουμε, μετά το γεύμα μας, για τη Σμύρνη, περνώντας από τη γνωστή Ελληνική συνοικία Κορδελλιό και κάνοντας μια πρώτη γνωριμία με τη μαρτυρική προκουαία της Σμύρνης. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, δείπνο, διανυκτέρευση.

4η ημέρα. Σμύρνη-Αϊδίνιον-Αφροδισιάς-Ιεράπολις

Μετά το πρωινό μας αναχώρηση για περάσουμε μέσα από το Αϊδίνιον (Τράλλεις) και στάση στον αρχαιολογικό χώρο της Αφροδισιάδος με τις άριστα διατηρημένες αρχαιότητες, όπως το στάδιο, το τετράπυλον, το ναό της Αφροδίτης, το θέατρο, κá. Συνεχίζουμε για την Ιεράπολη (Παμούκαλε). Εδώ θα δούμε ένα θαύμα της φύσης, ένα κατάσπρο βουνό με αβαθείς λεκάνες που τρέχουν από παντού ιαματικά νερά. Στον αρχαιολογικό χώρο θα δούμε το άριστα διατηρημένο θέατρο, την τεράστια νεκρόπολη, την ιερή πηγή κá. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, δείπνο, διανυκτέρευση.

5η ημέρα. Ιεράπολις-Ατάλλεια

Μετά το πρωινό μας, αναχώρηση με στάσεις για Ατάλλεια, όπου θα περιηγηθούμε στην πόλη. Θα δούμε την Ελληνική συνοικία, την πύλη του Ανδριανού, τα τείχη της πόλης κ.ά. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, δείπνο, διανυκτέρευση.

6η ημέρα. Ατάλλεια-Πέργη-Άσπενδος-Σίδη

Μετά το πρωινό μας θα ξεκινήσουμε για να γνωρίσουμε την ανατολική περιοχή με πρώτη επίσκεψη στους καταρράκτες του Νιουντίν. Συνεχίζουμε για την Πέργη, στον αρχαιολογικό χώρο που άλλοτε δέσποζε στην εύφορη κοιλάδα της Παμφυλίας. Θα δούμε την Ελληνιστική πόλη, το θέατρο, το στάδιο, την κυρία οδό, την αγορά κ.ά. Συνεχίζουμε για την Άσπενδο, όπου, ανάμεσα στα άλλα, ξεχωρίζει το καλύτερα διατηρημένο αρχαίο θέατρο της Μικράς Ασίας, το οποίο λειτουργεί μέχρι και σήμερα (γίνονται συναυλίες και παραστάσεις από το φεστιβάλ της Ατάλλειας). Ακολουθεί η Σίδη στη μικρή χερσόνησο. Θα δούμε την αρχαία πόλη να συμβιώνει με το μέχρι πριν λίγα χρόνια χωριουδάκι των Τούρκο- κρητικών. Σήμερα η ανάπτυξη έχει μετατρέψει την περιοχή σε μεγάλο τουριστικό θέρετρο. Θα καταλήξουμε στο ανατολικότερο μέρος της περιήγησής μας, στον ποταμό Μέλα, για να θαυμάσουμε τους καταρράκτες του Μαγκαβάτ. Επιστροφή στην Ατάλλεια, δείπνο, διανυκτέρευση.

7η ημέρα. Ατάλλεια-Φασιλίσ-Μύρα-Αντίφελος

Μετά το πρωινό μας, αφήνουμε την Ατάλλεια και αναχωρούμε για να γνωρίσουμε τη δυτική περιοχή. Πρώτη στάση στην Ελληνιστική πόλη Φασιλίσ με τα τρία λιμάνια. Στην αγορά της γλέντησε ο Μέγας Αλέξανδρος με Έλληνες, για τις νίκες του στην Μικρά Ασία. Από εδώ πέρασε ο αυτοκράτορας Ανδριανός και σώζεται η βάση της πύλης του, καθώς το Ρωμαϊκό υδραγωγείο, τα λουτρά, η κεντρική οδός κ.ά. Συνεχίζουμε για τα Μύρα. Εδώ θα επισκεφθούμε το προσκύνημα του Αγίου Νικολάου, προστάτη Αγίου των θαλασσινών, όπου υπήρχε και ο τάφος του. Κοντά βρίσκεται και ο αρχαιολογικός χώρος των Μύρων με τους εντυπωσιακούς Λυκιακούς τάφους, οι οποίοι είναι σκαλισμένοι πάνω στους βράχους. Θα καταλήξουμε στην Ατίφελο (Κας) που βρίσκεται απέναντι από το Καστελλόριζο. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, δείπνο, διανυκτέρευση.

8η ημέρα. Αντίφελος-Καλαμάκι-Πάταρα-Ξάνθος-Μάκρη-Λεβίσι-Μαρμάρις

Μετά το πρωινό μας, αναχώρηση για το κέντρο της Λυκιακής κοινοπολιτείας. Αφού πρώτα περάσουμε από το Καλαμάκι, θα φθάσουμε στα Πάταρα, γενέτειρα του Αγίου Νικολάου. Εδώ βρίσκεται μια από τις ωραιότερες παραλίες της Μικράς Ασίας αλλά και ο αρχαιολογικός χώρος σ' ένα εντυπωσιακό συνδυασμό. Συνεχίζουμε για τον Ξάνθο. Η πόλη βρίσκεται δίπλα στον ομώνυμο ποταμό. Ξεχωρίζουν η αψίδα του Βεσπασιανού, το θέατρο, η Ρωμαϊκή αγορά, η νεκρόπολη κ.ά. Αφήνουμε την κοιλάδα του ποταμού Ξάνθου για να πάμε στη Μάκρη (Φετιγέ). Στην περιοχή βρισκόταν μια ακόμη Λυκιακή πόλη, η Τελμεσός και στα μεταγενέστερα χρόνια μεγάλη Ελληνική κοινότητα, όπως και στο Λεβίσι, το οποίο θα επισκεφθούμε.

Το Λεβίσι είναι ένα χωριό-φάντασμα, στο οποίο ο χρόνος σταμάτησε τη μέρα του διωγμού. Θα καταλήξουμε στη Μαρμαρίδα. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, δείπνο, διανυκτέρευση.

9η ημέρα. Μαρμαρίς-Αλικαρνασός-Μίλητος-Δίδυμα-Κουσάντασι

Μετά το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε για την Αλικαρνασό (Μπόντρουμ). Θα περιηγηθούμε στην πόλη και θα επισκεφθούμε το μουσείο θαλάσσης, το οποίο βρίσκεται μέσα στο κάστρο του Αγίου Πέτρου. Στη συνέχεια περνώντας από την αρχαία Μίλητο (πατρίδα του Θαλή), θα φθάσουμε στα Δίδυμα. Εδώ θα επισκεφθούμε το εντυπωσιακότερο μνημείο της Μικράς Ασίας, το Διδυμαίο, το οποίο ήταν ναός και μαντείο, τρίτος σε μέγεθος μετά το Αρτεμίσιο και το Ηραίο της Σάμου. Συνεχίζουμε για το Κουσάντασι. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο, δείπνο, διανυκτέρευση.

10η ημέρα. Κουσάντασι-Έφεσος-Αϊβαλί-Μυτιλήνη

Μετά το πρωινό θα αναχωρήσουμε για την Έφεσο, όπου θα επισκεφθούμε και θα ξεναγηθούμε στον αρχαιολογικό της χώρο, με τις άριστα διατηρημένες αρχαιότητες και μνημεία. Θα δούμε την οδό των Κουρητών, τα δημόσια κτίρια, τη βιβλιοθήκη του Κέλσου, το βουλευτήριο, την αγορά, το αρχαίο θέατρο (χωρητικότητας 24.000 θεατών) κ.ά. Αναχώρηση για το Αϊβαλί, απ' όπου, μετά την τελευταία μας περιήγηση θα αναχωρήσουμε στις 18.00 για Μυτιλήνη. Άφιξη, μεταφορά στο ξενοδοχείο μας, τακτοποίηση στα δωμάτια μας, διανυκτέρευση.

11η ημέρα. Μυτιλήνη-αναχώρηση-εν πλω

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε το Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Αθανασίου, όπου φυλάσσεται με ευλάβεια ολόσωμο το σκήνωμα του Αγίου Θεοδώρου του Βυζαντίου, προστάτη Αγίου της Μυτιλήνης (17 Φεβρουαρίου). Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τον ΙΝ του Αγίου Θεράποντος, ο οποίος είναι ένας από τους ωραιότερους Ναούς της Ελλάδος πραγματικό στολίδι της Μυτιλήνης και το μουσείο του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου και τη συλλογή Τεριάντ. Θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για ψώνια και για όσους επιθυμούν να γευματίσουν. Στις 18.00 θα αναχωρήσουμε με το πλοίο για ΠΕΙΡΑΙΑ. Διανυκτέρευση εν πλω.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Ακτοπλοϊκό εισιτήριο Πειραιά-Μυτιλήνη, σε 4κλινες εσωτερικές καμπίνες, με επιστροφή. Δύο (2) ολοήμερες εκδρομές στη Λέσβο, όπως αναφέρονται στο πρόγραμμα, με κλιματιζόμενο πούλμαν και ξεναγό. Λιμενικά τέλη και φόροι Ακτοπλοϊκό εισιτήριο Μυτιλήνη-Αϊβαλί, με επιστροφή. Επτά (7) διανυκτερεύσεις στην Τουρκία, σε επιλεγμένα ξενοδοχεία 3 και 4 αστέρων, με πρωινό και δείπνο (ημιδιατροφή), σε 2κλινα δωμάτια. Ελληνόφωνος ξεναγός στην Τουρκία. Οι αναγραφόμενες εκδρομές και μετακινήσεις στην Τουρκία, με κλιματιζόμενο πούλμαν. Έμπειρος συνοδός του γραφείου μας. Ασφάλεια αστικής ευθύνης. Μεταφορά από το λιμάνι της Μυτιλήνης στο ξενοδοχείο και αντίστροφα. Ένα (1) γεύμα σε παραδοσιακό εστιατόριο στην Πέργαμο.

ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Ό,τι αναφέρεται στο πρόγραμμα ως προαιρετικό. Κάθε είδους ποτά και αναψυκτικά

6.9 ΘΡΥΛΙΚΗ ΤΡΟΙΑ 6ήμερη εκδρομή

Πειραιάς-Μυτιλήνη-Αϊβαλί-Μοοχονήσια- Πέργαμος- Τροία-Άσσος-Σμόρνη -Αϊβαλί-Μυτιλήνη (Άγιος Ραφαήλ-Αγιάσος-Μανταμάδος-κλπ)-Πειραιάς

1η ημέρα Πειραιάς-Μυτιλήνη-εν πλω

Συγκέντρωση το απόγευμα στο λιμάνι του ΠΕΙΡΑΙΑ, επιβίβαση στο πλοίο, τακτοποίηση στις καμπίνες και αναχώρηση για ΜΥΤΙΛΗΝΗ. Διανυκτέρευση εν πλω.

2η ημέρα. Μυτιλήνη- Αϊβαλί -Πέργαμος- Αϊβαλί

Άφιξη στη Μυτιλήνη περίπου στις 08.00 και άμεση αναχώρηση με το πλοίο της γραμμής για το Αϊβαλί, όπου θα φθάσουμε μετά από ευχάριστο ταξίδι μιας ώρας και είκοσι περίπου λεμών. Στο Αϊβαλί θα τοποθετήσουμε τις αποσκευές μας στο πούλμαν και θα αναχωρήσουμε για την Πέργαμο, όπου θα επισκεφθούμε κατ' αρχήν τον αρχαιολογικό χώρο του Ασκληπείου, του περίφημου αυτού νοσοκομείου της αρχαιότητας, καθώς επίσης και το Σεράπειο. Θα κάνουμε στάση για να γευματίσουμε στο κέντρο της νέας πόλης της Περγάμου. Επιστροφή στο Αϊβαλί, τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, δείπνο, διανυκτέρευση.

3η ημέρα. Αϊβαλί-Τροία- Άσσος- Αϊβαλί

Μετά το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε για τη Θρυλική Τροία. Εδώ ο μύθος συναντά την πραγματικότητα. Το επικό έργο του Ομήρου, οι ανασκαφές του Ερρίκου Σλήμαν, ο θησαυρός του Πριάμου, ο Δούρειος, Ίππος, η Ωραία Ελένη, τα Δαρδανέλλια. Στον αρχαιολογικό της χώρο θα δούμε τα εννέα στρώματα που καταδεικνύουν τις φάσεις της κατοίκησης του ιστορικού λόφου, το Ωδείο, τα τείχη κά. Μετά την επίσκεψή μας στην Τροία θα αναχωρήσουμε για τον ιστορικό και πανέμορφο Άσσο, αποικία των Μυθημναίων (Λεσβίων). Εδώ λειτούργησε ο Αριστοτέλης την πρώτη του φιλοσοφική σχολή. Από εδώ πέρασαν ο Απόστολος Παύλος και ο Ευαγγελιστής Λουκάς κηρύσσοντας το Χριστιανισμό. Θα δούμε τα άριστα διατηρημένα Ελληνιστικά τείχη και από το Ναό της Αθηνάς θα απολαύσουμε την υπέροχη θέα προς το νησί της Λέσβου. Κατεβαίνοντας στο αρχαίο λιμάνι θα δούμε τη νεκρόπολη, το θέατρο κά. Στάση για όσους θέλουν να γευματίσουν στις πανέμορφες παραθαλάσσιες ταβερνούλες. Επιστροφή αργά το απόγευμα στο Αϊβαλί στο ξενοδοχείο μας, δείπνο, διανυκτέρευση.

4η ημέρα. Αϊβαλί -Σμύρνη- Αϊβαλί

Μετά το πρωινό μας αναχώρηση για τη Σμύρνη. Φθάνοντας θα περάσουμε από την Ελληνική συνοικία Κορδελλιό και συνεχίζοντας από τον παραλιακό δρόμο θα φθάσουμε στη μαρτυρική προκουμαία της φυγής των Ελλήνων. Θα δούμε επίσης το Ρολόι στην πλατεία Κονάκ, τόπο μαρτυρίου του Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσοστόμου, καθώς επίσης και την ξακουστή Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης και θα επισκεφθούμε το κάστρο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, απ' όπου θα απολαύσουμε την υπέροχη θέα στην πόλη και στον κόλπο της Σμύρνης. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τον αρχαιολογικό χώρο στην περιοχή της αγοράς και θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για ψώνια στο παζάρι με τις εκατοντάδες καταστήματα όλων των ειδών. Επιστροφή στο Αϊβαλί, δείπνο, διανυκτέρευση.

5η ημέρα. Αϊβαλί – Μοσχονήσια- Μυτιλήνη

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε το κέντρο του Αϊβαλιού, όπου βρίσκεται το παζάρι. Θα επισκεφθούμε τον ΙΝ του Αγίου Γεωργίου του Χιλιοπολίτη, που σήμερα λειτουργεί σαν τζαμί και θα αναχωρήσουμε για τα Μοσχονήσια, όπου ανάμεσα στα άλλα θα δούμε και τον ΙΝ των Παμμεγίστων Ταξιαρχών καθώς επίσης και τα Ελληνικά πετρόχτιστα σπίτια. Θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για βόλτα στο πανέμορφο χωριουδάκι. Το απόγευμα θα αναχωρήσουμε με το πλοίο για τη Μυτιλήνη, όπου φθάνοντας θα μεταφερθούμε στο ξενοδοχείο μας, θα τακτοποιηθούμε στα δωμάτιά μας και θα διανυκτερεύσουμε.

6η ημέρα. Μυτιλήνη-Αγιάσος-Άγιος Ραφαήλ-Μανταμάδος- αναχώρηση-εν πλω

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε τη γραφική Αγιάσο, όπου θα προσκυνήσουμε το θαυματουργό εικόνισμα της Παναγίας της Βρεφοκρατούσας, έργο του Ευαγγελιστή Λουκά. Ελεύθερος χρόνος για επίσκεψη του όμορφου χωριού και αναχώρηση για τη Μονή του

Αγίου Ραφαήλ και των συν αυτό Αγίων Νικολάου και Ειρήνης.

Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε το Μανταμάδο και το μοναστήρι του Αγίου Ταξιάρχη με την ανάγλυφη εικόνα του Αγίου, φτιαγμένη από πηλό και το αίμα των σφαγιασθέντων καλογηρών. Επιστροφή στη Μυτιλήνη, ελεύθερος χρόνος για βόλτα και ψώνια. Το απόγευμα μεταφορά μας στο λιμάνι και αναχώρηση για ΠΕΙΡΑΙΑ Διανυκτέρευση εν πλω.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Ακτοπλοϊκό εισιτήριο Πειραιά-Μυτιλήνη, σε 4κλινες εσωτερικές καμπίνες, με επιστροφή. Τρεις (3) διανυκτερεύσεις στο Αϊβαλί , σε επιλεγμένο ξενοδοχείο, με πρωινό και δείπνο. Ακτοπλοϊκό εισιτήριο Μυτιλήνη- Αϊβαλί, με επιστροφή. Ασφάλεια αστικής ευθύνης. Έμπειρος συνοδός του γραφείου μας. Λιμενικά τέλη και φόροι Ελληνόφωνος ξεναγός στην Τουρκία. Μια (1) διανυκτέρευση στη Λέσβο, σε ξενοδοχείο Β κατηγορ. σε 2κλινα δωμάτια με πρωινό. Ένα (1) γεύμα σε παραδοσιακό εστιατόριο στην Πέργαμο. Οι αναγραφόμενες στο πρόγραμμα μετακινήσεις και εκδρομές με κλιματιζόμενο πούλμαν, στη Λέσβο και στην Τουρκία.

ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Κάθε είδους ποτά και αναψυκτικά. Ό,τι ρητά δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα.

6.10 ΚΡΗΤΗ 11ήμερη εκδρομή

Αυτός ο λαός, ο περήφανος και φιλόξενος, που από την πρώτη σου κιόλας επίσκεψη στο νησί, δένεσαι μαζί του κι' όλο θες να πας και να ξαναπάς σ' αυτό σαν νάγινε η Κρήτη μια δεύτερη πατρίδα σου.

1η ημέρα. Πειραιάς-Χανιά-εν πλω

Συγκέντρωση των εκδρομέων στο λιμάνι του ΠΕΙΡΑΙΑ και αναχώρηση με το πλοίο για ΧΑΝΙΑ. Διανουκτέρευση εν πλω.

2η ημέρα. Χανιά

Άφιξη στο λιμάνι των Χανίων το πρωί. Αποβίβαση και αναχώρηση για το φαράγγι της Σαμαριάς, το οποίο αποτελεί μοναδικό μουσικό μνημείο ανάμεσα στα Λευκά Όρη, γεμάτο από άγρια βλάστηση. Επίσκεψη στο γυναικείο Μοναστήρι της Χρυσοπηγής το οποίο ιδρύθηκε το 1600 από τον ιατρό Ιωάννη τον Χαρτοφύλακα. Το καθολικό είναι Βυζαντινού ρυθμού, αφιερωμένο στην Παναγία τη Ζωοδόχο Πηγή, την Χρυσοπηγή. Το 1821 κάηκε και λεηλατήθηκε από τους τούρκους και ξαναλειτούργησε πάλι από το 1830. Έχει αξιόλογες εικόνες και πολλά κειμήλια, λείψανα και έγγραφα. Στη συνέχεια θα τακτοποιηθούμε στο ξενοδοχείο μας' στα Χανιά και θα διανυκτερεύσουμε.

3η ημέρα. Ρέθυμνο-Αρκαδι-Ηράκλειο

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε τους τάφους των Βενιζέλων και το Μοναστήρι της Αγίας Τριάδος, ανδρικό Μοναστήρι το οποίο ιδρύθηκε το 1634. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για Ρέθυμνο και-την ιστορική Μονή Αρκαδίου, το ιερότερο σύμβολο του Κρητικού αγώνα για την απελευθέρωση της Μεγαλονήσου (1866-1869). Στις 8 Νοεμβρίου κάθε χρόνο, εορτάζεται το ολοκαύτωμα του Αρκαδίου, σε ανάμνηση της ανατίναξης της πυριτιδαποθήκης της Μονής από τον Ηγούμενο Γαβριήλ, μαζί με 700 γυναικόπαιδα που είχαν καταφύγει εκεί για να γλιτώσουν από την σφαγή και την ατίμωση των τούρκων. Τούτο έγινε διεθνώς γνωστό και συγκίνησε την παγκόσμια κοινή γνώμη. Τα οστά των μαχητών φυλάσσονται στο ηρώο της Μονής. Υπάρχει επίσης μουσείο με διάφορα αντικείμενα του αγώνα, σπάνιες εικόνες, ιερά σκεύη και άλλα κειμήλια. ακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας στο Ηράκλειο, διανυκτέρευση.

4η ημέρα. Ηράκλειο -Φαιστός- Μάταλα

Μετά το πρωινό μας θα πραγματοποιήσουμε ολοήμερη εκδρομή στη νότια Κρήτη, με, αρχική στάση στη Γόρτυνα, μια από τις αρχαιότερες πόλεις της Κρήτης, στην πεδιάδα της Μεσσαράς, όπου χτίστηκαν οι πρώτοι Χριστιανικοί Ναοί, ανάμεσά τους ο σπουδαιότερος και αρχαιότερος, ο Μητροπολιτικός Ναός του Αγίου Τίτου (3^{ος} αιώνας), του οποίου τα ερείπια θα δούμε. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για την ΙΜ Καλυβιανής, της οποίας η κτίση ανάγεται στη Β Βυζαντινή περίοδο. Εκεί λειτουργεί και ορφανοτροφείο, το οποίο στεγάζει, τρέφει και μορφώνει άπορα ορφανά κορίτσια της νησιού. Συνεχίζουμε προς τη Φαιστό, το δεύτερο σε σπουδαιότητα, μετά την Κνωσσό χώρο, πάνω σε λόφο που δεσπόζει στην πεδιάδα της Κάτω Μεσσαράς. Αμέσως μετά θα αναχωρήσουμε για τα Μάταλα, αφού κάνουμε στάση στο Βυζαντινό Ναό των Αγίων Δέκα. Επιστροφή στη Ηράκλειο, διανυκτέρευση.

5η ημέρα. Κνωσσός-ΙΜ Κέρας

Μετά το πρωινό μας θα ξεκινήσουμε για ολοήμερη εκδρομή, με πρώτη μας στάση την Κνωσσό, τη σπουδαιότερη από όλες τις άλλες πόλεις στη Μινωική Κρήτη, με το παγκοσμίως ξακουστό παλάτι του Μίνωα, που ξεπερνούσε σε μεγαλείο και πολυτέλεια οποιοδήποτε άλλο οικοδόμημα, σε ολόκληρη την Ευρώπη την εποχή του χαλκού. Θα συνεχίσουμε για το γραφικό οροπέδιο του Λασιθίου, με τους υπέροχους ανεμόμυλους. Καθodόν θα επισκεφθούμε την ΙΜ Κέρας, για προσκύνημα στην θαυματουργή εικόνα της, η οποία, ως γνωστόν, έφυγε μονάχη 3 φορές από την Κωνσταντινούπολη και ήρθε εδώ, ενώ την τελευταία φορά ήρθε μαζί με την κολώνα πάνω στην οποία ήταν αλυσοδεμένη για να μη φύγει. Η κολώνα αυτή ευρίσκεται στην αυλή της Μονής καθώς επίσης και η αλυσίδα. Επόμενη μας στάση το Δίκαιο Άντρο, σπήλαιο εντυπωσιακό για τους σταλακτίτες και σταλαγμίτες, μέσα στο οποίο γεννήθηκε ο Δίας σύμφωνα με τη μυθολογία. Επιστροφή και διανυκτέρευση στο Ηράκλειο.

6η ημέρα. Ελούντα -Σητεία -Ιεράπετρα-Άγιος Νικόλαος

Μετά το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε από το Ηράκλειο για τον Άγιο Νικόλαο, στον κόλπο του Μιράμπελου και πρωτεύουσα του νομού Λασιθίου, με τη Βουλισμένη Λίμνη, με τόσο βαθιά νερά που η λαϊκή φαντασία την θεωρούσε άπατη.

Θα συνεχίσουμε προς την Ελούντα, γραφικό ψαροχώρι, όπου ακριβώς απέναντί μας είναι το νησί Σπιναλόγγα. Επόμενος σταθμός μας η Σητεία. Επίσκεψη στην ΙΜ Τόπλου, από τα μεγαλύτερα και αρχαιότερα Μοναστήρια της Κρήτης, το οποίο λέγεται ότι χτίστηκε το 2 μισό του 15 αιώνα, ενώ έχει καταστραφεί από τότε πολλές φορές. Από τα πλούσια κειμήλια της ελάχιστα έχουν σωθεί, ανάμεσά τους ένα Ευαγγέλιο του 1808, δύο Σταυροί του 1762 και 1795 με παραστάσεις από το Ευαγγέλιο και η παλιά εικόνα Μέγας ει Κύριε του 1770, Έργο του Κορνάρου, πάνω στην οποία ερμηνεύονται παραστατικά σκηνές από την ευχή του Μεγάλου Αγιασμού. Στη συνέχεια θα φθάσουμε στο Φοινικόδασος στο Βάι και μετά στην Ιεράπετρα. Διανυκτέρευση στον Άγιο Νικόλαο.

7η ημέρα. Ηράκλειο-αναχώρηση

Μετά το πρωινό μας αναχώρηση για το Ηράκλειο, όπου θα επισκεφθούμε την παλαιά και την νέα πόλη. Επίσκεψη στο πολύ αξιόλογο αρχαιολογικό μουσείο. Στις 20 αίθουσές του που ανοίχτηκαν για το κοινό ύστερα από τον Β παγκόσμιο πόλεμο, εκτίθενται τα πιο ενδιαφέροντα και καλύτερα διατηρημένα ευρήματα. Πουθενά αλλού δεν αντιπροσωπεύεται καλύτερα η Μινωική τέχνη και αυτό κάνει το μουσείο μοναδικό στο είδος του και γνωστό σε ολόκληρο τον κόσμο. Το απόγευμα θα επιβιβαστούμε στο πλοίο και θα αναχωρήσουμε για ΠΕΙΡΑΙΑ. Διανυκτέρευση εν πλω.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Τρεις (3) διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχείο στο Ηράκλειο, με πρωινό σε 2κλινα δωμάτια. Μία (1) διανυκτέρευση σε ξενοδοχείο στα Χανιά, με πρωινό σε 2κλιναδωμάτια. Μια (1) διανυκτέρευση σε ξενοδοχείο στον Άγιο Νικόλαο με πρωινό σε 2κλινα δωμάτια. Οι εκδρομές και μετακινήσεις που αναφέρονται στο πρόγραμμα, με κλιματιζόμενο πούλμαν. Ακτοπλοϊκά εισιτήρια Πειραιά-Κρήτη-Πειραιά. Ασφάλεια αστικής ευθύνης.

ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Ό,τι ρητά δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα.

6.11 ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ 11ήμερη εκδρομή

Λουτράκι-Όσιος Πατάπιος- Κόρινθος-Νεμέα-Επίδαυρος- Ναύπλιο-Μυκήνες-Παναγία
Μαλεβή-Αγία Θεοδώρα- Σπάρτη -Μυστράς- Μονεμβασιιά- Γ ύθειο- Σπήλαια Λυρού-
Καλαμάτα- Μεσοήνη-
Γαργαλιάνοι-Κυπαρισσία-Ζαχάρω-Αρχαία Ολυμπία- Πύργος- Αμαλιάδα- Ανδραβίδα-
Λεχαινά- Πάτρα- Καλάβρυτα- Αγία Λαύρα-Μέγα Σπήλαιο.

1ημέρα. Αθήνα-Ναύπλιο

Αναχώρηση από την ΑΘΗΝΑ το πρωί με προορισμό την Κόρινθο. Ενδιάμεσα θα κά-
νουμε στάση για καφέ και ξεκούραση. Θα επισκεφθούμε το Λουτράκι και το
μοναστήρι του Αγίου Παταπίου, το οποίο βρίσκεται 6 χιλ. πάνω από την πόλη, με
φανταστική θέα στην περιοχή του Κορινθιακού Κόλπου. Στη συνέχεια περνώντας
πάνω από την πόλη από την διώρυγα της Κορίνθου θα πάμε στην Κόρινθο, την
πρωτεύουσα του νομού Κορινθίας. Θα επισκεφθούμε την Αρχαία Κόρινθο, η οποία
απέχει 7 χιλ ΝΔ της Κορίνθου, κάτω από το λόφο της Ακροκορίνθου, όπου
βρισκόταν η Ακρόπολη. Περνώντας από τη Νεμέα, μια από τις πιο φημισμένες πόλεις
της αρχαιότητας, γνωστή για τους Πανελλήνιους αγώνες της, τα Νέμεα, όπου
γίνονταν ιππικές,
μουσικές και θεατρικές αναμετρήσεις. Θα επισκεφθούμε το ναό του Δία, στον
περίβολο του οποίου γινόντουσαν οι αγώνες. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε την
αρχαία πόλη των Μυκηνών, με την Ακρόπολη και το Κυκλώπειο τείχος που είχε
κατασκευαστεί από τεράστιους ογκόλιθους, βάρους πάνω από πέντε τόνους ο
κάθενας, την πύλη των λεόντων και τους τάφους των Μυκηνών. Θα καταλήξουμε στο
Ναύπλιο, όπου θα τακτοποιηθούμε στο ξενοδοχείο μας και θα διανυκτερεύσουμε.

2η ημέρα. Ναύπλιο-Σπάρτη

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε τους αρχαιολογικούς χώρους της Αρχαίας Επι-
δαύρου και στη συνέχεια θα επισκεφθούμε το προσκύνημα της Αγίας Θεοδώρας και
θα καταλήξουμε στη Σπάρτη, όπου και θα διανυκτερεύσουμε.

3η ημέρα. Μυστράς

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε το Μυστρά, που αποτελεί ένα υπαίθριο
μουσείο Βυζαντινής ιστορίας. Υπήρξε πρωτεύουσα της Πελοποννήσου και παρέμεινε
εστία πολιτικής και πνευματικής ζωής της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Οι μεγάλες εκκλησίες είναι επτά, Η Μητρόπολη, ο Άγιος Δημήτριος, η Ευαγγελίστρια, οι Άγιοι Θεόδωροι, η Παναγία η Οδηγήτρια-Αφεντικό, η Αγία Σοφία, η Περίβλεμος και η Παντάνασσα. Στη Μητρόπολη στεγάζεται το Βυζαντινό Μουσείο του Μυστρά. Επιστροφή στη Σπάρτη, διανυκτέρευση.

4η ημέρα. Γύθειο-Καλαμάτα

Μετά το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε για το Γύθειο (46 χιλ από Σπάρτη), όπου θα κάνουμε στάση και μια βόλτα στην παραλία. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για τα Σπήλαια του Δυρού (Αλεπότρυπα, Καταφύγι και Γλυφάδα) που είναι από σπηλαιολογικής άποψης από τα σπουδαιότερα στον κόσμο. Η ξενάγηση στο σπήλαιο Γλυφάδα γίνεται με τα πόδια αλλά και με βάρκα και ο επισκέπτης ζει μια μοναδική εμπειρία ταξιδεύοντας σ' έναν υπόγειο ποταμό μήκους 1600 μέτρων. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε μέσω Καρδαμύλης για την Καλαμάτα, πρωτεύουσα του Νομού Μεσσηνίας (41.000 κάτοικοι). Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας, διανυκτέρευση.

5η ημέρα Αρχαία Μεσσήνη-Πύλος-Ολυμπία

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε την αρχαία Μεσσήνη και θα αναχωρήσουμε για την Πύλο, όπου θα επισκεφθούμε τα ανάκτορα του Νέστορα. Αφού περάσουμε στη συνέχεια από τους Γαργαλιάνους, την Κυπαρισσία και τη Ζαχάρω, θα καταλήξουμε στην αρχαία Ολυμπία, η οποία βρίσκεται μέσα σ' ένα θεϊκό τοπίο, ανάμεσα στον ποταμό Αλφειό και τον καταπράσινο Κρόνιο λόφο. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας στην Ολυμπία, διανυκτέρευση.

6η ημέρα. Αρχαία Ολυμπία-Πάτρα

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε την αρχαία Ολυμπία, όπου λειτουργεί το μουσείο Ολυμπιακών αγώνων, ένα μουσείο μοναδικό στο είδος του. Αναχώρηση για τον Πύργο, όπου θα κάνουμε μια βόλτα στη δημοτική αγορά, θα δούμε το δημοτικό θέατρο Απόλλων καθώς και την πλακόστρωτη πλατεία. Στη συνέχεια, ακολουθώντας μια πανέμορφη διαδρομή και περνώντας διαδοχικά από την Αμαλιάδα, τη Γαστούνη, την Ανδραβίδα και τα Δεχαινά και κάνοντας συχνές στάσεις, θα καταλήξουμε στην Πάτρα, όπου θα τακτοποιηθούμε στο ξενοδοχείο μας. Θα προσκυνήσουμε στην εκκλησία του Αγίου Ανδρέα, ο οποίος είναι πολιούχος Άγιος και θα επισκεφθούμε την πλατεία Ψηλά Αλώνια. Διανυκτέρευση.

7η ημέρα. Πάτρα-Καλάβρυτα-Αθήνα

Μετά το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε για τα Καλάβρυτα (77 χιλ από την Πάτρα και σε υψόμετρο 756 μέτρα). Οι τούρκοι τα έκαψαν δυο φορές και οι γερμανοί εκτέλεσαν όλους τους άνδρες πάνω από 13 χρονών. Θα επισκεφθούμε το μνημείο των εκτελεσθέντων και τη Μονή της Αγίας Λαύρας, σύμβολο της Επανάστασης του 1821, όπου ύψωσε το λάβαρο του αγώνα ο Παλαιών Πατρών Γερμανός.

Θα επισκεφθούμε επίσης το Μέγα Σπήλαιο, μοναστήρι λαξευμένο στο βράχο με τη σπάνια και μοναδική ομορφιά και θα προσκυνήσουμε στην εκκλησία που κτίστηκε στη σπηλιά την εικόνα της Παναγίας, η οποία είναι φτιαγμένη από κερί, από τον Ευαγγελιστή Λουκά.

Θα επιστρέψουμε στη συνέχεια στην Αθήνα, κάνοντας συχνές στάσεις για ξεκούραση.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ
Έξι (6) διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία Β κατηγορίας, σε 2κλινα δωμάτια με πρωινό . Κλιματιζόμενο πούλμαν σε όλη τη διάρκεια της εκδρομής. Ασφάλεια αστικής ευθύνης. Έμπειρος συνοδός του γραφείου μας.
ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ
Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Ό,τι ρητά δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα.

6.12 ΚΑΤΩ ΙΤΑΛΙΑ-ΣΙΚΕΛΙΑ-ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΑ ΧΩΡΙΑ 11ήμερη εκδρομή

1η ημέρα. Αθήνα-Πάτρα-πλοίο

Αναχώρηση το μεσημέρι από την Αθήνα για την Πάτρα. Επιβίβαση στο πλοίο, τακτοποίηση στις καμπίνες και αναχώρηση για το Μπάρι. Διανυκτέρευση εν πλω.

2η ημέρα. Μπάρι-Τάραντας-Στίλο

Αφιξη στο Μπάρι στις 08.30 περίπου το πρωί. Αποβίβαση και αναχώρηση για τον Τάραντα, ο οποίος ιδρύθηκε από τους Σπαρτιάτες. Ελεύθερος χρόνος για περιήγηση στη Μαρίνα Πίκολα, το όμορφο ιστορικό κέντρο, το αραγωνικό κάστρο κ.λ.π. Συνεχίζουμε για το μεσαιωνικό χωριό Στίλο. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο, δείπνο, διανυκτέρευση.

3η ημέρα. Στίλο-Ελληνόφωνα Χωριά-Ρήγιο

Μετά το πρωινό μας θα επισκεφθούμε το Μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Θεριστή. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για τη Μπόβα Μαρίνα της Καλαβρίας, όπου υπάρχει ένα ωραιότατο λαογραφικό μουσείο. Τα ονόματα των δρόμων είναι γραμμένα και στα Ελληνικά. Επίσης υπάρχουν αρκετά δημόσια κτίρια που έχουν και Ελληνικές επιγραφές. Συνεχίζουμε για το Ρήγιο, όπου φθάνοντας, θα τακτοποιηθούμε στο ξενοδοχείο μας, θα δευπνήσουμε και θα διανυκτερεύσουμε.

4η ημέρα. Ρήγιο-Μεσσήνη-Κεφαλού-Παλέρμο

Μετά το πρωινό θα επισκεφθούμε το αρχαιολογικό μουσείο, στο οποίο εκτίθενται σημαντικά εκθέματα από τη Μεγάλη Ελλάδα και τους φημισμένους πολεμιστές του Ριάτσε. Επίσης θα δούμε τα δύο Ελληνικά ορειχάλκινα αγάλματα, ενός στρατηγού και ενός πολεμιστή που βρέθηκαν στη θάλασσα το 1972 και τα οποία μάλλον είναι έργα του Φειδίου. Μετά την επίσκεψη στο μουσείο θα περάσουμε με το πλοίο τα στενά της μυθικής Σκύλλας και Χάρυβδης και θα φθάσουμε στην πόλη της Μεσσήνης, όπου θα δούμε και τον Καθεδρικό Ναό. Συνεχίζουμε το ταξίδι μας για το Παλέρμο, με ενδιάμεσο σταθμό τη μεσαιωνική Κεφαλού, όπου θα δούμε τον ΙΝ της Παναγίας. Αφιξη στο Παλέρμο, τακτοποίηση στο ξενοδοχείο, δείπνο, διανυκτέρευση.

6η ημέρα. Βουδαπέστη-Βιέννη

Μετά το πρωινό περιήγηση της πόλης όπου θα δούμε τα θαυμάσια κτίρια που περιστοιχίζουν την Ρινγκστρασε, με σημαντικότερα την όπερα, το παλάτι Χόφμπρουκ, το Πανεπιστήμιο, το Κοινοβούλιο, το Δημαρχείο κ.ά. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τα θερινά ανάκτορα Σέμπρουν με τα 1200 δωμάτια και τους εκπληκτικούς κήπους και τέλος τον επιβλητικό Ναό του Αγίου Στεφάνου. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα στην αγορά, δείπνο, διανυκτέρευση.

7η ημέρα. Βιέννη-Βενετία

Μετά το πρωινό αναχώρηση για τη Βενετία. Επίσκεψη της Βενετίας με τα 160 κανάλια και τα 117 νησάκια. Θα δούμε την πλατεία του Αγίου Μάρκου με τον ομώνυμο Ναό, τον Πύργο του ρολογιού, τη γέφυρα των στεναγμών, την Ορθόδοξη εκκλησία του Αγίου Γεωργίου κ.ά. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο μας στο Μέστρε, δείπνο, διανυκτέρευση.

Μετά το πρωινό αναχώρηση για την Ανκόνα, με ενδιάμεσες στάσεις. Επιβίβαση στο πλοίο, τακτοποίηση στις καμπίνες και αναχώρηση για Πάτρα. Διανυκτέρευση εν πλω.

9η ημέρα. Πάτρα-Αθήνα

Μπορείτε να χαρείτε τις ανέσεις του πλοίου, ταξιδεύοντας στην Αδριατική και στο Ιόνιο. Αφιξη στην Πάτρα μετά το μεσημέρι, αποβίβαση και αναχώρηση για Αθήνα.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Μεταφορές με κλιματιζόμενο πούλμαν. Τα ακτοπλοϊκά εισιτήρια Πάτρα-Τεργέστη και Ανκόνα-Πάτρα, σε 4κλινες εσωτερικές καμπίνες με ντους και τουαλέτα. Διαμονή σε επιλεγμένα ξενοδοχεία σε 2κλινα δωμάτια με πρωινό και δείπνο. Οι ξεναγήσεις και περιηγήσεις, όπως αναφέρονται στο πρόγραμμα. Τοπικοί ξεναγοί. Έμπειρος συνοδός του γραφείου μας. Ασφάλεια αστικής ευθύνης.

ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ

Είσοδοι σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Το βαπορέτο στη Βενετία. Κάθε είδους ποτά και αναψυκτικά. Φιλοδωρήματα.

Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

~~Η ΚΥΠΡΟΣ~~ 6ήμερη εκδρομή

Το 45 μ. Χ. ο Απόστολος Παύλος ταξίδεψε στην Κύπρο με τον Απόστολο Βαρνάβα, όπου κατόρθωσαν να προσηλυτίσουν το Ρωμαίο Ανθύπατο. Ο Ανθύπατος αγκάλιασε τη χριστιανική πίστη και έτσι η Κύπρος έγινε η πρώτη χώρα στον κόσμο που κυβερνήθηκε από Χριστιανό ηγέτη. Σύμφωνα με το Ευαγγέλιο, όταν ο Λάζαρος αναστήθηκε από το Χριστό, ήρθε εδώ στην Κύπρο όπου και έζησε για άλλα 30 χρόνια. Η παράδοση λέει ότι δε χαμογέλασε ούτε μια φορά σε όλα αυτά τα τριάντα χρόνια! Η σαρκοφάγος του βρίσκεται στην κρύπτη της εκκλησίας του Αγίου Λαζάρου στη Λάρνακα.

1η ημέρα.

Αρχίστε την περιδιάβαση των εκκλησιαστικών θησαυρών της Κύπρου στη με μια επίσκεψη στην εκκλησία του Αγίου Λαζάρου, η οποία χρονολογείται στο 900 μ. Χ. Το απόγευμα κάντε μια βόλτα 11 χιλιόμετρα δυτικά της Λάρνακας στο χωριό Κίτι, και επισκεφθείτε την εκκλησία Αγγελόκτιστη. Πρόκειται για ένα ασυνήθιστο βυζαντινό ναό του 11ου αιώνα ο οποίος αναγέρθηκε πάνω από τα ερείπια μιας παλαιοχριστιανικής βασιλικής. Το μόνο που απομένει σήμερα από την παλιά εκκλησία είναι η αψίδα. Εκείνο όμως που αξίζει πραγματικά να δει κανείς είναι ένα σπανιότατο ψηφιδωτό από τον 6ο αιώνα που απεικονίζει την Παναγία και το Άγιο Βρέφος περιστοιχισμένους από τους Αρχαγγέλους Γαβριήλ και Μιχαήλ. Πρόκειται για ένα κόσμημα της βυζαντινής τέχνης αντάξιο των ψηφιδωτών της Ραβέννας.

2η ημέρα.

Την επόμενη μέρα ξεκινήστε για τη Λευκωσία και ανακαλύψτε τους θρησκευτικούς θησαυρούς της πόλης. Το Βυζαντινό Μουσείο με την πλούσια συλλογή από εικόνες και τοιχογραφίες καλύπτει όλο το φάσμα της βυζαντινής τέχνης στην Κύπρο, από τον 8ο μέχρι και το 18ο αιώνα. Εδώ και μια ολόκληρη χιλιετία, οι θρησκευτικές εικόνες της Ορθόδοξης Εκκλησίας αντιπροσωπεύουν τον καθρέφτη της ψυχής των πιστών και συμβολίζουν την επίγεια προσωποποίηση των αγίων. Ακριβώς δίπλα από το Μουσείο είναι ο Καθεδρικός Ναός του Αγίου Ιωάννη, ο οποίος αναγέρθηκε το 1662. Οι έξοχες νωπογραφίες στο εσωτερικό του ναού χρονολογούνται στα μέσα του 18ου αιώνα. Από εκεί είναι ένας σύντομος περίπατος μέχρι την Εκκλησία της Χρυσαιλιωτίτσας. Πρόκειται για την αρχαιότερη βυζαντινή εκκλησία (αναγέρθηκε το 1450 όταν την Κύπρο κυβερνούσαν οι Λουζινιανοί).

3η ημέρα.

Μετά από μια βραδιά στη Λευκωσία ή τη Λάρνακα, ξεκινήστε για την Οροσειρά του Τροόδου. Εκεί μπορείτε να επισκεφθείτε τις πολυάριθμες βυζαντινές μονές και εκκλησίες της περιοχής.

Εγκατασταθείτε για μια ή δυο νύχτες σε κάποιο από τα ζεστά οικογενειακά ξενοδοχεία στις γραφικές Πλάτρες ή τον Πεδουλά και πορευθείτε προς την Ιερά Μονή Κύκκου, το γνωστότερο και πλουσιότερο μοναστήρι της Κύπρου. Ιδρύθηκε το 1100 στην εποχή του βυζαντινού Αυτοκράτορα Αλέξιου Κομνηνού. Σε όλα τα μοναστήρια της Κύπρου υπάρχουν ενδιαφέρουσες συλλογές εικόνων, αλλά οι περίφημες συλλογές του Κύκκου είναι ιδιαίτερα σπάνιες και πολύτιμες. Στην Οροσειρά του Τροόδου δέκα τοιχογραφημένες βυζαντινές εκκλησίες περιλαμβάνονται στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ. Εδώ και αιώνες οι μικρές αυτές εκκλησίες με τις γοητευτικές δίρριχτες ξυλόστεγες προσφέρουν προστασία και καταφύγιο σε έξοχες τοιχογραφίες οι οποίες διακρίνονται τόσο για τον ασκητισμό τους όσο και για μια εκπληκτική αίσθηση ζωντάνιας. Οι εκκλησίες περιλαμβάνουν την Παναγία της Ασίνου (ίσως η ωραιότερη από όλες, νότια του χωριού Νικητάρι), την Παναγία του Μουτουλλά, την Παναγία του Άρακα (Λαγουδερά), τον Άγιο Ιωάννη Λαμπαδιστή (Καλοπαναγιώτης), το Σταυρό του Αγιασμάτη (κοντά στην Πλατανιστάσσα), την Παναγία Ποδίου (Ευρύχου) τον Αρχάγγελο Μιχαήλ (Πεδουλάς), τη εκκλησία του Τιμίου Σταυρού (στο Πελένδρι) και τον Άγιο Νικόλαο της Στέγης (5 χλμ από την Κακοπετριά). Αρκετές εκκλησίες οι οποίες περιέχουν θησαυρούς της βυζαντινής τέχνης, όπως για παράδειγμα ο Άγιος Ιωάννης ο Λαμπαδιστής στην κοιλάδα της Μαραθάσας, είναι συνδεδεμένες με μοναστήρια.

4η ημέρα.

Μετά από τη σύντομη παραμονή σας στα βουνά της Κύπρου, ξεκινήστε για την Πάφο για να ακολουθήσετε τ'αχνάρια του Αποστόλου Παύλου. Αυτή είναι και μια θαυμάσια ευκαιρία να απολαύσετε τα υπέροχα ρωμαϊκά ψηφιδωτά στις Οικίες του Αιώνα, του Διόνυσου, και του Θησέα. Στον περίβολο της Εκκλησίας Χρυσοπολίτισσας, σε πολύ μικρή απόσταση από το λιμανάκι, θα δείτε τη στήλη όπου, σύμφωνα με την παράδοση οι Ρωμαίοι βασάνισαν το Απόστολο Παύλο και του έδωσαν με ένα μαστίγιο «σαράντα παρά μία» επειδή κήρυσσε το Χριστιανισμό. Η λευκή μαρμάρινη στήλη βρίσκεται κάτω από ένα δέντρο στη δυτική είσοδο.

5η ημέρα.

Επισκεφθείτε σήμερα το Μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου στο Μελισσόβουνο, στα περίχωρα της Πάφου. Ο πολυμαθής ασκητής Νεόφυτος έζησε από το 1159 σε δυο σπηλιές που λάξευσε με τα ίδια του τα χέρια στη βουνοπλαγιά λίγο πιο ψηλά από το σημερινό μοναστήρι. Στη μια σπηλιά υπάρχει ένα παρεκκλήσι με υπέροχες νωπογραφίες ζωγραφισμένες σε ζωντανές χρυσές, κόκκινες, και γαλάζιες χροιές. Στο Άγιο Νεόφυτο θα βρείτε επίσης ένα μικρό μουσείο και κατάστημα δώρων όπου μπορείτε να αγοράσετε αγνό και νόστιμο σπιτίσιο μέλι.

6η ημέρα.

Αν ξεκινήσετε νωρίς το επόμενο πρωί, θα προλάβετε, πριν από την τελευταία σας διανυκτέρευση στη Λάρνακα να επισκεφθείτε και το Σταυροβούνι. Το θαυματικό αυτό μοναστήρι είναι κουρνιασμένο σε μια βραχώδη κορυφή δυτικά της Λάρνακας και είναι ορατό από πολύ μακριά.

Η εκκλησία της μονής, η οποία χρονολογείται στο 18 αιώνα, περιέχει ένα κομμάτι από τον Τίμιο Σταυρό, το οποίο έφερε στην Κύπρο η Αγία Ελένη το 327 μ. Χ., δέκα χρόνια μετά την επίσημη αναγνώριση του Χριστιανισμού από το γιο της, τον Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΠΡΟΚΥΝΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΕΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Δορυφορική φωτογραφία της Λυίας Γης της χερσονήσου Σίνα

1.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Τα γεωγραφικά όρια της Αγίας Γης, της χώρας του αρχαίου Ισραήλ, τα καθορίζει η Παλαιά Διαθήκη από τη Δαν στο βορρά μέχρι τη Βηρσαβέ στο Νότο και από τη Μεσόγειο στη Δύση μέχρι τον Ιορδάνη ποταμό στην Ανατολή. Τα γεωγραφικά αυτά σύνορα της Αγίας Γης διατηρήθηκαν αναλλοίωτα σ' όλες τις ιστορικές εποχές, εκτός από μερικές περιπτώσεις κατά τις οποίες διευρύνθηκαν μέχρι την Ερυθρά θάλασσα στο Νότο και την ανατολική πλευρά του Ιορδάνη Ποταμού στην Ανατολή.

Το μικρά αυτό κομμάτι της γης που δεν υπερβαίνει τα 40 χιλιάδες τετραγωνικά χιλιόμετρα παρουσιάζει μια έντονη αλλά και αρκετά ενδιαφέρουσα γεωγραφική, κλιματολογική και μορφολογική ποικιλία.

Στο Νότο απλώνεται η ημίερημη ζώνη της Νεγκεβ (χώρα άνυδρη). Στο κέντρο βρίσκονται οι σχετικά χαμηλές οροσειρές της Ιουδαίας και της Σαμάρειας μαζί με τις ευρύχωρες πεδιάδες της παραλίας (Σφελά) και τις εύφορες κοιλάδες Σαρών και Εσδραελών, ενώ στο Βορρά κυριαρχεί η ορεινή και καταπράσινη Γαλιλαία. Μορφολογικά η Αγία Γη διαιρείται σε τέσσερες ζώνες μήκους.

Τη Παραλία (Σφελά κατά τη Π.Διαθήκη), **τη Λοφώδη**, **τη Ορεινή** και **τη Κοιλάδα του Ιορδάνη ποταμού** και της **Νεκράς Θάλασσας**.

Η έρημος της Ιουδαίας

Το κλίμα, η βλάστηση, τα νερό και η ευφορία ποικίλουν και αυτό από ζώνη σε ζώνη και από περιοχή σε περιοχή. Έτσι, η Νεγκεβ στο νότο είναι πάντα διψασμένη το δε κλίμα της, χειμώνα καλοκαίρι, είναι ζεστά και ξηρά με ελάχιστες βροχοπτώσεις. Η περιοχή της Ιουδαίας και της Σαμάρειας στο κέντρο δέχεται αρκετή βροχή και τα εδάφη της είναι εύφορα και καλλιεργήσιμα.

Η περιοχή της Γαλιλαίας στο Βορρά συγκεντρώνει αλλά τα νερό και τη πιο πυκνή βλάστηση. Από τους πρόποδες του πανύψηλου ορεινού όγκου Ερμών αναβλύζουν άφθονα τα νερό των πηγών **Δαν**, **Πανιάδας** και **Χατζπάνη**.

Όλα αυτό τα νερό ενώνονται και σχηματίζουν τον Ιορδάνη Ποταμό. Στο νότιο μέρος της Γαλιλαίας βρίσκεται η *λίμνη της Τιβεριάδας* (Κινέρετ), το ανεξάντλητο υδραγωγείο της Αγίας Γης. Με άλλα λόγια, στο βόρειο και στο μεσαίο τμήμα της χώρας βρίσκονται τα νερό, το καρπερό χώμα, τα σπρωφοφόρα δένδρα, το σιτάρι, τα αμπέλια, οι ελαιώνες, και οι συκιές, δηλαδή το μέλι και το γάλα της Αγίας Γραφής.

Οι πηγές του Ιορδάνη.

Στη χώρα αυτή ήλθαν και κατοίκησαν οι δώδεκα φυλές του Ισραήλ γιατί όπως λέγει και το Δευτερονόμιο: *‘η γη αυτή είναι αγαθή, είναι γη ποταμών και νερών, πηγών και αβύσσων που αναβλίζουν από τις πεδιάδες και τα βουνά, είναι γη σιταριού και κριθαριού και αμπελιών και σύκων και ροδιών, γη ελαιών και μέλιτος.*

Αυτή είναι η Γη της Επαγγελίας που από τους πρωτο-ιστορικούς χρόνους μέχρι και σήμερα έλκυσε τόσες φυλές, τόσα έθνη, τόσους πολιτισμούς και τόσους ανθρώπους: Αμορραίους, Χαναανίους, Χετταίους, Ιουβεσαίους, Φερεζέους, Εβραίους, Ασσυρίους, Φιλισταίους, Αιγυπτίους, Φοίνικες, Βαβυλώνιους, Πέρσες, Έλληνες, Ρωμαίους, Άραβες, Σταυροφόρους, Μαμελούκους, Τούρκους, Άγγλους και πολλούς άλλους.

1.2 ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΗΣ

Κάθε έθνος η φυλή που πέρασε από τη χώρα αυτή κατά τη μακραίωνη ιστορία της άφησε, εκτός από τα ίχνη τους, και ένα διαφορετικό όνομα, έτσι ώστε η Αγία Γη απέκτησε στη πολύχρονη ιστορία της πολλά ονόματα και επωνυμίες.

Οι Ακκάδες και οι Ασσύριοι την ονόμασαν *Αμούρου η Μετ-Αμούρου* (η δυτική γη), οι Πέρσες *Έβερ-Ναχάρα* (η πέρα του ποταμού χώρα), οι Αιγύπτιοι *Παχνάνα, Χανά, Χαναάν η Χινάνι* (ανατολική επαρχία), οι Υξώς *Ρατινού* (χώρα ηγεμονιών). Οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι την ονόμασαν *Συρία-Παλαιστίνη* η απλώς *Παλαιστίνη*, οι Άγγλοι και οι Άραβες *Πάλαισταιν η Φιλιστίν* και οι Εβραίοι *Ισραήλ*.

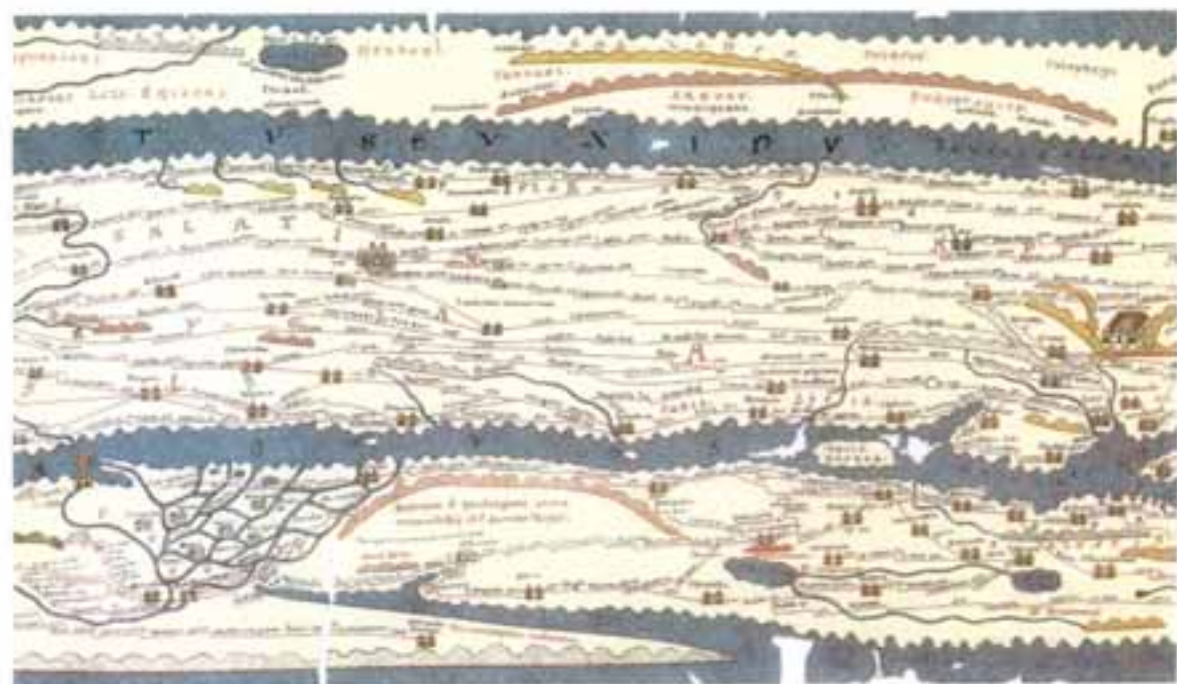
Πολλά επίσης είναι και τα ονόματα με τα οποία τη προσδιορίζει η Αγία Γραφή όπως, *χώρα της Επαγγελίας, χώρα της Ευλογίας, χώρα της Επιθυμίας, χώρα του Προορισμού, αγία Γη, Γη των Πατριαρχών* και αλλά πολλά.

Βίβλικός χάρτης της Αγίας Γης με τις 12 φυλές του Ισραήλ, 19^{ος} αιώνας.

1.3 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.

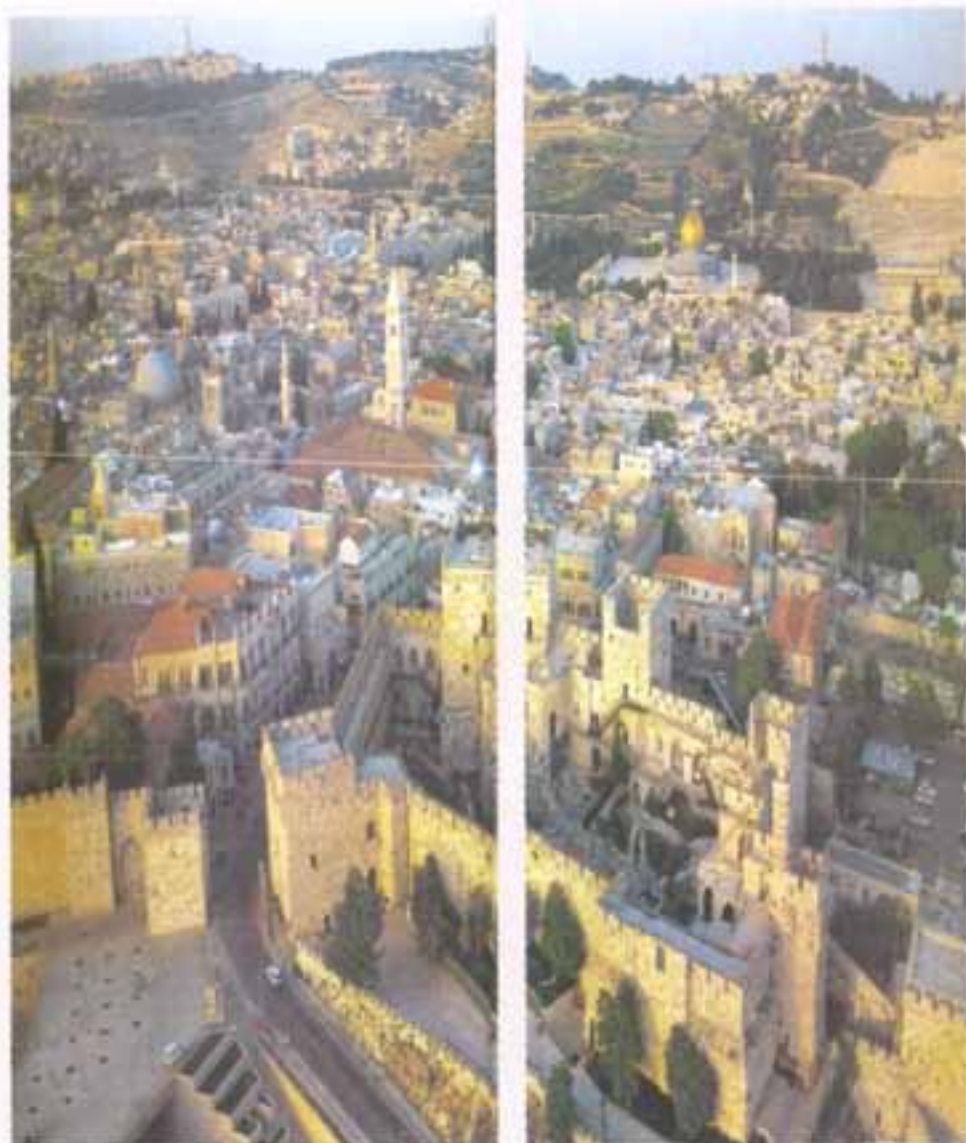
Η ιστορία της Αγίας Γης είναι ενδιαφέρουσα και πλούσια σε πολιτικό, θρησκευτικό και πολιτιστικό γεγονότα και αυτά το οφείλει στην ιδιαίτερη γεωγραφική της θέση. Βρίσκεται μέσα σε μια εύφορη και ευκολοδιάβατη γεωγραφική ζώνη που ενώνει την Αίγυπτο, τη Φοινίκη, τη Συρία, το Ιράκ, το Ιράν (την αρχαία Μεσοποταμία) και το περσικό κόλπο. Δυτικό του εύφορου αυτού γεωγραφικού τόξου είναι η Μεσόγειος θάλασσα και ανατολικά η έρημος. Μέσα στην εύφορη αυτή λωρίδα η Αγία Γη κατείχε για τον αρχαίο κόσμο σπουδαία θέση γιατί αποτελούσε τη γέφυρα και το κρίκο που ένωνε την Αίγυπτο με τη Μεσοποταμία , δηλαδή την Αφρική με την *Ασία*. Απ' εδω περνούσαν οι εμπορικοί δρόμοι, όπως ο γνωστός **δρόμος της θάλασσας** (*Via Maris*). Έτσι, απ' εδω έπρεπε να περάσουν αναγκαστικά όλοι εκείνοι που πήγαιναν από το Νότο στο Βορρά, από την Ανατολή στη Δύση η και τ'ανάπαλι. Ακριβώς για το λόγο αυτό κυριεύθηκε από όλους τους κατακτητές του Βορρά, του Νότου, της Ανατολής και Δύσης.

Ρωμαϊκός χάρτης της Παλατινής γνωστός με το όνομα Φενίγερια, 4^{ος} αιώνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η Αγία Πόλη, Ιερουσαλήμ και το Λόφος της Προσηλιμίας.

Γενική αεροφωτογράφια της Ιερουσαλήμ. Στο βάθος το όρος των Ελαιών με τις τρεις κορυφές του Αριστέρα Σκοπός (Scopus), στο μέσο της Γαλιλαία και δεξιά η κορυφή της Ανόληφης.

2.1 Η ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Ιερουσαλήμ, Σαλέμ, Σιών, η Πόλη του Δαβίδ, η Πόλη του Θεού και η Αγία Πόλη είναι από τα λίγα ονόματα που χρησιμοποιεί η Παλαιά Διαθήκη για τη σπουδαία αυτή και ιερή πόλη.

Οι Βαβυλώνιοι την ονόμασαν *Πόλη της Ιουδαίας* και ο ρωμαίος αυτοκράτορας Αδριανός που το 136 μ-Χ τη μετέτρεψε σε ρωμαϊκή αποικία τη κάλεσε *Αιλία Καπιτωλίνα*. Οι Άραβες μετά το 630 την ονόμασαν και την ονομάζουν μέχρι σήμερα *ελ -Πάλατ* (το Παλάτι), *μπέιτελ - Μουκάδας* (το σπίτι του Ναού) η απλώς *ελ -Κούδες* (η αγία).

Η Ιερουσαλήμ έχει ιστορία πάνω από τρεις χιλιάδες χρόνια, Συγκαταβατικά όμως η ιστορία της αρχίζει από το 1000 π. Χ όταν ο βασιλιάς Δαβίδ τη κατάλαβε και την έκαμε πρωτεύουσα του Βασιλείου του. Ο γιος του Δαβίδ, ο Σολομών, έκτισε πάνω στο λόφο Μωρία το περίφημο Ιουδαϊκό Ναό τον οποίο κατέστρεψαν οι Βαβυλώνιοι το 586.

Ο Ιουδαϊκός Ναός ξανακτίστηκε από το βασιλιά Ηρώδη και καταστράφηκε για δεύτερη φορά από το ρωμαίο αυτοκράτορα Τίτο το 70 μ.Χ. Μαζί με το Ναό οι ρωμαίοι κατέστρεψαν και κυριολεκτικά όργωσαν και ισοπέδωσαν τη πόλη σύμφωνα με τα ρωμαϊκά έθιμα. Εξήντα -έξι χρόνια ,αργότερα ,το 136, ο ρωμαίος αυτοκράτορας Αδριανός, πάνω, στα ερείπια της παλιός, έκτισε ρωμαϊκή πόλη προς τιμή του Καπιτωλίου Δια γι αυτό και την ονόμασε *Αιλία Καπιτωλίνα*. Με το θρίαμβο του Χριστιανισμού το 40 αιώνα, ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος και η μητέρα του η αγία Ελένη, τη στόλισε με περίλαμπρους, χριστιανικούς ναούς και τη μετέτρεψε σε χριστιανικό προσκυνηματικό κέντρο,

Το 1947 στον Αραβο-Ισραήλινό πόλεμο, η πόλη χωρίστηκε σε δυο τμήματα, το Αραβικό και το Εβραϊκό, και ξαναενώθηκε μετά το πόλεμο των εξ ημερών το 1967.

Η Ιερουσαλήμ είναι θρησκευτικό και λατρευτικό κέντρο και για τις τρεις μονοθεϊστικές θρησκείες, Το Χριστιανισμό με κέντρο το *Ναό της Ανάστασης*, τον Ιουδαϊσμό με το *Τείχος των Δακρύων* και το Μουσουλμανισμό με τα τεμένη του *Ομάρ* και του *ελ -Άκσα*.

Τα χριστιανικά προσκυνήματα που σχετίζονται με το Πόθος του Χριστού και τη γέννηση του Χριστιανισμού, μέσα και έξω από τη πόλη, είναι αναρίθμητα όπως αναρίθμητες είναι και οι εκκλησίες της και τα μοναστήρια της, Το προσκυνητάριο μας θα περιορισθεί μόνο στα κυριότερα και στα πιο αυθεντικό.

2.2 Ο ΠΑΝΑΓΙΟΣ ΤΑΦΟΣ.

Ο Πανάγιος τάφος, γνωστός και ως Ναός της Αναστάσεως, το ιερότερο προσκυνήμα και το σπουδαιότερο μνημείο του Χριστιανισμού, βρίσκεται στη χριστιανική συνοικία στο δυτικά μέρος της Παλαιάς πόλης Ιερουσαλήμ.

Ως οικοδόμημα δεν ξεχωρίζει από τα γύρω σπίτια και εξωτερικά δεν έχει τίποτα το ιδιαίτερο εκτός από τους δυο τεράστιους τρούλους του που σκεπάζουν, ο μεν μεγαλύτερος τη *Ροτόντα* ο δε μικρότερος το *Καθολικό των ορθοδόξων*.

Η σημερινή εξωτερική του μορφή είναι κατασκεύασμα των Σταυροφόρων (12 αιώνας), εσωτερικά όμως διατηρεί αρκετά στοιχεία από τους μεσο -βυζαντινούς και πρωτο -χριστιανικούς χρόνους. Ολόκληρο το Επτακάμαρο και το παρεκκλήσι της **Εύρεσης του Τιμίου Σταυρού** ανήκουν στην εποχή του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου του Μονομάχου (11^{ος} αιώνας). **Η Ροτόντα** εξάλλου (το στρογγυλό κτίριο που σκεπάζει το τάφο του Χριστού) διατηρεί το αρχικό σχέδιο του αρχιτέκτονα της αγίας Ελένης Ζηνοβίου από το 4 αιώνα.

Μέσα στο τεράστιο αυτό οικοδόμημα υπάρχουν πάνω από δέκα παρεκκλήσια και ιεροί προσκυνηματικοί χώροι συνδεδεμένοι όλοι με το πάθος και την Ανάσταση του Χριστού. Μερικοί από τους προσκυνηματικούς τόπους του Ναού, όπως ο **Γολγοθάς** και ο **τάφος του Χριστού**, έχουν Ευαγγελική, ιστορική και τοπογραφική αυθεντικότητα. Άλλοι, όπως η **Αποκαθήλωση**, ο **τάφος του Ιωσήφ**, το προσκύνημα **Μη Μου Άπτου** κ.α., έχουν καθορισθεί κοντά στο χώρο του Γολγοθά ως συναφή με τα Ευαγγελικά γεγονότα. Άλλοι, όπως η **ταφή του κρανίου του Αδάμ** εντοπίστηκαν εκεί από συμβολική και θεολογική συνάφεια. Άλλοι είναι αφιερωμένοι σε κάποιο γεγονός ή πρόσωπο, όπως τα **παρεκκλήσια του Λογγίνου και της αγίας Ελένης**. Τέλος υπάρχουν και χώροι που καθιερώθηκαν μέσα στο Ναό ως συνέπεια δύσκολων πολιτικών καταστάσεων, όπως η **Κολώνα του Δαρμού** και το **παρεκκλήσιο των Κλαπών**.

Ο Ναός της Αναστάσεως είναι πανχριστιανικό μνημείο, αναγνωρίζεται ως ιερό προσκύνημα από όλα τα χριστιανικά δόγματα και αποτελεί τον απότερο σκοπό κάθε χριστιανού προσκυνητή. Εντούτοις, μόνο τρεις Εκκλησίες: το **Ελληνο - Ορθόδοξο Πατριαρχείο**, το **Τάγμα των Φραγκισκανών μονάχων** και το **Αρμένικο Πατριαρχείο** έχουν κυριαρχικό δικαίωμα στο κτίριο και στα προσκυνήματα του. Οι Κόπτες και οι Συριοί έχουν μόνο το δικαίωμα της προσευχής, ενώ οι χριστιανοί των άλλων δογμάτων μπορούν μόνο να επισκέπτονται το Ναό ως απλοί προσκυνητές.

Ο κοιμητηριώδης θάλαμος της ταφής και ο Πανάγιος Τάφος του Χριστού.

2.3 Ο ΓΟΛΓΟΘΑΣ ΚΑΙ Ο ΤΑΦΟΣ ΚΑΙ Η ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ

Η πρόσοψη του ιερού Κοινοκλίου με το τεράστιο τροίλο της θητότητας που το σκεπάζει

Στην Ιερουσαλήμ των χρόνων του Χριστού ο Γολγοθάς, ως τόπος σταυρικής ποινής όπως επίσης και ο Τάφος του Χριστού, βρίσκονταν έξω από τα τείχη της πόλης. Η πόλη του Χριστού, όπως ήδη αναφέραμε, καταστράφηκε από τους Ρωμαίους το 70 μ.Χ. και ισοπεδώθηκε. Η νέα πόλη, που κτίστηκε αργότερα από τον αυτοκράτορα Αδριανό με το όνομα Αιλία Καπιτωλίνα, πάνω στα ερείπια της παλιάς, συμπεριέλαβε στο σχέδιό της και τους δυο αυτούς χώρους του Μαρτυρίου του Χριστού χρησιμοποιώντας τους για την ανέγερση ρωμαϊκών ναών. Με το θρίαμβο του Χριστιανισμού και τον εκχριστιανισμό της ρωμαϊκής αυτοκρατορικής αυλής στα χρόνια του αυτοκράτορα μεγάλου Κωνσταντίνου, η Αγία Ελένη, η μητέρα του αυτοκράτορα, κατεδάφισε τους ρωμαϊκούς ναούς, ανακάλυψε τους τόπους του Μαρτυρίου και πάνω τους έκτισε το Ναό της Αναστάσεως (325 - 335).

Ο πρώτος αυτός Ναός αποτελούνταν από τρεις μεγαλοπρεπέστατες οικοδομές: τη **Βασιλική Μαρτύριο** με το σπηλαίο της Εύρεσης του Τιμίου Σταυρού,

ένα κυκλικό οικοδόμημα, τη **Ροτόντα**, στο μέσο του οποίου βρίσκονταν ο **τάφος του Χριστού** και ένας τετράστιλος ανοικτός χώρος με το λόφο του **Γολγοθά**. Ο Ναός ήταν το πρώτο χριστιανικό μνημείο που κτίστηκε για να αναγγείλει το θρίαμβο του Χριστιανισμού και την απαρχή των χριστιανικών προσκυνημάτων στην Αγία Γη.

Οι μετέπειτα τρεις αιώνες της βυζαντινής κυριαρχίας στη Παλαιστίνη (335 - 630) ήταν ο χρυσός αιώνας της ιστορίας του ωραίου αυτού χριστιανικού μνημείου. Από τον 7^ο αιώνα, όταν η Παλαιστίνη περιήλθε στα χέρια των Περσών (614- 628) και λίγο αργότερα των Αράβων (630 - 1099), άρχισαν τα χρόνια της παρακμής του μνημείου

και των ταλαιπωριών του.

Πατριαρχικός σταυρός επιλογίας
Πατριαρχικό θησαυροφυλάκιο.

Η πρώτη σύμφορα ήλθε το 614 με τους Πέρσες, ο Ναός πλήγηκε όμως δεν καταστράφηκε ολοκληρωτικό. Το 626 ο πατριάρχης Μόδεστος τον ανακίνησε, άλλο δεν είχε τα απαιτούμενα μέσα για να του επαναφέρει την αρχική ομορφιά και μεγαλοπρέπεια.

Το 1009 φανατικοί Μωαμεθανοί τον έκαψαν με βαρβαρότητα και τον κατεδάφισαν. Το 1042 με τη μεσολάβηση και τη χρηματική ενίσχυση του βυζαντινού αυτοκράτορα Κωνσταντίνου του Μονομάχου, ο Ναός ξαναχτίστηκε αλλά όχι με την αρχική του οικοδομική ενότητα και μεγαλοπρέπεια.

2.4 Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΟΙ

Το ανακαινιστικό έργο του Κωνσταντίνου Μονομάχου δεν βασίστηκε στο αρχικό σχέδιο του Ναού ούτε βέβαια μπόρεσε να του επαναφέρει τη πρώτη του λαμπρότητα και μεγαλοπρέπεια. Το κυκλικό κτίριο, η Ροτόντα, έμεινε σχεδόν απείρακτο όμως, όλοι οι άλλοι προσκυνηματικοί χώροι διαμορφώθηκαν σε μικρό μεμονωμένα παρεκκλήσια χωρίς οικοδομική συνοχή άνομες τους. Την ιδέα της ένωσης των ξεχωριστών παρεκκλησιών σε ένα ενιαίο οικοδόμημα τη συνέλαβαν οι Σταυροφόροι όταν κατάλαβαν την Ιερουσαλήμ το 1099.

Το σημερινό σχέδιο του Ναού διασώζει σε γενικές γραμμές το σταυροφορικό οικοδόμημα, εκτός βέβαια από ορισμένες αλλαγές και προσθήκες που έγιναν αργότερα. Μια από τις μεγαλύτερες αλλαγές έγινε το 1810 όταν μετά από πυρκαγιά αντικαταστάθηκε το σταυροφορικό Κουβούκλιο με το σημερινό από τον έλληνα αρχιτέκτονα Κομνηνό το Μυτιληναίο.

Στις αρχές του 20 αιώνα και ειδικά μετά το σεισμό του 1927 η κατάσταση του Ναού επιδεινώθηκε και ήταν ανάγκη άμεσου επέμβασης για τη διάσωση του. Μόνο το 1958 οι τρεις κύριες εκκλησίες, η Ελληνική Ορθόδοξη, η Λατινική και η Αρμενική, ήλθαν σε συμφωνία για τη συντήρηση του μνημείου. Οι εργασίες αποκατάστασης συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

Το παρεκκλήσιο του Γολγοθά με την ανακατασκευή της σταύρωσης του Χριστού.

Η Φτιάσινα με το Κορβούκλαο του Πανίγιου Τάφου.

Η πρόσοψη του ναού της Αναστάσιως.

2.5 ΤΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ STATUS QUO

Στο χώρο του Ναού της Αναστάσεως υπάρχουν δέκα-έξι προσκυνήματα και παρεκκλήσια συνδεδεμένα τα περισσότερα με τη Σταύρωση, τη Ταφή και την Ανάσταση του Χριστού αλλά και με άλλα άγια πρόσωπα, τα εξής.

1. **Η Αποκαθήλωση**, εκεί που ο Ιωσήφ ετοίμασε το σώμα του Χριστού για τη ταφή.
2. **Ο Τόπος των Γυναικών**, εκεί που οι άγιες γυναίκες και ο Ιωάννης έστεκαν και παρακολουθούσαν τη Σταύρωση.
3. **Ο Γολγοθάς**, ο τόπος της Σταύρωσης και του Σταυρού.
4. **Ο Πανάγιος τάφος** στο κέντρο της Ροτόντας. Ο τάφος του Χριστού περιείχε δυο ξεχωριστούς χώρους, το προθάλαμο και το θάλαμο της ταφής. Το σημερινό Κουβούκλιο διατηρεί τους χώρους αυτούς, αλλά ο αρχικός λαξευτός στη πέτρα τάφος είναι καλυμμένος με τα μάρμαρα του αρχιτέκτονα Κομνηνού.
5. **Ο τάφος του Δίκαιου Ιωσήφ**. Τάφος λαξευτός στη πέτρα που βρίσκεται στο πίσω μέρος του Κουβουκλίου.
6. **Ο κήπος του Μη μου άπτου**. Εκεί που ο Χριστός μετά την Ανάσταση Του εμφανίστηκε στη Μαρία τη Μαγδαληνή και της είπε *μη μου άπτου* (Ιω. 20,17).
7. **Η Κολώνα του Δαρμού**. Λατινικό παρεκκλήσιο μέσα στο οποίο σώζεται μεγάλο τεμάχιο κολώνας στην οποία πιστεύεται έδεσαν και φραγκέλωσαν το Χρίστο.
8. **Η Φυλακή του Χριστού και το παρεκκλήσιο των Κλατών**. Βρίσκεται στο βάθος του Επτακάμαρου και πιστεύεται πως εκεί οι βασανιστές του Χριστού Τον φυλάκισαν προσωρινά και Του έσφιξαν τα παιδιά σε πλάκα με δυο οπές.
9. **Το παρεκκλήσιο του Εκατόνταρχου Λογγίνου**. Βρίσκεται στο αριστερό άκρο του διαδρόμου που περιβάλλει το Καθολικό. Σύμφωνα με τη παράδοση ο εκατόνταρχος Λογγίνος, ο ρωμαίος αξιωματικός που εξετέλεσε τη σταυρική ποινή, πίστεψε στο Χριστό και θανατώθηκε μαρτυρικά.
10. **Το παρεκκλήσιο Διαμερίσαντο**. Εκεί κατά τη παράδοση οι στρατιώτες μετά τη Σταύρωση *διαμερίσαντο τα μάτια του Χριστού*.
11. **Το παρεκκλήσιο της αγίας Ελένης και το Σηλαιό της Εύρεσης του Τιμιου Σταυρού**. Στο φυσικό Σηλαιό-κρυπτή στο οποίο οδηγούν 42 πέτρινες σκάλες βρέθηκε από την αγία Ελένη ο Σταυρός του Χριστού, τα Καρφιά και οι σταυροί των δυο ληστών.
12. **Το παρεκκλήσιο της Φραγκέλωσης και του Ακάνθινου Στεφάνου**. κάτω από την αγία τράπεζα του παρεκκλησίου σώζεται ένα τεμάχιο κολώνας στην οποία κατά τη παράδοση έδεσαν, φραγκέλωσαν το Χριστό και έβαλαν στο κεφάλι Του το Ακάνθινο Στεφάνι (Ματθ.27,26).
13. **Το παρεκκλήσιο του Αδάμ**. Βρίσκεται κάτω από το ύψωμα του Γολγοθά.

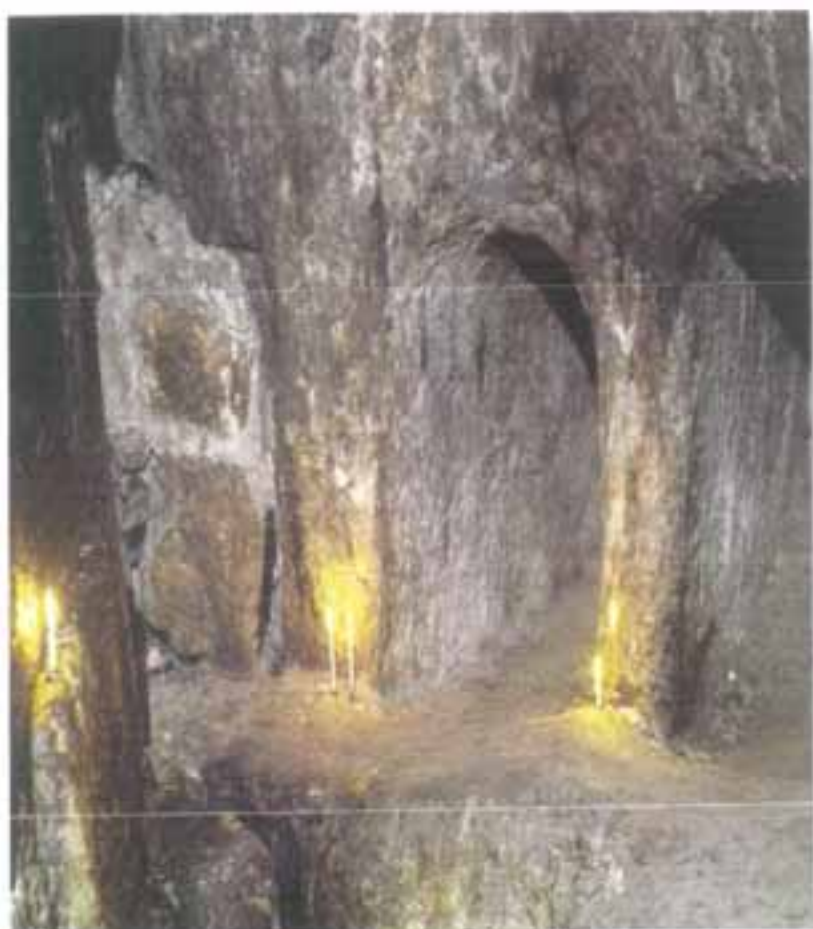
Σύμφωνα με πανάρχαια παράδοση ο Χριστός σταυρώθηκε πάνω στο τόπο της ταφής του κρανίου του πρωτόπλαστου Αδάμ και έτσι ξεπλύθηκε το προπατορικό αμάρτημα. Για το λόγο αυτά επίσης ο τόπος της ταφής ονομάστηκε **Κρανίου τόπος**. Γολγοθάς στα εβραϊκά.

Η είσοδος του Ναού της Αναστάσεως με την Αγία Αυλή.

Τα παρεκκλήσια των 40 Μαρτύρων, των Μυροφόρων και του Ιακώβου του Αδελφόθεου. Τα παρεκκλήσια αυτά αν και άσχετα με το πάθος του Χριστού συνδέονται κτιριακά με το Ναό της Αναστάσεως. Βρίσκονται στη δυτική πτέρυγα της **Αγίας Αυλής** και προσετέθησαν στο σύνολο των προσκυνηματικών χωρών του Ναού στον 11 αιώνα, στα χρόνια του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου του Μονομάχου. Εκτός από τα δέκα -έξι αυτά παρεκκλήσια υπάρχουν μέσα στο Ναό και αλλά πολλά που ανήκουν σε διαφορετικές χριστιανικές κοινότητες, όπως τα παρεκκλήσια των κοπτών, των Σύρων και των Αρμενίων αφιερωμένα σε επεισόδια του πάθους του Χριστού και σε αγίους.

Τα σύνολο του Ναού όπως και τα προσκυνήματα που βρίσκονται μέσα του ανήκουν στις διάφορες χριστιανικές κοινότητες και πατριαρχεία της Ιερουσαλήμ. Ο αγώνας για την απόκτηση κυριαρχίας και κηδεμονίας πάνω στο Ναό και στα προσκυνήματα του χαρακτηρίζεται ως το σκοτεινότερο και δυσκολότερο κεφάλαιο της χριστιανικής ιστορίας των Αγίων τόπων στη Παλαιστίνη. Στη διάρκεια του αγώνα αυτού, που άρχισε μετά την έξωση των Σταυροφόρων το 1187, αναπτύχθηκαν μεταξύ των χριστιανικών κοινοτήτων μίσση, αντιζηλίες, φανατισμός και πολλές φορές αιματηρές διαμάχες. Οι Μαμελούκοι και αργότερα οι Οθωμανοί εκμεταλλεύθηκαν το μίσος και την αντιζηλία των χριστιανών για να μετατρέψουν τα άγια Προσκυνήματα σε *εμπόρευμα* που το εκποιούσαν σ' αυτούς που έδιναν τα περισσότερα λύτρα. Η άθλια αυτή κατάσταση συνεχίστηκε μέχρι τα μέσα του 19 αιώνα. Το 1857, με την επέμβαση των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων, οι αντίπαλες χριστιανικές κοινότητες ήλθαν σε συμφωνία και υπέγραψαν τη περίφημη Συνθήκη του **Καθεστώτος των Προσκυνημάτων**, γνωστή ως *status quo*.

Ιουδαϊκοί τάφοι λαξευμένοι στο φυσικό βράχο πίσω από το ιερό Κοινοβούλιο.

2.6 Ο ΤΑΦΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Η Γεσθημανή δεν συνδέεται μόνο με την αγωνία και το πάθος του Χριστού αλλά και με τη Ταφή της Μητέρας Του, της Παναγίας. Ο τάφος της Παναγίας ως προσκνηματικός χώρος χρονολογείται από τα μέσα του 5 αιώνα με την αναγνώριση και επικύρωση του δόγματος της θεοτοκίας της Παναγίας στη πέμπτη Οικουμενική Σύνοδο. Η σημερινή τεραστία κρυπτή που καλύπτει το τάφο είναι το μόνο υπόλειμμα από την άλλοτε διώροφη εκκλησία που κτίστηκε από τον αυτοκράτορα Μαρκιανό (450 - 457) και το πρώτο πατριάρχη της Ιερουσαλήμ Ιουβενάλιο.

Ο Τάφος της Παναγίας στη Γεσθημανή.

2.7 Η ΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ

Εκτός από τη θεολογική έννοια που σημαίνει το Πόθος και την αγωνιά του Χριστού σε όλη τη διαδικασία της Σταύρωσης, η **Οδός του Μαρτυρίου** έχει χρονική και τοπογραφική υπόσταση. Είναι το χρονικό διάστημα από τη σύλληψη μέχρι τη ταφή Του και η διαδρομή της σταύρωσης μέσα στη πόλη Ιερουσαλήμ μέχρι το Γολγοθά. Με άλλα λόγια η Οδός του Μαρτυρίου έπρεπε να αρχίζει από το κήπο της Γεσθημανής και να τελειώνει στο Γολγοθά και στο Τάφο. Όμως, από τον 11 αιώνα οι χριστιανοί της Ιερουσαλήμ καθάρισαν τη διαδρομή αυτή από τη καταδίκη Του στο Πραιτώριο μέχρι το Πανάγιο Τάφο στο Ναό της Αναστάσεως.

Στη σημερινή Ιερουσαλήμ η γραμμή και το μήκος της διαδρομής αυτής, που δεν υπερβαίνει το ένα χιλιόμετρο, δεν πρέπει αναγκαστικό να συμπίπτει με εκείνη που ακολούθησε ο Χριστός πριν δυο χιλιάδες χρόνια γιατί το σχέδιο και η ρυμοτομία της αρχαίας Ιερουσαλήμ αλλάξαν ριζικό κατά το 2 και 5 αιώνα. Πάντως η γενική κατεύθυνση πρέπει να είναι σχεδόν η ίδια.

Η Οδός του Μαρτυρίου (Via Dolorosa) έχει κατά διαστήματα **14 Στάσεις** συνδεδεμένες με τα γεγονότα του Μαρτυρίου και του Πόθου. Από αυτές οι πρώτες δυο βρίσκονται στο χώρο του Πραιτωρίου, οι επόμενες επτά στη διαδρομή μέσα στη πόλη και οι υπόλοιπες πέντε μέσα στο χώρο του Ναού της Αναστάσεως.

Η Οδός του Μαρτυρίου τη Μεγάλη Πάρασκευή.

Οι 14 Στάσεις είναι:

- 1η. Ο Λιθόστρωτος και η καταδίκη του Χριστού από το Πιλότο.
- 2η. Η παραλαβή του Σταυρού.
- 3η. Η πρώτη πτώση του Χριστού (κατά παράδοση).
- 4η. Ο Χριστός συναντά τη μητέρα Του (κατά παράδοση).
- 5η. Ο Σταυρός δίνεται στο Σίμωνα το Κρηναίο, κατά Ευαγγελική μαρτυρία
- 6η. Η Βερονίκη σκουπίζει το ιδρωμένο πρόσωπο του Χριστού (χριστιανική πατρική παράδοση).
- 7η. Δεύτερη πτώση του Χριστού (Μεσαιωνική παράδοση).
- 8η. Ο Χριστός παρηγορεί τις κοπέλες της Ιερουσαλήμ
- 9η. Τρίτη πτώση του Χριστού (Μεσαιωνική παράδοση).
- 10η. Ο Χριστός απογυμνώνεται για τη σταύρωση.
- 11η. Ο Χριστός υψώνεται στο Σταυρό.

- 12η Ο Χριστός παραδίδει το πνεύμα Του.
 13η Αποκαθήλωση και ετοιμασία για ταφή.
 14η Ο Ενταφιασμός του Χριστού.

2.8 Η ΣΙΩΝ

Ο λόφος Σιών με τα χριστιανικά προσκνήματα

Την ονομασία Σιών (Τσιών στα εβραϊκά) τη μεταχειρίζεται η Παλαιά Διαθήκη για να ονομάσει διάφορα μέρη της Αγίας Γης, όπως τα βουνά της Ιουδαίας, το βουνό Ερμών, την Ιερουσαλήμ κ.α.

Στις μεταγενέστερες εβραϊκές παραδόσεις το ίδιο όνομα σήμαινε τη βασιλεία του Ιούδα, ολόκληρη τη χώρα του Ισραήλ, το λαό του Ισραήλ και πάνω απ' όλα τη πνευματική Ιερουσαλήμ από την οποία , όπως λέγει ο προφήτης Μιχαΐος **θα προέλθει η διδασκαλία και ο Νόμος του Θεού**. Παράλληλα υπήρχε και αρχαία εβραϊκή παράδοση που ταύτιζε το δυτικό λόφο της Ιερουσαλήμ με το όνομα Σιών.

Τη ταύτιση αυτή την αποδέχθηκαν οι πατέρες της εκκλησίας από τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους και τη συνέδεσαν με πολλά θρησκευτικά γεγονότα και πρόσωπα.

Σύμφωνα με τις χριστιανικές παραδόσεις στο λόφο της Σιών έγιναν, **ο Μυστικός Δείπνος και το Μυστήριο της Θ. Ευχαριστίας, η Επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος και η ίδρυση της πρώτης χριστιανικής Εκκλησίας** .

Με αλλά λόγια οι Πατέρες της Εκκλησίας είδαν να εκπληρώνονται πάνω στη Σιών τα λόγια του προφήτη Μίχαια για το **Νόμο και τη Διδασκαλία** .

Αργότερα κατά το 5 και 6 αιώνα η Σιών συνδέθηκε και με αλλά γεγονότα, όπως την **Άρνηση του Πέτρου, τη Κοίμηση της Παναγίας, τη ταφή του Ιακώβου του Αδελφόθεου, τη Ταφή του βιβλικού Βασιλιά Δαβίδ** κ.α.

Το σπουδαιότερο χριστιανικό προσκνήμα στη Σιών και το αρχαιότερο στην Αγία Γη (2 αιώνας μ.Χ.) είναι το **Υπερώο** , το διώροφο σπίτι μέσα στο οποίο έγινε ο **Μυστικός Δείπνος και η Επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος**.

Στον 4 μ.Χ. αιώνα στη κορυφή της Σιών κτίσθηκε μεγάλη Βασιλική, η **Εκκλησία της Αγίας Σιών** όπως την έλεγαν, στο χώρο της οποίας περιελήφθηκε και το Υπερώο. Η Βασιλική της Σιών καταστράφηκε από τους Πέρσες το 614, ξαναχτίστηκε από το πατριάρχη Μόδεστο και πάλι καταστράφηκε το 966 από τους Μουσουλμάνους.

Μετά τους Σταυροφόρους ο χώρος του Υπερώου καταλήφθηκε από τους Μαμελούκους και ανακηρύχθηκε μουσουλμανικό βακούφιο. Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα το χρησιμοποιούσαν ως τζαμί. Σήμερα το Υπερώο ανήκει μεν στους μουσουλμάνους αλλά είναι προσκύνημα και τόπος προσευχής για όλους τους χριστιανούς.

2.9 ΤΟ ΟΡΟΣ ΤΩΝ ΕΛΑΙΩΝ

Όρος των Ελαιών (Χαρ χαζεϊτίμ στα εβραϊκά ή Τζάμπαλ Ε - Τουρ στα αραβικά) ονομάζεται η οροσειρά, ύψους 730 μέτρων από την επιφάνεια της Μεσογείου, που διαγράφει τον ανατολικό ορίζοντα της Ιερουσαλήμ. Έχει τρεις κορυφές: Τη βόρεια, **όρος Σκοπός (Mount Scorius)** πάνω στην οποία έχει κτισθεί το Εβραϊκά Πανεπιστήμιο. Τη μεσαία με το νοσοκομείο της **Αυγούστας Βικτώριας** και τη νοτιά **Ετούρ** ή τη **Κορυφή της Ανάληψης**, που συγκεντρώνει όλα τα χριστιανικά προσκυνήματα, μοναστήρια και εκκλησίες. Το Όρος των Ελαιών αναφέρεται στη Π. Διαθήκη και αρκετές φορές στη Νέα. τους χριστιανούς συνδέεται με δυο σημαντικά γεγονότα από τη ζωή και το έργο του Χριστού: Την **Εσχατολογική διδαχή** και την **Ανάληψη**, πάνω στο τόπο της Εσχατολογικής Διδαχής η αγία Ελένη έκτισε το 4 αιώνα μεγάλη χριστιανική Βασιλική που ονομάζονταν **Εκκλησία εν Ελαιώνι**. Τα ερείπια της Βασιλικής αυτής βρίσκονται σήμερα στη λατινική εκκλησία του **Πάτερ Ημών (Pater Noster)**.

Ο ορθόδοξος ναός στη μικρή Γαλιλαία πάνω στο όρος των Ελαιών.

Στο τόπο της Ανάληψης κτίσθηκε το 387 μεγάλη οκταγωνική εκκλησία, το **Εμβώμιον**, όπως το έλεγαν οι βυζαντινοί, ο φωτεινός σταυρός του οποίου φαίνονταν απ' όλη την Ιερουσαλήμ.

Η Εκκλησία της Ανάληψης καταστράφηκε από τους Πέρσες και ξαναχτίστηκε με τα ίδια σχεδόν σχέδια από τους Σταυροφόρους.

Το 1187 ο νικητής Σαλαδινός την έκαμε τζαμί, τους δε γύρω χριστιανικούς προσκυνηματικούς χώρους τους χάρισε ως βακούφια σε μουσουλμανικές οικογένειες της Ιερουσαλήμ.

Εκτός από τα δυο αυτά προσκυνήματα, στο Όρος των Ελαιών είχαν κτισθεί κατά το 5 και 6 αιώνα 24 αλλά χριστιανικά ιδρύματα μεταξύ των οποίων εκκλησίες, μοναστήρια και ξενώνες για τους προσκυνητές. Από τα σπουδαιότερα προσκυνήματα που βρίσκονται σήμερα στη νοτιά κορυφή του βουνού είναι: Η Ελληνική Εκκλησία **Ανδρες Γαλιλαίοι**.

Το Ρώσικό Μοναστήρι του *αγίου Ιωάννου του Προδρόμου*. Η νεοκτισθείσα Ελληνική *Εκκλησία της Ανάληψης*. Το *προσκύνημα της Ανάληψης* που μέχρι σήμερα είναι ιδιοκτησία των Μουσουλμάνων.

Οι Λατινικές Εκκλησίες *πάτερ Ημών* (Pater Noster) και *ο κύριος Έκλαυσε* (*Domínus Flevit*) και το Ρώσικο *Μοναστήρι της Οσίας Μαγδαληνής* στη δυτική πλευρά του βουνού.

Το προσκύνημα της Ανάληψης όπως διαμορφώθηκε κατά τη σταυροφορική εποχή

2.10 Ο ΙΟΥΔΑΪΚΟΣ ΝΑΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ ΤΩΝ ΔΑΚΡΥΩΝ

Ο περίφημος Ιουδαϊκός Ναός της Π. Διαθήκης και των χρόνων του Χριστού ήταν κτισμένος πάνω στο λόφο Μωρία στο ανατολικό μέρος της Ιερουσαλήμ. Η ιστορία του λόφου Μωρία ως Ιουδαϊκού λατρευτικού χώρου αρχίζει από το 10 αιώνα π.Χ., όταν ο βασιλιάς Δαβίδ τον αγόρασε από τον Ιουβεσσαίο Ορνάν με σκοπό να στήσει πάνω του το θυσιαστήριο του Γιαχβέ.

Το 960 π.Χ ο βασιλιάς Σολόμωντας έκτισε στη θέση του βωμού το περίφημο Ιουδαϊκό Ναό, το μοναδικά λατρευτικά κέντρα του Ιουδαϊσμού. Ο πρώτος αυτός Ναός καταστράφηκε από τους Βαβυλώνιους το 586 π.Χ. και ξαναχτίστηκε λίγα χρόνια αργότερα, το 520 π.Χ. από το Ζαροβάβελ.

Ο βασιλιάς Ηρώδης, (47 - 4 π.Χ.), αφού κατεδάφισε το παλιό Ναό, ανήγειρε στη θέση του άλλο πολύ πιο μεγάλο και επιβλητικό. Ο νέος Ναός στήθηκε, όπως όλοι σχεδόν οι ναοί των Ελληνιστικών χρόνων, πάνω σε ψηλό και ευρύχωρο περίβολο. Τα εξωτερικά τείχη του περιβόλου είναι τα μόνα υπολείμματα του Ηρωδιανού Ναού που σώζονται μέχρι σήμερα. Το *Τείχος των Δακρύων*, ο ιερότερος προσκυνηματικός τόπος των Εβραίων στην Ιερουσαλήμ και ανά το κόσμο, δεν είναι παρά το νότιο σκέλος του περιβόλου αυτού.

Το κτιριακό συγκρότημα του Ιουδαϊκού Ναού στα χρόνια του Χριστού περιείχε το κυρίως Ναό, τα *Άγια των Αγίων*, το μεγάλο βωμό για τις θυσίες, ευρύχωρες στοές και αυλές, εγκαταστάσεις εξαγνισμού και πολλούς βοηθητικούς χώρους.

Στην ανατολική γωνία του περιβόλου ο Ηρώδης έκτισε ένα μεγάλο κτίριο σε σχήμα βασιλικής που χρησίμευε ως κεντρική αγορά και χώρος συνάντησης των προσκυνητών. Από τη *Βασιλική αυτή στοά* έδωσε ο οργισμένος Χριστός τους αργυραμοιβούς και εμπόρους.

Ο Ναός κάηκε και καταστράφηκε το 7 μ. Χ. από τους λεγεωνάριους του ρωμαίου αυτοκράτορα Τίτο. Έκτοτε, ο χώρος του Ναού έμεινε ερειπωμένος και άγρηστος μέχρι τη κατάληψη της Ιερουσαλήμ από τους Άραβες.

Ο βράχος της Ανάληψης με τα σκοτεινά σημεία των πέλματων του ποδιού του Χριστού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η Βυζαντινή και η Βασιλική της Γέννησης του Χριστού.

Η πόλη Βηθλεέμ

3.1 Η ΠΟΛΗ ΒΗΘΛΕΕΜ

Η αρχαία Βηθλεέμ μέχρι το 4 μ.Χ. αιώνα ήταν ένα μικρό και ασήμαντο χωριό που το κατοικούσαν γεωργοί και βοσκοί. Στη Π. Διαθήκη αναφέρεται ως **Βηθλεέμ της Ιουδαίας** γιατί υπήρχε και μια άλλη Βηθλεέμ στη νότιο-δυτική Γαλιλαία, κοντά στη Ναζαρέτ. Ήταν γνωστή επίσης και με το όνομα **Εφραθά** αν και το όνομα αυτό πολλές φορές δήλωνε όχι μόνο τη Βηθλεέμ αλλά και ολόκληρη τη γύρω περιοχή.

Στα μέσα του 2 μ.Χ αιώνα ο αυτοκράτορας Αδριανός έδιωξε τους εβραίους κάτοικους της επειδή γειτόνευαν με τη νεόκτιστη Ιερουσαλήμ και στη θέση τους μετοίκησε ειδωλολάτρες. Τον ίδιο αιώνα επίσης άρχισαν να κατοικούν στη Βηθλεέμ και οι πρώτοι χριστιανοί.

Το προσκείμε της Γέννησης του Χριστού.

Οι ειδωλολάτρες κάτοικοι της Βηθλεέμ λάτρευαν το θεό Άδωνι μέσα σε μια φυσική σπηλιά που βρίσκονταν στο κέντρο του χωριού, χωρίς βέβαια να γνωρίζουν πως στη σπηλιά αυτή είχε γεννηθεί ο Χριστός.

Η τύχη της Βηθλεέμ άλλαξε το 4 μ.Χ. αιώνα όταν η Αγία Ελένη με εντολή του γιου της αυτοκράτορα Κωνσταντίνου του Μεγάλου, έκτισε πάνω στη Σπηλιά της Γέννησης του Χριστού μεγαλόπρεπη Βασιλική. Το γεγονός αυτό έβγαλε τη Βηθλεέμ από την αφάνεια, την έκανε σπουδαίο χριστιανικό προσκυνηματικό κέντρο και σχεδόν την εξίσωσε με τη γειτονική Ιερουσαλήμ.

3.2 Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τα ερείπια της πρώτης βασιλικής που έκτισε το 4 αιώνα η Αγία Ελένη βρίσκονται κάτω από το κτίριο της σημερινής βασιλικής. Σύμφωνα με τις γραπτές μαρτυρίες η πρώτη αυτή βασιλική ήταν πεντάκλιτη με μεγάλο εξωτερικό αίθριο στη δυτική της πρόσοψη.

Το ανατολικό της άκρο πλαισιώνονταν με ένα επιβλητικό οκταγωνικό κτίριο στο κέντρο του οποίου βρίσκονταν η *Σπηλιά της Γέννησης του Χριστού*. Το δάπεδο της ήταν στρωμένο με πολύχρωμα ψηφιδωτά, δείγματα των οποίων μπορεί να δει ο επισκέπτης μέχρι σήμερα κάτω από τη σημερινή πλακόστρωση. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές που έγιναν στο χώρο της βασιλικής το 1934 επιβεβαίωσαν και συμπλήρωσαν τις περιγραφές των αρχαίων κειμένων για το σπουδαίο αυτό χριστιανικό μνημείο του 4 αιώνα.

Διακόσια χρόνια περίπου μετά την ανέγερση της βασιλικής από την Αγία Ελένη, ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός για λόγους άγνωστους, τη κατεδάφισε και την αντικατέστησε με τη σημερινή.

Το εσωτερικό της Βασιλικής της Γέννησης. Η Βασιλική κτίσθηκε από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό τον 6^ο αιώνα.

Στη δυτική όψη της νέας βασιλικής προστέθηκε μικρότερο αίθριο αλλά με νάρθηκα, ενώ το οκταγωνικό κτίριο πάνω στη Σπηλιά της Γέννησης αντικαταστάθηκε με τρίκογχο ιερό Βήμα. Έτσι το άλλο κτίριο πήρε σχήμα σταυρού. Η νέα βασιλική του Ιουστινιανού, αν και μεγαλύτερη, δεν είχε την ομορφιά και τη μεγαλοπρέπεια της πρώτης. Ο ίδιος ο Ιουστινιανός δεν έμεινε ικανοποιημένος από το νέο κτίριο, το οποίο ήταν άχαρο και σκοτεινό και διέταξε, σύμφωνα με μια μεταγενέστερη μαρτυρία τη τιμωρία του υπεύθυνου αρχιτέκτονα.

Το ελγολαπτιο εικονοστάσι της Βασιλικής της Γέννησης.

Ο εσωτερικός διάκοσμος της νέας βασιλικής του Ιουστινιανού έχει καταστραφεί ολόκληρος, θα έπρεπε όμως να ήταν εντυπωσιακός και πλούσιος. Σύμφωνα με μια μεταγενέστερη περιγραφή στη πρόσοψη της βασιλικής ήταν ζωγραφισμένη με πολύχρωμα ψηφιδωτά η παράσταση της Γέννησης του Χριστού και της Προσκύνησης των Μάγων της Περσίας. Η παράσταση αυτή έσωσε τη βασιλική το 614 από καταστροφή. Οι επιδρομείς Πέρσες βλέποντας τη παράσταση με τους τρεις συμπατριώτες τους Μάγους σεβάσθηκαν το κτίριο και δεν το έκαψαν.

Ο σημερινός ψηφιδωτός διάκοσμος στους τοίχους της βασιλικής και ο ζωγραφιστός στις σαράντα κολώνες της έγινε από Έλληνες Ορθόδοξους αγιογράφους το 12 αιώνα. Τα ψηφιδωτά των τοίχων και οι αγιογραφίες πάνω στις κολώνες ακολουθούν πιστά το ρυθμό και το εικονογραφικό κύκλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Πέτρινο καλαοχριστιανικό βακτιπηρίο της Γέννησης

3.3 Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΒΑΠΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ο παραδοσιακός τόπος της Βάπτισης του Χριστού δείχνονταν από το 4 αιώνα στο νότιο άκρο του ποταμού Ιορδάνη ακριβώς απέναντι από τη πόλη Ιεριχώ. Από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες πιστεύονταν επίσης πως από το ίδιο μέρος του Βαπτίσματος του Χριστού είχε αναληφθεί ο προφήτης Ηλίας και πως απ' εκεί πέρασαν οι δώδεκα φυλές του Ισραήλ για να κληρονομήσουν τη γη που τους υποσχέθηκε ο Γιαχβέ.

Για το λόγο αυτό ο χώρος ονομάστηκε **Βηθαβαρά** που στα εβραϊκά σημαίνει το πέρασμα. Η ταύτιση του τόπου της Βάπτισης με το μέρος της διάβασης του ποταμού από τους ισραηλίτες είχε για τους χριστιανούς διπλή σημασία: πρώτον, συνέδεε γεωγραφικά τη Παλαιά με τη Καινή Διαθήκη και δεύτερον, όπως η διάβαση είχε σκοπό τη κατάκτηση της Αγίας Γης έτσι και το βάπτισμα του χριστιανού σκόπευε τη μετάβαση του στο Χριστό και την απόκτηση της Βασιλείας των Ουρανών.

3.4 Ο ΙΟΥΡΔΑΝΗΣ ΠΟΤΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΒΑΠΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Έλληνες προσκυνητές στον Ιορδάνη ποταμό.

Ο Ποταμός Ιορδάνης, ο πιο φημισμένος ποταμός της γης, αρχίζει από τις πηγές που αναβλύζουν στους πρόποδες του βουνού Ερμών στο Βορρά διασχίζει τη λίμνη της Τιβεριάδας και μετά από 500 περίπου χιλιόμετρα ροής φθάνει και χύνεται στη Νέκρα Θάλασσα. Στα εβραϊκά ονομάζεται *Γιαρντέν* που σημαίνει "κατεβαίνει".

Ο ποταμός συνδέεται με την ιστορία της Αγίας Γης σε όλες τις εποχές, την οικονομική της ανάπτυξη και με πολλά θρησκευτικά συμβάντα της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης. Στις όχθες του χωρίστηκαν οι δώδεκα φυλές του Ισραήλ πριν μπουν για να καταλάβουν τη Γη της Επαγγελίας. Απ' εδώ ο προφήτης Ηλίας ανέβηκε στον ουρανό. Κοντά στις όχθες του Ιορδάνη ποταμού έζησαν οι Εσσαίοι, οι πρόδρομοι του χριστιανικού μοναχισμού, στις όχθες του έδρασε ο Ιωάννης ο Πρόδρομος και εδώ βαπτίσθηκε ο Χριστός.

Ψάρμα στα νερά της Λίμνης

Μωσαϊκό δάπεδο από τη παλαιοχριστιανική βασιλική του Εγκύπτερου, 5^η αιώνας.

Το εσωτερικό της ελληνο-ορθόδοξης εκκλησίας του Αρχαγγέλου Γαβριήλ της Ναζαρέτ.

Το πηγάδι της Παναγιάς και το προσκόνημα του Ευαγγελίου στην ελληνο-ορθόδοξη εκκλησία της Ναζαρέτ.

Το εσωτερικό της εκκλησίας του Αγίου Ζώσιμα.

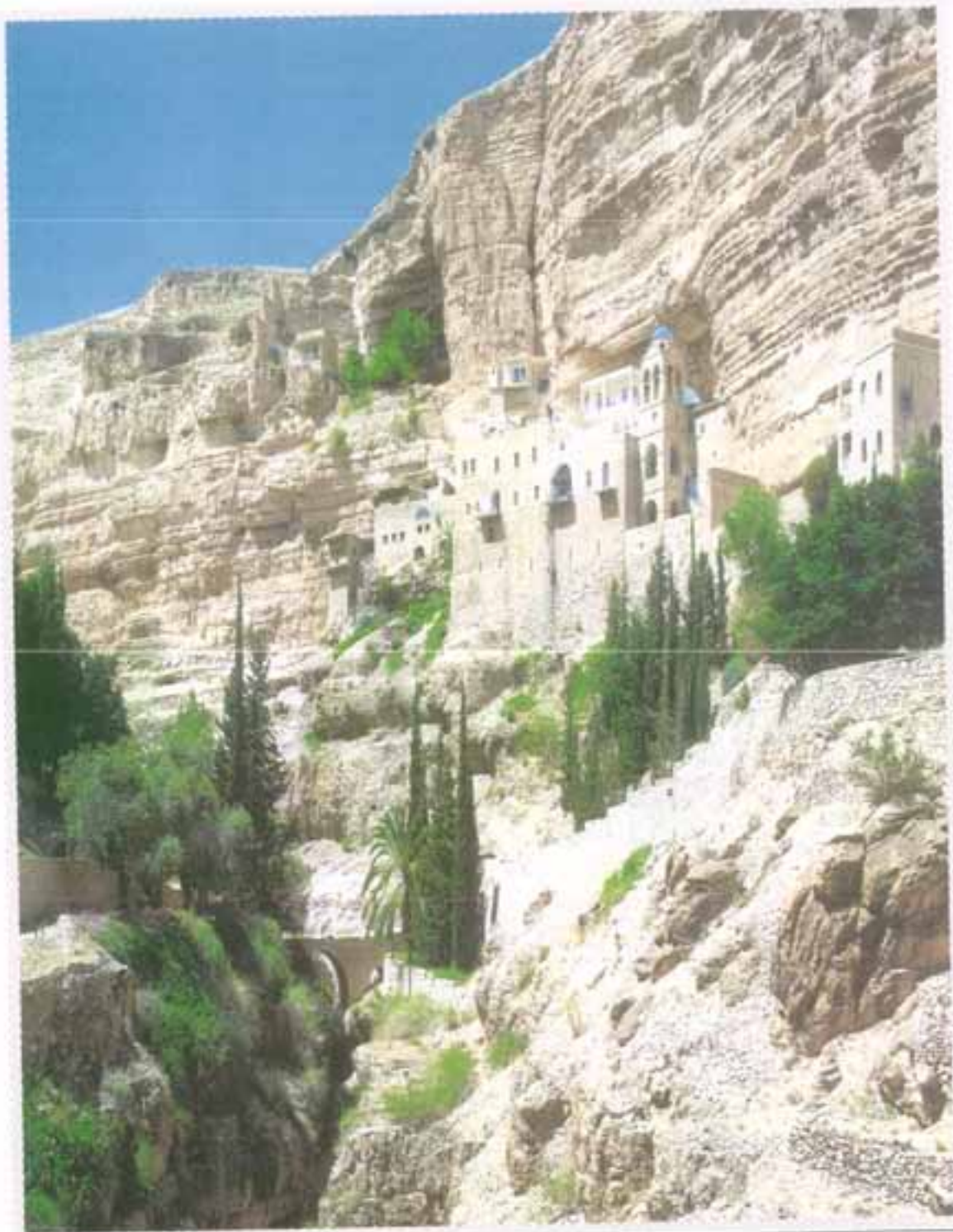
Το εσωτερικό του Τάφου του Αγίου Ζώσιμα.

Το εσωτερικό της εκκλησίας του Τίρου της Παναγίας στη Γεωθμανή.

*Φορητός αρχιερατικός επίχρυσος
σταυρός, Πατριαρχικό μουσείο*

Ο βιβλικός χειμάρρος Παράδ στην έρημο της Ιουδαίας με το γραφικό μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου του Χολεβίτη.

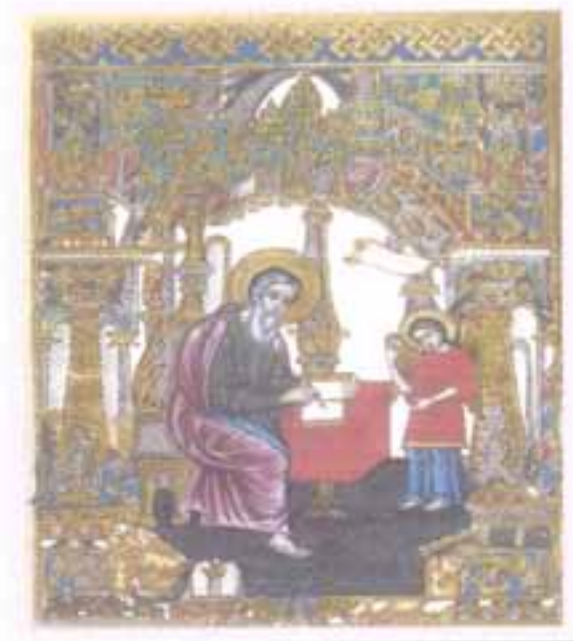
Γενική άποψη του μοναστηριού Σαραντάρειο

Το εσωτερικό της εκκλησίας του Σαραντάρειο

Μοναστήρι Σαραντάρειο όρθος. Ο Θρόνος της ηρωτικής του Χριστού.

*Πατριαρχική Βιβλιοθήκη.
Μικρογραφία από το χειρόγραφο των σημειώσεων του Γρηγορίου του Νανξιαζηνού.
11^{ος} αιώνας.*

Επίχρσο κάλυμμα Ευαγγελίου με μαργαριτάρια. 17^{ος} αιώνας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ελληνόγλωσση)

- Ζαχαράτος Γ.Α. : "Package tour" Παραγωγή και διάθεση του τουριστικού ταξιδιού", Εκδόσεις "Προπομπός", Αθήνα 2000.
- Ηγουμενάκης Ν. "Τουριστική Οικονομία", Εκδόσεις "Interbooks", Αθήνα, 1993.
- Ηγουμενάκης Ν. "Τουριστικό Marketing", Εκδόσεις "Interbooks", Αθήνα 1998.
- Ηγουμενάκης Ν. - Κραβαρίτης Κ. - Λύτρας Π. "Εισαγωγή στον Τουρισμό", Εκδόσεις "Interbooks", Αθήνα 1998.
- Λαλούμης Δ. "Ξενοδοχειακή Ψυχαγωγία και Αναψυχή", Εκδόσεις "Α. Σταμούλης", Αθήνα 1999.
- Χυτήρης Λ. "Τουριστικά Γραφεία: Ίδρυση, Οργάνωση, Λειτουργία", Εκδόσεις "Interbooks", Αθήνα 1995.
- Βαρβαρέσος Στέλιος, "Τουρισμός - Έννοιες, Μεγέθη, Δομές", Εκδόσεις "Προπομπός", 2000.
- Βαρβαρέσος Στέλιος, "Τουρισμός - Οικονομικές Προσεγγίσεις", Εκδόσεις "Προπομπός", 2000.
- Ζαχαράτος Α. Γεράσιμος, "Package Tour - Παραγωγή και Διάθεση του Τουριστικού Ταξιδιού", Εκδόσεις "Προπομπός", 2000.
- Νίκος - Κραβαρίτης Ν. Κώστας - Λύτρας Ν. Περικλής, "Εισαγωγή στον Τουρισμό", Εκδόσεις "Interbooks", 1998-1999.
- Κραβαρίτης Ν. Κώστας, "Επαγγελματικός Τουρισμός Συνεδρίων - Κινήτρων-Εκθέσεων", Εκδόσεις "Interbooks", Αθήνα 1992.
- Λαλούμης Αθ. Δημήτριος - Ρούπας Χρ. Βασίλειος, "Διοίκηση Προσωπικού Τουριστικών Επιχειρήσεων", Εκδόσεις "Interbooks", Αθήνα 1996.
- Μοίρα, Π (2004) Από τον προσκυνητή στον θρησκευτικό τουρίστα. Κοινωνιολογική προσέγγιση. *Τουριστική Επιστημονική Επιθεώρηση*
- Ρούπας Βασίλειος - Λαλούμης Δημήτρης, "Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων", Εκδόσεις "Σταμούλης", Αθήνα 1998.
- Σωτηριάδης Μάριος, "Ταξιδιωτικά Πρακτορεία /incoming & Outgoing - Λειτουργία - Οικονομικά - Σχεδιασμός Προϊόντων " Εκδόσεις " Προπομπός ", 2001.
- Γεωργιάδου Ε. Μάριου, "Οικονομική των Επιχειρήσεων", Εκδόσεις " Παπαζήση", Αθήνα 1973.
- Κώστας Κραβαρίτης", Τουρισμός Βασικές Έννοιες", Εκδόσεις " Interbooks ", 2004.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΗ

- Fuller Gerald, "Μάνατζμεντ Ταξιδιωτικού Πρακτορείου" Εκδόσεις "ΕΛΛΗΝ", 1997.
- Gee V. Chuck - Makens C. James - Choy J. L. Dexter, "Τουριστική Ταξιδιωτική Βιομηχανία", Εκδόσεις "ΕΛΛΗΝ", 2001.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ξενόγλωσση)

- Koontz H. - O' Donnel C. "Οργάνωση και Διοίκηση", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1993

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Περιοδικό Τουριστική Αγορά ,τεύχος 164/Νοέμβριος 2001.
Περιοδικό Τουριστική Αγορά ,τεύχος 155/Ιανουάριος 2003.
Περιοδικό Τουριστική Αγορά ,τεύχος 154/Δεκέμβριος 2002.
Περιοδικό Εβδομαδιαίο, Health & Style, τεύχος 22.
Περιοδικό Τουριστική Αγορά ,τεύχος 138/Ιούνιος 2001.
Περιοδικό Μηνιαίο, Τουρισμός και Οικονομία, "Ιαματικός Τουρισμός".
Περιοδικό Μηνιαίο, Τουρισμός και Οικονομία, "Το Χθες και το Σήμερα του
Θερμαλισμού στις Ιαματικές Πηγές της Φθιώτιδας".

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

www.eot.gr

www.thisavros.gr

www.traveldailynews.gr

www.thermalsprings.gr

www.hotel-restaurant.gr

www.thermaesvlla.gr

www.greek-tourism.gr

www.ert.gr

www.athens2004.gr

www.rallyeacropolis.gr

www.ejpa.com

www.eot.gr

<http://www.skiathos.gr/clorida-panida/10.html>

www.gnto.gr

www.apodimos.com/arthra

